

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Министерство образования и науки Республики Казахстан

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы
Национальная академия образования имени И. Алтынсарина

**Негізгі және жалпы орта білім беру ұйымдары үшін оқытудың экстернат
формасын ұйымдастыру бойынша**

Әдістемелік ұсынымдама

**Методические рекомендаций по организации обучения в форме экстерната
для организации основного и общего среднего образования**

Методические рекомендации

Астана
2017

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы Ғылыми кеңесімен баспаға ұсынылды (2017 жылғы 21 тамыз № 9 хаттама)

Рекомендовано к изданию Ученым советом Национальной академии образования им. И. Алтынсарина (протокол № 9 от 21.08.2017 года)

Негізгі және жалпы орта білім беру ұйымдары үшін оқытудың экстернат формасын ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар әзірлеу. Әдістемелік ұсынымдама. - Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2017. – 123 б.

Методические рекомендаций по организации обучения в форме экстерната для организации основного и общего среднего образования. Методические рекомендации. - Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2017. – 121 с.

Әдістемелік ұсынымдарда экстернат нысанында білім берудің халықаралық тәжірибесіне талдама жасалады, экстернаттың нормотвтік-құқықтық базасы, Қазақстан Республикасында экстернат нысанында оқыту ерекшеліктері, негізгі және жалпы орта білім беру ұйымдарында экстернаттық оқыту жағдайындағы оқу нәтижесін бағалау процесінің ерекшеліктері қарастырылады.

Бұл әдістемелік ұсынымдар экстернаттық оқыту нысаны бар білім беру ұйымдарының басшыларына, мектеп директорларының оқу-әдістемелік жұмыс бойынша орынбасарларына, білім беру басқармаларының басшылары мен әдіскерлеріне, білім беру мекемелерінің қызметкерлеріне және қызығушылық танытатын оқырмандарға арналған.

В методических рекомендациях проанализирован международный опыт по организации обучения в форме экстерната, рассмотрены нормативно-правовая база, особенности экстернатного обучения в Республике Казахстан и особенности процесса оценивания учебных достижений в организациях основного и общего среднего образования при экстернатном обучении.

Данные методические рекомендации предназначены руководителям, заместителям директоров школ по учебно-воспитательной работе с экстернатной формой обучения, начальникам и методистам управлений образования, работникам организаций образования и широкому кругу пользователей.

© Ы. Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім академиясы, 2017.

© Национальная академия образования
им. И. Алтынсарина, 2017.

Кіріспе

Мемлекет басшысы Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстанның Үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» 2017 жылғы 31 қаңтардағы Қазақстан халқына Жолдауында: «Ең алдымен, білім беру жүйесінің рөлі өзгеруге тиіс. Біздің міндетіміз – білім беруді экономикалық өсудің жаңа моделінің орталық буынына айналдыру. Оқыту бағдарламаларын сыни ойлау қабілетін және өз бетімен іздену дағдыларын дамытуға бағыттау қажет» - деп айтылған [1].

Қазақстан Республикасында білім беру жүйесі «Білім туралы» Заң негізінде жүзеге асырылады. Білімнің алғашқы әліппесі мектепке дейінгі балаларды тәрбиелейтін мекемелерде басталып, бастауыш мектепте жалғасады. Негізгі орта білім деңгейінде білім алушылар тарих, жаратылыстану, география, биология, физика, химия жаңа пәндерді оқиды. Білім алушылар 9-сыныптан кейін өз қалауынша білімдерін кәсіптік-техникалық лицейлерде немесе жалпы орта білім беретін мектептерде жалғастыра алады. Қазақстанда жеке бір пәнді, мысалы, шет тілін, математиканы, физиканы т.б. пәндерді әрі тереңдетіп, әрі жеделдетіп оқытатын арнаулы орта мектептер, сонымен қатар заман талабына сай мамандандырылған музыкалық, балет, көркемсурет, спорт мектептері де бар.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңына сәйкес, азаматтардың білім алу түрін таңдауына құқығы бар. Олар өздерінің қажеттіліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып, экстернат түрінде де жалпы білім беру бағдарламаларын игере алады.

Қазіргі уақытта экстернат түріндегі білім беру қызметі бірқатар заңнамалық актілермен реттелген. Білім алудың бұл түрі Қазақстан Республикасы Үкіметінің «Негізгі орта және жалпы орта білім беру ұйымдарында экстернат түрінде оқытуға рұқсат беру» мемлекеттік қызмет көрсету Стандартын бекіту туралы» қаулысында, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің «Экстернат түрінде оқыту ережелерін бекіту туралы» бұйрығында көрініс тауып отыр.

Экстернат, ол – білім алушының жалпы білім беру бағдарламаларын мектеп қабырғасында жүріп кейіннен аралық және мемлекеттік (қорытынды) аттестаттаудан өтіп өздігінен оқып үйренуі. Бір жағынан қарағанда оның ұйымдастыру процесі өте қарапайым болып көрінеді: экстерн өз бетімен дайындалып, оқу пәндерін оқиды, ал мектеп оның білімін тексереді де аттестат береді. Алайда, психологиялық және дидактикалық тұрғыдан алғанда бұл процесс өте күрделі, өйткені экстерннің бойында өзін-өзі бақылау және өзін-өзі бағалау біліктілігі, өзіндік жұмыс істеу дағдылары, жоғары дамыған қабілеттердің болуы болжанады. Бұл оқушылардың көбінесе ынталануы әлсіз, танымдық мүдделері төмен, жалпы білім беру дайындықтарында айқын кемшіліктер, оқуда ұзақ үзілістері бар. Мектептің міндеті, пәндерді өздігінен оқу процесінде және олардың жалпы білім беру себептерін күшейтуде оқушыларға көмек көрсету болып табылады.

Ұсынылып отырған әдістемелік ұсынымдамалардың міндеті, жалпы білім беретін мектеп мұғалімдерін, мектеп әкімшілігін, аудандық және облыстық білім басқармаларының мамандарын:

- экстернаттың нормативтік-құқықтық базасымен – оқу процесін ұйымдастырудың бірі ретінде;

- негізгі және жалпы орта білім беру ұйымдарында экстернаттық оқытудың ерекшеліктерімен;

- негізгі және жалпы орта білім беру ұйымдарында экстернаттық оқыту барысында білім жетістіктерін бағалау процесінің ерекшеліктерімен таныстыру.

Ұсынылып отырған әдістемелік ұсынымдаманы әзірлеу барысында Ақмола, Ақтөбе, Алматы, Солтүстік Қазақстан облыстары, Астана және Алматы қалалары білім басқармаларының экстернат формасында оқыту тәжірибелері зерделенді.

1 Экстернаттың нормативтік-құқықтық базасы оқу процесін ұйымдастырудың бірі ретінде

Білім алу құқығы – Қазақстан Республикасының әр азаматының конституциялық құқығы болып табылады. Біздің еліміздің заңнамасына сәйкес әр баланың білім алуға және білімді қалай алуын өзі шешуіне болады. Оқу қызметін түрлерін ұйымдастыру, жалпы білім берудің вариативтілігін және даралануын есепке алу, білім беруді жетілдірудің басым бағытының бірі болып саналады.

Қазақстан Республикасында экстернат нысанында білім алу «Білім туралы» Заңның 27 бабында елімізде білім алу туралы:

жеке адамның қажеттіліктері мен мүмкіндіктері ескеріле отырып, білім беру бағдарламаларының мазмұнына, білім берудің әрбір деңгейін алуға қол жеткізу жағдайларының жасалуына қарай оқыту күндізгі, кешкі, сырттай оқу, экстернат және ерекше білім берілуіне қажеттілігі бар адамдар (балалар) үшін қашықтықтан оқыту нысанында жүзеге асырылады.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 22 қаңтардағы № 61 бұйрығымен Негізгі орта және жалпы орта білім беру бағдарламаларын іске асыратын орта білім беру ұйымдарында экстернат нысанында оқыту Қағидалары бекітілді. Осы Экстернат нысанында оқыту қағидалары (бұдан әрі – Қағида) «Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі Қазақстан Республикасы Заңының 5-бабының 46-10) тармақшасына сәйкес әзірленді және орта білім беру ұйымдарында экстернат нысанында оқыту тәртібін айқындайды [2].

Осы Қағидада мынадай ұғымдар пайдаланылады:

экстернат - білім алушы сабаққа үнемі қатыспай-ақ, тиісті білім беру бағдарламасының оқу пәндерін өз бетімен оқитын оқыту нысандарының бірі;

экстерн - денсаулығына байланысты орта білім беру ұйымдарында оқуға мүмкіндігі жоқ және/немесе шетелде уақытша тұратын тұлға.

Орта білім беру ұйымдарында экстернат нысанында оқыту білім алушылардың негізгі орта, жалпы орта білімнің жалпы білім беру оқу бағдарламаларын өздігінен оқуын, сондай-ақ уақытша шетелде тұратын Қазақстан Республикасы азаматтарының балаларын қашықтықтан оқытуды қарастырады.

Экстернат нысанында оқу мынадай санаттарға ұсынылады:

денсаулығы туралы дәрігерлік-консультативтік комиссияның қорытындысы бар білім алушыға;

уақытша шетелде тұратын Қазақстан Республикасы азаматтарының балаларына.

Экстернат нысанында білім алу Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы № 1080 қаулысымен бекітілген Орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген негізгі орта және жалпы орта білімнің жалпы білім беру бағдарламалары шегінде жүзеге асырылады.

Экстернат нысанында оқуға өтініштерді қабылдау және оған рұқсат беру, қажетті құжаттар тізбесі «Орта білім беру саласында жергілікті атқарушы органдармен мемлекеттік көрсетілетін қызметтер стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 8 сәуірдегі № 179 бұйрығына сәйкес ресімделеді.

Білім алушылардың тиісті деңгейдегі жалпы білім беру бағдарламаларын уақытылы меңгеруі үшін экстернат нысанында оқуға рұқсат алуға өтініштер ағымдағы жылғы 1 желтоқсаннан кешіктірілмей тапсырылады.

Экстернат нысанында білім алушыларды аралық және қорытынды аттестаттау, экстерндерді аттестаттау «Білім алушылардың үлгерімін ағымдағы бақылау, аралық және қорытынды мемлекеттік аттестаттау жүргізудің үлгі ережесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 16 қарашадағы № 660 бұйрығына қосымша негізінде жүзеге асырылады сәйкес жүргізіледі.

Экстерндерді қорытынды аттестаттауға жіберу туралы шешімді білім беру ұйымының педагогикалық кеңесі қабылдайды. Экстерндерді қорытынды аттестаттауға жіберу туралы бұйрықты орта білім беру ұйымының басшылары ағымдағы оқу жылының соңында шығарады.

Аттестаттау нысаны мен мерзімдерін оқу бағдарламалары мен оқу жұмыс жоспарларына сәйкес орта білім беру ұйымдарының басшылары белгілейді.

Жалпы білім беретін пәндер бойынша консультациялар, аралық аттестаттау оқушылардың уақыт мүмкіндіктерін ескере отырып, ағымдағы оқу жылының желтоқсан-сәуір айларында білім беру ұйымдарының басшылары бекіткен кестеге сәйкес жүргізіледі.

Негізгі мектеп курсы бойынша экстерндер негізгі орта білімі туралы куәлікке енгізілетін пәндер бойынша, орта мектеп курсы бойынша жалпы орта білімі туралы аттестатқа енгізілетін пәндер бойынша аттестатталады.

Дене тәрбиесі, технология, алғашқы әскери дайындық, музыка, сызу бойынша аттестаттау өткізілмейді, ал білімі туралы құжатта «оқылған жоқ» деген жазу жазылады.

Аралық аттестаттаудан өтпеген, қорытынды мемлекеттік аттестаттауға дәлелді себепсіз келмеген экстерндер білім беру ұйымынан шығарылып, жазбаша (тапсырыс хатпен) не жеке хабарланады, ол шығару туралы бұйрыққа қол қоюмен расталады.

Экстерндерді аралық және қорытынды мемлекеттік аттестаттау емтихан комиссиясының барлық мүшелері қол қойған және орта білім беру ұйымының басшысы бекіткен «Экстернат» белгісі бар хаттамаларда көрсетіледі.

Хаттамаға аралық және қорытынды мемлекеттік аттестаттаудан өту нәтижелерінің жазбаша материалдары қоса тігіледі.

Аралық аттестаттаудан өткен экстерндерге тиісті оқу бағдарламалары бойынша оқуды экстернат нысанында аяқтағаны туралы белгісі бар қорытынды бағаларымен табель беріледі.

Қорытынды мемлекеттік аттестаттаудан өткен экстерндерге «Мемлекеттік үлгідегі білім беру туралы құжаттардың түрлері мен нысандарын және оларды беру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 28 қаңтардағы № 39 бұйрығына сәйкес білім деңгейі (сатысы) туралы мемлекеттік үлгідегі құжат беріледі [2].

Негізгі орта, жалпы орта білім беру ұйымдарында экстернат нысанында оқытуға рұқсат беру мемлекеттік көрсетілетін қызмет болып табылады. Мемлекеттік көрсетілетін қызмет Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 8 сәуірдегі «Орта білім беру саласында жергілікті атқарушы органдармен мемлекеттік көрсетілетін қызметтер стандарттарын бекіту туралы» № 179 бұйрығы және оқу бағдарламалары арқылы, сонымен қатар аталған қызмет түрін Астана және Алматы қалаларының, аудандардың және облыстық маңызы бар қалалардың жергілікті атқарушы органдары жүзеге асырады. Экстернат формасында білім алуға өтініштерді қабылдау және мемлекеттік қызмет көрсетудің нәтижелерін беру «Халыққа қызмет көрсету орталығы» мемлекеттік кәсіпорны (ХҚКО) арқылы орындалады.

Мемлекеттік қызметті көрсету үшін қажетті құжаттар тізбесі:

1) білім алушының ата-анасының немесе оның заңды өкілінің өтініші (стандартқа сәйкес өтініш үлгісі төменде берілген);

2) білім алушының туу туралы куәлігінің немес төлқұжатының көшірмесі;

3) дәрігерлік кәсіби-консультативтік қорытынды, «Денсаулық сақтау ұйымдарының бастапқы медициналық құжаттама нысандарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің міндетін атқарушының 2010 жылғы 23 қарашадағы № 907 бұйрығымен бекітілген № 086/е нысан;

4) білім алушы ата-анасымен немесе оларды алмастыратын адамдармен бірге шетелге көшкен жағдайда көрсетілетін қызметті алушының ата-анасының немесе оларды алмастыратын адамдардың уақытша шетелде тұруы туралы анықтаманың электронды көшірмесі;

5) білім алушы шетелге ата-анасының немесе оларды алмастыратын адамдардың жетегінсіз шығатын болса, көрсетілетін қызметті алушының шетелде оқитындығын растайтын құжаттың электронды көшірмесі;

6) 2 данада 3х4 см өлшеміндегі фотосурет;

7) педагогикалық-медициналық-психологиялық комиссияның қорытындысы (болған жағдайда) [2].

Өтініштің үлгісі

_____ басшысы
(жергілікті атқарушы органның атауы)

_____
Т.А.Ә.

Өтініш

(білім беру ұйымының толық атауы)

_____ сыныбында оқу үшін _____
_____ мекенжайында (елді мекен, аудан, қала немес облыс атауы)
тұратын менің балам/қызым (Т.А.Ә.)

қабылдауыңызды сұраймын.

Ақпараттық жүйеде орналасқан заңмен қорғалатын құпиялардан тұратын мәліметтерді пайдалануға келісемін.

«__» _____ 20__ ж.

(қолы) _____

Сонымен қатар, көрсетілген қызметті алушыға құжаттары алынғаны туралы мемлекеттік қызмет көрсету стандартының арнайы формасына сәйкес қолхат беріледі.

Өтініш алынғаннан кейін белгілі мерзім ішінде жергілікті атқарушы орган өтініш берген адамға негізгі орта, жалпы орта білім беру ұйымында экстернат нысанында оқытуға рұқсат беру туралы бұйрықтан үзіндіні береді [3].

Үлгі

Экстернат нысанында
оқуға рұқсат беру туралы

Қазақстан Республикасының 2013 жылғы 15 сәуірдегі «Мемлекеттік көрсілетін қызметтер туралы» Заңына және Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 8 сәуірдегі №179 бұйрығымен бекітілген «Негізгі орта, жалпы орта білім беру ұйымдарында экстернат нысанында оқуға рұқсат беру» мемлекеттік көрсетілетін қызмет стандартына сәйкес БҰЙЫРАМЫН:

1. Алматы қаласы Білім басқармасының № _____ гимназия коммуналдық мемлекеттік мекемесінің 10-сынып оқушысы _____ жалпы орта білім беру курсы бойынша экстернат нысанында оқуға рұқсат берілсін.

2. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Білім басқармасы басшысы орынбасарының міндетін атқарушы _____ жүктелсін.

Басшы

(қолы)

Дереккөз: Алматы қаласы білім басқармасының мәліметтері

Бұйрық негізінде білім алушы қаланың (ауданның) экстернат түрінде оқытатын білім ұйымына қабылдануы тиіс.

Тапсырылатын құжаттар тізіміндегі құжаттар толық болмаған жағдайда жергілікті атқарушы орган құжаттарды қабылдамайды және ол туралы қолхат береді.

Құжаттарды қабылдаудан бас тарту туралы қолхат

«Мемлекеттік көрсетілетін қызметтер туралы» 2013 жылғы 15 сәуірдегі Қазақстан Республикасы Заңының 20-бабының 2) тармақшасын басшылыққа ала отырып, «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы» коммерциялық емес акционерлік қоғамы филиалының № ____ бөлімі (мекенжайын көрсету) Сіздің мемлекеттік көрсетілетін қызмет стандартында қарастырылған тізбеге сәйкес толық емес құжаттар топтамасын ұсынуыңызға, атап айтқанда:

(жоқ құжаттардың атауы):

- 1) _____;
- 2) _____;
- 3) _____;

жоқтығына байланысты мемлекеттік көрсетілетін қызмет (мемлекеттік көрсетілетін қызмет стандартына сәйкес мемлекеттік көрсетілетін қызмет атауын көрсету) үшін құжаттар қабылдаудан бас тартады.

Осы қолхат әр тарапқа біреуден екі данада жасалды.

Т.А.Ә. (бар болса) (Мемлекеттік корпорация қызметкері)

(қолы) Орындаушы: Т.А.Ә. (бар болса)

Телефон

Қабылдады: Т.А.Ә. (бар болса)/көрсетілетін қызметті алушының қолы

«____» _____ 20__ жыл [9].

Экстернат нысанында білім алу жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі Заңының 56-бабына сәйкес әзірленген және білім алушылар мен тәрбиеленушілердің дайындық деңгейіне, білім берудің мазмұнына, оқу жүктемесінің ең жоғары көлеміне қойылатын талаптарды айқындайтын Жалпы ережелерге сәйкес әзірленген:

- негізгі орта және жалпы орта білім берудің оқу пәндері бойынша оқу бағдарламалары;
- оқу пәндері бойынша оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендері;
- оқу пәндері бойынша білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау өлшемшарттары;
- білім беру ұйымдарында оқыту мен тәрбиелеуден күтілетін нәтижелерге қол жеткізуді қамтамасыз ететін басқару жүйесі;

- жалпы орта білім беру ұйымдарында бітіру емтихандарына және жоғары оқу орындарына қабылдауды ұйымдастыруға арналған бақылау-өлшеуіш материалдарын әзірлеу шегінде жүзеге асырылады [4].

Экстернат нысанында оқитын экстерндерге білім беру «Жалпы білім беру ұйымдарына арналған жалпы білім беретін пәндердің, таңдау курстарының және факультативтердің үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 3 сәуірдегі № 115 бұйрығымен бекітілген Негізгі орта және жалпы орта білім берудің оқу пәндері бойынша оқу бағдарламалары негізінде жүргізіледі.

Экстерндер «Оқулықтардың, оқу-әдістемелік кешендердің, оқу құралдарының және басқа да қосымша әдебиеттердің, оның ішінде электрондық жеткізгіштердегі тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің міндетін атқарушының 2013 жылғы 27 қыркүйектегі №400 бұйрығына толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 6 сәуірдегі №251 бұйрығымен бекітілген оқу басылымдарын, яғни оқулықтар тізімдемесіндегі оқулықтарды мектеп кітапханасынан алып пайдаланады.

Астана қаласында экстернат формасында оқыту дарынды балаларға арналған №9 «Зерде» мектебі базасында шоғырланған. Астана қаласының экстернаттық оқыту жүйесінің қалыптасқанына 18 жыл, бірінші түлек 2000 жылы болған. Соңғы төрт жылға дейін оқыту тек орыс тілінде жүргізілген, ал қазіргі кезде білім алушыларға білім қазақ және орыс тілдерінде беріледі.

Аталған мектептің іс-тәжірибесі және Ақмола, Ақтөбе, Алматы, Солтүстік Қазақстан облыстары, Алматы қаласы білім басқармаларынан келген мәліметтер негізінде экстернат нысанында оқу процесін ұйымдастырудың жолдарымен таныстырмақпыз.

Халыққа қызмет көрсету орталығы берген рұқсат бұйрығының көшірмесі негізінде білім басқармасында білім алушының оқитын мектебі белгіленеді және бұйрық шығарылады, білім басқармасы бұйрығының негізінде мектеп оқушыны қабылдау туралы бұйрық шығарады.

Мектепте сыныптар бойынша білім алушылар тізімі құрастырылады, экстернат нысанында білім алатын экстерндерді тіркеу журналына тіркейді және сынып оқушылары топтарға бөлінеді (1-кесте).

№ мектеп-гимназия бойынша экстернат тәртібімен тіркелген жастардың тізімі _____ оқу жылы

1-кесте – Сынып бойынша экстерндердің тізімі

Р/с	Экстернаттың аты-жөні	Туған жылы, айы	Оқуға мектебі	Бітірген сыныбы	Экстернатқа арыз берген уақыты	Мекенжайы	Байланыс телефоны	Электронды пошталы	Ата-анасының электронды пошталы
-----	-----------------------	-----------------	---------------	-----------------	--------------------------------	-----------	-------------------	--------------------	---------------------------------

		күн і							
1									
2									

Дереккөз: Ақтөбе облысының білім басқармасы мәліметтерінен

Экстернат оқу нысанының ағымдағы оқу жылына арналған жұмыс жоспары жасалады, педагогикалық кеңесте талқыланады және оны мектеп директоры бекітеді (2-кесте).

Бекітемін
№9 «Зерде» мектебінің директоры
_____А.Сексенова

«Дарынды балаларға арналған №9 «Зерде» мектебі экстернатының
2015-2016 оқу жылына арналған
жұмыс жоспары

2-кесте – Жылдық жұмыс жоспары

Уақы- ты	Іс-шаралардың мазмұны	Апта	Жауап- ты адам
Тамыз	Педагогикалық кеңес. 2014-2015 оқу жылындағы экстернат нысанында істелген жұмыстың, пәндер бойынша қорытынды аттестаттаудың талдауы. Жаңа 2015-2016 оқу жылының міндеттері		
Қыркүйек	Білім алушылардың ата-аналарымен әңгімелесу		
	Экстерндердің құжаттарын қабылдау		
	«Экстернаттық нысанда оқыту бойынша оқу жылының басталуын ұйымдастыру» туралы бұйрық		
	Емтихан және апелляция комиссиясын құру		
	Әдістемелік кеңес. Экстерндерге арналған емтихан материалдары мазмұнының сұрақтары		
	Экстерндерді қабылдау туралы бұйрықтар. Рұқсат беру, экстерндермен жұмыс істейтін мұғалімдердің тізімін құрастыру		
Қазан	Құжаттарды қабылдау. Ата-аналармен әңгімелесу		
	Экстерндерді экстернат нысанында оқытуға қабылдау туралы бұйрықтар. Оқуға рұқсат беру		
	Емтихан және апелляция комиссиясын құру		
	8-ші, 9-шы және 11-сынып экстерндері үшін аралық емтихан кестесін құру		

	Консультациялар кестесі: 11-сынып экстерндері үшін топтық және жеке сабақтар		
	«Зерек» білім беру орталығы арқылы 11-сынып бағдарламасы бойынша топтық консультациялар ұйымдастыру		
	«Мектеп экстернатының жұмысы, ережелері, талаптары» атта ата-аналар жиналысы. Ата-аналар комитетін сайлау		
	Экстерн оқушылармен жиналыс		
	5, 7, 8, 9, 11-сынып экстерндерінің тізімін құрастыру		
	7-9-сынып білім алушыларына қашықтықтан оқытуға арналған оқу, бағдарламалық, өлшеуіш-бақылау жұмыстарын әзірлеу және оларды оқушыларға жіберу		
	Пәндер бойынша топтық консультациялар өткізетін мұғалімдер тізімін әзірлеу (қазақ/орыс тілдерін оқытатын)		
	Жалпы орта мектеп курсы бойынша экстерндерді аралық аттестаттау үшін тест тапсырмаларын құрастыру және түзетілер енгізу жұмысын ұйымдастыру		
Қараша	Әдістемелік бірлестіктерде экстерндерге арналған емтихан материалдарын бекіту		
	5-9-сынып экстерндері үшін топтық консультациялардың және емтихандар кестесін құрастыру		
	Экстерндердің жұмысын ұйымдастыру мәселелері бойынша ата-аналарға арналған кеңес		
	Экстерндер тізімін нақтылау, топтар құрастыру, топ старостасын тағайындау		
	Топтық консультациялар, ұйымдастыру және бақылау		
	Шетелдерде білім алатын оқушылар үшін емтихан		
	1, 2, 3-ші топтар үшін аралық аттестаттау кестесі		
	Шетелдерде білім алатын оқушылармен скайп арқылы консультациялар		
	5-8-сынып білім алушыларын қашықтықтан оқыту		
Желт оқсан	Шетелдерде білім алатын 4-топ білім алушыларының емтихандары		
	Шетелдерден келген білім алушыларға жеке		

	кесте бойынша емтихандар ұйымдастыру		
	3-топ экстерндерінің жеке іс-қағаздары папкасын ресімдеу		
	11-сынып бағдарламасы бойынша жеке және топтық консультациялар: ұйымдастыру және бақылау		
	5, 7, 8, 9, 11-сынып экстерндері үшін кестеге сәйкес аралық аттестаттауға арналған емтихан материалдарын әзірлеу		
	Кестеге сәйкес 1, 2, 3-топ экстерндерінің аралық аттестациясы		
Қаңтар	Экстерндердің ата-аналарымен әңгімелесу		
	9-шы және 11-сынып бағдарламалары бойынша жеке консультациялар		
	11-сынып бағдарламалары бойынша кестеге сәйкес топтық консультациялар		
	Шетелдерде оқитын экстерндердің емтихандары		
	3-топ экстерндеріне арналған емтихан материалдарын ресімдеу		
	Қашықтықтық оқыту-кеңестер		
	Емтихан материалдарын әзірлеу (компьютерден теру және көбейту)		
Ақпан	11-сынып бағдарламалары бойынша топтық консультациялар		
	9-шы және 11-сынып бағдарламалары бойынша жеке консультациялар		
	7-ші, 8-ші, 9-сынып экстерндерімен скайп арқылы консультациялар		
	Жалпы орта мектеп экстерн-түлектерін, 9-шы және 7-ші, 8-сынып экстерндерін аралық аттестаттау		
	Қорытынды аттестаттауды ҰБТ және мемлекеттік емтихан формаларында тапсыратын экстерндер тізімін дайындау (Білім басқармасы үшін)		
	«Қорытынды аттестаттау ережелерімен таныстыру» - экстерндермен жиналыс		
	Қорытынды аттестаттау ережелері бойынша стенд рәсімдеу		
	Сынақ тестілеу (қажетті құжаттар/тест тапсырмаларын) әзірлеу		
Наурыз	1-ші және 2-топтарда топтық консультациялар		
	1-ші және 2-топтарда, 7-ші, 8-ші және 9-сыныптарда		

	3-топ экстерндерінің аралық аттестаттауы		
	3-топ экстерндерінің жеке іс-қағаздары папкаларын рәсімдеу		
	Қорытынды аттестаттауға арналған емтихан материалдарын дайындау		
	ҰБТ қатысты құжаттарды ресімдеу		
	Экстерндерді ҰБТ және мемлекеттік емтихан формасында қорытынды аттестаттау ережелерімен таныстыру бойынша ата-аналар жиналысы		
	Алдын-ала тестілеу		
Сәуір	Қорытынды аттестаттауға арналған емтихан материалдарын әзірлеу		
	Сынақ тестілеу		
	ҰБТ қажетті құжаттарды ресімдеу		
	Бағалар тізімдемесін толтыру		
	ҰБТ және мемлекеттік емтиханға қатысатын экстерндер тізімін нақтылау		
	ҰБТ тапсыратын экстерндердің ата-аналарымен әңгімелесу, ҰБТ және мемлекеттік емтихандар тапсыру бойынша консультациялар		
	Қорытынды аттестаттауды ҰБТ формасында тапсыратын және қорытынды аттестаттауды дәстүрлі емтихан түрінде тапсыратын білім алушылардың ата-аналарына ата-аналар жиналысы.		
	Қашықтықтан оқыту. Шетелде оқитын білім алушылардың емтихан папкаларын ресімдеу		
	Бұйрықтар: Экстерндерді мектептен шығару туралы		
Мамыр	Экстерндердің құжаттарын тексеру, 6, 7, 8-сынып табельдері		
	Алдын-ала тестілеу		
	Емтихан бағаларының тізімдемесін толтыру		
	ҰБТ және бітіру емтихандарына дайындық		
	Қорытынды аттестаттауды емтихан түрінде тапсыру мерзімін ауыстыру туралы ҚР БҒМ хат		
	Қорытынды аттестаттау бойынша емтихандарды тапсыру мерзімін ауыстыру туралы бұйрық		
	11-ші және 9-сыныптарда қорытынды аттестаттауды емтихан түрінде тапсыру кестесін құру		
	Негізгі мектеп білім алушыларын емтиханға жіберу және сыныптан- сыныпқа көшіру туралы		

	педагогикалық кеңес (құжаттарды рәсімдеу)		
	Қорытынды аттестаттауға жіберу туралы білім басқармасына ақпарат		
	Қашықтықтан оқыту. Скайп арқылы консультациялар		
Маусым	ҰБТ және емтихан түрлеріндегі қорытынды аттестаттау		
	Қатаң есептілік құжаттарын ресімдеу		
	Бағалар тізімдемесін толтыру. Негізгі орта және жалпы орта мектепті бітіру туралы бұйрықтар		
	Құжаттар ресімдеу. Қатаң есептілік құжаттарын толтыруды бақылау		
	Негізгі мектепті бітіру туралы куәліктерді толтыру		
	Жалпы орта білім туралы аттестаттарды толтыру		
	Аттестаттарды салтанатты тапсыру		
Шілде	Шетелден оралған оқушыларды емтихан түріндегі қорытынды аттестаттау		
	Бағалар тізімдемесін толтыру		
	Қатаң есептілік құжаттарын ресімдеу. Аттестаттарды толтыруды бақылау		
	Аттестаттарды салтанатты тапсыру		
	Келесі оқу жылының жұмыс жоспарын құру		
	Экстернат жұмысын талдау		

Директордың экстернат бойынша орынбасары

Симакина Г.Н.

Жылдық жұмыс жоспарына сәйкес экстернат нысанының жеке педагогикалық кеңестері және әдістемелік бірлестіктердің отырыстары өткізіледі және олар хаттамалармен ресімделеді (хаттама үлгілері төменде ұсынылған).

Астана қаласы «Дарынды балаларға арналған №9 «Зерде» мектебі
мемлекеттік мекемесі

№1 педагогикалық кеңес хаттамасынан үзінді
30.08.2016 ж.

4.1. Жалпы білім беру стандарты бойынша экстернат формасында оқитын білім алушыларды негізгі орта және жалпы орта мектеп курсы бойынша аралық аттестаттау және мектеп бітіру емтихандары төмендегі оқу пәндері мен формада өткізілсін (3-кесте).

3-кесте – Пәндер бойынша аралық аттестаттау және мектеп бітіру емтихандарын өткізу формасы

№	Пәннің атауы	Аттестаттау түрі
1	Қазақ тілі (қазақ тілінде оқитын сыныптар үшін)	Эссе (Білім басқармасының тапсырмалары)
2	Қазақ әдебиеті	Тестілеу
3	Қазақ тілі (орыс тілінде оқитын сыныптар үшін)	Тестілеу
4	Орыс тілі (орыс тілінде оқитын сыныптар үшін)	Эссе (Білім басқармасының тапсырмалары)
5	Орыс әдебиеті	Тестілеу
6	Орыс тілі (қазақ тілінде оқитын сыныптар үшін)	Тестілеу
7	Ағылшын тілі	Тестілеу
8	Алгебра	Тест, жазба жұмысы (Білім басқармасының тапсырмалары)
9	Геометрия	Билет бойынша емтихан
10	Информатика	Билет бойынша емтихан
11	География	Тестілеу
12	Биология	Тестілеу
13	Физика	Тестілеу
14	Химия	Тестілеу
15	Қазақстан тарихы	Билет бойынша емтихан
16	Дүние жүзі тарихы	Тестілеу
17	Адам және қоғам	Тестілеу
18	Өзін-өзі тану	Әңгімелесу (сынақ)

4.2. Емтихан тапсырмалары 2016 жылдың 5 қарашасына даярлансын. Әдістемелік бірлестік отырысында қаралып, бекітілсін.

Педкеңестің төрағасы

А.С.Сексенова

Хатшысы

Г.Буменова

Сонымен қатар педагогикалық кеңесте экстернат нысанында жұмыс істейтін пән мұғалімдерінің, аралық және қорытынды аттестаттау комиссиясының құрамы анықталады және бұйрықпен бекітіледі.

Экстернаттың әдістемелік бірлестіктерінің отырыстарында негізгі орта және жалпы орта мектеп курсы бойынша оқу жылына арналған аралық және қорытынды аттестаттау материалдарын әзірлеу мәселесі қарастырылады және хаттамада көрсетіледі.

Үлгі

Астана қаласы «Дарынды балаларға арналған №9 «Зерде» мектебі
қоғамдық пәндер әдістемелік бірлестігі отырысының №1

Отырысқа қатысқандар:

Байғалиева С.А. – директордың ғылыми-әдістемелік ісі жөнінен орынбасары

Аубакирова Э.С. – директордың тәрбие ісі жөнінен орынбасары

Боканова А.А. – қоғамдық пәндер бірлестігінің жетекшісі

Қоғамдық пәндерінің пән мұғалімдері – 8 мұғалім.

Күн тәртібінде

Жалпы білім беру пәндері бойынша экстернаттық нысанда оқыту бөлімінің 2016-2017 оқу жылына арналған негізгі орта және жалпы орта мектеп курсы бойынша аралық және қорытынды аттестаттау материалдарын әзірлеу және бекітуге ұсыну

Тыңдалды:

Боканова А.А. қоғамдық пәндер бірлестігінің жетекшісі

Тіл және әдебиет, адам және қоғам білім салалары пәндері бойынша аралық және қорытынды аттестаттау жүргізіледі. Атап айтқанда қазақ тілі, қазақ әдебиеті, орыс тілі және әдебиеті, ағылшын тілі, Қазақстан тарихы, дүние жүзі тарихы, адам және қоғам пәндері. Тест тапсырмаларын құрастыру келесідей бөлінген болатын:

Қазақ тілі мен әдебиеті	5-8-сыныптар	Данебаева Г.П.
Қазақ тілі мен әдебиеті	9-11-сыныптар	Бөкенова Г.А.
Орыс тілі мен әдебиеті	5-8-сыныптар	Козбагарова Б.С.
Орыс тілі мен әдебиеті	9-11-сыныптар	Турсекеева К.К.
Ағылшын тілі	5-6-сыныптыр	Айтказина Б.Т.
Ағылшын тілі	7-8-сыныптыр	Иманбаева Б.Ж.
Ағылшын тілі	9-11-сыныптыр	Бекенова Б.М.
Тарих	5-8-сыныптар	Токтаухан м.
Тарих	9-11-сыныптыр	Рахимова Г.М.

Барлық пәндерден аралық және қорытынды аттестаттау педагогикалық кеңестің шешімінде қабылданған формада жүргізіледі. Әр пәннен тест материалдары 4 нұсқадан қазақ/орыс тілдерінде әзірленді және барлық тапсырмалар қосымша тексерілді.

Шешім: жалпы білім беру пәндері бойынша экстернаттық нысанда оқыту бөлімінің 2016-2017 оқу жылына арналған негізгі орта және жалпы орта мектеп курсы бойынша аралық аттестаттау материалдары әдістемелік кеңеске ұсынылсын

Қоғамдық пәндер бірлестігінің жетекшісі

Боканова А.А.

Қараша айының басында экстерндерді топтарға бөлу, аралық аттестаттауға келетін экстерндерді анықтап консультация және емтихан кестелерін құрастыру жұмыстары жүргізіледі (4 және 5-кестелер).

«БЕКІТЕМІН»
Дарынды балаларға арналған №9
«Зерде» мектебінің директоры
_____ А.С.Сексенова
«_____» _____ 2017 ж.

Астана қаласының дарынды балаларға арналған №9 «Зерде» мектебі бойынша
экстерндерді сыныптан-сыныпқа көшіру
емтихандарының кестесі

4-кесте – Емтихандар кестесі

Мерзімі	Сынып	Оқу пәні	Аттестаттау формасы	Емтихан алушы	Ассистент
18 сәуір	5-7	Оқыту тілі (қазақ/орыс тілі)	Оқу сауаттылығы		
19 сәуір	8, 10	Оқыту тілі (қазақ/орыс тілі)	Оқу сауаттылығы		
20 сәуір	5-7	Математика	Бақылау жұмысы		
20 сәуір	8, 10	Алгебра	Бақылау жұмысы		

Экстерндерді сыныптан-сыныпқа көшіру
емтихандарының консультациялар кестесі

5-кесте – Консультациялар өткізу кестелері

Мерзімі	Сынып	Оқу пәні	Кабинет №	Мұғалім
17.04. 10 ⁰⁰	5-7	Оқыту тілі (қазақ/орыс тілі)		
18.04. 10 ⁰⁰	8, 10	Оқыту тілі (қазақ/орыс тілі)		
19.04. 10 ⁰⁰	5-7	Математика		
19.04. 10 ⁰⁰	8, 10	Алгебра		

Астана қаласының №9 «Зерде» мектебінің ұжымы экстерндерді және ата-аналарды аралық және қорытынды аттестаттау туралы алдын-ала хабардар ету мақсатында ақпараттық хат әзірлеп, білім алушылардың электрондық поштасына жібереді. Аталған мектеп әзірлеген ақпараттық хаттардың үлгісі 3 бөлімде берілген.

Экстерндерді аралық және қорытынды аттестаттау «Бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білімнің білім беретін оқу бағдарламаларын іске асыратын

білім беру ұйымдарындағы білім алушылардың үлгеріміне ағымдық бақылаудың, оларды аралық және қорытынды аттестаттау жүргізудің үлгі ережесі» туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 16 қарашадағы № 660 бұйрығына қосымша негізінде жүзеге асырылады.

Негізгі орта мектептің 5-8-сыныптары және жалпы орта мектептің 10-сынып экстерндері үшін аралық аттестаттау оқу жылының аяғына дейін (сәуір-мамыр) жүргізіледі. Аралық аттестаттау пәндерінің тізбесі (екіден артық емес), нысандары мен өткізу мерзімдері мектептің педагогикалық кеңесінің шешімімен белгіленеді.

Бір немесе екі пәннен қанағаттанарлықсыз қорытынды бағалары бар білім алушылар осы пәндер бойынша қайта аралық аттестаттаудан өтеді. Жазғы каникул кезеңінде осы білім алушыларға тиісті пәндер бойынша оқу тапсырмалары беріледі.

Қайта аттестаттау аралық аттестаттау аяқталғаннан кейін 3 аптадан соң жүргізіледі. Қайта аттестаттау кезінде қанағаттанарлықсыз қорытынды баға алған жағдайда, білім алушылар қайта оқу жылына қалдырылады.

Сыныптан келесі сыныпқа барлық оқу пәндері бойынша жылдық және қорытынды бағалары «3», «4», «5» болған білім алушылар көшіріледі [5].

Негізгі орта және жалпы орта мектепті бітіретін экстерндер Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 16 қарашадағы № 660 бұйрығының «Білім алушыларды қорытынды аттестаттаудан өткізуден тәртібі» 3-тарауына сәйкес қорытынды аттестаттаудан өтеді.

Оқу жылын ұйымдасқан түрде аяқтау мақсатында білім беру ұйымының педагогикалық кеңесі өткізіледі және кеңес шешімі хаттамамен ресімделеді.

Білім алушыларды денсаулық жағдайына байланысты қорытынды аттестаттаудан босату туралы бұйрықтар келесі құжаттар негізінде шығарылады:

Осы Ереженің 30-тармағының 1) және 2) тармақшаларында көрсетілген білім алушылардың санаты үшін «Денсаулық сақтау ұйымдарының бастапқы медициналық құжаттама нысандарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің міндетін атқарушының 2010 жылғы 23 қарашадағы № 907 бұйрығымен бекітілген, № 035-1/е нысанына сәйкес дәрігерлік-консультациялық комиссияның қорытындысы [5].

Мектептің педагогикалық кеңесінде дәрігерлік-консультациялық комиссияның қорытындысы негізінде білім алушыны қорытынды аттестаттаудан босату туралы шешім шығарылып, хаттамаға енгізіледі.

Негізгі орта, жалпы орта білімнің білім беретін оқу бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарындағы білім алушылардың үлгеріміне ағымдық бақылаудың, оларды аралық және қорытынды аттестаттаудың үлгі ережесіне сәйкес, экстернат нысанында білім алатын экстерндерді аралық және қорытынды аттестаттау Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 16 қарашадағы № 660 бұйрығының 1-қосымшасында берілген хаттамасына сәйкес ресімделеді.

Негізгі орта және жалпы орта білім беру деңгейлеріндегі оқыту курсы үшін емтихан (тестілеу) және қорытынды бағалардың
ХАТТАМАСЫ

_____ бойынша Қазақстан Республикасы
(оқу пәнінің атауы)

_____ (облыстың атауы)

_____ (аудан, қала (ауыл) атауы)

_____ (мектеп атауы)

Емтихан комиссиясының құрамында:

_____ Емтихан комиссиясы төрағасының Т.А.Ә. (бар болған жағдайда)

_____ Емтихан алушының Т.А.Ә. (бар болған жағдайда)

_____ (ассистенттің Т.А.Ә. (бар болған жағдайда))

Білім басқармасынан (Министрліктен) жіберілген емтихан материалдарының пакеті _____ сағат _____ минутта ашылды.

Пакетпен жіберілген емтихан (тест) материалдары осы хаттамаға қоса берілді.

Емтиханға (тестілеуге) келді:

_____ Білім алушылардың Т.А.Ә. (бар болған жағдайда) (білім алушылар санын көрсетуге болады)
Емтиханға (тестілеуге) келген жоқ:

_____ Білім алушылардың Т.А.Ә. (бар болған жағдайда)

Емтихан (тестілеу) _____ сағат _____ минутта басталды.

Емтихан (тестілеу) _____ сағат _____ минутта аяқталды.

Емтихан (тестілеу) нәтижелері бойынша мынадай бағалар қойылды:

№	Емтихан тапсырушының Т.А.Ә.	Жазбаша жұмыстың тақырыбы және нұсқасы, билет №	Емтихан бағасы (жазумен)	Жылдық бағасы (жазумен)	Қорытынды бағасы (жазумен)

Емтихан комиссиясы мүшелерінің жекелеген білім алушылардың жауаптарының бағалары туралы ерекше пікірлері

Емтиханды (тестілеуді) өткізу күні: « ____ » _____ 20 ____ ж.
 Бағаны хаттамаға енгізу күні: « ____ » _____ 20 ____ ж.

Комиссия төрағасы

_____
 Т.А.Ә. (бар болған жағдайда) қолы

Емтихан алушы мұғалім

_____
 Т.А.Ә. (бар болған жағдайда) қолы

Ассистенттер

_____
 Т.А.Ә. (бар болған жағдайда) қолы

_____
 Т.А.Ә. (бар болған жағдайда) қолы

Ескерту: ұқсас Хаттаманың электронды нұсқасы қағаз нұсқамен бірдей қолданылады.

Сонымен қатар, мектеп бітіруші экстерндерді қорытынды аттестаттау барысындағы тестілеу жұмыстарының балдарын бағаға ауыстыру осы Ереженің 2-қосымшасына сәйкес жүзеге асырылады (6-кесте).

Тестілеу балдарын жалпы орта білім туралы аттестаттың бағаларына ауыстыру шкаласы

6-кесте – Тестілеу балдарын бағаға ауыстыру шкаласы

№	Пән	2 (қанағаттанар лықсыз)	3 (қанағатта- нарлық)	4 (жақсы)	5 (өте жақсы)
1	Орыс, өзбек, ұйғыр және тәжік тілінде оқытатын мектептер үшін қазақ тілі	0 – 8	9 – 26	27 – 32	33 – 40
2	Қазақ тілінде оқытатын мектептер үшін орыс тілі	0 – 8	9 – 26	27 – 32	33 – 40
3	Геометрия	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60
4	Физика	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60
5	Химия	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60
6	Биология	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60
7	География	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60
8	Дүниежүзі тарихы	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60
9	Орыс әдебиеті	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60
10	Қазақ әдебиеті	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60
11	Ағылшын тілі	0 – 8	9 – 26	27 – 32	33 – 40

12	Неміс тілі	0 – 8	9 – 26	27 – 32	33 – 40
13	Информатика	0 – 6	7 – 13	14 – 20	21 – 27

Негізгі орта және жалпы орта мектеп курсы бойынша қойылған бағалардың дұрыстығын және нақтылығын тексеру мақсатында мектепшілік бұйрықпен комиссия құрылады және шешім хаттамамен ресімделеді.

Негізгі орта және жалпы орта мектеп курсы бойынша қойылған
бағалардың дұрыстығы мен нақтылығын тексеру
ХАТТАМАСЫ

12.06.2017 ж.

Комиссия құрамы 5 адамнан тұрады:

1. Симакина Г.Н. – директордың экстернат бойынша орынбасары;
2. Қозбағарова Б.Е. – орыс тілі мен әдебиеті мұғалімі;
3. Оралова А.К. – информатика мұғалімі;
4. Рахимова Г.М. – тарих мұғалімі;
5. Тұрсекеева К.К. – орыс тілі мен әдебиеті мұғалімі.

1. Емтихан туралы хаттамада қойылған бағаларды, экстернат оқушылары өз бағаларымен келісетіндіктері туралы қол қойған жиынтық тізімдемедегі бағалар тексерілді.

2. Тізімдемедегі бағалар куәліктер және аттестаттар беретін кітапқа дұрыс және нақты көшірілді.

3. Негізгі орта білім курсы бойынша куәліктер және жалпы орта білім курсы бойынша аттестаттар емтихан хаттамаларына сәйкес толтырылған.

4. Құжаттар ұқыпты толтырылған, қателер мен өшірулер табылған жоқ.

5. Құжаттарда мектеп директоры, директордың экстернат бойынша орынбасары және сынып жетекшілері қол қойған.

Симакина Г.Н.
Қозбағарова Б.Е.
Оралова А.К.
Рахимова Г.М.
Тұрсекеева К.К.

Дарынды балаларға арналған
№9 мектебінің директоры

А. Жанибекова

Экстернат нысанында білім беретін ұйымдар «Білім беру ұйымдары білім беру қызметінде пайдаланатын қатаң есептіліктегі құжаттардың нысанын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 29 тамыздағы № 531 бұйрығына сәйкес негізгі орта және жалпы орта

мектепті бітіргендігі туралы аттестаттарды беру және есепке алу кітабына енгізеді. Экстернаттың қатаң есептілік құжаттарын есепке алу және беруге арналған жеке тіркеу кітабы болмайды, себебі экстернат нысаны бекітілген мектептің кітабында тіркеледі [6].

облыс, республикалық маңызы бар қала және астана)

(аудан, қала (ауыл)

(орта білім беру ұйымының атауы)

жылы кітап басталды

жылы кітап аяқталды

2- бөлім. Негізгі орта мектепті бітіргені туралы куәліктерді есепке алу
Кітаптың ішкі беті (сол жақ беті)

№	Куәліктердің атауы және сериясы, нөмірі	9-сыныпты бітірушінің тегі, аты, әкесінің аты (болған жағдайда)	Туған жылы, айы, күні	Осы орта білім беру ұйымына қабылданған жылы	Пәндер бойынша білім бағасы
1	2	3	4	5	6

Беттің соңына дейін (оң жақ беті)

Марапаттау	Негізгі мектепті бітіргені туралы педкеңес шешімінің жылы, айы, күні	Негізгі мектепті бітіргені туралы куәлікті алу жөнінде қолхат

Кітаптың соңғы беті

Осы кітапта _____ бет (жазбаша) нөмірленген, бау өткізілген және мөрмен бекітілген

Мектеп директоры _____ (қолы)

Мөрдің орны

_____ жылғы «_____» _____

2-бөлім. Жалпы орта білім туралы аттестаттарды беру есебі

Кітаптың ішкі беті (сол жақ беті)

№	Аттестаттың сериясы	Орта білім беру ұйымын	Туған жылы,	Осы орта білім беру	Пәндер бойынша
---	---------------------	------------------------	-------------	---------------------	----------------

	және нөмірі	бітірушінің тегі, аты, әкесінің аты (болған жағдайда)	айы, күні	ұйымына қабылданған жылы	білім бағасы
1	2	3	4	5	6

Беттің соңына дейін (оң жақ беті)

Марапаттау	Осы орта білім беру ұйымын бітіргені туралы педкеңес шешімінің жылы, айы, күні	Жалпы орта білім туралы аттестатты алу жөнінде қолхат

Кітаптың соңғы беті

Осы кітапта _____ бет (жазбаша) нөмірленген, бау
өткізілген және мөрмен бекітілген

Мектеп директоры _____ (қолы)

_____ жылғы «_____» _____

Ескерту: Жалпы орта білім туралы аттестатты есепке алу және беру
кітабының ұқсас электрондық нұсқасы қағаз түріндегі нұсқасы бірдей
қолданылады [6].

Қорытынды аттестаттаудан өткен білім алушыларға негізгі орта білім
туралы аттестат, жалпы орта білім туралы аттестат беру үшін тиісті (емтихан,
біліктілік, аттестаттау) комиссияның шешімі негіздеме болып табылады.
«Білім туралы мемлекеттік үлгідегі құжаттардың түрлері мен нысандарын
және оларды беру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім
және ғылым министрінің 2015 жылғы 28 қаңтарындағы №39 бұйрығына
өзгерістер енгізу туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым
министрінің 2017 жылғы 14 наурыздағы №118 бұйрығымен бекітілген
құжаттар нұсқасын төменде ұсынып отырмыз [7]. (1 және 2-сурет)

Негізгі орта білім туралы АТТЕСТАТ НОБ № _____ <hr/> Осы аттестат <hr/> (тегі, аты, әкесінің аты) (болған жағдайда) <hr/> берілді Ол _____ жылы <hr/> <hr/>	АТТЕСТАТ Об основном среднем образовании НОБ № _____ Настоящий аттестат выдан <hr/> _____ (фамилия, имя, отчество) (при его наличии) в том, что он (-а) в _____ году <hr/> окончил (а) <hr/>
--	--

<p>_____</p> <p>(білім беру ұйымының толық атауы)</p> <p>_____</p> <p>бітірді және негізгі орта білімнің жалпы білім беретін оқу бағдарламасын меңгерді</p> <p>Директор _____/_____/</p> <p>Директордың орынбасары _____/_____/</p> <p>Сынып жетекшісі _____/_____/</p> <p>М.О. _____ жылғы "____" _____ берілді</p> <p>Елді мекен _____</p> <p>Тіркеу нөмірі № _____</p>	<p>_____</p> <p>(полное наименование организации образования) и освоил (-а)</p> <p>_____</p> <p>общеобразовательную учебную программу основного среднего образования</p> <p>Директор _____/_____/</p> <p>Заместитель директора _____/_____/</p> <p>Классный руководитель _____/_____/</p> <p>М.П. _____</p> <p>Выдан "____" _____ года</p> <p>Населенный пункт _____</p> <p>Регистрационный номер № _____</p>
---	---

1-сурет. Негізгі орта білім туралы аттестат

<p>Жалпы орта білім туралы АТТЕСТАТ</p> <p>ЖОБ № _____</p> <p>Осы аттестат _____</p> <p>_____</p> <p>(тегі, аты, әкесінің аты) (болған жағдайда)</p> <p>_____ берілді. ол _____ жылы _____</p> <p>_____</p> <p>(білім беру ұйымының толық атауы) бітірді және жалпы орта білімнің жалпы білім беретін оқу бағдарламасын меңгерді.</p> <p>Директор _____/_____/</p> <p>Директордың орынбасары _____/_____/</p> <p>Сынып жетекшісі _____/_____/</p> <p>М.О. _____ жылғы "____" _____ берілді.</p> <p>Елді мекен _____</p>	<p>АТТЕСТАТ об общем среднем образовании</p> <p>ЖОБ № _____</p> <p>Настоящий аттестат выдан _____</p> <p>_____</p> <p>(фамилия, имя, отчество) (при его наличии)</p> <p>_____ в том, что он (-а) в _____ году окончил (-а)</p> <p>_____</p> <p>(полное наименование организации образования) и освоил (-а) _____ общеобразовательную учебную программу общего среднего образования.</p> <p>Директор _____/_____/</p> <p>Заместитель директора _____/_____/</p> <p>Классный руководитель _____</p>
---	---

Тіркеу нөмірі № _____	_____/_____/_____ М.П. Выдан "_____" ____ года Населенный пункт _____
	Регистрационный номер № _____

2-сурет. Жалпы орта білім туралы аттсетат

Шетелде оқып жүрген экстерндер әртүрлі себептермен (дәлелді себеппен) қорытынды аттестаттауға келе алмайтын болса, ата-аналардың алдын-ала берген өтініші негізінде мектеп қалалық немесе облыстық білім басқармасына қорытынды аттестаттауды кейінірек өткізу туралы (білім алушылардың аты-жөні және қорытынды аттестаттау мерзімін ауыстыру себебі көрсетілген) өтініш хат жолдайды. Білім басқармасының бұйрығы негізінде мектептің педагогикалық кеңесінің шешімімен қорытынды аттестаттау мерзімі ауыстырылады (төменде №9 «Зерде» мектебінің іс-қағаздары үлгілер ретінде ұсынылған).

Астана қаласы
Білім басқармасы басшысының
м.а. А.К.Жангозинға

Құрметті Ануар Қанатович!

Біз, 2016-2017 оқу жылында шетелдерде (Ұлыбритания, АҚШ, Испания, Австрия, Швейцария, Қытай) оқыған экстерн оқушылардың ата-аналары, Сізге жалпы білім беретін мектеп курсы бойынша тапсырылатын қорытынды аттестаттаудың мерзімін кейінірекке ауыстыруыңызды сұраймыз.

Біздің балаларымыз, шетелдерде оқып жүріп, осы оқу жылында Астана қаласы әкімшілігінің Дарынды балаларға арналған №9 «Зерде» мектебіне КММ экстернаттық формадағы оқуға қабылданған. 2017 жылғы 12 мамырдағы № 127 бұйрықпен қорытынды аттестаттауға жіберілді. Мектептегі емтихан түріндегі қорытынды аттестаттау, балалардың қазіргі кезде оқып жүрген шетелдердегі оқу орындарында өтетін емтихан мерзімдеріне сәйкес келіп тұр.

Құрметті, Ануар Қанатович, біздің балаларымыздың Қазақстан Республикасының жалпы білім беретін мектептерін аяқтағаны туралы аттестатты алулары үшін, қорытынды аттестаттауды кейінірек мерзімге шегеруіңізді сұраймыз.

Құрметпен келесі оқушылардың ата-аналары:

1. Айбек Назым Айбекқызы
2. Альбеков Арыстан Еркенович
3. Әбжан Жанхайдар Мадиярұлы
4. Елшібек Ботакөз Елшібекқызы
5. Савчук Максим Дмитриевич

6. Тәттібек-тегі Жанерке Талғатқызы
7. Төлегенова Назерке Құтты-қожакызы
8. Тотаев Алмаз Бауржанұлы
9. Назарбай Адина
10. Баймұрынов Айдархан Ермұханұлы
11. Нургалиев Диас Женисович
12. Тугел Әлібек Азизбекұлы

Астана қаласы
Білім басқармасы басшысының
м.а. А.К.Жангозинге

ӨТІНІШ ХАТ

Берілген өтініштер және ұсынылған құжаттар негізінде, Астана қаласының дарынды балаларға арналған №9 «Зерде» мектебінің әкімшілігі экстернат нысанында оқитын келесі білім алушыларды қорытынды аттестаттау мерзімін ауыстыруды сұрайды:

жалпы орта мектеп курсы үшін 2017 жылдың 19.06. – 29.06. аралығына:

1. Айбек Назым Айбекқызы
2. Альбеков Арыстан Еркенович
3. Әбжан Жанхайдар Мадиярұлы
4. Елшібек Ботакөз Елшібекқызы
5. Савчук Максим Дмитриевич
6. Тәттібек-тегі Жанерке Талғатқызы
7. Төлегенова Назерке Құтты-кожақызы
8. Тотаев Алмаз Бауржанұлы
9. Назарбай Адина

негізгі орта мектеп курсы үшін 2017 жылдың 28.06. – 16.07. аралығына:

1. Баймұрынов Айдархан Ермұханұлы
2. Нургалиев Диас Женисович
3. Тугел Әлібек Азизбекұлы

Мектеп директоры м.а.
Орындаушы.Симакина Г.Н

Г.С. Байулова

БҰЙРЫҚ

26.05.2017

Астана қаласы

ПРИКАЗ

№361

г.Астана

**2016-2017 оқу жылында оқушылардың
қорытынды аттестаттаудың мерзімінен
кейін тапсыру туралы**

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің «Білім алушылардың үлгеріміне ағымдық бақылау, аралық және қорытынды

аттестаттау өткізудің үлгілік ережелерін бекіту туралы» 2008 жылғы 18 наурыздағы №125 бұйрығына өзгеріс енгізу туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 16 қарашадағы №660 бұйрығына сәйкес және №9 «Зерде» дарынды балаларға арналған мектеп әкімшілігі ұсынған құжаттарының негізінде **БҰЙЫРАМЫН:**

1.11-сынып экстерн оқушылары Айбек Назым, Альбеков Арыстан, Әбжан Жанхайдар, Елшібек Ботакөз, Савчук Максим, Тәттібек-тегі Төлегенова Назерке, Тотаев Алмаз, Назарбай Адина шетелде оқуларын жалғастыруға байланысты жалпы орта білім курсы үшін қорытынды мемлекеттік аттестаттауды мерзімінен кейін (19-29 маусым аралығында) тапсыруға рұқсат берілсін.

2. 9-сынып экстерн оқушылары Баймұрынов Айдархан, Нурғалиев Диас, Түгел Әлібек шетелде оқуларын жалғастыруға байланысты жалпы орта білім курсы үшін қорытынды мемлекеттік аттестаттауды мерзімінен кейін (28 маусымнан 16 шілде аралығында) тапсыруға рұқсат берілсін.

3. №9 «Зерде» мектеп директорының міндетін атқарушы Г.Байулова қосымшаға сәйкес емтихандарды ұйымдастырылған түрде тапсыруды өткізсін.

4. Әдістемелік кабинет меңгерушісі (Г. Ибраева) міндетті емтихандар үшін емтихандар материалдарын дайындасын.

5. Осы бұйрықтың орындалуын бақылауды өзіме қалдырамын.

Басшының міндетін атқарушы

А. Жангозин

Білім басқармасы бұйрығының негізінде мектептің хаттамалық шешімімен экстерндердің қорытынды аттестаттау мерзімі ауыстырылады (төменде хаттаманың үлгісі берілген).

Дарынды балаларға арналған №9
«Зерде» мектебінің 2017 ж.15.05.
№6 педагогикалық кеңесінен үзінді

«Бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білімнің білім беретін оқу бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарындағы білім алушылардың үлгеріміне ағымдық бақылаудың, оларды аралық және қорытынды аттестаттау жүргізудің үлгі ережесінің» 7 бөліміне сәйкес Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы № 125 бұйрығына және МЖМБС кіретін пәндерден аралық аттестаттау мен бағалар тізімдемесі, ата-аналардың ұсынған құжаттарының негізінде жалпы орта білім курсы бойынша келесі білім алушыларды аттестаттау 2017 жылдың 19.06.-29.06. аралығына ауыстырылсын:

1. Айбек Назым Айбекқызы
2. Альбеков Арыстан Еркенович
3. Әбжан Жанхайдар Мадиярұлы
4. Елшібек Ботакөз Елшібекқызы

5. Савчук Максим Дмитриевич
6. Тәттібек-тегі Жанерке Талгатқызы
7. Толегенова Назерке Кұтты-кожақызы
8. Тотаев Алмаз Бауржанұлы
9. Назарбай Адина

негізгі орта білім курсы бойынша келесі білім алушыларды аттестаттау
2017 жылдың 28.06.-16.07. аралығына ауыстырылсын:

1. Баймұрынов Айдархан Ермуханұлы
2. Нургалиев Диас Женисович
3. Тугел Әлібек Азизбекұлы

Пед.кеңестің төрағасы

Г.С. Байулова

БЕКІТЕМІН

Дарынды балаларға арналған №9
«Зерде» мектебінің директоры м.а

_____ Г.С.Байулова
« » _____ 2017 ж.

Негізгі орта мектеп курсы бойынша қорытынды аттестаттау
ЕМТИХАНДАРЫН АУЫСТЫРУ кестесі
(қазақ тілінде оқитын мектеп)

7-кесте – Негізгі орта мектеп курсы бойынша емтихандарды
ауыстыру кестесі

№	Мерзімі	Пән	Кабинет	Емтихан формасы	Емтихан алушы	Ассистенттер
1	28.06.2017 09:00-10:00	Қазақ тілі	26	Жазбаша жұмыс	Жанибекова А.Ж.	Данебаева Г.П
2	30.06.2017 09:00-10:00	Ағылшын тілі	23	Ауызша	Бекенова Б.М.	Иманбаева Б.Ж.
3	04.07.2017 09:00-11:00	Орыс тілі	20	ауызша	Козбагарова Б.Е.	Турсекеева К.К.
4	06.07. 2017 09:00-12:00	Алгебра	26	Жазбаша жұмыс	Симакина Га. Н.	Сарсенова Ж.Ш.

Директордың орынбасары

Г.Н.Симакина

БЕКІТЕМІН

Дарынды балаларға арналған №9
«Зерде» мектебінің директоры м.а

_____ Г.С.Байулова
«» _____ 2017 ж.

**Жалпы орта білім бойынша экстерн түлектерді қорытынды
аттестаттау ЕМТИХАНДАРЫН АУЫСТЫРУ
кестесі (қазақ тілінде оқитын сыныптар)**

8-кесте – Жалпы орта мектеп курсы бойынша емтихандарды ауыстыру кестесі

№	Мерзімі	Пәні	Кабинет	Емтихан түрі	Емтихан қабылдаушы	Ассистент
1	19.06.17 9 ⁰⁰	Қазақ тілі	25	Эссе	Жанибекова А.Ж.	Букенова Г.А., Данебаева Г.П.
2	19.06.17 9 ⁰⁰	География	23	Тест	Шокатова Г.Ш.	Бекдаирова В.Ж., Байулова Г.С.
3	19.06.17 9 ⁰⁰	Ағылшын тілі	23	Тест	Бекенова Б.М.	Айтказинова Б.Т., Иманбаева Б.Ж.
4	22.06.17 9 ⁰⁰	Орыс тілі	4	Тест	Турсекеева К.К.	Козбагарова Б.Е., Байгалиева С.А.
5	26.06.17 9 ⁰⁰	Алгебра және анализ бастамалары	26	Жазбаша емтихан	Симакина Г. Н.	Типан С., Есенбеков С.Т.
6	29.06.17 9 ⁰⁰	Қазақстан тарихы	36	Билеттер бойынша ауызша емтихан	Рахимова Г.М.	Абубакирова Э.С. Тогтаухан М.

Директордың орынбасары

Г.Н.Симакина

2017 ж. 30 шілдедегі №11 педагогикалық кеңестің шешімінен көшірме
«Жалпы орта мектеп курсы аяқтау туралы»

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 2003 ж. 18.03. №125 және 2016 ж. 16.11. №660 «Білім алушылардың үлгеріміне ағымдық бақылау, аралық және қорытынды аттестаттау өткізудің үлгілік ережелерін бекіту туралы», 2017 ж. 24 наурыздағы №128 «2016-2017 оқу жылын аяқтау және орта білім беру ұйымдарының білім алушыларын қорытынды аттестаттаудан өткізу туралы», Астана қаласы білім басқармасының 2017 ж.

11.04. №241 бұйрықтарының, 2017 ж. 30.06. №11 педагогикалық кеңестің шешімі негізінде аралық және қорытынды аттестаттаудың нәтижелеріне сәйкес, жалпы орта білім туралы аттестатта көрсетілген пәндер тізіміне сәйкес, келесі білім алушыларды жалпы орта білім курсын аяқтады деп есептеу және жалпы орта білім туралы аттестат беру

1. Айбек Назым Айбекқызы
2. Әлбеков Арыстан Еркенович
3. Назарбай Адина Әділетқызы
4. Савчук Максим Дмитриевич
5. Таттібек-тегі Жанерке Талғатқызы
6. Абдуразахов Шохан Нажметдинович
7. Абжан Жанхайдар Мадиярұлы
8. Елшібек Ботагөз Елшібекқызы
9. Төлегенова Назерке Қтты-Қожақызы
10. Тотаев Алмаз Бауыржанұлы

Мектеп директоры

А. Жанибекова

Сонымен қатар, Қазақстанда жоғары сынып оқушыларымен алмасу бағдарламасының бірнеше түрі қызмет атқарады, атап айтқанда:

- Қазақстан-Америка арасындағы үкіметаралық ынтымақтастықтың АСПРЯЛ/АКСЕЛС халықаралық білім беру бағдарламасы;

- FLEX («The Future Leaders Exchange Program», «Болашақ көшбасшылармен алмасу бағдарламасы»). Бағдарлама толықтай АҚШ үкіметінің АҚШ Мемлекеттік департаменті арқылы қаржыландырылады, яғни жоғары сынып оқушыларымен алмасу бағдарламасы бойынша шетелге оқуға баратын білім алушылар да, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 8 сәуірдегі Орта білім беру саласында жергілікті атқарушы органдармен мемлекеттік көрсетілетін қызметтер стандарттарын бекіту туралы № 179 бұйрығының 2-қосымшасына сәйкес:

білім алушы шетелге ата-анасының немесе оларды алмастыратын адамдардың жетегінсіз шығатын болса, көрсетілетін қызметті алушының шетелде оқитындығын растайтын құжат негізінде экстернат формасында білім алу құқықтары бар.

Аталған бұйрыққа сәйкес 2016-2017 оқу жылында Солтүстік Қазақстан облысынан АСПРЯЛ/АКСЕЛС халықаралық бағдарламасы бойынша бірнеше білім алушы экстернат нысанында оқыған.

Жоғары сынып оқушыларымен алмасу бағдарламалары бойынша экстернат нысанында оқу үшін, білім алушының ата-анасы немесе заңды тұлға, оқуға баратын елдің анықтама-шақыру қағазының (3-сурет) негізінде Халыққа қызмет көрсету орталығына өтініш береді және қажетті құжаттарды ұсынады (4-сурет).

05 Мая 2016г.
г. Алматы

СПРАВКА

Настоящим подтверждаем, что **Бегман Дария Нурмахановна**, 2000 года рождения, проживающая по адресу: Казахстан, г. Петропавловск, ул. Набаева 200 действительно является финалистом Программы обмена для старшеклассников.

Программа обмена для старшеклассников является некоммерческой и полностью финансируется Правительством США.

Программа проводится Американскими Советами по Международному Образованию при поддержке Министерства образования Республики Казахстан в соответствии с Казахстанско-Американским межправительственным соглашением.

Это означает, что по условиям программы **Бегман Д. Н.** проживать и обучаться на территории США в течение учебного года 2016-2017. Продолжительность программы - с 15 июля 2016 по 15 июля 2017 года.

Справка дана по месту требования.

Региональный Директор представительства
Корпорации «Американских Советов
по Международному Образованию:
АСПРЯЛ/АКСЕЛС» в РК
Джессика Леонард

Подпись

Дереккөз: Солтүстік Қазақстан облысы білім басқармасының мәліметтерінен

3-сурет. Оқуға шақырған елдің анықтамасы

ОПИСЬ
ДОКУМЕНТОВ № 002094686504

Дата приема: 19.10.2016 16:16   Дата выдачи: 09.11.2016
Предств / Клиент: Абдралиева Айгуля Жанатовна / Бегман Дария Нұрмаханқызы
Оператор: Алимжанова Жанна Имангалиевна   Консультант:
Ведомство: Отдел образования Акимата города Петропавловск
ПДГ: Отдел №1 г. Петропавловск Департамента "Центр обслуживания населения" - филиала НАО Государственная корпорация "Правительство для граждан" по Северо-Кавказскому округу
Услуга: Выдача разрешений на обучение в форме экстерната в организациях основного среднего, общего среднего образования
Стоимость: Гос. пошлина: 0,00 тг.
Контакты: ☎ 8 (777)   ☎   ☎   ☎

Список принятых документов:

- * Врачебно-консультационное заключение комиссии (Оригинал, Кол-во: 1)
- * Доверенность, подтверждающая полномочия представителя № СВИД-ВО О РОЖДЕНИИ 2973756 от 15.03.2013 (Копия, Кол-во: 1)
- * Документ, подтверждающий обучение за рубежом (Сканированная копия, Кол-во: 1)
- * Заявление о выдаче разрешений на обучение в форме экстерната (Сканированная копия, Кол-во: 1)
- * Справка о временном проживании за рубежом родителей обучающегося или лиц, их заменяющих (Оригинал, Кол-во: 1)
- * Табель успеваемости за последний класс обучения обучающегося (Копия, Кол-во: 1)
- * Табель успеваемости за последний класс обучения обучающегося (Оригинал, Кол-во: 1)
- * Удостоверение личности Республики Казахстан №   от 28.01.2016 действителен до 27.01.2026 (Электронный документ, Кол-во: 1)
- * Удостоверение личности Республики Казахстан №   от 20.02.2012 действителен до 19.02.2022 (Электронный документ, Кол-во: 1)

Оператор: Алимжанова Жанна Имангалиевна	Представитель: Абдралиева Айгуля Жанатовна
---	--

▲ Я БЕГМАН ДАРИЯ НУРМАХАНҚЫЗЫ, дау сағасына на фотосыему, аудио-видеоэзасы при обслуживании в ЦОН.

Дереккөз: Солтүстік Қазақстан облысының мәліметтерінен

4-сурет. ХҚКО тапсырылатын құжаттар тізімі

Халыққа қызмет көрсету орталығы өтінішті жіберілген арыздардың тізіміне тіркеуі туралы ақпарат береді (5-сурет).

ХҚКО
халықаралық қызмет көрсету орталығы

Жіберілген арыздардың тізілімі № 14134939660

Өкіл. орган: 16.08.08 05-16-10-45/4078
Петропавл қаласы білім бөлімі

ХҚКО: «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы КЕ АҚ Солтүстік Қазақстан облысы бойынша филиалы - «Халықаралық қызмет көрсету орталығы» департаментінің
Петропавл қ. №1 бөлімі

Мерзімі: 29.08.2016 17:54

№	Арыздың № (Идентификатор)	Арызды қабылдаған қызметкердің Т.А.Ә.	Клиент/өкіл	Қызмет	Қабылдау уақыты	Қайтару күні	Бағасы	Берілген құжаттардың тізімі	Күйі
1	002090778481	Султангазиева Анастасия Ивановна	КОРЯВЧЕНКО ВЛАДИМИР ПЕСНИДОВИЧ	Негізгі орта, жалпы орта білім беру ұйымдарында экстернат нысанында оқытуға рұқсат беру	29.08.2016	21.09.2016	0,00		

Барлығы: 1

Берді: Касимов Асемгүл Қайыровна

Қабылдады:

Дереккөз: Солтүстік Қазақстан облысының мәліметтерінен
5-сурет. Өтінішті тіркеу туралы ақпарат

Білім алушылардың халықаралық алмасу желісі бойынша шетелге оқуға баратын және сол жақта білім беру мекемелерін аяқтайтын 11-сыныпты бітірушілер Қазақстан Республикасының мектептерінде 11-сынып үшін қорытынды аттестаттаудан өтеді. Қорытынды аттестаттаудан өткеннен кейін оларға шетелде оқыған пәндерден алған бағаларын, Қазақстан Республикасының мектептерінде алдыңғы сыныптарда алған жылдық және қорытынды бағаларын есепке ала отырып, № 39 бұйрықпен бекітілген жалпы орта білім туралы аттестат беріледі.

Білім алушылардың халықаралық алмасу желісі бойынша шетелге оқуға баратын білім алушылар үшін емтихан материалдарын дайындауды мектеп жүзеге сырады. [5]

Экстернат нысанында жұмыс істейтін мұғалімдердің еңбекақысы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2015 жылғы 31 желтоқсандағы № 1139 «Азаматтық қызметшілерге, мемлекеттік бюджеттік қаражат есебінен ұсталатын ұйымдардың қызметкерлеріне, қазыналық кәсіпорындардың қызметкерлеріне еңбекақы төлеу жүйесі туралы» қаулысының негізінде жүзеге асырылады.

Оқу жылының басында экстернат нысанында жұмыс істейтін мұғалімдер құрамы анықталғаннан және мектептің бұйрығымен бекітілгеннен кейін, аталған қаулының негізінде еңбекақыны төлеу үшін экстернат нысанында жұмыс істейтін мұғалімдердің тізімі білім басқармасына беріледі.

Өздерінің еңбек демалыстары кезінде экстернатерден емтихан алуға қатысқан мектеп мұғалімдерінің еңбегін ынталандыру мақсатында экстернат

директорының орынбасары мектеп директорының атына қызметтік хат жазып, мұғалімдерге қосымша демалыс күндерін сұрайды (төменде үлгісі ұсынылған).

Дарынды балаларға арналған
№9 «Зерде» мектебінің директоры
Э.Ж.Жумабековаға
экстернат нысаны бойынша
директордың орынбасары
Г.Н. Симакинадан

Қызметтік хат

Білім басқармасының 2017 ж. 26.05. «Емтихандарды ауыстыру» туралы бұйрығының негізінде өздерінің еңбек демалыстары уақытында 9-шы және 11-сыныптарда қорытынды аттестаттау емтихандарын алған келесі пән мұғалімдеріне:

1. Бекенова Б.М. – 4 күн;
  2. Тұрсекеева К.К. – 2 күн;
  3. Сонгобай Т. – 2 күн;
  4. Букенова Г.И. – 1 күн
- қосымша демалыс күндерін беруіңізді сұраймын

Директордың орынбасары

Г.Н.Симакина

Қызметтік хат негізінде мұғалімдерге қосымша демалыс күндерін беру туралы директор бұйрық шығарады.

Экстернаттық білім берудің шетелдік тәжірибені қарастырайық.

Дүниежүзілік экономикалық кеңістікке кірігуіне байланысты **Ресейде** болып жатқан өзгерістер адамдардың заманауи білім алғанын, алғыр және іскер болуын талап етеді. Экстернат жалпы білім алудың бір формасы ретінде білім алушылардың шығармашылық, спорт, ғылыми зерттеулер сабақтарымен тереңірек айналысуына немесе бар күшін жоғары оқу орнына түсуге бағыттауға мүмкіндік береді.

Ресей Федерациясы «Білім туралы» Заңының 10-бабына және Ресей Федерациясы Үкіметі 2001 жылғы 19 наурызда №196 бұйрығымен бекіткен «Білім мекемелері туралы типтік ережесіне» сәйкес Ресей Федерациясының азаматтары жалпы білім беру мекемесінде білім беру бағдарламаларын меңгеретін нысанды таңдауға құқықтары бар.

Жалпы орта білімді экстернат нысанында алудың тәртібін айқындайтын құжат Ресей Федерациясы Білім министрлігінің 2000 жылғы 23 маусымдағы № 1884 бұйрығымен бекітілген «Жалпы білімді экстернат нысанында алу туралы ережесі» және 2001 жылғы 17 сәуірдегі «Ресей Федерациясы Білім министрлігінің 2000 жылғы 23 маусымдағы № 1884 бұйрығына толықтырулар мен өзгерістер енгізу туралы» № 1728 бұйрық болып табылады.

Экстернат формасында жалпы білім алу туралы Ережеге сәйкес, білім алушылар оқу бағдарламаларын өздігінен меңгереді, ал жалпы білім беру мекемелеріне алдын ала құрылған кесте бойынша аралық және қорытынды аттестаттаудан өту үшін ғана келеді. Сонымен қатар экстернат тегін білім алу түрі болып табылады [8].

Экстернат түрінде білім алуға ауысқан әр параллельдің экстерндерін топтарға (25 оқушыдан) бөледі, олар аттестациялық топтарға біріктіріледі. Экстерн топтары үшін бірінше және екінші жарты жылдықтарға арналған консультациялардың және аралық аттестаттау емтихандарының кестесі құрастырылады. Аралық аттестаттаудың тәртібін, формасын және мерзімін білім беру мекемесі өзі құрастырады. Аралық аттестаттау ауызша емтихандар, жазбаша жұмыстар, сынықтар, реферат немесе шығармашылық, жобалық жұмыстарды қорғау, тестілеу түрінде болуы мүмкін [8].

Аралық аттестаттаудан өту үшін экстерндерден құжаттар 1-наурызға дейін немесе қорытынды аттестаттау басталуынан үш ай бұрын қабылданады. Емтихандар 1-сыныптан 11-сыныпқа дейінгі оқушылар үшін жүргізіледі.

Аралық және мемлекеттік (қорытынды) аттестаттау Мемлекеттік (қорытынды) аттестаттауды өткізу туралы ережеге сәйкес ұйымдастырылады (РФ Білім министрлігінің 2000 жылғы 23 маусымдағы № 1884 бұйрығы). Аралық аттестаттауға базистік оқу жоспарында қамтылған пәндер алынады, бірақ олардың саны 12-ден артық болмауы тиіс. Сонымен бірге бір жылдың ішінде 7-8-сыныпта немесе 8-9-шы немесе 10-11-ші сыныптарды аяқтағысы келген экстерндер 7-8-9 немес 10-11-сынып курстары бойынша аттестатталады [9].

Экстерндер мен олардың ата-аналарының әлеуметтік тапсырысы зерделенеді және мектеп бітіру сыныптарындағы аралық аттестаттау олардың тапсырысын есепке алу арқылы жүзеге асырылады.

10-11-сынып экстерндері үшін аралық аттестаттау 30-сәуірге дейін созылады. Мемлекеттік (қорытынды) аттестаттау жылына бір рет Ресей Федерациясы Білім министрлігінің белгілеген мерзімдерінде өткізіледі.

Ресейлік экстерндердің құқықтары:

1. Экстерннің кез келген пәннен консультация алуға құқығы бар. Консультацияның ұзақтығы жылына 15 минуттан 2 сағатқа дейін болуы мүмкін.

2. Практикалық дағдыларды меңгеру үшін экстерн практикалық және зертханалық жұмыстарға қатысуына болады.

3. Білім алушыға мектеп кітапханасында бар анықтамалық және оқу әдебиеттері берілуі тиіс.

4. Экстерн олимпиадалар мен сайыстарға қатысуға құқылы. Сонымен қатар экстернат түрінде оқу үшін болашақ экстерн немесе оның заңды тұлғалары келесі жағдайларды ескеруі тиіс:

- таңдауы бойынша Мәскеу және басқа да қалалардағы экстернаттық білім беретін мекемелердің тізімімен танысу;

- экстернат нысанында білім алу мүмкіндігі туралы мектеп директорымен сөйлесу;
- анықталған нақты формада өтініш жазу;
- қажетті құжаттарды ұсыну;
- жеке оқыту кестесін құрастыру және бекіту;
- оқуға қажетті оқулықтарды және оқу-әдістемелік құралдарын, материалдарды алу [10].

Ресей Федерациясында экстернаттың келесі түрлері қызмет көрсетеді:

Экстернат-мектептер. Оқушылар 4 айлық мерзімде бағдарламалық бірнеше пән бойынша аттестаттаудан өтетін білім берудің арнайы мекемелері. Мысалы, білім алушылар бірінші екі аптада химия курсы бойынша дәріс тыңдайды, соңынан осы пәннен сынақ тапсырады. Осылайша негізгі пәндерді оқып шығады. Жоғары сынып оқушылары оқу жылының қалған уақытында мектептің тізімінен шығарылмайды, яғни олар формалды түрде мектептің білім алушысы болып саналады және емтиханға асықпай дайындалу мүмкіндігіне ие болады. Көптеген мектеп бітірушілердің ата-аналары бұл нұсқаны өте жақсы деп санайды [11].

Өз мектебіндегі экстернат. Оқушы барлық пәндерді өз бетінше меңгереді және белгіленген уақытта мектепке келіп сынақ немесе емтихан тапсырады.

Ішінара экстернат. Атауының өзінен түсінікті, яғни оқушы кейбір пәндерді мектепте оқиды, кейбір пәндерді өздігінен меңгереді. Экстернаттың бұл түрінде мемлекеттік бірыңғай емтиханында тапсырылатын пәндерді және дене шынықтыруды өздігінен оқуға болмайды. Ішінара экстернат бар мектептерде оқу жылының соңында өтетін педагогикалық кеңесте келесі оқу жылында оқытудың бұл формасы бола ма, жоқ па мәселесі қарастырылады.

Ішінара экстернатта оқитын білім алушы кейбір пәндердің сабақтарына қатысады, бақылау жұмыстарын орындайды және үй тапсырмасы бойынша жауап береді. Сонымен қатар, жоғары сынып оқушысы экстернаттық пәндер бойынша емтиханды оқу жылының аяғында (мамыр айында) тапсыра алады [11].

Экстернат мектептерде жақсы жабдықталған пән кабинеттері, жеткілікті оқулық қоры бар мектеп кітапханасы болуы тиіс. Мектептердегі ақпараттық-талдамалық қамтамасыз ету жүйелері оқушылардың аттестаттау процесіндегі кемшіліктерді уақытында анықтауға және жоюға жағдай жасайды. Экстернаттың әлеуметтанушылары жалпы процестің тиімділігін арттыру үшін емтихандардың нәтижелерін жүйелейді, емтиханға келмеу себебін анықтайды.

Оқу процесін ұйымдастыру барысында экстерндердің ата-аналарымен жұмысты мектеп директоры және директордың экстернат жөніндегі орынбасары, экстернат мамандары жүргізеді. Мектепке түсердің алдында ата-аналарды және оқушыларды білім берудің экстернаттық түрінің ерекшеліктерімен кездесу барысында немесе ата-аналар жиналысында таныстырады. Экстернаттың әлеуметтанушылары экстерндердің оқу үлгерімін және емтихан тапсыру кестесінің орындалуын бақылап отырады. Олар

үлгермеуші және емтиханға себепсіз келмеген оқушылар туралы ата-аналарға хабарлайды.

Экстернат формасында білім алу үшін оқушының ата-анасы немесе заңды тұлға мектеп әкімшілігіне келесі құжаттарды тапсырулары тиіс:

1. Мектеп директорының атына жазылған өтініш.

2. Жеке іс-қағаздары (алдыңғы сыныптардағы қорытынды бағалары, сынып жетекшісінің, ата-анасының, директордың қолы қойылған және білім беру мекемесінің мөр басылған табельдері; колледжден шығарылған оқушылар – академиялық анықтама; негізгі орта білімі туралы құжат).

3. Туу туралы куәліктің немесе паспорттың ксерокөшірмесі.

4. 3x4 фотосуреттер.

5. Медициналық анықтама.

Сонымен қатар экстернат нысанында білім беретін мектептерде экстернат жүйесіне байланысты құжаттарды ресімдеудің тәртібі бар:

- экстернат бойынша іс қағаздары жеке жүргізіледі;

- аралық және қорытынды аттестаттау хаттамаларында «экстернат» деген белгі қойылады;

- жалпы білім беретін мектепте оқитын оқушы қандай да бір себептермен пән бойынша экстернат формасында аралық аттестаттаудан өтсе, оқушының аралық аттестаттаудан өткендігі туралы хаттама жеке ресімделеді;

- бұл жағдайда аралық аттестаттау туралы анықтама оқушының жеке іс қағазында сақталады, ал сынып журналының пән бетінде, оның фамилиясының жанында «экстерн түрінде тапсырды» деген жазу жазылады, емтихан және қорытынды бағалары қойылады [11].

Украинадағы экстернат нысанында жалпы білім алу тәртібін келесі құжаттар айқындайды:

- «Білім туралы» Заңы (2017 жылғы 13.03. № 369 бұйрық);

- Украинаның Білім және ғылым министрлігі 2008 жылғы 19 мамырдағы № 43 бұйрықпен бекіткен «Жалпы білім беретін оқу орындарында экстернат туралы ереже»;

- Украинаның Білім және ғылым министрлігінің 2008 жылғы 18 ақпандағы «Жалпы білім беру жүйесінде оқушыларды (тәрбиеленушілерді) мемлекеттік аттестаттау бойынша ережені бекіту туралы» № 94 бұйрығы (Украинаның Білім және ғылым министрлігінің 2009 жылғы 21.12. № 1151 бұйрығының редакциясында);

- Украинаның Білім және ғылым министрлігінің 2010 жылғы 23 қарашадағы «Жалпы орта білім беру жүйесінде оқушыларды (тәрбиеленушілерді) мемлекеттік қорытынды аттестаттау туралы ережесінің VI бөліміне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»;

- Украинаның Білім және ғылым министрлігінің 2001 жылғы 19 мамырдағы «Педагог қызметкерлердің экстерндерді аттестаттаудан өткізу үшін еңбек ақысын төлеу туралы» № 127 бұйрық.

Ережеде «экстернат» және «экстерн» терминдеріне анықтама берілген. Сонымен қатар, экстерннің білім алуына жас бойынша шектеу қойылмайтындығы белгіленген [12].

Оқыған сыныбына сәйкес жылдық бағалаудан және бастауыш, базалық, толық жалпы орта білім деңгейіне сәйкес аттестаттаудан өту мүмкіндігі бар:

- кез келген дәлелді себептерге байланысты білім беру мекемелерінің оқу сабақтарына қатысу мүмкіндігі жоқ;

- білім деңгейінің сәйкес сыныбының оқу материалын жеделдетіп меңгерген;

- жалпы орта білім беру жүйесінің оқу мекемелеріндегі оқуды аяқтамаған;

- жалпы орта білім беру мекемелерінің күндізгі формасында оқитын оқушы болып саналатын және өздеріне байланысты емес себептермен екі пәннен көп емес пәндерден жылдық бағалау мен аттестаттаудан өте алмаған;

- кез келген пәннен жылдық баға алмаған және аттестаттаудан өтпеген жалпы білім беретін оқу мекемелерінің бұрынғы жылдардағы түлектері болып табылатын тұлғалар экстернат түрінде білім ала алады, сонымен қатар тілек білдірушінің өтініші негізінде мектепті жеделдетіп аяқтау құқығы беріледі және емтихандарды экстерн түрінде тапсыруға жағдайлар жасалады.

Экстернат формасында білім алу үшін экстернат туралы Ережеге сәйкес 1-наурызға дейін келесі құжаттарды ұсынуы қажет:

- кәмелеттік жасқа толмаған оқушылар үшін ата-аналардың немесе олардың орнындағы заңды тұлғалардың, кәмелеттік жастағы оқушылар үшін – өздері жазған өтініші;

- білім деңгейі туралы деректер;

- тууы туралы куәліктің немесе паспорттың көшірмесі (жергілікті жерде тіркелгендігі туралы дерек болуы тиіс);

- жеке деректерді жинауға және өңдеуге келісім беру.

Ағымдағы жылдың 1-наурызынан Мемлекеттік Қорытынды Аттестаттауға (МҚА) дейінгі аралықта мектеп бітірушілерді экстернат формасында оқыту жүргізіледі. Оқыту аяқталғаннан кейін оқу жоспарының инвариант бөлімінің пәндері бойынша жылдық бағалар қойылады, жылдық бағалаудың қорытындысы бойынша оқушы МҚА жіберіледі.

Мамыр айында Мемлекеттік Қорытынды Аттестаттау жүргізіледі.

Мамыр-маусым айларында деңгейге сәйкес білім туралы құжат беру жүргізіледі.

Қазіргі уақытта Украинада мектептік білім берудің көптеген түрлері жүзеге асырылады, мысалы.

1. Іштей – мектепке толық көлемді бару:

2. Жеке оқыту – мұғалімдермен дербес оқу бастауыш мектепте аптасына 5 сағат, негізгі мектепте – 8 сағат және 10-11-сыныптарда – 14 сағат, яғни мұғалім сыныпта оқушыға жаңа тақырыпты түсіндіреді, оқушы үйде сол тақырып бойынша жұмыс істейді, ал келесі сабақта үй тапсырмасын көрсетеді және бақылау жұмысын жазады.

3. Экстернаттық оқыту – оқушылар оқитын сыныбына сәйкес әр пән бойынша жылына бір рет аттестаттаудан өтулері тиіс [12].

Беларусь Республикасында экстернат оқу процесіне сәйкес сертификаттау Беларусь Республикасы Білім беру кодексіне және Беларусь Республикасы Білім министрлігінің 2005 жылғы 25 шілдедегі № 130 қаулысымен бекітілген экстернат оқу процесінде сертификаттау жөніндегі нұсқаулыққа сәйкес жүзеге асырылады.

Экстерн - мемлекеттік аккредиттеуден өткен оқу орнындағы білім беру бағдарламасының мазмұнын толығымен қабылдай алмайтын, және егер бұл бағдарламаларды оқу орнында ішінара өз бетінше меңгерген білім алушыны атаймыз.

Экстернат – білім беру бағдарламасының мазмұнын білім алушы сабаққа үнемі қатыспай-ақ тиісті негізгі орта, жалпы орта білім беру бағдарламасының оқу пәндерін өз бетімен оқитын оқыту нысандарының бірі. Емтихан-экстернат бойынша аттестаттау тәртібі болып табылады. Оқу пәндері бойынша үлгілік оқу жоспарының базалық білім мазмұнын игеру барысында типтік оқу жоспарына сай аралық аттестаттау мен қорытынды аттестаттау емтихандарын тапсырады. Қорытындылау барысында бағалар аттестаттау емтихандарының бағалары мен оқу үлгерімі туралы анықтамасынан алынып қойылады.

Экстернатқа рұқсат беру шарттары: экстернат тәртібі бойынша аттестаттауға жіберу туралы шешімді тұлғаның өтініші негізінде (кәмелетке толмаған адамның заңды өкілінің өтініші негізінде). жергілікті атқарушы орган немесе тұрғылықты жергілікті білім басқармасы шешім қабылдайды.

Білім беру мекемесінде орта білім берудің ішінара базалық білім беру мазмұнын меңгеру, аттестаттау кезінде белгіленген тәртіппен (академиялық анықтама, үлгерімі туралы анықтама) экстернат қабылдануы мүмкін.

Емтихан-экстернат бойынша аттестаттау тәртібі болып табылады, соның ішінде қорытынды емтихан. Экстернат бойынша аттестаттау нәтижелері тәртіп бойынша 0 (нөлден) 10 (онға) дейінгі балл көлемінде бағаланады немесе оқылмады деген жазба жазылады. 1 (бір) баллдан 10 (он) баллға дейін және оқылмады деген жазбалар жақсы бағалаулардың бірі болып табылады.

«Дене шынықтыру және денсаулық», «Еңбекке баулу», «Әскерге дейінгі және медициналық дайындық» оқу пәндері бойынша қорытынды аттестаттау экстерннің қалауы бойынша жүргізіледі. Егер осы оқу пәндері бойынша аттестатталмаған болса, онда жалпы базалық білімі туралы куәлікте немесе жалпы орта білімі туралы аттестатта бұл пәндер оқылмады деп жазылады.

Бір немесе бірнеше оқу пәндері бойынша емтиханнан, соның ішінде қорытынды емтиханнан 0 (нөл) балл алған экстернге, оқығандығы туралы анықтама беріледі.

Экстернат тәртібі бойынша аттестаттаудан сәтті өткен экстернге білімі туралы құжат беріледі (жалпы базалық білімі туралы куәлік, жалпы орта білімі туралы аттестат).

Экстернат тәртібі бойынша аттестаттауға жіберуге шешім қабылдау үшін ұсынылатын құжаттар тізімі:

- өтініш;
- жалпы базалық білімі туралы куәлік;
- білімі туралы анықтама (академиялық анықтама, үлгерімі туралы анықтама) немесе білім алушының жеке ісі;
- тұрғылықты жерінен анықтама;
- жеке паспорт көшірмесі ұсынылады;

Құжаттарды тапсыру мерзімі – ағымдағы жылдың 25 сәуіріне дейін жүзеге асады. 25 сәуірден кейін дәлелді себептері бар тұлғалардың құжаттарын қарауға Беларусь Республикасының Білім министрлігінің келісімімен қабылданады.

Экстерн оқу пәндері бойынша кеңес алуға және оқу құралдарымен, оқулықтармен пайдалануға құқығы бар.

Экстернат тәртібі бойынша аттестаттау мамыр-маусым айларында жүргізіледі [13].

Заманауи мектеп білім алушыларға өздігінен білім алуларына, жетілулеріне, өзін-өзі танытуына жағдай жасауы тиіс.

Экстернаттық нысанда білім алу білім алушылардың шығармашылық жұмыспен, ғылыми зерттеулермен тереңірек айналысуына, жоғары оқу орнына түсіге дайындалуына жағдай жасайды.

2 Негізгі және жалпы орта білім беру ұйымдарында экстернаттық оқытудың ерекшеліктері

Қазақстан Республикасы Президентінің 2016 жылғы 1 наурыздағы № 205 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасына сәйкес білім сапасын арттыру жөніндегі жұмыстың негізгі бағыттары білім беру процесіне қатысушылардың үздік білім беру ресурстары мен технологияларына бірдей қолжетімділікті қамтамасыз ету, жылдам өзгермелі әлемде табыстылығын қамтамасыз ететін білім алуға деген білім алушылардың сұраныстарын қанағаттандыру, Қазақстан Республикасы азаматтарының жалпы білім беретін мектептерде интеллектуалдық, рухани және дене бітімі дамуын қалыптастыру болып табылады.

Білім алушыны өмір сүруге дайындау үшін академиялық білім, функционалдық дағдылар, жеке тұлғалық қарым-қатынастар мен құзыреттіліктер жеткіліксіз. Мүлдем жаңа сапа – метабілімділік, метақұзыреттілік қажет.

Озық экономика білім беру мақсаттарын «білетін адамнан» «шығармашылықпен ойлайтын, әрекет ететін, өзін-өзі дамытатын адамға» ауыстыруды талап етеді.

Оқушыларға білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыруда экстернаттың мүмкіндіктері мәселелердің туындауын жоққа шығармайды. Ең көкейкесті мәселелерге салдары білімді меңгеру сапасы болатын дидактикалық деңгейдегі мәселелер жатады. Бүгінгі жалпы білім беретін экстернат тексеру эталонын ашық немесе жасырын түрде төмендету жағдайында, немесе жүйелік дидактикалық қолдау арқылы қызмет ете алады (В.Н.Вершинин, Е.Б.Рыкова). Сондықтан экстернат нысанында оқытудың нәтижелілігін қамтамасыз ететін жағдайлар жасауға жаңа тәсілдер қажет. Оқыту сапасы оқушының өзіне байланысты болғандықтан, өздігінен білім алу әрекетінің субъектісіне қатысты жағдайлар ең үлкен әлеует болып табылады. Осындай жағдай ретінде оқушының экстернат нысанында оқытуға дайындығы, яғни өздігінен білім алудағы оқу құзыреті болады. [14].

«Оқушының өздігінен білім алудағы оқу құзыреттілігі» түсінігі *«құзыреттілік»*, *«оқу құзыреттілігі»* ұғымдарының және экстернат нысанында білім алушы – субъектінің негізгі қасиеттерінің негізінде анықталады. Экстерн білім алушыға білім беру мазмұны мен оның дереккөздеріне қатысты жолдаудың мәні мен мақсатын түсінуде көрінетін ақпараттық сұралымның саналылығы; білім беру процесіне ерікті саналы түрде қосылуды қарастыратын ангажирлеу; оқыту барысын тиісті бағалауға және түзетуге мүмкіндік беретін сыни тұрғыда ойлау; жағымды білім беру нәтижелеріне жетудегі өзбеттілік тән (И.Р.Шнайдер).

Әлемдік білім беру тәжірибесінде «құзыреттілік» басты түсінік ретінде қолданылады. Себебі, біріншіден, ол өзіне білім берудің дағдылық және зияткерлік құрамдарын біріктіреді; екіншіден, «құзыреттілік» түсінігінің өзінде

«нәтижеден» қалыптасатын білім беру мазмұнын түсіндіру идеологиясы жатыр; үшіншіден, құзыреттілік мәдениет пен әрекеттің кең саласына қатысты релеванттық бірқатар білім мен іскерліктерден тұратын болғандықтан кіріктірілген табиғаты бар [15].

«Жалпы білім беру мазмұнын жаңғырту стратегиясына» сәйкес білім беру ұйымы қызметінің негізгі нәтижелері тек білім, білік және дағдылардың жүйесі болмауы керек. Бұнда оқушылардың зияткерлік, құқықтық, ақпараттық және басқа салалардағы басты құзыреттерінің жиынтығы туралы сөз болып отыр. Құжатта әр түрлі ақпарат көздерінен, соның ішінде мектептен тыс білімді меңгеру әдістерін игеруге негізделген өзіндік таным әрекетінің саласындағы құзыреттілік меңзеледі.

Оқу әрекеті тұлғаның барлық қасиеттері, оның мінездемесі қалыптасатын, білінетін және көрінетін экстерннің оқу субъектісі ретінде тіршілік ету формасы болып табылады. Оқи алу мен белгілі бір пәндік саладағы міндеттерді шеше алу – бұл әртүрлі біліктер. Экстерн-оқушының өздігінен білім алудағы оқу құзыреттілігі барлық пәндер бірігуінің, түпкі нәтижеде үздіксіз, дамытып оқудың негізі болып табылатын көптеген әмбебап оқу біліктері ретінде оқу біліктерін шоғырландырады.

Осылайша, оқу құзыреттілігі білім беру міндеттерін нәтижелі шешуге, жаңа білімді игеріп құруға, әрекеттің жаңа әдістерін меңгеруге мүмкіндік беретін біліктер, қабілеттер, уәждемелік құрылымның белгілі бір деңгейі ретінде түсіндіріледі.

Өздігінен білім алу – бұл замандастардың тәжірибесін меңгеру бойынша өзін дамытуға бағытталған ішкі өзін-өзі ұйымдастыру жүйесі. Өздігінен білім алудың белгілері: мазмұнды, әдістер мен формаларды таңдаудағы саналылық; танымдық әрекеттің еріктілігі, оған жағымды қарым-қатынас; таным процесінің жекелігі.

Оқу құзыреттілігі, өздігінен білім алудың сипаттамалары мен экстерннің белгілерін назарға ала отырып, *экстерн-оқушының өздігінен білім алудағы оқу құзыреттілігінің* анықтамасы танымдық әрекеттің еріктілігі, оған жағымды қарым-қатынасы негізінде пәндік құзыреттіліктерді игеруге қабілетін анықтайтын өздігінен оқу әрекетіне теориялық және тәжірибелік дайындығы бар тұлғаның біріктірілген қасиеті ретінде берілген [16].

Оқу құзыреттілігінің қарастырылып жатқан түрін қалыптастыру мақсаттарын анықтау үшін оның құрылымдық-мазмұндық моделі әзірленген (9-кесте).

9-кесте. Экстерн-оқушының өздігінен білім алудағы оқу құзыреттілігінің құрылымдық-мазмұндық моделі

Құзыреттіліктің компоненті	Компонент мазмұны
Когнитивтік	өздігінен білім алу танымдық әрекеттің негізі, іргетасы, көбінесе, тіпті әдісі ретінде қолданылатын жалпы білім

	<i>көлемі</i>
Уәждемелік	оқу әрекетіне, дүниетанымын кеңейтуге, білімін үздіксіз толықтыруға және жалпымәдени деңгейді арттыруға <i>қарым-қатынасы</i>
Әрекеттік	<p>- әртүрлі дереккөздерді қолдануда және өздігінен білім алудың түрлі формаларында (оқу, тыңдау, бақылау, тәжірибе және басқа) танымдық білік пен білімді өздігінен меңгеру <i>білігі</i>;</p> <p>- ақыл-ой әрекетінің <i>білігі</i> (сезімдік таным, «ойлау тәсілдері», оның ішінде мәселені көру және оны шешу жолдарын таңдау;</p> <p>- танымдық әрекетке өзіндік ұйымдастыру <i>білігі</i> (таным көздерін және өздігінен білім алу түрлерін таңдау, жоспарлау, жұмыс орнын ұйымдастыру, әрекетін өзіндік ұйымдастыру, өзіндік есепке алу, өзін өзі бақылау және т.б.)</p>
Тұлғалық	<i>қасиеттер</i> : өзін-өзі сәйкес бағалау; өзіне сенімділік; саналы түрде қойылған мақсатқа жетуге бағытталған әрекеттерді орындау және ойланып әрекет ету, нақты эмоционалдық жағдайларды басқару <i>білігі</i> .

Жалпы білім беретін мектеп білім алушыларға терең білім берумен қатар, олардың ауызекі тілі мен жазбаша тілін дамыту, ойын жүйелі айтып орамды сөйлеп әрі дұрыс жаза білуді талап етеді. Сондықтан да экстернаттық нысанда оқитын білім алушылардың да жазбаша тіл мәдениетін дамытып, жүйелі жазу дәрежесін көтеру мақсаты қойылуы тиіс.

Қазақ тілі мен әдебиеті пәндерінен жазба жұмыстары қарастырылуы тиіс, экстернат нысанында оқитын экстерндердің көркем сөйлеу тілін дамыту мақсатында шығармашылық тапсырмалар беруді дұрыс ұйымдастыра білу ең негізгі мәселенің бірі болып табылады [17].

Осы мәселені шешу үшін қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімдеріне экстерндерге онлайн режимінде шығарма, эссе жұмыстарының тақырыбын беруді ұсынамыз, яғни шетелде оқып жүрген білім алушы ұсынылған тақырыптардан өз таңдауымен бір жылдың ішінде бірнеше жазба жұмысын орындап мұғалімге жібереді. Экстеріндерге ұсынылатын тақырыптар келесідей болуы мүмкін:

5-сынып:

- Мен өз халқымның салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын құрметтеймін (шағын эссе).

- Төрт түлік – қазақтың асыл қазынасы (ойтолғау).

- Көркем шығармалардағы мақал-мәтелдердің мағынасын өз сөзімен түсіндіріп жазу.

- Ойдан ертегі жазу.

- Егер мен Толағай болсам (ойтолғау).

6-сынып:

- Еңбек етсең ерінбей, тояды қарның тіленбей (шағын шығарма).
- Адам бойындағы жақсы қасиеттер мен жаман әдеттер (ойтолғау).
- Ата-әже, ата-аналарының тілек-баталарын жазу.
- Елі мен ата-ана алдындағы міндет пен борыш (эссе жазу).
- Туған жерге деген сезім (шағын ойтолғау).
- Ана тілім (шағын шығарма).

7-сынып:

- Өз еліңнің бүгіні мен болашағы (ойтолғау).
- Жер тағдыры – ел тағдыр» (шағын шығарма).
- Туады ерлер ел үшін (ойтолғау)
- Туған жер (шағын шығарма).

Ұсынылып отырған тапсырмалар негізгі орта мектептің 5-7-сыныптарындағы «Қазақ әдебиеті» оқу пәнінің бағдарламалық мазмұнын тереңдетіп меңгеруді көздейді.

Берілген тапсырмаларды орындауда білім алушылар өздіктерінен ізденеді, тапсырмаларды орындап мектеп мұғаліміне онлайн түрінде тапсырады. Тапсырмалар білім алушының ой-өрісін кеңейтіп, есте сақтауын дамытады, байқағыштығын қалыптастырады, эвристикалық қабілеті шындалады. Теориялық білімдерінің кеңейіп, оны практикада қолдануына ықпал етеді. Логикалық ойының дамуы өздігінен ізденіп жұмыс жасауына мүмкіндік береді. Берілген тапсырмалар білім алушының интеллектуалдық деңгейін көтереді. Тапсырмалар білім алушының жас ерекшелігін ескере отырып құрастырылды.

Негізгі және жалпы орта білім беру ұйымдары үшін оқытудың экстернат формасын ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар әзірлеу барысында Астана қаласы Дарынды балаларға арналған №9 «Зерде» мектебінің экстернат нысанында оқыту іс-тәжірибесі зерделенгені туралы жоғарыда айтып өткенбіз. Экстерндердің ағымдық білімін бақылау және аралық аттестаттау бойынша ұсынылатын тапсырмалардың үлгілері аталған мектептің тәжірибесінен алынды.

Қазақ тілінде оқытатын мектептердің «Қазақ тілі» оқу пәнінен аралық аттестаттауға арналған тапсырмалар бірнеше нұсқада әзірленеді.

5-сынып

Тапсырма: мәтінді оқып, төмендегі тапсырмаларды орындаңыз

1-мәтін Қараша күз белгісі

Қараша күз келді. Солтүстіктен ызғырық жел соғып тұр. Айдын беті қиқулаған құс. Көпті көрген сары тіс аңшы айдындағы құстар тобына аңыра қарап, дүниенің басқа бір қызығын тамашалап кетіп еді. Өзі құс ату саятына көп шықпаса да, қаз-үйрекке қаршыға, ителгі салғанды, бөдене мен шүрегейге қырғи мен күйкентай салғанды талай-талай тамшалаған. Ол ғана емес, құстар дүниесі, олардың өмірі, әсіресе, ұзақ-ұзақ сапарлары, жолдары Қамбарбек жанының құпиялы ғашығы, ынтызары еді.

Міне, бүгін де күн шықпай шығыстан сәуле көтерілген сайын құстардан тыныштық кете бастады. Олар тағы да ұзақ сапарға тартпақ. Ең алдымен көл бетіндегі аққулар тобы, сапарға шыққан ұшақтардың моторын қыздырғаны сияқты, канаттарымен көл толқындарын сабалап, бірін-бірі қуып, канат-топшысын қыздыра бастады. Аққулардың ұшуға әзірлігін сезгендей, қаздар мен үйректер де қиқу сап, ұрандасып өз тобын жинап жатты. Әсіресе, күздің ең суығын ала келетін қараша қаздар да сапарға әзірленіп, қым-қиғаш қиқу мен қаңқылға басты. (С. Бақбергенов, 142 сөз)

1. Мәтінің негізгі тақырыбы

А) Құстар өмірі. В) Құс аулау. С) Табиғатты қорғау. Д) Аққулар тіршілігі. Е) Ұзақ сапар.

2. Мәтінде құстарды аулаудың қандай тәсілі айтылған

А) Құстарды мылтықпен ату. В) Тормен аулау. С) Қақпан қою. Д) Құсқа жыртқыш құсты салу. Е) Итпен аулау.

3. Ұзақ сапарға аттанарда ұран салатын құстар

А) Аққу. В) қаршыға, ителгі. С) Бөдене. Д) қаз, үйрек. Е) шүрегей, күйкентай.

4. Саятшы Қамбарбек құс аулаумен қалай айналысады?

А) жиі. В) қолы бос кезінде. С) кәсіби түрде. Д) көп шықпайды. Е) оның кәсібі емес.

5. Құстардың ұзақ сапарға даярлығы басталатын кез

А) түн ортасынан. В) түсте. С) күн қайтқан соң. Д) күн шықпай. Е) кешкі салқынмен.

6. Еріндік дауысты дыбыс бар сөзді табыңыз

А) үйректер. В) қақпан. С) ызғырық. Д) Қамбарбек. Е) саят.

7. Тек езулік дауысты дыбыс бар сөз

А) үйректер. В) аққу. С) өмірі. Д) бүгін. Е) әзірлік.

8. Ұяң дауыссыз дыбыс бар сөздерді (2 дұрыс жауап) белгілеңіз

А) қаршыға. В) аққу. С) ителгі. Д) күйкентай. Е) үйрек.

6-сынып. Мәтінді оқып, төмендегі тапсырмаларды орындаңыз

Жақан

Малшы ауылдың үлкен – кішісімен түгел қоштасып, рульге отырды.

Зулап келе жатқан жылдамдықтан ба, бетке ұрған самал лептен бе, бір жыл асқанша артыңнан ербие қарап тұратын риза жанарлардан ба, тамағы құрғап, көзі жаурап кетеді. Олар үшін бұл дүниедегі ең қымбат, ең жақын адамдай. Олар бұған жабыла ақ жол тілеп тұрғандай. Жақан артына жалтақ – жалтақ қарап қойып, педальді баса түседі. Шіркін десеңші, адамдарға қажетің бары қандай жақсы. Шамасы, азаматтың азаматтығы да басқаларға қаншалықты қажетінің барлығымен өлшенетін болса керек. Олардың саған күнде пәлен рет, «айналайындап» алдыңа келіп тұрғандары қандай тамаша! Жігітке өз атын басқаның аузынан естігенінен асқан бақыт бар дейсің бе!

- Жақан!

- Уа, Жақан!

Айта берсін, атай берсін, айқайлап шақыра берсін. Күніне мың рет, тіпті, миллион рет атасын, шақырсын, әңгіме қылсын... Тек мынау жол жиегіндегі әрі өткен мен бері өткеннің шаңына көміліп, белгісі мен бедерінен жүрдай боп, енді мынау ұлан – асыр дүниеде ешкімнің көзіне ілікпейтін сілтібас тырбық қылтанақтай керексіздіктен аулақ қылғай... (Ә.Кекілбаев, 152 сөз).

1. Мәтін кейіпкерінің көңіл-күйі қандай?

А) жабырқаулы; В) қимастық сезімде; С) қуанышты; Д) ризашылық; Е) ренішпен.

2. Мәтіндегі негізгі ой түйіндемесі

А) өзінің адамдарға қажеттілігін сезіну; В) адамдар арасындағы сыйластық; С) достық қимастық; Д) қарым-қатынасты бағалау; Е) адамның күні адаммен қарым-қатынасы.

3. Кейіпкер өзінің бақытын неден тапты?

А) еңбектен; В) отбасынан; С) адамдарға жақсылық жасаудан; Д) өз атын басқаның аузынан естігеннен; Е) махаббаттан.

4. Кейіпкердің қандай кәсіппен айналысатынын топшылаңыз

А) мал дәрігері; В) сатушы; С) мұғалім; Д) жүргізуші; Е) пошта тасушы.

5. Мәтіндегі ойдың шешімі

А) керексіздіктен аулақ қылғай; В) адамдарға қажетің бары қандай жақсы; С) қажетінің барлығымен өлшенетін; Д) дүниеде ешкімнің көзіне ілікпейтін; Е) «айналайындап» алдына келіп тұрғандары.

6. Асты сызылған сөйлемді сөз табына қарай талдаңыз.

7. Азаматтың азаматтығы тіркесін сөз құрамына қарай талдаңыз.

10-сынып. Ежелгі дәуір әдебиеті

Қазақ әдебиетінің тарихы үш кезеңге бөліп қарастырылады. Олар: ежелгі дәуір әдебиеті, орта ғасырлар әдебиеті және ХІХ ғасырдан бергі әдебиет. Біз бүгін ежелгі дәуір әдебиеті туралы сөз қозғайтын боламыз. Біздің дәуірімізге дейінгі VII-V ғасырлардан бастап біздің заманымыздың ХІV ғасырын қоса 2000 жылдай уақытты қамтитын аралықта туған шығармалар осы ежелгі дәуір әдебиетіне жатады. Тарихи деректерге сүйенсек, XV-XVI ғасырларда қазақтар халық болып қалыптасқан. Сонда осыған дейінгі әдебиет біздікі емес пе деген сұрақтар да туады. Халқымыздың төл әдебиеті ежелгі дәуір әдебиетінен бастау алады. Өйткені, бұл туындылардың барлығы – түркі халықтарына ортақ мұра. Атап айтсақ, Алып Ер Тоңа, Орхон-Енисей жазба ескерткіштері, Қорқыт ата кітабы, Әбу Насыр әл-Фараби, Ахмет Йасауи, Жүсіп Баласағұн, Махмұт Қашқари, Рабғузи, Сәйф Сарай, Ахмет Йүгінеки т.б. Аты аталған шығармалар мен тұлғалар ежелгі дәуір әдебиетінің ең көрнектілері десек болады.

Біздің заманымызға дейінгі VII-V ғасырларда өмір сүрген сақ бекзадасының алтын киімі мен қабірі Есік қаласының маңынан табылғаны мәлім. Бекзаданың алтын тостағанында жазылған сөздер мен Орхон-Енисей ескерткіштеріндегі сөздер бірдей екендігі ғылымда дәлелденген. Қазақтың эпостық және лиро-эпостық жырларының да тамыры осы ежелгі дәуір

әдебиетінде жатыр. Ежелгі дәуір әдебиетінің негізіне қыпшақ тілінде дамыған кезеңінде туған «Кодекс куманикус», «Махаббатнама», «Жүсіп-Зылиха», «Гүлстан», «Домбауыл», т.б. қиссалар, дастандар, шежірелер, тарихи мұралар енеді.

Бастыны еңкейтті,
Тізеліні бүктірді,
Бек ұлдары құл болды,

Пәк қыздары күң болды, – деген Күлтегін жырының үзіндісі «Алпамыс батыр» жырына өте ұқсайды. Жалпы сабақтастық пен бір халықтың шығармасы екендігі жырлардың өне бойы мен құрылымынан да байқалады.

Қорыта айтар болсақ, ежелгі дәуір әдебиетінсіз бүгінгі әдебиетті елестету мүмкін емес. Бұл дәуірде туған әдеби шығармалар сол уақыттағы халықтың өмірінен, тұрмыс-салтынан, тарихи оқиғаларынан көп мәлімет береді. Осыған сүйене отырып, бұл мұраларды әлемдік қазына деп атасақ да асылық емес. (263 сөз)

1. Мәтінде есімі аталмаған тұлғаны табыңыз

А) Сәйф Сараи; В) Құт әл-Құлыб; С) Ахмет Йүгінеки; D) Жүсіп Баласағұн; E) Махмұт Қашқари.

2. Мәтінге тән ақпаратты табыңыз

- А) Бекзаданың алтын тостағанында жазылған сөздер;
- В) Бекзаданың алтын қалқанында жазылған сөздер;
- С) Бекзаданың алтын қанжарында жазылған сөздер;
- D) Бекзаданың алтын қылышында жазылған сөздер;
- E) Бекзаданың алтын киімінде жазылған сөздер.

3. Мәтінде қай жырдан үзінді берілген?

А) «Алпамыс батыр»; В) «Кодекус куманикус»; С) «Күлтегін»; D) «Махаббатнама»; E) «Домбауыл».

4. Сақ бекзадасы шамамен қашан өмір сүрген?

А) б.д.д IV-V ғ.; В) б.д.д IV-Vғ.; С) б.д.д IV-VI ғ.; D) б.д.д V-VII ғ.; E) б.д.д VII-V ғ.

5. Мәтінге сәйкес емес ақпаратты табыңыз

А) Олар: ежелгі дәуір әдебиеті, орта ғасырлар әдебиеті және XIX ғасырдан бергі әдебиет.

В) Тарихи деректерге сүйенсек, XIV-XVI ғасырларда қазақтар халық болып қалыптасқан.

С) Осыған сүйене отырып, бұл мұраларды әлемдік қазына деп атасақ да асылық емес.

D) Сақ бекзадасының алтын киімі мен қабірі Есік қаласының маңынан табылғаны мәлім.

E) Жалпы сабақтастық пен бір халықтың шығармасы екендігі жырлардың өне бойы мен құрылымынан да байқалады.

Мектептің экстернат нысанында жұмыс істейтін пән мұғалімдері экстерндердің ағымдық білімдерін бақылау және бағалау мақсатында тест тапсырмаларын 6 нұсқада әзірлейді және экстерндердің электронды поштасына

жібереді. Экстерндер қалаулары бойынша міндетті түрде екі нұсқаны орындаулары тиіс, ал басқа нұсқаларды орындау немесе орындамауды өздері шешеді. Тест тапсырмаларының 1-2 нұсқаларын үлгі ретінде ұсынамыз.

9-сынып. Қазақ тілі

1. Біріккен сөзі бар сөйлемді тап

А) Айнала жым-жырт. В) Жүрегінің түгі бар. С) Дала. Д) Ол бүгін лицейдің оқушыларымен кездесті. Е) Мен оқушымын.

2. Сөздердегі жалпы есімді тап

А) «Береке» совхозы. В) Қапшағай. С) Балқаш. Д) адам. Е) «Ақтөс».

3. Сілтеу есімдігін тап

А) бір, алтау. В) егер, бірге, уақыт. С) түнде, кеште. Д) бұл, сонау. Е) жүз, оқы.

4. Синонимдік қатарды тап

А) қыстау, жайлау. В) қисынды, орынды, ретті. С) етік, бөрік. Д) жылқы, тай. Е) парыз, қуаныш.

5. «Икемсіз» сөзімен антонимдес салыстырмалы шырай түрін тауып, белгіле

А) ептілеу. В) пар. С) жазық. Д) көк. Е) анық.

6. Күрделі сан есімді көрсет

А) екеуімен, жетеумен. В) бес-алты, үш-төрт. С) екіден, бестен. Д) жүз, бес. Е) жиырма, сегіз.

7. Септеулік шылаумен байланысып тұрған тіркесті көрсет

А) орта мектеп. В) Қазыбектің жоспары. С) жиналыстан кейін. Д) дәл өзі. Е) бекрге қиналу.

8. Сөз тіркесі байланысудың қай түріне жатады, дұрысын белгіле: *Жазғы кеш*.

А) жанасу. В) меңгеру. С) матасу. Д) қиысу. Е) қабысу.

9. Айқындауыш мүшесі бар сөйлемді анықта

А) Екеуі ымырт жабыла бергенде, Бөкенші жайлауы Жәнібекке тартты. В) Ақберді Базаралының үйіне келді. С) Жығылған күреске тоймас. Д) Қазақ жеріне көктем келді. Е) Ербол Абай сөздеріне сүйсініп отыр.

10. Шартты бағыныңқы сабақтас құрмалас сөйлемді көрсет

А) Сын түзелмей, мін түзелмейді. В) Өзеннің суы таяз болғанмен, жағасы тік. С) Мен ұнатқанмен, ол ұнатпайды. Д) Шай жиналысымен, қонақтарды Болат шақырып әкетті.

Е) Сапар бұған қарсылық білдірместен, Жарқын нұсқаған тұсқа барды.

11. Қыстырма сөзді сөйлемді көрсет

А) Өмірде бәрі кездеседі, дегенмен жақсылық жеңеді. В) Не ексең, соны орасың. С) Біреулері ызғарлы, біреулері көңілді отыр екен. Д) Жә, мырза, мына келе жатқан біздің көшіміз еді. Е) Әрине, адам өмірінде көп қиындықтар кездеседі.

12. Мақалға тән белгі

А) Сөйлем аяқталмай, толымсыз болып келеді. В) Ой анық, белгілі бір тұжырым жасалады. С) Бейнелі әрі тұспалдап айтылады. Д) Жұмбақталып, астарлы мағынада айтылады. Е) Ой жанамаланып, сілтеме, ишара түрінде келеді.

13. Туынды үстеу жасайтын жұрнақ

А) -ды, -ді, -ты, -ті, -шы, -ші. В) -лай, -лей, -дай, -дей, -тай, -тей. С) -ыт, -іт, -т. Д) -қыз, -ғыз, -кіз, -гіз. Е) -дыр, -дір, -тыр, -тір

14. Үтірдің қойылу себебі

Ұлжан енесіне бағана, Абай ұйықтап жатқанда, бар жайды айтқан.

А) Қыстырма сөз. В) құрмалас. С) оқшау сөз. Д) айқындауыш. Е) бірыңғай мүше.

15. Сөз тіркесінен болған атаулы сөйлемнің соңғы сөзі қай сөз табынан екенін белгіле: *Қараңғы түн.*

А) сан есім. В) сын есім. С) зат есім. Д) есімше. Е) етістік.

16. Мына сөз тіркестеріндегі фразеологизмді тап

А) Ер дәулеті\еңбек. В) Тепсе темір үзеді. С) Еңбек етсең, емерсің. Д) Сүрініп жығылды. Е) Ештен кеш жақсы.

17. Табыс септігінде тұрған жіктеу есімдігі

А) көрд. В) оқыды. С) жерді. Д) гүлді. Е) сізді.

18. Антонимдік жұпты көрсет

А) аяқтау - бітіру. В) бетінен оты шықты - беті бүлк етпеді. С) төбе шашы тік тұрды – қорықты. Д) телефон – автомат. Е) адамның баласы – бауырың.

19. Термин сөздерді көрсет

А) жақсы, жаман. В) ажар, көрік. С) тез, жылдам. Д) бастауыш, аммиак. Е) сәлемдесу, амандасу.

20. Бастауыш пен баяндауыштың арасына қойылатын сызықша

А) Екі сегіз он алты. В) Қыс қатты. С) Татулықта табыс мол. Д) Жанымызда төртеуі бар. Е) Күн ашық.

21. Жақсыз сөйлем баяндауышының жасалу жолы

А) -са, -се, шартты райлы етістіктен. В) -ар, -ер жұрнақты етістіктен. С) -ған, -ген есімше жұрнақтары. Д) -ғалы, -гелі, -қалы, -келі көсемше жұрнақтары арқылы. Е) -қы, -ғы, -кі, -гі жұрнақты қалау райлы етістіктен.

22. Түбірі өзгеріске ұшырап біріккен сөздер қатары

А) әлдекім, белбеу. В) туынды, Сарыөзек. С) қонағасы, итбалық. Д) жүкаяқ, ата-ана. Е) сөйтіп, ендігәрі.

23. Үстеудің сөйлемде негізінен қандай атқаратынын қызметі

А) баяндауыш. В) бастауыш. С) анықтауыш. Д) толықтауыш. Е) пысықтауыш.

24. Септеулік шылаулар

А) Өмір бір орнында тұрмайды, онымен бірге ілесу керек. В) Ғылым мен еңбек бәрін де жеңбек. С) Қабан шөппен қоректенеді, сондықтан аңдарға тимейді. Д) Шіркін-ай, керемет деген осындай болады екен. Е) Адасқан сен бе, мен бе?

25. Төл сөздің төлеу сөзге айналу жолы

- Енді кері қайтуға бола ма? - деп сұрады жауынгерлер.

А) Жауынгерлер қайтуға рұқсат сұрады. В) Жауынгерлер кері қайтуға болмайтынын сұрады. С) Жауынгерлер кері қайтатынын айтты.

ІҮ нұсқа

1. Тұйық буынды сөзді белгіле

А) анар. В) ант. С) күз. Д) қант. Е) бұрғы.

2. Қайталама қос сөз

А) орынды-орынсыз. В) кәрі-жас. С) құрт-құмырсқа. Д) қызыл-шақа. Е) алыс-жақын.

3. Заттық ұғымның атауы болатын сөздер

А) көрген, көрер. В) демеуші, егінші. С) анау, сонау. Д) сіз, сене. Е) әлдеқалай, солай.

4. Бөлшектік сан есім

А) екеуі, қырық бес. В) оннан бес, екіден бір. С) мұным, менің. Д) жүздеген, оншақты. Е) отыздай, екінші.

5. «Кейде» мағынасын білдіретін қосарлама қос сөз

А) айыл-тұрман. В) оқта-текте. С) алым-берім. Д) некен-саяқ. Е) ел-жұрт.

6. Күшейткіш үстеумен тіркесіп тұрған сөз

А) әбден шаршау. В) соншама күлу. С) жорта амандасу. Д) бірталай күн. Е) ертеден қалыптасқан.

7. Тек тұрлаулы мүшелермен келген сөйлемнің атауы

А) атаулы. В) толымды. С) жақты. Д) толымсыз. Е) жалаң.

8. Бастауыш қандай сөз табында тұр

Әрқайсысы өз орындарына жайғасты.

А) сан есім. В) етіс. С) зат есім. Д) есімдік. Е) есімше.

9. Еліктеуіш сөздің сөйлемдегі қызметін анықта

Тәртеуі жалп-жалп құлады.

А) толықтауыш. В) анықтауыш. С) пысықтауыш. Д) баяндауыш. Е) бастауыш.

10. Біршама тиянақты ойды білдіретін синтаксистік бірлік

А) сөз. В) сөздердің байланысу түрі. С) сөйлем. Д) тұрақты тіркес. Е) сөз тіркесі.

11. Шығыс септікпен бірге келген септеулік

А) Бұрын келіп кетті. В) Оның көңілі бұрыңғыдай. С) Бұрын-түбір сөз. Д) Бұрынды-соңды көрмедім. Е) Менен бұрын сен сөйле.

12. «Ешқандай, ешқайдан» сөздерді қай қатарға тән

А) үстеуші есім. В) болымсыз етістік. С) өздік етіс. Д) болымсыздық есімдігі. Е) белгісіздік есімдігі.

13. Пысықтауыш қызметіндегі бейнелеуішті тап

Олар жапыр-жұпыр, тез амандасып шықты.

А) шықты. В) амандасып. С) олар. Д) жапыр-жұпыр. Е) тез.

14. Сөйлем түрін анықта

Үйден шықпаңдар!

А) сұраулы сөйлем. В) толымды сөйлем. С) бұйырықты сөйлем. Д) жақсыз сөйлем. Е) хабарлы сөйлем.

15. Ауыспалы мағынада қолданылған сөзді табыңыз

А) Әр ақылымның бағасы-мың алтын динар. В) Алтын теңге шығарылды. С) Ол алтын алқа сатып алды. Д) Алтын-пайдалы қазба. Е) Ұйықташа, жаным, алтыным.

16. Антонимдік жұпты көрсет

А) сүйек-шаттыс. В) пәле-кесір. С) мықты-осал. Д) қу-айлакер. Е) аялау-әзиз.

17. Бөлек жазылатын сөз

А) көркемөнерпаздық. В) тамақсаулану. С) тамылжыту. Д) пәлеорлық. Е) қызыліңір.

18. Туынды сын есім

А) биік. В) таза. С) қара. Д) ашық. Е) көк.

19. Етістіктің бұрынғы өткен шақ түрі

А) жүремін, келемін. В) ойлағанмын, барыппын. С) ойлап отыр, бара жатыр. Д) ойлаймын, барамын. Е) ойладым, бардым.

20. Етістікті сөз тіркесін анықта

А) биік тау. В) жұмысты жандандыру. С) балаға мейірімді. Д) кенге бай. Е) халық қазынасы.

21. Қыстырма сөз

А) жұрттың жоруынша. В) жайшылық па? С) қап! Д) апырай! Е) ә, аты кім?

22. XVIII ғасырда өмір сүрген қазақтың би-шешендері

А) Абай, Ыбырай. В) Асан қайғы, Жиренше шешен. С) С.Негімов, Б.Адамбаев. Д) Төле, Қазыбек, Әйтеке билер. Е) Майқы би, Аяз би.

23. Бірге жазылатын сөздер қатарын көрсет

А) ат қою, ақ сүйек. В) шаң сорғыш, тоң май. С) жегжат адам, соқыр ішек. Д) құс жолы, Баян сұлу. Е) сөз жұмбақ, алты бақан.

24. Мөлшер пысықтауыш болатын үстеулер қатарын көрсет

А) әбден, тым, ең. В) тысқары, төмен, алға. С) бүгін, биыл, былтыр. Д) бекерге, босқа, лажсыздан. Е) біраз, онша, қыруар.

25. Кірме сөзді табыңыз.

А) бес. В) жәшік. С) қара. Д) балға. Е) жақсы.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту үшін қазақ тілі, орыс тілі және ағылшын тілі пәндерінен жазба жұмыстарын, соның ішінде эссе жазу ұсынылады. Жұмыстың бұл түрі оқушылардың сын тұрғысынан ойлауын және жазылым дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Мысалы, 6-сынып оқушысына суреттегі адам туралы бірнеше сөйлем жазуды ұсынуға болады, оқушы осы адамның есімін, тегін мекенжайын және т.б. ойлап жазуы мүмкін. 9-сынып білім алушысына бейнематериал көрсетіп осы бейнематериал бойынша өз пікірін білдіруді ұсынуға болады.

Ағылшын тілі айтылым дағдыларын (диалогтік және монологтік сөйлеу) дамыту үшін репродуктивті өнімді жаттығулар қолданылады: диалог түріндегі

сөзге үлгі-диалогтерді дыбыстау, фразалар, клишелер, идиомалық сөз тіркестері, сөйлеу құрылымы (грамматика), лексикалық бірліктер (лексика) қолданылуы мүмкін. Жаттығулар шығармашылық сипатта болуы мүмкін. Монологтік сөйлеу дағдыларын дамыту тірек сөздер, жоспар, логикалық сызба, ассоциациядан тұратын өнімді, репродуктивті және продуктивті өнімді деңгейде жүзеге асырылады. Оқу материалын жақсы меңгеру үшін жаттығуларды алдымен жазбаша, кейін ауызша түрде орындауға болады.

Шетел тілі бойынша білім алушыларды қорытынды аттестаттаудың негізгі ережелері:

- шетел тілін бесінші пән ретінде таңдаған 9-сынып түлектері қорытынды аттестаттауды емтихан түрінде тапсырады;

- емтихан шет тілінде алған білімдері, біліктері мен дағдыларын қорытынды бақылау ретінде қарастырады.

Шет тілі бойынша емтихан үш кезеңнен тұрады: лексикалық-грамматикалық тест, таңдау бойынша бір тақырыпқа айтылым және мәтінді мазмұндау.

Лексика-грамматикалық тест 25 сұрақтан тұрады, оның 11 меңгерілген лексиканы қамтиды, 11 сұрағы грамматика бойынша және 3 сұрақ оқып жатқан тілдің елі, тарихы туралы болуы мүмкін. Лексика-грамматикалық тест тапсырмаларын орындауға 25-30 минут беріледі.

«Айтылым» кезеңіне тақырыптар оқып жатқан оқу бағдарламасынан алынады. Тақырыптар саны шетел тілін таңдап алған оқушылар санына байланысты, яғни бір оқушы - бір тақырып. Емтихан тапсырушылар саны аз болса 10-нан кем емес тақырып таңдалады, ал одан артық болса, 25 тақырыптан көп емес. Емтихан тапсыратын білім алушы айтылым сөйлемдері арасында логикалық байланысы бар, идиомалық тіркестерді, мақал-мәтелдер мен нақыл сөздерді қолданатын, сөздерді дұрыс айтатын, емтихан алушының сұрақтарына еркін жауап бере алатын, салалас және сабақтас құрмалас сөйлемдерді қолдана алуы тиіс.

«Мазмұндау» кезеңіне арналған мәтіндер, оқытылатын тіл бойынша оқу бағдарламасын толық қамтитын қосымша дереккөздерден алынады. Мәтін көлемі 500-700 сөзден аспау керек. Мазмұндауға арналған мәтін әдеби үзінді – әңгіме, тарихи дерек, мақала, өмірбаян және т.б. Мазмұндауға дайындалуға 10 минут беріледі. Емтихан тапсырушы мәтінді кемінде 2 рет оқып шығып, мазмұндап беруі керек [17].

«Математика» оқу пәнін оқыту барысында әртүрлі адами іс-әрекеттер саласында кездесетін кең ауқымды өмірлік есептерді шешу үшін білім мен біліктерді пайдалану дағдыларын кеңейтуге, яғни функционалдық сауаттылықты дамыту бойынша жұмыстарға көңіл аудару керек.

«Математика» пәнін оқыту барысында математикалық сауаттылықты қалыптастыру мақсатымен:

- оқушыларға анықтамалықтарды қолдану, оқу, әдістемелік және анықтамалық әдебиеттерден анықтамаларды, формулалар және басқа да тұжырымдарды іздеу;

- математикалық формулаларды қолдану, дербес жағдайларды жалпылау негізінде шамалар арасындағы тәуелділіктің формулаларын өздігінен құрастыру;

- игерілген математикалық білім, білік, есептеу, өлшеу және графиктік дағдыларды пайдаланып практикаға бағытталған тапсырмаларды шешу;

- дәлелдемелі пайымдау жүргізу, талқылауға қатысу және логикалық негізделген қорытындылар жасау;

- математикалық мәтінмен жұмыс жасау (талдау, қажетті ақпаратты алу), математикалық терминология мен символдарды қолдана отырып, өз ойын ауызша және жазбаша түрде анық және нақты түсіндіру іскерліктерін үйрету ұсынылады.

Математиканы оқыту, ең бірінші, *берілген есептерді шығаруға* бағытталады. Математикаға қатысты сұрақтар, жаттығулар мен тапсырмалардың тақырыптары, күрделілігіне және педагогикалық бағыттылығы бойынша әртүрлі болып келеді. Сондықтан берілетін тапсырмалар математиканы оқытуда жеке оқытудың басты құралы болып келеді [18].

Математикалық ойлау мен қабілеттерді арттыру білім алушылардың өз бетінше берілген есеп шығару барысында ойлану арқылы жүзеге асырылады. Есеп шығара алу білігі – математиканы оқудағы жетістік критеріі. Мұғалім мен оқушы арасындағы диалог берілген тапсырмамен мен оны шешу жолдарын талдау барысында жүзеге асырылады. Білім алушылардың есеп шығарудағы өз бетінше жұмыстары математиканы оқытуда басты орын алады және осы арқылы ақпараттық-түсіндіру, белсенді емес әдістер мен тәсілдер аясын барынша тарылады.

Бақылау жұмысы – зерттеу не тексеру әдісі. Бақылау арнайы жоспар бойынша жүргізіледі. Жоспарда бақылаудың мақсаты мен міндеттері, жүргізу әдісі мен жолдары дұрыс көрсетілуі тиіс. Бақылаудың бірнеше түрлері бар: тақырыптық бақылау жұмысы, тараулар бойынша жүргізілетін бақылау жұмысы, қорытынды бақылау жұмысы, сыныптан-сыныпқа көшіру емтиханында алынатын бақылау жұмысын да қорытынды бақылау жұмысы деп айтуға болады.

Қорытынды бақылау жұмысы жыл аяғында өткізіледі. Мұнда тақырыптық және тараулар бойынша жүргізілетін бақылау нәтижелері есепке алынады. Білім алушылардың жыл бойына алған теориялық және практикалық білім деңгейі анықталады. Қорытынды бақылаудың негізі емтихан және білім алушылардың жылдық үлгерімін бағалау болып есептеледі.

Оқыту процесінде бақылау жұмысының жаппай, топтық және дербес формалары бар. Жаппай бақылау жұмысының барлық оқушыларға мазмұны бірдей сұрақтар немесе тапсырмалар беріледі. Бақылаудың дербес формасы әрбір оқушының білімін, іскерлігін және дағдысын анықтайды.

5-сынып. «Математика» оқу пәнінен көктемгі сыныптан-сыныпқа көшіру емтиханының жазбаша жұмысы

1) Есептеңдер:

а) $\left(1\frac{2}{7} + 2\frac{1}{4}\right) : \frac{11}{14}$; б) $6,91 + (5,76 - 3,413)$; в) $408,8 : (6,3 - 5,18) \cdot 0,01 + 1,35$;

г) $4\frac{1}{6} \cdot 0,6 + 6\frac{2}{5} : 1\frac{1}{7} - 6,7$

2) Теңдеуді шешіңдер

а) $0,8x + 3,5x - 0,75 = 1\frac{2}{5}$; б) $(x - 2,5) \cdot 4\frac{1}{5} = 6,3$

3) Оқушы кітаптың 124 бетін оқыды. Бұл барлық бетердің 62% құрайды. Кітапта неше бет бар?

4) ОД және ОС сәулелері ЕОК жазыңқы бұрышын үш бұрышқа бөледі. ЕОД бұрышы СОД бұрышынан 2 есе, ал СОК бұрышынан 12^0 кіші. Осы бұрыштарды табыңдар.

5) Ара қашықтығы 28,9 км болатын екі елді мекеннен бір мезгілде бір-біріне қарама-қарсы екі велосипедші шықты. Бірінші велосипедшінің жылдамдығы 13,6 км/сағ, ал екінші велосипедшінің жылдамдығы бірінші велосипедші жылдамдығының $\frac{7}{10}$ бөлігін құрайды. Олар неше сағаттан кейін кездеседі?

8-сынып. «Алгебра» оқу пәнінен көктемгі сыныптан-сыныпқа көшіру емтиханының жазбаша жұмысы

1. Өрнекті ықшамдаңдар.

а) $\sqrt{25a} + \sqrt{16a} - \sqrt{64a}$; б) $(\sqrt{5} - a)(\sqrt{5} + a)$;

в) $(\sqrt{x} - \sqrt{y})(x + \sqrt{xy} + y)$; г) $\frac{2a}{\sqrt{a+5}} - \frac{50}{\sqrt{a+5}}$

2. Теңдеуді шешіңдер.

а) $9x^2 - 12x + 4 = 0$; б) $(x+5)^2 + (x-2)^2 + (x-7)(x+7) = 11x + 8$;

в) $\frac{x-5}{x+6} - \frac{x+6}{x-5} = 0$; г) $\frac{1-2x}{x^2-1} - \frac{1}{x+1} = \frac{2}{x-1}$

3. Есептеңдер.

а) $48 * \sqrt{\frac{49}{256}} - \frac{26}{3} * \sqrt{\frac{900}{169}} + 62 * (\frac{144}{961})$

б) $2\sqrt{3}(\sqrt{12} + 3\sqrt{5}) - \sqrt{5}(6\sqrt{3} - \sqrt{20})$

в) $\sqrt{\frac{62^2 - 12^2}{89^2 - 32^2}}$

4. Теңсіздікті шешіңдер.

а) $8x^2 - 2x - 1 > 0$; б) $16 + 22x - 3x^2 \geq 0$; в) $\frac{x+2}{x+5} \geq 0$ г) $\frac{2}{x-5} \leq 3 - \frac{14}{x}$

5. Функция графигін салыңдар.

а) $y = \sqrt{x} - 1$; б) $y = -x^2 + 5$

Тікбұрышты үшбұрыштың гипотенузасы 10 см, катеттері бірі екіншісінен 2 см үлкен. Үшбұрыштың ауданын табыңдар.

Экстернлердің ағымдық білімдерін бақылауға арналған тест
тапсырмалары

9-сынып. Алгебра. I нұсқа

1. Есептеңіз: $728:(617-526)$

A) 8. B) 93. C) -91. D) 1. E) 2.

2. Амалдарды орындаңыз: $2,5-0,4*3\frac{1}{3}$

A) $1\frac{1}{3}$. B) $3\frac{1}{4}$. C) $1\frac{1}{6}$. D) $-1\frac{1}{6}$. E) 0.

3. Өрнектің мәнін есептеңіз:

$-1,54+(-7,04)-(-0,58)$

A) -7. B) -8. C) -10. D) 8. E) 2.

4. Бір үлескіден 60 кг қияр, ал екіншісінен 10% артық жиналды. Бірінші үлескінің өнімінен екінші үлескінің өнімі қанша килограмм артық?

A) 5. B) 6. C) 7. D) 4. E) 1.

5. 11 біркелкі бөшкеде 2167 л бензин бар. 4 бөшкеде қанша бензин бар?

A) 789. B) 765. C) 785. D) 788. E) 781.

6. Өрнекті ықшамдаңыз: $(a - \frac{bc}{b-c}) \div (b - \frac{ac}{a-c})$

A) $\frac{b+c}{a+c}$. B) $\frac{a+c}{b-c}$. C) $\frac{a-c}{b+c}$. D) $\frac{a-c}{b-c}$. E) дұрыс жауабы жоқ.

7. Көпмүшеліктерді түрлендіріңіз: $(5a-3b)*(4a-b) - (17ab+b^2)$

A) $20a^2+2b^2$. B) $20a^2-b^2$. C) $20a+b^2$. D) $20a-b^2$. E) $2a-2$.

8. Көбейтінді түрінде түрлендіріңіз: $(x+7)^2-25$

A) $(x-2)(x-12)$. B) $(x+2)(x+12)$. C) $(x-2)(x+12)$. D) $(x+2)(x-12)$. E) $2x-2$

9. Көбейткіштерге жіктеңіздер: $a^2b - 2b+ab^2 - 2a$

A) $(a+b)(2-ab)$. B) $(-a+b)(ab-2)$. C) $(a-b)(ab+2)$. D) $(a+b)(ab-2)$. E) $2a$

10. Есептеңіз: $-2*2^{-3}$

A) -12. B) $-\frac{1}{4}$. C) $\frac{1}{4}$. D) 12. E) -13.

11. Өрнектің мәнін есептеңіз:

$\frac{1}{7} \sqrt{\frac{49*100}{169}}$

A) $\frac{10}{13}$. B) $\frac{13}{70}$. C) $\frac{15}{70}$. D) $\frac{70}{15}$. E) 0.

12. Бөлімін иррационалдықтан (құтқарыңыз) айырыңыз: $\frac{1}{2\sqrt{5}-\sqrt{7}}$

A) $\frac{2\sqrt{5}-\sqrt{7}}{13}$. B) $\frac{2\sqrt{5}+\sqrt{7}}{13}$. C) $\frac{2\sqrt{5}+\sqrt{7}}{3}$. D) $\frac{2\sqrt{5}-\sqrt{7}}{3}$. E) 2.

13. Теңдеуді шешіңіз: $7(28-3x) = -2 - 3x$

A) $\frac{1}{11}$. B) 11. C) -11. D) 13. E) -3.

14. Теңдеуді шешіңіз: $(x-5)^2 + 4x = 25$

A) 6; -6. B) 0; 6. C) -6; 0. D) -6. E) 2.

15. Түбірлері бойынша квадрат теңдеу құрыңыз: $\frac{1+\sqrt{3}}{2}$ и $\frac{1-\sqrt{3}}{2}$

A) $x^2 - x - 0,5 = 0$. B) $x^2 - x + \frac{1}{2} = 0$. C) $x^2 + x + \frac{1}{2} = 0$. D) $x^2 + x - \frac{1}{2} = 0$. E) $2x - 2 = 0$.

16. Биквадрат теңдеуді анықтаңыз:

A) $x^4 - 20x^2 + 64 = 0$. B) $3,2x + x^3 = 0$. C) $3x^2 + 0,1x - 5 = 0$.

D) $6x^2 + 0,1x^3 + 13 = 0$. E) $2x - 2 = 0$.

17. Бөлшекті қысқартыңыз: $\frac{\frac{1}{2}(x+4)}{2x^2+10x+8}$

A) $\frac{x+4}{x-1}$. B) $\frac{x+1}{x-4}$. C) $\frac{1}{4(x+1)}$. D) $\frac{1}{x-4}$. E) $\frac{x-4}{x-1}$.

18. Өрнекті ықшамдаңыз: $\left(\frac{a}{a+1} + 1\right) : \left(1 - \frac{3a^2}{1-a^2}\right)$:

A) $\frac{a+1}{1-a}$. B) $\frac{2}{1-a^2}$. C) $\frac{1+a^2}{3}$. D) $\frac{1-a^2}{1+2a}$. E) $\frac{1-a}{1-2a}$.

19. Теңсіздікті шешіңіз: $x + \frac{1}{2} \leq 0$

A) $(-\infty; -\frac{1}{2}]$. B) дұрыс жауабы жоқ. C) $[-\frac{1}{2}; \frac{1}{2}]$. D) $(\frac{1}{2}; +\infty)$. E) $(-\infty; -\frac{1}{2})$.

20. $y = x^2 - 2x - 3$ функцияның мәндер облысын табыңыз:

A) гипербола. B) парабола. C) түзу сызық. D) кубтық парабола. E) дұрыс жауабы жоқ.

21. $y = x^2 - 6x + 3$ функцияның мәндер облысын табыңыз:

A) $y \geq 3$. B) $3 < y < 6$. C) $y < 3$. D) $y \geq -6$. E) $-3 \leq y < 6$.

22. Санды тізбектің мүшелері α_3 және α_5 табыңыз, егер $a_n = \frac{2^n + 1}{4n - 1}$

A) $-\frac{9}{12}$; $-\frac{33}{19}$. B) $\frac{1}{11}$; $\frac{32}{19}$. C) $\frac{9}{11}$; $\frac{33}{19}$. D) $-\frac{5}{11}$; $\frac{33}{19}$. E) $\frac{7}{13}$; $\frac{34}{19}$.

23. Арифметикалық прогрессияның алғашқы сегіз мүшесінің қосындысын табыңыз: 2; 4; 6; ...

A) 70. B) -72. C) 73. D) 74. E) 72.

24. $b_n = \frac{3 \cdot 2^n}{5^n} - \frac{3}{5} + 1$ формуласымен берілген геометриялық прогрессияның b_1 табыңыз

A) $1\frac{3}{5}$. B) $-1\frac{2}{5}$. C) $\frac{4}{25}$. D) $\frac{1}{5}$. E) $\frac{3}{5}$.

25. Екі бригада астық жинауды 12 күнде бітіруі керек еді. 8 күн бірлесіп жұмыс істегеннен кейін бірінші бригада басқа тапсырма алды да, екінші бригада жұмыстың қалған бөлігін 7 күнде бітірді. Әр бригада жұмысты жеке істегенде астықты неше күнде жинай алар еді?

А) 20 күн; 26 күн. В) 18 күн; 25 күн. С) 25 күн; 29 күн. D) 21 күн; 28 күн.
E) 27 күн; 28 күн.

26. Интервал әдісімен теңсіздікті шешіңіз: $(x - 1)(x + 4) \geq 0$

А) $(-\infty; -4] \cup [1; +\infty)$. В) $(-\infty; +\infty)$. С) $(-\infty; -4]$. D) $[-4; 1]$. E) $[1; +\infty)$.

27. Теңдеулер жүйесін шешіңіз:
$$\begin{cases} x - y = 7, \\ x \cdot y = -10 \end{cases}$$

А) (2; -3); (3; -2). В) (2; -5); (5; -2). С) (3; 4); (-3; -4). D) (2; 5); (5; 2). E) (-2; -5); (-5; -2).

28. Теңсіздіктер жүйесін шешіңіз:
$$\begin{cases} y > x^2, \\ y < x + 1 \end{cases}$$

А) параболаның сыртқы бөлігі. В) түзу сызықтан жоғары. С) шешімі жоқ.
D) параболаның ішкі бөлігі. E) парабола мен түзу сызықтың аралығында жатқан нүктелер.

29. Есептеңіз: $3 \sin 90^\circ + 2 \cos 0^\circ + 5 \operatorname{tg} 45^\circ - 0,7$

А) -10. В) 8. С) 7. D) 0,3. E) 5.

30. $y = x^3$ функциясының тармақтары қай ширекте жатқанын анықтаңыз

А) II және IV. В) I және II. С) I және III. D) I және IV. E) II және III.

«Жаратылыстану» білім саласының құрамына ғылыми жаратылыстану бағытының пәндері: жаратылыстану, география, физика, химия және биология пәндері кіреді.

5-сыныптағы «Жаратылыстану» оқу пәнін оқытудың ерекшеліктері: білім алушы тұлғасының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру, оның негізгі компоненттерінің бірі ғылыми-жаратылыстану сауаттылығы болып саналады. Білім алушылардың:

- жаратылыстану ғылымындағы процестер мен құбылыстарды суреттеу, түсіндіру және болжау біліктілігін;

- дәлелдер мен шешімдерді түсіндіру біліктілігін;

- ғылыми әдістердің көмегімен зерттеу әдістерін түсінуге, шешілетін сұрақтар мен мәселелерді анықтауды дамытуға қажетті жағдайлар жасалуы тиіс [17].

Экстерндердің ағымдық білімдерін бақылауға
арналған тест тапсырмалары

5-сынып. Жаратылыстан. I нұсқа

1. Жаратылыстану бұл қандай ғылым?

А) табиғатты оқып үйренудің әртүрлі әдістері; В) табиғат туралы ғылым жиынтығы; С) жануарлар мен өсімдіктер туралы ғылым.

2. Дене неден тұрады?

А) заттан; В) құбылыстардан; С) әр түрлі денелерден.

3. Табиғатты танудың әдісі

А) қарым-қатынас жасау; В) тәжірибе; С) шыдамдылық.

4. Жұлдызды аспанды зерттеуде үлкен үлес қосқан ортаазиялық ғалым

А) Ұлықбек; В) Коперник; С) Персей.

5. Ғаламшардың Күнді айналып өтетін сызығын қалай айтады?

- А) сақина; В) орбита; С) шар.
6. Жер тобына жататын ғаламшар
А) Юпитер, Сатурн, Уран, Нептун; В) Меркурий, Шолпан, Жер, Марс; С) Плутон, Нептун, Уран.
7. Жер Күннен нешінші қашықтықта орналасқан ғаламшар?
А) екінші; В) үшінші; С) алтыншы.
8. Біздер тіршілік етіп жатқан галактика?
А) Андромеда тұмандығы; В) Үлкен Магеллан бұлттылығы; С) Құсжолы.
9. Темірқазық жұлдыздары ... орналасқан
А) оңтүстікте; В) солтүстікте; С) батыста.
10. Географиялық карта
А) Жер бетінің кішірейтілген бейнесі; В) нысан; С) ара қашықтықты өлшегіш.
11. Жердің Күнді айналып шығатын уақыты
А) 1 жылға тең; В) 1 күнге тең; С) 1 айға тең.
12. Жердің серігі
А) Күн; В) Ай; С) Шолпан.
13. Жердің ішкі құрылымы
А) жер қыртысы, мантия, ядрро; В) таулар, ядро, рельеф; С) жер қыртысы, гидросфера, мантия.
14. Құрлықтар – ...
А) құрлықтың кішкене бір бөлігі; В) ерекше табиғи кешен; С) айналасын мұхит, теңіз сулары қоршап жатқан құрлықтың үлкен бір бөлігі.
15. Жердің су қабығы?
А) литосфера; В) гидросфера; С) атмосфера.
16. Қайсысы судың қатты күйі?
А) мұз; В) шық; С) бұлт.
17. Жасанды су қоймасы
А) тоған; В) көл; С) теңіз.
18. Өзеннің басталар жері?
А) бастау; В) арна; С) саға.
19. Өзеннің құяр жері
А) бастау; В) арна; С) саға.
20. Жердің ауа қабаты?
А) гидросфера; В) литосфера; С) атмосфера.
21. Климат дегеніміз – ...
А) атмосфераның төменгі қабатының көп жылдық жай-күйі; В) жылудың көп бөлінуі; С) көп мөлшерде энергияның бөлінуі.
22. Ауа райы – ...
А) табиғат жағдайы; В) атмосфераның төменгі қабатының бір тәуліктегі жай-күйі; С) көп жылдық режим.
23. Ауа райын зерттейтін ғылым
А) метеорология; В) температура; С) гидрология.
24. Климат терминін алғаш енгізген

А) Гиппократ; В) Теофраст; С) Аристотель.

25. Күн сәулесін атмосфераның өткізу себебі

А) иісі жоқ; В) жеңіл; С) мөлдір.

«Жаратылыстану» білім саласы пәндерін оқытудың ерекшеліктері:

- жаратылыстану ғылымдарының қоршаған ортаға, адам қызметінің экономикаға, технологияға, әлеуметтік және этикалық ортаға әсерін түсіну; әртүрлі іс-әрекеттер барысында қауіпсіздікті сақтау дағдыларын қалыптастыру;
- білім алушылардың өздігінен білім алуға ұмтылулары үшін қажетті жағдайлар жасау;

- білім алушылар жаратылыстану ғылымының заңдары мен заңдылықтары туралы білімін күнделікті іс-әрекетінде қолдану дағдыларын қалыптастыру.

Білім алушылардың ғылыми-жаратылыстану біліктілігінің қалыптасуына, өз білімдері мен біліктілігін күнделікті өмірде қолдануларына жағдай жасайтын есептер, тапсырмалар оқытудың жан-жақты құралы болып табылады [17].

Мектеп оқушыларының ғылыми-жаратылыстану біліктілігі табысты қалыптасуы үшін, мұғалім білім алушылардың білімдері мен біліктілігін кешенді қолдануы бойынша өздіктерінен іс-әрекет жасауға бағыттайтын тапсырмалар беруі тиіс.

Экстернат нысанында оқитын білім алушыларға аралық аттестаттау тапсырмаларын оқу-зерттеушілік және өмірлік жағдаяттарда география, физика, химия және биология пәндерінен алған білімдерін қолдану біліктілігін дамытатын есептерді, тапсырмаларды және жаттығуларды (өздіктерінен орындай алатын) кеңінен қолдану ұсынылады.

Мысалы, «Физика» пәнінен жоғары деңгейлі тапсырма: Балжанда екі магнит (А мен В) және бірдей екі темір шеге бар. Ол үстелдің бойымен А магнитін шеге магнитке жабысқанға дейін қозғады. Ол үстелдің бойымен В магнитін шеге магнитке жабысқанға дейін қозғады. Балжан А магниті шегені 15 см қашықтықтан, ал В магниті шегені 10 см қашықтықтан тартып алғанын байқады. Сырым екі магниттің де күші бірдей күшті деді. Сіз Сырыммен келісесіз бе?

Бұл сұрақ оқушылардан өз білімін қолдану, ойлау және қорытынды жасау біліктерін талап етеді. Тапсырма оқушылардың тәжірибе нәтижесін саралау, тәжірибенің нәтижесі негізінде жасалған қорытындыдағы қателікті табу және өз жауабын негіздеу біліктерін тексереді. Бұл тапсырманы орындауда жетістікке жету үшін оқушылар магниттің шегені тарту күші қашықтыққа байланысты анықталатынын түсінулері қажет [19].

Бірдей екі стақанға қайнаған және қайнамаған суды құйып, оларды бірнеше сағатқа қояды.

1-сұрақ. Осы уақытта не байқадыңыз?

А. Екі стақанда да ешқандай өзгеріс болған жоқ.

В. Қайнамаған суы бар стақанның ішкі қабырғаларында ұсақ көпіршіктер пайда болады.

С. Қайнаған су құйылған стақанның ішкі қабырғаларында ұсақ көпіршіктер пайда болады.

Жауабы:

2-сұрақ. Судың қайнауы барысында қандай өзгерістер болады?

А. Су қайнағанда газдармен қанығады.

В. Су қайнағанда газдар жойылады.

С. Су қайнағанда ешқандай өзгерістер болмайды.

Жауабы:

3-сұрақ. Қай стақанда қайнаған және қай стақанда қайнамаған су бар екенін қалай білуге болады? Жауаптарыңызды түсіндіріңіздер.

Жауап.

Түйенің 100-120 кг-ға дейін май жинайды, бұл майлар судың көзі болып табылады. Май ыдыраған кезде 40-50 кг су береді. Түйе бас алмастан 130 л су іше алады.

1-сұрақ. Түйе судың қандай массасын іше алады?

А. 50 кг.

В. 70 кг.

С. 130 кг.

Жауабы.

2-сұрақ. Осынша су ішу барысында түйеге әсер ететін ауырлық күші қалай өзгереді?

А. 1100 Н-ға азаяды.

В. 1300 Н-ға ұлғаяды.

С. 2000 Н-ға ұлғаяды.

Жауабы.

3-сұрақ. 80 кг. май ерігенде қанша су береді (литр есебімен)?

А. 55 л.

В. 84 л.

С. 32 л.

Жауабы.

«Химия» пәнінен жоғары деңгейлі тапсырма: Ахмет шыны түтікке кішкене мөлшерде ұнтақ салды. Содан соң оның үстінен сұйықтық құйды және сілкілеп араластырды. Химиялық реакция жүрді. Химиялық реакция барысында сіз байқауыңыз мүмкін екі процесті сипаттаңыз. (Температураның өзгеруі. Газ түйіршіктерінің шығуы.)

1-сұрақ. Химия сабағында зертханалық жұмыстың тапсырмасы бойынша сіз сынауықтағы сұйықтықты қыздыруыңыз қажет. Төмендегі іс-әрекет нұсқаларының қайсысы техника қауіпсіздігі ережелеріне сәйкес емес?

А. Қаттырақ шайқалып, шашырауы, үстел мен дәптерлерге төгілуі үшін сұйықтықты көбірек құясыз.

В. Қыздыра отырып, тезірек қайнағанды көру үшін сынауықтың ішіне үңілесіз.

С. Ыстық сынауықты қолмен ұстау ыңғайсыз екені есіңізде болғандықтан, көршілеріңіздің біреуіне өтініш жасайсыз немесе сынауықты өз дәптеріңіздің үстіне қоясыз.

Жауабы:

2-сұрақ. Сізге досыңыз тәтті тоқаш әкеліп, шай ішуді ұсынды. Төмендегі іс-әрекет нұсқаларының қайсысы техника қауіпсіздігі ережелеріне сәйкес емес?

А. Шайды химиялық стақанмен спиртовкада қайнатасыз және тәтті күлше үшін жұмыс үстелінің үстін тазартасыз.

В. Үстелді марганцовка ерітіндісімен жуасыз.

С. Үстелді сұйық маймен сүртесіз.

Жауабы:

3-сұрақ. Сіз спиртовканың жалынынан күйіп қалдыңыз делік ...

А. Күйікті жасыл дәрімен сүртесіз.

В. Сұйық маймен сүртесіз.

С. Күйікті жуасыз және залалсызданған таңғышпен жабасыз.

Жауабы:

4-сұрақ. Тәжірибе жүргізу нәтижесінде хлор газы бөлінді. Тұншығып қалмау үшін не істеу қажет?

А. Тәжірибе жасауды тоқтату.

В. Мұғалімді шақыру.

С. Терезені ашу.

Д. Мақта-дәкелік таңғышты кию.

«Биология» пәнінен тапсырма үлгісі: Сары май

Сары май – сиыр, ешкі, қой сүтінен қаймақ, қаймақты былғау немесе күбіде пісу арқылы алынатын майлы, құнарлы тағам. Сары майдың тағам өнімі ретінде қаншалықты жоғары бағаланатынын жақсы білесіздер.

Сары май – бұл кілегейді былғау арқылы алынған, сүт майының концентраты.

Сары майдың майлылығы 82,5%-дан кем емес.

Сары майды дайындау үшін кілегей, қаймақ немесе ашыған сүтті қолданған.

Сары майды таңдау барысында оның сыртқы орамасына көңіл аудару қажет. Жұқалтырға (фольгаға) оралған май өзінің құрамындағы А дәруменін жақсы сақтап қалады.

Сары майды мұздатқышта сақтаған жөн. Егер май бөлме температурасында сақталатын болса, онда оған күн сәулелерінің түспеуі тиіс. Күн сәулелері түсуі нәтижесінде сары май өзінің құнды қасиеттерін жояды. Сары майды үстелге арнайы май салатын ыдыста қойған дұрыс.

1-сұрақ. Сары майдың құрамына қандай заттар кіреді?

А. Түрлі органикалық қышқылдардың күрделі эфирлері.

В. Сүт майы.

С. Бос май қышқылдарының органикалық қышқылдары.

Д. Сары майдың құрамына А, Д, В витаминдері және ақуыздар, т.б. органикалық заттар.

Жауабы:

2-сұрақ. Сары май – тез бұзылатын азық. Оны сақтау жолдары туралы не білесіздер? Өз ойларыңызды тұжырымдаңыздар.

Сары майды күнделікті өмірде нанға жағып бутерброд әзірлеу үшін қолданады, сонымен қатар кейбір тағамдардың дәмін келтіру немесе жеңілдету (жұмсарту) үшін де қолданады.

3-сұрақ. Сары майды қандай азық түліктердің дәмін жеңілдету (жұмсарту) үшін қолданады?

Жауабы.

Кейбір ыстық тағамдардың дәмдік қасиетін жақсарту үшін де сары майды қолданады.

4-сұрақ. Сары майды қандай ыстық тағамдарға қосуға болады?

Жауабы.

География пәнінен келесідей тапсырмалар ұсынуға болады: Оңтүстік және Орталық Американың шөлейттерінде 6-7 ай, кей кезде тіпті 20 айға дейін де созылатын қуаңшылығы мен аяусыз ыстығына тек ксерофиттер – кактустар, агавалар ғана төзе алады. Эхинокактустар, ферокактустар және басқа да шар тәріздес кактустар Америкада жалпы «баррель-кэктэй» – кактус-бөшке деген атпен таныс. Бұл кактустар шөлейттерде адасқан саяхатшыларды өлімнен алып қалады.

Сұрақ. Кактус шөлейттерде адасқан саяхатшыларға қалайша көмектеседі?

Жауап:

Кактустардың «органо» деп аталатын түрі тікенді бағана тәріздес (6-сурет). Онын бұтақтары жердің бетіне өсіп шығысымен жоғары қарай өсе бастайды. Органо кактусының ерекшелігі жан-жаққа кеңінен жайылмайтындығында, бірақ бір біріне жақын орналасып өскендіктен олар қалың, «ит тұмысығы батпас» кедергі тудырады.

1-сұрақ. Ертеде Мексикада бұл кактустарды не үшін өсірген?

2-сұрақ. Тірі қорғаныс-дуал ретінде өсірілетін тағы қандай кактустарды білесіздер?

Жауабы

6-сурет. Органо кактусы

Жер шарындағы ең үлкен Сахара шөлінің 70%-ынан астам бөлігін «хамада» деп аталатын шексіз тасты шөлдер алып жатыр. Күндізгі аптап ыстық сүйектен өтетін түнгі суыққа ауысады. Тасты шөлдердің үсті күндіз $+70^{\circ}$ С-ға дейін қызады, ал түнде ауа температурасы $20-30^{\circ}$ С дейін күрт төмендейді. Ауа температурасының бұндай ауытқуына тастар да шыдай алмай жарылады. Түсте, яғни нағыз аптап ыстық кезінде өлі тыныштықты оқ атқан тәрізді, оқыс дыбыстар бұзып жібереді, бұл – күнге қатты күйген тастардың жарылып, жан-жаққа атқылаған дыбысы. Сахарада бұл тастар «атқылаушы» тастар деген атқа ие болған.

1-сұрақ. Тау жыныстары неліктен жарылады?

А. Тау жыныстары дымқылдың әсерінен жарылады.

В. Тау жыныстары температураның ауытқу әсерінен жарылады.

С. Тау жыныстары заттардың құрамының өзгеруі нәтижесінде жарылады.

2-сұрақ. Температураның көтерілуінен молекулалар арасындағы қашықтық қалай өзгереді?

А. Молекулалар арасындағы қашықтық өзгермейді.

В. Молекулалар арасындағы қашықтық ұлғаяды.

С. Молекулалар арасындағы қашықтық азаяды.

«Жаратылыстану» білім саласы бойынша экстерндердің ағымдық білімдерін бақылауға арналған тест тапсырмалары

6-сынып. География. I нұсқа

1. Жер сілкінуді зерттейтін ғылым

А) метеорология. В) сейсмалогия. С) геология. Д) экология.

2. Жердің су қабығы

А) атмосфера. В) гидросфера. С) биосфера. Д) литосфера.

3. Ең құнарлы топырақ

А) қарашірік. В) күлгін. С) қара. Д) тау топырағы.

4. Дүние жүзіндегі ең ұзын өзен

А) Обь. В) Ніл. С) Конго. Д) Дунай.

5. Дүниежүзілік мұхитың алып жатқан ауданы?

А) 360 млн км². В) 359млн км². С) 361 млн км². Д) 365 млн км².

6. Үгіліп жатқан мақтаға ұқсас, 2 шақырым биіктікке дейін таралатын бұлттар?

А) қабат-шарбы. В) будак. С) шарбы. Д) қабат.

7. Анхель сарқырамасы орналасқан

А) Ориноко ойпатында. В) Анды тауында. С) Гвиана қыратында. Д) Ла-Плата ойпатында.

8. Төменде аталған табиғат кешендерінің қайсысы антропогендік кешенге жатады?

А) бау-бақшалар мен су қоймалары. В) батпақтар пен көлдер. С) өзендер мен ормандар. Д) құрлықтар мен шығанақтар.

9. Гринвич меридианы басып өтетін қала?

А) Мадрид. В) Токио. С) Астана. Д) Лондон.

10. Карта масштабына қарай бөлінеді?
А) 3-ке. В) 4-ке. С) 5-ке. Д) 2-ге.
11. Ең кішкентай құс колибри қайда кездеседі?
А) амазонияда. В) сельваста. С) пампада. Д) саваннада.
12. Жылы ағысты тап
А) Лабрадор. В) Гольфстрим. С) Перу. Д) Батыс желдер.
13. Қазақстандағы ең ірі тау мұздығы
А) Жеңіс. В) Айсберг. С) Корженевский. Д) Алатау.
14. Жер асты ыстық суы
А) гейзер. В) термалды. С) бұлақтар. Д) минералды.
15. Дүние жүзіндегі ең биік тау
А) Гималай. В) Орал. С) Карпат. Д) Анд.
16. Тынық мұхитының ең терең жері
А) 10022 м. В) 11022 м. С) 13000 м. Д) 15000 м.
17. Тұздылығы жоғары теңіз
А) Қара. В) Азов. С) Қызыл. Д) Беринг.
18. Бүкіл құрылықты алып жатқан мемлекет
А) Антарктида. В) АҚШ. С) Аустралия. Д) Ресей.
19. Ауадағы оттегінің пайыздық құрамы?
А) 50%. В) 78%. С) 21%. Д) 20%.
20. Жер сілкінуден туатын толқын

География. 8-сынып. III нұсқа

1. Қазақстанмен шектеседі ... ел
А) үш; В) бес; С) он; Д) жеті; Е) төрт.
2. Қазақстан жеріндегі ежелгі платформа
А) Сібір жазығы; В) Тұран жазығы; С) Шығыс Еуропа жазығы; Д) Сарыарқа; Е) Торғай үстірті.
3. Арал теңізін зерттеген орыс ғалымы
А) Бер; В) Семенов; С) Мушкетов; Д) Левшин; Е) Северцев.
4. Мұғалжар тауының биік нүктесі
А) Бесбақан; В) Ақсоран; С) Бесшоқы; Д) Боктыбай; Е) Сарышоқы
5. Қазақстанның солтүстігінде қаңтардағы орташа температурасы
А) -12°C ; В) -15°C ; С) -20°C ; Д) -16°C ; Е) -19°C .
6. Қазақстанға ең көп жауын-шашынды әкелетін ауа массасы
А) қоңыржай; В) тропиктік; С) арктикалық; Д) циклондық; Е) антициклондық.
7. Солтүстік Мұзды мұхит алабының өзендері
А) Жайық, Еділ, Нұра; В) Сырдарья, Сарысу, Есіл; С) Ертіс, Есіл, Тобыл; Д) Іле, Шу, Қаратал; Е) Лепсі, Сарысу, Жем.
8. Каспий теңізінің жалпы ауданы мың км²
А) 190; В) 390; С) 490; Д) 500; Е) 260.
9. Мұздықтары ең көп тау

А) Жоңғар Алатауында; В) Сауыр Тарбағатайда; С) Тянь-Шаньда; D) Орал тауында; E) Алтайда.

10. Ауыспалы табиғат зонасы – ...

А) шөл; В) дала; С) орман; D) шөлейт; E) биіктік белдеу.

11. Қазақстанның ... аудандары сейсмикалық

А) оңтүстік; В) оңтүстік-шығыс; С) батыс; D) солтүстік; E) солтүстік-батыс.

12. Орманды даланың топырағы

А) қара топырақ; В) қоңыр топырақ; С) қызғылт-қоңыр; D) сұр-қоңыр; E) қызғылт.

13. Жауын-шашын ең көп түсетін жер

А) Батыс Сібір жазығы; В) Шығыс Еуропа жазығы; С) Тянь-Шань тауы; D) Батыс Алтай; E) Каспий маңы ойпаты.

14. Тұран жазығының климаты

А) континентті; В) ылғалды; С) теңіздік; D) қоңыржай континентті; E) құрғақ континентті.

15. Қазақстандағы алғашқы қорық

А) Ақсу-Жабағылы; В) Алматы қорығы; С) Қорғалжын қорығы; D) Үстірт қорығы; E) Марқакөл қорығы.

16. Көлдері ең көп табиғат зонасы

А) дала; В) орманды дала; С) шөл; D) шөлейт; E) бір келкі тараған.

17. Қазақстан солтүстікте ... шектеседі

А) Өзбекстанмен; В) Қырғызстанмен; С) Ресеймен; D) Қытаймен; E) Түрікменстанмен.

18. Климатқа әсер ететін факторлар

А) географиялық орын, жер бедері; В) жер бедері, көлдер; С) теңіздер, жазықтар; D) күн сәулесі, өзендер; E) халықтың тығыздығы.

19. Қазақстанның суы ең мол өзені

А) Жайық; В) Есіл; С) Ертіс; D) Сырдарья; E) Іле.

20. Қазақстанның таулары қайтадан ... эрасында көтерілді.

А) палеозой; В) мезозой; С) архей; D) протерозой; E) кайнозой.

21. Сарыесік-Атырау шөлі ... көлінің маңында орналасқан.

А) Каспий; В) Балқаш; С) Арал; D) Алакөл; E) Селеті.

22. Дала табиғат зонасының ең үлкен құсы

А) тырна; В) бүркіт; С) шағала; D) дуадақ; E) тұрпан.

23. Республика аумағының 44%-ын алатын табиғат зонасы

А) шөлейт; В) шөл; С) дала; D) орманды дала; E) биіктік белдеу.

24. Батыс Сібір жазығының тектоникасы

А) плита; В) ежелгі платформа; С) геосинклиналь; D) платформа; E) сейсмикалық.

25. Жоңғар Алатауын зерттеген ғалым

А) Мушкетов; В) Северцев; С) Семенов; D) Уалиханов; E) Сатпаев.

Физика. 7-сынып. І-нұсқа

1. Физикалық құбылыстарға жатады

А) теңгенің қараюы; В) картоптың шіруі; С) құтыдағы сүттің ашуы; Д) қардың еруі.

2. Физикалық шамаға жататын термин

А) секунд; В) оқулық; С) көлем; Д) уақыт интервалы.

3. Халықаралық бірліктер жүйесіндегі ұзындық бірлігі

А) миллиметр; В) метр; С) сантиметр; Д) километр.

4. Қандай денелердің қозғалыс траекториясы қисық сызық?

А) минуттық стрелканың ұшының қозғалысы; В) қолыңнан түсіп кеткен тастың қозғалысы; С) лифт кабинасының қозғалысы; Д) дұрыс жауап жоқ.

5. Жолаушы поезы бірқалыпты қозғала отырып, 20 минутта 30 км жол жүрсе, поездың жылдамдығы қандай болған?

А) 15 м/с. В) 10 м/с. С) 25 м/с. Д) 1,5 м/с.

6. Дененің инерттілігін сипаттайтын шама

А) масса; В) күш; С) жылдамдық; Д) тығыздық.

7. Заттың көлемін анықтайтын формула

А) $m = \rho V$; В) $\rho = m/V$; С) $V = m/\rho$; Д) $v = S/t$.

8. Денелердің өзара әсерлесуін зерттейтін шама

А) тығыздық; В) масса; С) қуат; Д) күш.

9. Күштің таңбасы

А) m ; В) F ; С) S ; Д) V .

10. Күшті өлшейтін құрал

А) динамометр; В) күш өлшеуіш; С) тартылысты өлшеуіш; Д) барлық жауаптар дұрыс.

11. Ауырлық күшін анықтайтын формула

А) $F = mg$; В) $F = m/g$; С) $F = -kx$; Д) $F = kx^2/2$.

12. Дененің тірекке немесе аспаға әсер ететін күші ...

А) ауырлық күші; В) серпімділік күші; С) бүкіләлемдік тартылыс күші; Д) дененің салмағы.

13. Құтыға 1 л. май құйылды. Осы майға әсер ететін ауырлық күшін анықтаңдар. ($g=10 \text{ Н/кг}$, $\rho=800 \text{ кг/м}^3$)

А) 8 Н; В) 8000 Н; С) 80 Н; Д) 0,8 Н.

14. Күштің перпендикуляр бағыттағы ауданға қатынасына тең шама

А) тығыздық; В) көлем; С) салмақ; Д) қысым.

15. Қысымның өлшем бірлігі

А) Н; В) Дж; С) Па; Д) м.

16. Үстелде массасы 0,6 кг кітап жатыр. Оның үстелмен жанасқан бетінің ауданы $0,08 \text{ м}^2$. Кітаптың үстелге түсіретін қысымы ...

А) 75 Па; В) 7,5 Па; С) 0,13 Па; Д) 0,048 Па.

17. Масса мен күш векторлық шамалар ма?

А. масса ғана векторлық шама; В) екеуі де векторлық шамалар; С) тек қана күш векторлық шама; Д) масса да күш те векторлық шамаларға жатпайды.

18. Өрнек қысым, сұйықтық бағанасының биіктігін және тығыздығын байланыстырады

A) $p = \rho gh$; B) $\rho = p/gh$; C) $h = p/\rho g$; D) $g = p/\rho h$.

19. Денеге әрекет еткенде денені қозғалысқа келтіретін физикалық шама

A) күш; B) қысым; C) жұмыс; D) қуат.

20. Тереңдігі 10 м құдықтан массасы 5 кг шелекті көтергендегі атқарылған жұмысты табыңдар

A) 2,5 Дж; B) 25 Дж; C) 50 Дж; D) 500 Дж.

21. Қуаттың формуласы

A) $A = FS$; B) $N = A/t$; C) $A = Nt$; D) $A = mgh$.

22. Дененің жұмыс істей алу қабілетін сипаттайтын физикалық шама

A) энергия; B) орын ауыстыру; C) шапшаңдық; D) қозғалыс.

23. Дененің өз қозғалысы салдарынан болатын энергия

A) кинетикалық; B) толық; C) потенциалдық; D) механикалық.

24. Құтыға 0,5 л сұйық май құйылған. Майдың тығыздығы 930 кг/м^3 .

Оның массасы қанша?

A) 50 г; B) 0,5 кг; C) 465 г; D) 200 г.

25. Массасы 5 кг күшікке әсер ететін ауырлық күші

A) 5 Н; B) 500 Н; C) 0,5 Н; D) 50 Н.

Химия. 8-сынып. I-нұсқа

1. Төмендегі заттардан қайсысы жай заттар?

A) ас тұзы; B) алмаз; C) су; D) құм; E) бор.

2. Эмульсияға жатады

A) сірке қышқылы мен құм; B) бензин мен су; C) су мен спирт; D) су мен бал; E) су мен сірке қышқылы.

3. Қышқыл мен негіздер арасындағы реакция аталады

A) айрылу; B) орын басу; C) тотығу; D) қосылу; E) бейтараптану.

4. Электрондық конфигурациясы ... $5s^2 5p^2$ элементті ата

A) Sn; B) C; C) Pb; D) Ge; E) Si.

5. Ионды байланыстағы заттар қатары:

A) NH_3 H_2O HBr ; B) Al Na Fe; C) CaF_2 NaF KBr; D) H_2O Fe_2O_3 HCl; E) O_2 H_2 Cl_2 .

6. 2 моль хлордың атом саны

A) $6 \cdot 10^{23}$; B) $2,4 \cdot 10^{23}$; C) $18 \cdot 10^{23}$; D) $2,4 \cdot 10^{24}$; E) $12 \cdot 10^{23}$.

7. 4г натрий гидроксидінің құрамымен бірдей калий гидроксиді массасын

тап

A) 6,4 г.; B) 5,6 г.; C) 4,8 г.; D) 7,2 г.; E) 3,8 г.

8. Хлориді гидролизге түспейтін

A) темір; B) барий; C) алюминий; D) аммоний; E) цинк.

9. 100 л көміртек (II) оксиді жану үшін қажет оттегі көлемі (қ. ж)

A) 112 л.; B) 100 л.; C) 75 л.; D) 50 л.; E) 125 л.

10. Кальций гидроксиді ерітіндісімен әрекеттеседі:

А) көміртек (II) оксиді; В) кальций оксиді; С) калий хлориді; D) барий сульфаты; E) натрий хлориді.

11. $S \rightarrow SO_2 \rightarrow A \rightarrow K_2SO_4$ сызбадағы А заты

А) су; В) калий гидроксиді; С) мырыш сульфаты; D) күкіртті қышқыл; E) тұз қышқылы.

12. Fe^{2+} и Fe^{3+} иондарын анықтау үшін қолданады

А) калий гидроксиді; В) натрий гидроксиді; С) лакмус; D) тұз қышқылы; E) калий перманганаты ерітіндісі.

13. 3-периодта натрийден хлорға дейін атом радиусы

А) артады; В) кемиді; С) алдымен артады, сосын кемиді; D) өзгермейді; E) алдымен кемиді, сосын артады.

14. 100 г 4% тұз дайындау үшін қажет

А) 40 г тұз және 60 г су; В) 4 г тұз және 104 г су; С) 4 г тұз және 100 г су; D) 0,4 г тұз және 96,6 г су; E) 4 г тұз және 96 г су.

15. Дұрыс реакцияны тап

1) $Fe + CaCl_2 \rightarrow \dots$

2) $Al + V_2O_5 \rightarrow \dots$

Жүретін реакция мен коэффициент қосындысын тап

А) 1 және 4; В) 1 және 10; С) 2 және 4; D) 1 және 24; E) 2 және 24.

16. Су тектің тотығу дәрежесі (-1)-ге тең қосылысы

А) CH_4 ; В) H_2S ; С) H_2O ; D) CaH_2 ; E) HCl .

17. Барий гидроксиді мен азот қышқылы ерітіндісінің арасындағы реакциядағы қысқартылған иондың теңдеуінің коэффициенттер қосындысы

А) 11; В) 10; С) 12; D) 8; E) 6.

18. 2 л. су 5,6 л. күкірсутекте ереді. Алынған ерітіндінің массалық үлесі тең

А) 2,3%; В) 34,8%; С) 36,2%; D) 23%; E) 0,42%.

19. Азот қосылыстары берілген ...

1) NH_3 ; 2) N_2O_5 ; 3) HNO_2 ; 4) N_2O ; 5) NO .

Тотығу дәрежесінің кему қатары

А) 2 4 3 5 1.; В) 3 2 5 4 1.; С) 5 4 3 2 1.; D) 2 3 5 4 1.; E) 1 2 3 4 5.

20. Реакция соңына дейін барып, газ бөле жүреді

А) калий сульфаты мен тұз қышқылы;

В) кальций карбонаты мен тұз қышқылы;

С) күкірт қышқылы мен калий нитраты;

D) натрий нитраты мен тұз қышқылы;

E) алюминий сульфаты мен барий хлориді;

21. Минералды тыңайтқыш құрамына кіретін элемент

А) күкірт; В) йод; С) фосфор; D) хлор; E) фтор.

22. 300 кг пирит құрамына ал, 90% темір (II) (FeS), дисульфиді кіретін болса, түзілген 60% күкірт қышқылының массасы

А) 650 кг.; В) 705 кг.; С) 675 кг.; D) 735 кг.; E) 635 кг.

23. Өнеркәсіпте натрий гидроксидін алу реакциясы

A) $\text{Na}_2\text{CO}_3 + \text{Ca}(\text{OH})_2 \rightarrow \dots$; B) $\text{Na}_2\text{O} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \dots$; C) $\text{Na}_2\text{O}_2 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \dots$; D) $\text{Na} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \dots$; E) электролиз раствора NaCl ...

24. Алюминий атомының электрондық формуласы

A) $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2$; B) $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^1$; C) $1s^2 2s^2 2p^1$; D) $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6$; E) $1s^2 2s^2 2p^6 3s^1$.

25. Тұзды қыздырғанда ыдырамайтын

A) күміс нитраты; B) магний карбонаты; C) кальций карбонаты; D) калий сульфаты; E) натрий нитраты.

2-нұсқа

1. Галогендерге жатады:

A) оттек және бром; B) күкірт және фтор; C) фтор және оттек; D) фтор және хлор; E) бром және көміртек.

2. 37 Реттік сандағы элементтің электрондық деңгей саны

A) 2; B) 5; C) 6; D) 4; E) 3.

3. Қаттылығы жоғары металл

A) Na; B) Fe; C) K; D) Cr; E) Li.

4. Озон қабаты үшін қауіпті:

A) H_2 ; B) I_2 ; C) Br_2 ; D) Cl_2 ; E) S_2 .

5. 2 молекула калий хлориді мен 3 молекула калий карбонатының электролиттік диссоциациялануы нәтижесінде түзілетін иондар қосындысы тең

A) 13; B) 11; C) 12; D) 14; E) 10.

6. 848 г натрий карбонатының моль саны

A) 6; B) 10; C) 8; D) 7; E) 9.

7. KClO қосылысындағы хлордың тотығу дәрежесі тең

A) +5; B) +3; C) +1; D) +7; E) -1.

8. 120 л суда 60 г калий сульфатын ерітті. Ерітіндідегі K_2SO_4 массалық үлесі тең

A) 50 %; B) 16%; C) 33%; D) 30%; E) 60%.

9. 7,8 г алюминий гидроксидін еріту үшін қажет 10%-ті натрий гидроксиді ерітіндісінің массасы

A) 10 г.; B) 50 г.; C) 20 г.; D) 40 г.; E) 60 г.

10. Аморфты кремнийді концентрациялы натрий гидроксиді ерітіндісімен әрекеттестіргенде 5,6 л газ бөлінді (қ.ж.) Кремнийдің зат мөлшері қандай?

A) 0,24 моль; B) 0,125 моль; C) 0,1 моль; D) 0,3 моль; E) 0,5 моль.

11. Айнымалы тотығу дәрежесін көрсететін металл

A) Al; B) Ca; C) Na; D) Cr; E) Zn.

12. Төмендегідей қосылыс түзетін элемент

$\text{Э}(\text{OH})_3 \rightarrow \text{Э}_2\text{O}_3 \rightarrow \text{Э}(\text{NO}_3)_2$, молекулярные массалары
 $78 \rightarrow 102 \rightarrow 213$ болса

A) Al; B) Fe; C) Cr; D) Ni; E) Mn.

13. Оттеппен бір ғана оксид түзе алатын элемент

A) фосфор; B) магний; C) темір; D) күкірт; E) көміртегі.

4. Иондар арасында соңына дейін баратын реакция

A) $\text{Ca}^{2+} \text{CO}_3^{2-}$; B) $\text{Na}^+ \text{Cl}^-$; C) $\text{Mg}^{2+} \text{NO}_3^-$; D) $\text{Ba}^{2+} \text{OH}^-$; E) $\text{Al}^{3+} \text{SO}_4^{2-}$.

15. Массасы 40 г мәрмәрді тұз қышқылының артық мөлшерімен әрекеттестіргенде түзілген газ көлемі (қ.ж.)
А) 4,56 л.; В) 3,36 л.; С) 12,34 л.; D) 5,56 л.; E) 8,96 л.
16. Литий хлориді ерітіндісінің электролиз теңдеуіндегі барлық коэффициенттер қосындысы тең
А) 2; В) 5; С) 4; D) 8; E) 6.
17. Массасы 39 г. шығымы 80% болатын кальций фторидінің электролизі кезінде түзілген фтордың массасы
А) 19,0; В) 21,4; С) 15,2; D) 16,8; E) 25,6.
18. Қалыпты жағдайда 6 г сутек көлемі 6 г оттек көлемінен неше есеге артық
А) 8 есеге; В) 16 есеге; С) 6 есеге; D) 2 есеге; E) 10 есеге.
19. Мырыш нитратының ыдырау реакциясының өнімі
А) $\text{Zn}(\text{NO}_3)_2$, O_2 ; В) ZnO , NO_2 ; С) Zn , NO_2 , O_2 ; D) Zn , N_2O , O_2 ; E) ZnO , O_2 , O_2 .
20. 14,2 г натрий сульфаты мен 50 г барий нитраты ерітінділерін араластырғанда түзілетін тұнбаның массасы (г)
А) 27,6; В) 21,4; С) 16,7; D) 23,3; E) 11,8.
21. Алюминий хлориді әрекеттеседі
А) мырышпен; В) күміспен; С) кальциймен; D) мыспен; E) темірмен.
22. 126 г 50% азот қышқылымен әрекеттесуге қажет азот оксидінің массасы
А) 28 г.; В) 63 г.; С) 56 г.; D) 126 г.; E) 26 г.
23. Алюминий атомының электрондық формуласы
А) $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2$; В) $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^1$; С) $1s^2 2s^2 2p^1$; D) $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6$; E) $1s^2 2s^2 2p^6 3s^1$.
24. Молекулалық массасы ең жоғары
А) оттек; В) бромсутек; С) хлорсутек; D) сутек; E) фторсутек.
25. Минералды тыңайтқыш құрамына кіретін элемент
А) күкірт; В) йод; С) фосфор; D) хлор; E) фтор.

Биология. 9-сынып. I нұсқа

1. Гүлсеріктің қызметі:
А) қоректену. В) ұрықтану. С) гүлдің ішкі бөлігін қорғау. D) органикалық зат түзу. E) көбею.
2. Жапырақ жүйкесі мына ұлпадан тұрады
А) дәнекер. В) өткізгіш, тірек. С) түзуші. D) фотосинтездеуші. E) қор жинауыш.
3. Гүлдің негізгі бөлігі
А) аталық және аналық В) күлте жапырақша. С) гүлтабан және аналық. D) тостаған жапырақша. E) тозаңқап және аталық жіпше.
4. Қызанның тұқымдасы
А) алқа тұқымдасы. В) лалагүл тұқымдасы. С) күрделігүлділер. D) астық тұқымдас. E) бұршақ тұқымдас.

5. Адам ағзасындағы бауырдың негізгі қызметі -
А) ферменттердің әсерінен көмірсуларды ыдырату.
В) мүшелердің жұмысын реттейтін гормондар бөлу.
С) мүшелердің тіршілігінен пайда болған ағзадағы улы заттарды залалсыздандыру.
D) ферменттердің әсерімен ақуыздарды ыдырату.
Е) қорытылмаған заттарды қорыту, суды қанға өткізу.
6. Саңырауқұлақтың жемісті денесі түзіледі:
А) өлі жасушалардан. В) талшықтардан. С) тарамдалған жіңішке жіпшелерден. D) жіп тәрізді балдырлардан. Е) қаттамалардан.
7. Клоакасы бар жануар:
А) түлкі. В) қоян. С) қасқыр. D) аю. Е) бақа.
8. Шеткі жүйке жүйесінің бөлімі:
А) жұлын. В) жүйкелер, жүйке түйінділері. С) мишық. D) үлкен ми сыңары. Е) ми бағаны.
9. Тұмауды қоздырушылар –
А) бактериялар. В) шаң-тозандар. С) құрттар. D) саңырауқұлақтар. Е) вирустар.
10. Есту мүшесінің толтырылған сұйықтық қуысы
А) сыртқы құлақ қуысы. В) құлақ қалқаны. С) самай сүйегіндегі қуыс. D) ортаңғы құлақ қуысы. Е) ішкі құлақ.
11. Зиготадағы хромосомалар жиынтығы
А) төрт гаплоидты. В) гаплоидты. С) триплоидты. D) бес гаплоидты. Е) диплоидты.
12. Негроидтік нәсілдерге тән емес белгілер:
А) көз пигменті қоңыр түсті. В) мұрны қыр мұрынды. С) терісінің түсі қара. D) жалпақ бетті. Е) шашы қою, қара.
13. Агроценоздарда қоректік тізбектің міндетті бөлігі –
А) саңырауқұлақтар. В) жасыл өсімдіктер. С) микроорганизмдер. D) адам. Е) жануарлар.
14. Қызыл кітаптың міндеттері
А) жабайы жануарлардың барлық түрін сақтау.
В) жабайы өсімдіктердің барлық түрін сақтап қалу.
С) республика заңдарына сәйкес сирек түрлерді қорғау.
D) мәдени өсімдіктердің барлық түрін сақтап қалу.
Е) үй жануарларының барлық түрін сақтап қалу.
15. Жемісі қауашақты өсімдік
А) алма, алмұрт. В) асбұршақ, соя. С) шие, тұшала. D) жер жаңғақ, қарағай. Е) сасық меңдуана, темекі.
16. Сүліктің сорғыштарының орналасқан жері
А) денесінің екі ұшында. В) құйрығында. С) жұтқыншағында. D) аузында. Е) өңешінде.
17. Шаянтәрізділердің көбеюі

А) ұрықтанған уылдырық салу арқылы. В) ұрықтанбаған уылдырық салу арқылы. С) тірідей туу арқылы. D) дернәсілдер арқылы. E) қуыршақ арқылы.

18. Құрылысы, атқаратын қызметі ұқсас жасушалар жиынтығы

А) жасуша. В) ағза. С) мүше. D) дене. E) ұлпа.

19. Кез келген бұлшық еттердің жиырылуы ... байланысты.

А) тежелуге. В) қозуға. С) көмірқышқыл газын пайдалануға. D) энергияны пайдалануға. E) оттегін пайдалануға.

20. Ағзаның иммунитет жүйесін құрайтын қан компоненті

А) гемоглобин. В) лейкоцит. С) фибриноген. D) эритроцит. E) тромбоцит.

21. 1 гр май ыдырағанда бөлінетін энергия

А) 30 КДЖ. В) 38,9 КДЖ. С) 17,8 КДЖ. D) 26 КДЖ. E) 32 КДЖ.

22. Тері бездері арқылы сыртқа шығарылатын заттар

А) дәрумендер. В) глюкоза. С) майлар. D) су мен тұз. E) ақуыз (нәруыз).

23. Рибосомалардың «жинақталуы»

А) хлоропласта. В) митохондрияда. С) гольджи комплексінде. D) эндоплазмалық торда. E) вакуоляда.

24. Ағзаға әсер ететін қоршаған орта жағдайы

А) шектеуші. В) абиотикалық. С) биотикалық. D) экологиялық. E) антропогендік.

25. Ақ мүк деп аталу себебі

А) шымтезекке айналуынан. В) тамыры болмағандықтан. С) өлі жасушаларының іші ауаға толы болғандықтан. D) батпақта өсетіндіктен. E) ризойдтары болмағандықтан.

Экстернат нысанында оқитын білім алушыларға «Жаратылыстану», «География», «Биология», «Физика», «Химия» пәндерінен өздіктерінен білім алулары үшін пайдалануға ұсынылатын ресурстар:

1. «Қазатомөнеркәсіп» ҰАК» АҚ <http://www.kazatomprom.kz/>

2. Қазақстан Республикасының Энергетика министрлігі: <http://energo.gov.kz/>

3. «Қазақстан Ғарыш Сапары» Ұлттық компаниясы <http://gharysh.kz/news/>

4. «Эврика» – білім беру мекемелерінде авторлық эксперименталдық бағдарламаларды жүзеге асыратын, 650-ден астам мектеп ұжымдарын біріктіретін эксперименттік алаңдардың инновациялық білім беру желісі: <http://www.eurekanet.ru>

5. Bookz.ru – электрондық кітаптар, журналдар және сөздіктер. Навигацияның ыңғайлы болуы үшін, авторлардың алфавиттік каталогінен басқа шығармалардың алфавиттік каталогы да қолжетімді, яғни кітаптарды алфавиттік тізім бойынша іздеуге болады: www.bookz.ru.

6. EOLSS (Encyclopedia of Life Support Systems) – өмірді қамтамасыз ету жүйелерінің энциклопедиялары. Мазмұны алфавиттік ретпен берілген көптеген энциклопедияларға қарағанда EOLSS білімінің ауқымы тақырыптармен ұйымдастырылған. Пәндердің ішінде: математика, физика, энергетика, табиғатты қорғау – Жер және атмосфера туралы ғылым; экология, азық-түлік тағамдары және ауыл шаруашылығы туралы ғылымдар, адамзат ресурстары

туралы, басқару және т.б., тілі – ағылшын: <http://www.eolss.net/>.

7. Энциклопедиялар әлемі кітапханасы: <http://www.encyclopedia.ru/>.

8. Britannica School – мазмұны және ақпараттары кең ауқымы, онда мыңдаған мақалалар, бейнелер, видео, түпдеректер, электронды кітаптар, ұсынылатын веб-сайттар, тезаурус және дүние жүзінің атласы шығады. Барлық контент оқытудың STEM жүйесі әдістемесімен негізделген. Жұмыс барысында оқушылар оқиды, жазады, зерттеулер жүргізеді және жаратылыстану ғылымдары саласындағы өздерінің сөздік қорларын байытады. Кіріктірілген «Мұғалімдерге арналған сабақ жоспары» аталған онлайн ресурстың артықшылығы болып табылады, бұл жерде мұғалім өз «Жоспарын» жасауға немесе басқа мұғалімдер құрастырған «Жоспарды» қолдануына болады. Аталған ресурсты сынып режимінде де, сонымен қатар үй тапсырмасын орындау барысында және олимпиадаларға қатысу үшін қажетті ғылыми жоба орындау үшін де қолдануға болады: (<http://school.eb.co.uk>).

9. «Сандардағы және картадағы дүниежүзі елдері». Интерактивті анықтамалықтарда дүние жүзінің алдыңғы қатарлы елдерін сипаттайтын статистикалық ақпарат және негізгі көрсеткіштер берілген: <http://www.sci.aha.ru>.

10. Рубрикон. Ірі энциклопедиялық портал. Неғұрлым белгілі энциклопедиялар, сөздіктер және анықтамалықтар, суреттер және карталар берілген: <http://www.rubricon.com>.

11. Оқушылар оқу бағдарламасын меңгеру барысында АКТ қолдану дағдыларын дамытады. «География» пәнінің оқу бағдарламасына сәйкес келесі веб-ресурстар ұсынылады [17]:

www.earthquakes.usgs.gov	www.rgo.ru	www.geo2000.nm.ru
www.geo.historic.ru	www.geografia.ru/	www.geographic.org
www.mygeog.ru	www.e-cis.info	www.geography.about.com
www.hobitus.com	www.imf.org	www.kisi.kz
www.meteosputnik.ru	www.mfa.gov.kz	www.oecd.org
www.stat.gov.kz	www.theodora.com	www.un.kz
www.un.org	www.undp.kz	www.unesco.kz
www.unesco.org	www.unmultimedia.org	www.volcanodiscovery.com
www.worldbank.org		

Қазіргі қоғам мен өткенді байланыстыратын тарихи сана өскелең ұрпаққа бүгінгі күнгі оқиғалардың мәні туралы түсінік қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Тарихи сана – бұл тарихты білу, тарихи тәжірибе мен оның сабақтарын ұғынып түсіну, әлеуметтік болжау, өз іс-әрекеті үшін тарихи жауапкершілікті түсіну, тарихи білім тұлғаның, азамат пен патриоттың қалыптасуына септігін тигізеді.

«Қазақстан тарихы» және «Дүниежүзі тарихы» пәндерінің негізгі мақсаттарының бірі – білім алушылардың бойында тарихи ойлау дағдыларын қалыптастыру мен дамыту болып табылады.

Экстерндер үшін «Қазақстан тарихы» және «Дүниежүзі тарихы» пәндерінен дұрыс құрастырылған сұрақтар маңызды орын алады. Мұғалімдерге «сатылап сұрақ қою» әдісін қолдану ұсынылады. Бұл әдісте дерекке немесе белгілі бір иллюстрацияға қойылатын сұрақтар жеңілден қиынға қарай күрделенеді.

Тарих сабағында себеп-салдарлық байланыстарды анықтау кең таралған. Берілген тарихи түсініктер бойынша тапсырмалар білім алушылар тарапынан тек қана себеп пен салдарды анықтаумен шектелмей, бұл себептерді берілген белгілері бойынша жіктеу (мазмұны, уақыты және рөлі бойынша), түрлі себептер арасында өзара байланысты анықтау және оларды қатысты (маңыздылық) деңгейі бойынша орналастыруға мүмкіндік беретіндей түрде құрастырылуы қажет.

«Қазақстан тарихы» және «Дүниежүзі тарихы» пәндері бойынша білім алушыларға өздіктерінен білім алу үшін ұсынылатын сайттар: <http://www.tarih-begalinka.kz>; <http://www.e-history.kz>; <http://bilimsite.kz/tarih/>; <http://testcenter.kz/entrants/for-ent/>.

<http://www.world-history.ru>; <http://historic.ru>; <http://historyatlas.narod.ru>; <http://testcenter.kz/entrants/for-ent/> [14].

«Қазақстан тарихы» және «Дүниежүзі тарихы» пәндері бойынша экстерндердің ағымдық білімдерін бақылауға арналған тест тапсырмалары

6-сынып. Қазақстан тарихы. I нұсқа

1. Қазақстан аумағындағы ежелгі адам іздері қай дәуірге жатады?

А) ерте тас дәуірі. В) орта тас дәуірі. С) кейінгі тас дәуірі. Д) мезолит дәуірі. Е) неолит дәуірі.

2. Орталық Қазақстаннан табылған ерте палеолит дәуірінің археологиялық ескерткіші

А) Қозыбай. В) Тегіскен. С) Құдайкөл. Д) Өніжек. Е) Сексеуіл.

3. Кейінгі палеолит дәуірінің хронологиясын ата.

А) б.з.б. 5 мың – 2 мың жыл.

В) б.з.б. 10 мың – 5 мың жыл.

С) б.з.б. 40 мың – 12 мың жыл.

Д) б.з.б. 140 мың – 40 мың жыл.

Е) б.з.б. 800 мың – 140 мың жыл.

4. Жебелі садақ пен бумеранг қай дәуірде пайда болды?

А) палеолитте. В) мезолитте. С) неолитте. Д) қола дәуірінде. Е) темір дәуірінде

5. Кейінгі палеолит дәуірінде қалыптасқан ежелгі адам

А) австралопитек. В) питекантроп. С) синантроп. Д) неандертальдық. Е) кроманьондық.

6. Еңбек құралдарын жасаудың нуклеустік әдісі кең тараған дәуір

А) қола дәуірі. В) неолит дәуірі. С) мезолит дәуірі. Д) мустьер дәуірі. Е) темір дәуірі.

7. Неолит дәуірінде яшма мен кварциттен еңбек құралдары жасалған Қазақстан аймағы

А) Сырдарияның төменгі ағысында. В) Солтүстік-Шығыс Балқашта. С) Қаратау жотасында. Д) Арал өңірінде. Е) Жетісуда.

8. Кейінгі палеолит қамтитын кезең

А) б.з.б. 15 мың – 5 мың жыл. В) б.з.б. 10 мың – 5 мың жыл. Д) 50-40 мың жыл бұрынғы. С) 35-30 мың – 12-10 мың жыл бұрынғы. Е) 10-2 мың жыл бұрынғы.

9. Мезолит дәуірінің ескерткіші – Дүзбай тұрағы табылған жер

А) Оңтүстік Қазақстан. В) Солтүстік Қазақстан. С) Батыс Қазақстан. Д) Шығыс Қазақстан. Е) Орталық Қазақстан.

10. Ерте палеолит дәуірінде тас құралдар жасау тәсілі

А) жарып түсіру техникасы. В) нуклеустік тәсіл. С) ретуштік тәсіл. Д) жылтырата тегістеу. Е) қаптау тәсілі.

11. Орта палеолит дәуірінің ең көне тұрағын ата

А) Сарытас тұрағы. В) Обалысай тұрағы. С) Ш.Уәлиханов атындағы тұрақ. Д) Қарабас тұрағы. Е) Свинчатка тұрағы.

12. Шаруашылық еңбек қалыптасып, өнім өндіру шыққан кезең

А) палеолит. В) мезолит. С) неолит. Д) қола. Е) Темір.

13. Рулық қауым кезінде қалыптасқан меншіктің түрі

А) орталық меншік. В) жеке меншік. С) мемлекеттік меншік. Д) аксүйектер меншігі. Е) меншік болмаған.

14. «Қытай адамы» қалай аталады?

А) неандертальдық. В) автралопитек. С) синантроп. Д) кроманьондық. Е) питекантроп.

15. Кейінгі палеолит дәуірінің ескерткіші – Шақпақата тұрағы табылған Қазақстан аймағы

А) Оңтүстік Қазақстан. В) Солтүстік Қазақстан. С) Орталық Қазақстан. Д) Батыс Қазақстан. Е) Шығыс Қазақстан.

16. Жеңіл найза, ілмекті сүңгілер мен боластар шыққан дәуір

А) ерте палеолит. В) орта палеолит. С) кейінгі палеолит. Д) мезолит. Е) неолит.

17. Сатшықыз тұрағы қай кезеңге жатады?

А) б.з.б. 800 мың – 140 мың жыл. В) б.з.б. 40 мың – 12 мың жыл. С) б.з.б. 2 мың – 1 мың жыл. Д) б.з.б. 5 мың – 3 мың жыл. Е) б.з.б. 12 мың – 5 мың жыл.

18. Неолит дәуірінде пайда болған тас өңдеу техникасының тәсілі

А) жарып түсіру тәсілі. В) түзету арқылы өңдеу тәсіл. С) жылтырата тегістеу тәсілі. Д) нуклеустік тәсіл. Е) қалақтар жасау тәсілі.

19. Ерте палеолит дәуірінің археологиялық ескерткіштерін анықта

А) Шульбинка тұрағы. В) Өгізтау тұрағы. С) Сексеуіл тұрағы. Д) Әкімбек тұрағы. Е) Жаман айбат тұрағы.

20. Келтеминар мәдениетінің хронологиялық кезеңін тап

А) б.з.б. 4 мың ж аяғы – 2 мың жыл басы. В) б.з.б. 6 мың – 3 мың жыл.
С) б.з.б. 7 мың – 6 мың жыл. Д) б.з.б. 8 мың – 7 мың жыл. Е) б.з.б. 1 мың ж – б.з.1 мың жыл.

21. Алғашқы адамның даму эволюциясы жетіліп біткен тарихи кезең

А) тобырда. В) рулық қауымда. С) көршілес қауымда. Д) тайпада.

Е) тайпалық одақтарда.

22. Мустьер деп қай дәуірді атайды?

А) ерте палеолит. В) орта палеолит. С) кейінгі палеолит. Д) Мезолит.

Е) неолит.

23. Палеолит дәуірінің кезеңін анықта

А) б.з.б. 2 млн – 140 мың жыл. В) б.з.б. 2 млн – 5 мың жыл. С) б.з.б. 2 млн – 12 мың жыл. Д) б.з.б. 2 млн – 6 мың жыл. Е) б.з.б. 2 млн – 3 мың жыл.

24. Шаруашылық еңбектің қалыптасып, өнім өндіру кезеңі

А) б.з.б. 12 – 5 мың ж. В) б.з.б. 1 мың ж. С) б.з.б. 2 – 1 мың ж. Д) б.з.б. 5 – 3 мың ж. Е) б.з.1 мың ж.

25. Кейінгі палеолит дәуірінің ескерткіші

А) Шірік-Рабат, Баланды. В) Затобольское, Чаглинка. С) Ащысай, Үсіктас. Д) Өніжек, Аққыр. Е) Сексеуіл.

26. Қазақстанның территориясынан неолиттік және энеолиттік қанша ескерткіштер табылды?

А) 1500. В) 1000. С) 950. Д) 700. Е) 600.

27. Неолит дәуірінде Ботай тұрағынан не табылды?

А) әйел-ана бейнесі. В) қыш ыдыстар. С) пышақ тіліктер.

Д) жертөледегі жылқы сүйектері. Е) гемма.

28. Кейінгі палеолит дәуірінде күрделі діни сенімнің болғандығын көрсетеді

А) мәйітті өртеу. В) мәйітке қызыл бояу жағу. С) мәйіттің аяғын бүгіп, бір қырымен жатқызу. Д) еңбек құралдарын бірге көму. Е) діни сенім болған жоқ.

29. Мезолит дәуірінің кезеңін анықта

А) б.з.б. 40 мың – 12 мың жыл. В) б.з.б. 12 мың – 5 мың жыл. С) б.з.б. 5 мың – 3 мың жыл. Д) б.з.б. 3 мың – 2 мың жыл. Е) б.з.б. 2 мың – 1 мың жыл.

30. Тік жүретін адам өмір сүрген дәуір

А) ежелгі палеолит. В) мезолит. С) мустьер. Д) неолит. Е) кейінгі палеолит.

31. Жер бетінде адам баласы пайда болды

А) б.з.б. 1 млн жыл. В) б.з.б. 2 млн жыл. С) б.з.б. 3 млн жыл. Д) б.з.б. 4 млн жыл. Е) б.з.б. 5 млн жыл.

32. Қазақстан климатының үлкен өзгерістерге ұшырап, мұз басу кезеңі болған уақыт

А) б.з.б. 200 – 180 мың ж. В) б.з.б. 100 – 80 мың ж. С) б.з.б. 80 – 50 мың ж. Д) б.з.б. 50 – 30 мың ж. Е) б.з.б. 30 – 10 мың ж.

33. Тас өңдеу әдістері жоғары нәтижеге жеткен дәуір

А) палеолит. В) мезолит. С) неолит. Д) энеолит. Е) қола.

34. Ежелгі палеолит кезеңіне жататын ескерткіштер табылған Қазақстан аймағы

А) Батыс Қазақстан. В) Шығыс Қазақстан. С) Орталық Қазақстан. Д) Оңтүстік Қазақстан. Е) Солтүстік Қазақстан.

35. Питекантроп қашан табылды?

А) 1690 ж. В) 1780 ж. С) 1890 ж. Д) 1901 ж. Е) 1914 ж.

36. Туыстық қауымдастықты не алмастырды?

А) жекелеген отбасы. В) көршілік қауым. С) діни қауымдастық. Д) тайпалық бірлестік. Е) мемлекет.

37. Адамзат қазіргі заманғы адамдар қалпына қашаннан бастап келді?

А) 2 млн жыл бұрын. В) 1 млн жыл бұрын. С) 500 мың жыл бұрын. Д) 140 мың жыл бұрын. Е) 40 мың жыл бұрын.

38. Тас ғасыры аяқталған кезең

А) палеолит. В) қола. С) мезолит. Д) неолит. Е) мустьер.

39. Алғашқы еңбек құралдарының атауы

А) чоппер. В) нуклеус. С) ретушь. Д) болас. Е) гарпун.

40. Мустьер дәуірінің хронологиясы –

А) б.з.б. 2 млн – 800 мың ж. В) б.з.б. 800 мың – 140 мың ж. С) б.з.б. 1400 мың – 40 мың ж. Д) б.з.б. 40 мың – 10 мың ж. Е) б.з.б. 10 мың – 5 мың

9-сынып. Дүниежүзі тарихы. І нұсқа

1. Бірінші дүние жүзілік соғыста Германияның одақтасы болды

а) Жапония; б) Румыния; в) Сербия; г) Болгария.

2. 1908 жылғы ішкі саяси дағдарыс байланысты болды

а) Австро-Венгрияның Босния мен Герцеговинамен анексиясы; б) екінші балқан соғысының қорытындысы; в) Италия мен түрік соғысымен; г) марокандық оқиғалармен.

3. 1899-1902 жылдары болған соғыс

а) орыс-жапон; б) түрік-италия; в) ағылшын-бур; г) испан-американдық.

4. XX ғ. басында монархиялық билеу формасы болған ел

а) АҚШ; б) Франция; в) Венесуэла; г) Австро-Венгрия.

5. І дүние жүзілік соғысқа қатыспаған ел

а) Польша; б) Бельгия; в) Сербия; г) Болгария.

6. «Верден қырғыны» болған жыл

а) 1914 ж.; б) 1915 ж.; в) 1916 ж.; г) 1917 ж..

7. Антантаға кірмеген ел

а) Румыния; б) Болгария; в) Канада; г) Оңтүстік-Африкалық одақ.

8. І дүние жүзілік соғыстың қорытындысы бойынша Франция иеленді

а) Сирияны; б) Иракты; в) Иорданияны; г) Триполияны.

9. Ұлттар лигасын құруды ұсынды

а) Клемансо; б) Вильсон; в) Рузвельт; г) Ллойд Джордж.

10. І дүние жүзілік соғыс қорытындысы бойынша Германияның жоғалтқан жері

- а) Эльзас; б) Тюрингию; в) Мекленбург; г) Пфальц.
11. АҚШ І дүние жүзілік соғысқа ... кірді
а) 1914 ж.; б) 1915 ж.; в) 1916 ж.; г) 1917 ж.
12. Нобель сыйлығының лауреаты
а) Менделеев; б) Павлов; в) Жуковский; г) Циолковский.
13. Ресей мен Германия арасында сепаративтік бітім жасалды
а) 18 желтоқсан 1917 ж.; б) 23 ақпан 1918 ж.; в) 3 наурыз 1918 ж.; г) 15 қазан 1919 ж.
14. Гэнуя конференциясы өтті
а) 1926 ж.; б) 1926 ж.; в) 1922 ж.; г) 1924 ж.
15. Версаль-Вашингтон келісімі Тынық мұхиттағы қатынасты қай елдің пайдасына шешті?
а) Жапония; б) АҚШ; в) Қытай; г) Англия.
16. Германияда Гитлер өкімет басына келді
а) 1933 ж.; б) 1932 ж.; в) 1931 ж.; г) 1930 ж.
17. 1935 жылы қазан айында Италия басып кірді
а) Сомали; б) Эфиопия; в) Ливия; г) Тунис.
18. Австрияда «Аншлюс» өтті
а) 12 наурыз 1938 ж.; б) 12 наурыз 1937 ж.; в) 12 наурыз 1936 ж.; г) 12 наурыз 1939 ж.
19. «Жаңа бағыт» саясатын енгізген президент
а) Трумэн; б) Рузвельт; в) Вильсон; г) Гувер.
20. КСРО Ұлттар Лигасына енді
а) 1930 ж.; б) 1933 ж.; в) 1932 ж.; г) 1934 ж.
21. II дүниежүзілік соғыс Германияның қай елге басып кіруімен басталды?
а) Франция; б) Польша; в) КСРО; г) Венгрия.
22. Рузвельттің заңы ... аталады
а) МИРА; б) НИРА; в) ФИРА; г) ЗИРА.
23. «Мюнхен келісінде» қатыспаған ел
а) Чехославакия; б) Ұлыбритания; в) Франция; г) Италия.
24. Гитлерлік Германияның оккупациясына басқа елдерден бұрын ұшыраған ел
а) Чехославакия. б) Польша. в) Албания. г) Дания.
25. «Эльбадағы кездесу» болған жылы
а) 25 сәуір 1945 ж.; б) 25 сәуір 1944 ж.; в) 25 сәуір 1943 ж.; г) 25 сәуір 1942 ж.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылдың 16 қарашасындағы № 660 бұйрығына сәйкес 2016-2017 оқу жылынан бастап мектепті бітірушілер үшін жоғары оқу орындарына түсу емтиханы болып табылатын Ұлттық бірыңғай тестілеудің жаңа форматы енгізілді. Қорытынды аттестаттау – жалпы орта білім беру ұйымдарында өткізілетін 11-сынып білім алушыларына арналған мемлекеттік бітіру емтиханы. Экстернат нысанында білім алатын экстерндерді қорытынды аттестаттауға дайындау мақсатында ана

тілі және әдебиетінен (оқыту тілі) эссе нысанында тапсырылатын жазбаша емтиханның ерекшеліктерімен таныстыру жұмысын жүргізуді ұсынамыз. Эссе туралы мәліметтер төменде келтірілген.

Эссе шығармашылық еркіндікті көздейді. Кез келген тақырыптың еркін стильде жазылуы оның ең негізгі көркемдігі болып табылады. Эссе - автордың жеке басының ойы, сезімі, әлемге деген көзқарасы. Бұл шығарманың басты мақсаты (10-кесте).

10-кесте – Эссе мен шығарманың айырмашылығы.

	Эссе	Шығарма
Анықтамасы	Эссе дегеніміз (<i>фр. тіл. essai - тәжірбие, лат.т. exagium – құрау</i>) – философиялық, әдеби, тарихи, публицистикалық, әлеуметтану, саяси және тағы басқа саладағы ғылыми емес, автордың жеке көзқарасын білдіретін прозалық мәтін.	Шығарма – оқушының туған халқының әдебиетінен алған білімін өз ойымен, дүниетанымдық көзқарасымен еркін ұштастыра отырып баяндайтын шығармашылық төл еңбегі. Оқушыдан көркем шығарманы өзіндік ой-пікірі, көзқарасы тұрғысында терең талдап пайымдауы, әсерлі, көркем тілмен жүйелі баяндауы талап етіледі.
	Эссе – еркін композициялық құрылымға негізделген немесе көркем-публицистикалық жанрдың бір түрі	Шығарма – белгілі бір берілген тақырыпқа арналған, міндетті құрылымнан тұратын, тек пәндік білімге бағытталған шығармашылық жұмыс.
	Эссе қатаң түрде жоспарға негізделуі міндетті емес.	Шығармада жоспарды жазу міндетті.
	Эссе жеке көзқарас, сараптама, дәлелдемелергенегізделеді.	Шығарма формасы оның түріне байланысты, көбінесе көркем мәтінді талдауға негізделеді.
	Эссенің мақсаты – эссе жазушының өзіндік көзқарасын, сыни ойын жетілдіру, ұстанымын дәлелді бекіту үшін жан-жақты білім алып, ақпараттық қарулану, тақырыпты ашуда метатанымдық білігін тиімді қолдану, шығармашылық қабілетін шындау, ой жүйелілігін реттеу, жазу түрлеріне қарай жазу тәсілдерін таңдай біліп, эссе түріне қарай жазу стилін сақтау, ой жүйесінің бірізділігін сақтауда сөз оралымдарын тиімді қолдану,	Шығарманың мақсаты – жазылым тілін дамыту, логикалық ойлауды дамыту, шығармашылық, қиялды, нақты нәрсені еркін, қызықты түрде беруге ұластыру, әдебиетті іштей түсіне отырып, оның мәні мен құдіретті орнын өз дүниесінде көркемдеп бере алу.

	шығармашыл жазбаларда сөздік қорының байлығын дамыту, талдау жұмыстарында қажетті термин сөздерді тиімді қолдану.	
--	---	--

Эссенің түрлері:

Ана тілі мен әдебиеті пәндерінің қорытынды аттестаттау емтиханында әдеби эссе жазады. *Әдеби эссе* – эссе түрлерінің ішіндегі ең күрделісі. Эссенің *әдеби тақырыбы* таңдалған жағдайда авторлық ұстанымға сүйенуге және өзіндік көзқарасты тұжырымдау ұсынылады. Тезистерін әдеби туындыларға сүйене отырып, дәйектеу қажет. Әдеби эссенің мақсаты, өзіндік жазылу ерекшеліктері бар [20].

Еркін тақырыптар философиялық немесе адамгершілік мәселесі бойынша эссе жазуды болжайды Эссенің *еркін тақырыбын* таңдаған жағдайда өз ұстанымын көркем туындылардың мазмұнына, сондай-ақ, өзінің өмірлік тәжірибесіне (жеке әсерлеріне, өзіндік ойларына, біліміне және т.б.) сүйенуімен дәйектеуге болады.

Тақырыптардың біріне *пікір-эссе* жазған кезде білім алушы көркем туындылардың мазмұнына да, өзіндік өмірлік тәжірибесіне де (сезімі мен тақырыпқа қатысты ойларына және т.б.) сүйенумен дәйектер келтіруі мүмкін.

Мәдениет өкілдерінің бірінің пікірін білдіретін дәйексөз түрінде тұжырымдалған эссе тақырыптары еркін пайымдауды негіздейді, ол пікірдің әділдігін растайтын дәйектерді де, сондай-ақ, басқа көзқарастың болу мүмкіндігін дәлелдейтін қарама-қарсы дәйектерді де қамтуы мүмкін.

Әдеби эссе жазылу мақсатына қарай әдеби-талдау эссе, әдеби-сыни эссе, әдеби-синтез эссе, әдеби-дәлелдеме эссе, әдеби-салыстырмалы эссе, әдеби-шығармашыл эссе болып бөлінеді. Әдеби эссенің әрбір түрінің жазу әдістері бар. Әдеби-талдау эссені туындыға талдау жасай отырып жазады. Әдеби-сыни эсседе автор көзқарасына, автор бейнесіне, автор үлесіне сыни көзқарасын, пікірін білдіріп жазады. Әдеби-синтез эсседе бір тақырыптың бірнеше туындыдағы көрінісін талдай келе, шешім шығарады. Шешіміне талдау жүргізе отырып, қорытындыға келеді. Әдеби-дәлелдеме эсседе ұстанымын көрсете отырып, аргументтер арқылы дәлелдеп жазады. Әдеби-салыстырмалы эсседе туындыны басқа туындымен және сол туындыдағы кейіпкерлерді, оқиға жайларын салыстыра отырып, талдап жазады. Әдеби-шығармашыл эсседе әдеби туындыдағы оқиғаны өз шығармашылығымен оқиға тудырып және кейіпкер рөліне еніп немесе оқиға уақытына, мекеніне түсіп, сезімін, ойын, жай-күйін баяндап, сипаттап, суреттеп жазады.

Әдеби эссенің әр түрінің мақсаты, жазылу ерекшеліктері бар. Мақсат, жазылу ерекшеліктері эссе тақырыптары арқылы айқындалады. Мысалы,

- «М.Әуезовтің «Көксерек» повесіндегі тосын және қатыгез эмоцияларды автордың оқырманына жеткізу тәсілдерін талдап жаз». Әдеби-талдау эссе автордың тосын және қатыгез эмоцияларды жеткізу үшін қолданған тәсілдерін тауып, талдап жазылады.

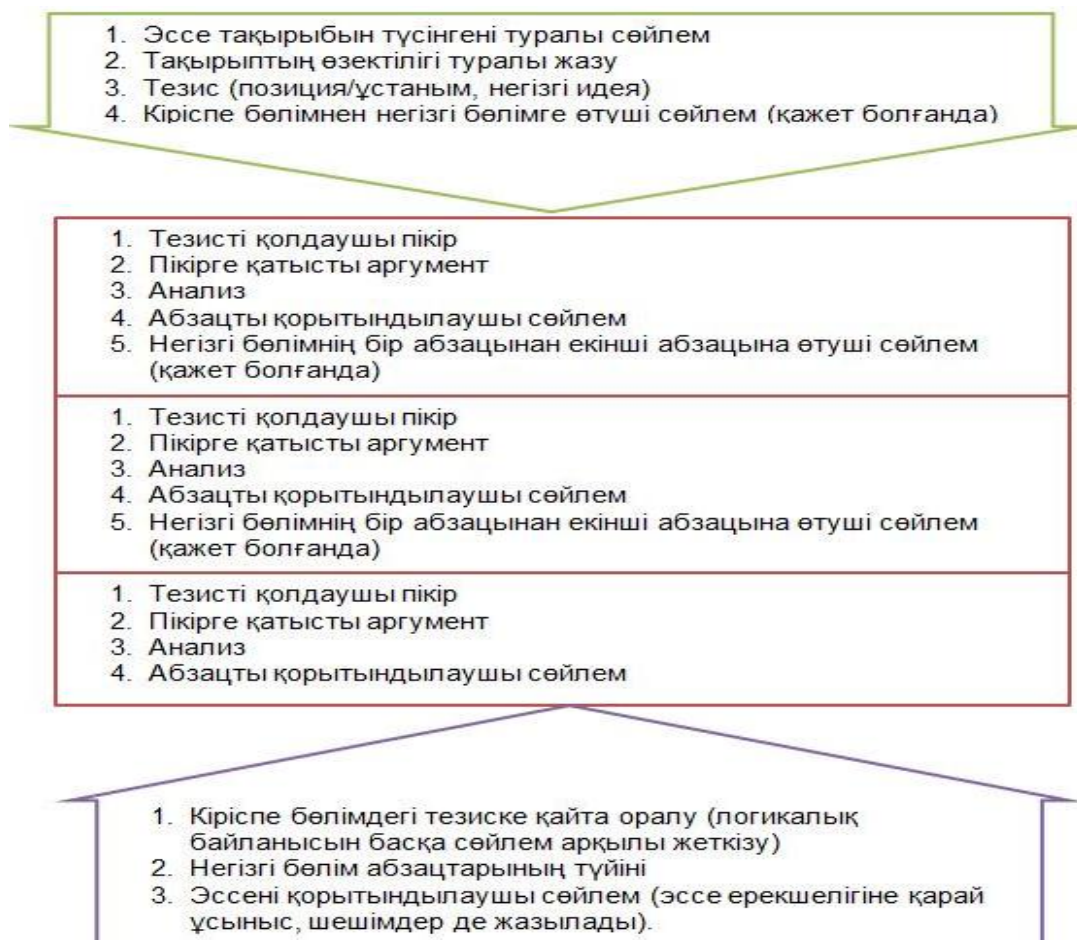
- «М.Әуезов «Көксерек» повесіндегі тосын және қатыгез эмоцияларды оқырманына қаншалықты әсерлі жеткізе алды?» Әдеби-сыни эссе автордың тіл шеберлігіне сыни бағасын бере отырып жазылады.

- «Тосын және қатыгез эмоциялар: М.Әуезовтің «Көксерек» повесі және әлемдік әдебиетте». Әдеби-синтез эсседе бірнеше туындылардағы тосын және қатігез эмоциялардың берілуін талдай келе, өзіндік бағасын шығарады. Өзіндік көзқарасы тұрғысынан шығарылған бағасына талдау жүргізеді.

- М.Әуезовтің «Көксерек» повесіндегі тосын және қатыгез эмоциялар оқырман психологиясына кері әсер ете ме? Әдеби-дәлелдеме эсседе білім алушы өз позициясын/ұстанымын/ танытады. Позициясын аргументтер арқылы дәлелдеп жазады. Аргумент келтіруде М.Әуезовтің «Көксерек» повесімен ғана шектелмей, неғұрлым өзге дереккөздерден аргументтер келтірген сайын, соғұрлым эссе бағасы жоғарылайды.

- «М.Әуезовтің «Көксерек» повесіндегі Құрмаишсың. Жоғалып кеткен Көксеректі күтпеген сәтте кездестірдің. Көксерек саған қарсы шауып, жараландың. Осы сәттегі сезіміңді сипаттап жаз. Әдеби-шығармашыл эссе жазуда Құрмаиш рөліне енеді, сезімін, жай-күйін сипаттап жазады. Келесі кестеде эссенің құрылымы берілген (11-кесте).

11-кесте – Эссенің құрылымы

Эссе жазуға дайындық үшін ұсынылатын шығармалар
10-сынып бойынша:

Авторлары:

Әдебиет, 10-сынып, *қоғамдық-гуманитарлық бағыт*, С.Қирабаев, Ұ.Асыл, К.Құрманбай, С.Дүйсебаев, Б.Әрінова, қазақ әдебиеті оқулығы, «Мектеп» баспасы, 2014 жыл. Хрестоматия, З.Ахметов, Ұ.Асыл, «Мектеп» баспасы, 2014 жыл.

Әдебиет, 10-сынып, *жаратылыстану-математикалық бағыт*, Қ.Алпысбаев, Б.Әбдіғазыұлы, Б.Сманов, Ж.Сәметова, қазақ әдебиеті оқулығы, «Мектеп» баспасы, 2014 жыл. Хрестоматия, Қ.Алпысбаев, Ж.Сәметова, А.Далабаева, «Мектеп» баспасы, 2014 жыл.

1. Махамбет Өтемісұлы, «Қара нар керек бұл іске», «Қызғыш құс», «Еңселігім екі елі» өлеңдері
2. Дулат Бабатайұлы, «Еспенбет» поэмасы
3. Шортанбай Қанайұлы, «Зар заман» өлеңі
4. Сүйінбай Аронұлы, «Сүйінбай мен Қатағанның айтысы»
5. Қашаған Күржіманұлы, «Есқали сұпыға айтқаны», «Байларға», «Оразалыға» өлеңдері
6. Мұрат Мөңкеұлы, «Қыз» өлеңі
7. Мәшһүр Жүсіп Көпеев, «Ғибратнама», «Шайтанның саудасы» өлеңдері.
8. Ыбырай Алтынсарин, «Атымтай Жомарт» әңгімесі.
9. А.Құнанбаев, «Жігіттер, ойын - арзан, күлкі - қымбат» өлеңі, 19-қарасөзі, «Ескендір» поэмасы.
10. Шәкәрім Құдайбердиев, «Еңлік-Кебек» поэмасы.
11. Жаяу Мұса, «Ақ сиса» өлеңі.
12. Мұхит Мералыұлы, «Зәуреш», «Айнамақ», «Дүние-ау» өлеңдері.
13. Үкілі Ыбырай, «Қалдырған» өлеңі.
14. Балуан Шолақ, «Ғалия» өлеңі.
15. Мәди Бәпиұлы, «Қарқаралы», «Қаракесек» өлеңдері.
16. Біржан сал, «Ләйлім шырақ», «Теміртас».
17. Ақан сері, «Асыл мен Жасық», «Жақсы мен Жаман», «Құлагер».
18. Әсет Найманбайұлы, «Салиха-Сәмен» поэмасы.

11-сынып бойынша:

Авторлары:

Әдебиет, 11-сынып, *қоғамдық-гуманитарлық бағыт*, З.Қабдолов, С.Қирабаев, Х.Әдібаев, Б.Ыбырайым, Ұлықман Асыл, «Мектеп», 2015 жыл.

Әдебиет, 11-сынып, *жаратылыстану-математикалық бағыт*, Р.Бердібай, Р.Нұрғали, Б.Ыбырайым, Ж.Дәдебаев, Қ.Мәдібай, «Мектеп», 2015 жыл.

1. Ахмет Байтұрсынов, «Қазақ салты» өлеңі.
2. М.Дулатов, «Бақытсыз Жамал» романы.

3. М.Жұмабаев, «Толқын», «Қойлыбайдың қобызы» дастаны.
4. Ж.Аймауытов, «Ақбілек» романы.
5. С.Сейфуллин, «Сыр сандық» өлеңі.
6. І.Жансүгіров, «Құлагер» поэмасы.
7. М.Әуезов, «Абай жолы» романы.
8. М.Әуезов, «Еңлік-Кебек» драмасы.
9. С.Мұқанов, «Сұлушаш» поэмасы.
10. Қ.Аманжолов, «Ақын өлімі туралы аңыз».
11. Ж.Молдағалиев, «Мен - қазақпын» поэмасы.
12. С.Мәуленов, «Құлын», «Түбірлер» өлеңдері.
13. Т.Ахтанов, «Шырағың сөнбесін» романы.
14. Ә.Нұршайықов, «Ақиқат пен аңыз» роман-диалогі.
15. М.Мақатаев, «Ақ кимешек көрінсе» өлеңі, «Дариға-жүрек» шағын поэмасы.
16. М.Шаханов, «Ғашықтық ғаламаты» өлеңі.
17. С.Жүнісов, «Заманай мен Аманай» повесі.
18. Қадыр Мырза Әли, «Өмірдің өзі қызық-ақ» өлеңі.
19. Қ.Жұмаділов, «Тағдыр» романы.

Экстернат – мектепте оқудың ерекше түрі. Білім алушы жалпы білім беретін мектептің бағдарламасымен оқиды. Мектеп оқулықтары мен кітапханасына рұқсаты бар. Экстерн нысанында оқу кең еркіндіктер береді, дегенмен де ата-ана мен білім алушының иығына түсетін жауапкершілік те үлкен. Білім алушы материалмен өз бетімен жұмыс істеуге үйренуі керек. Сондықтан бастапқы уақытта ата-аналар мұғалімнің рөліне еніп балаларына білім алуға көмектесулері керек. Экстерн нысанында білім алғысы келетін оқушының нәтижеге бағытталған уәждемесі болуы қажет. Ол не себептен дербес және мақсатқа ұмтылу керектігін түсінуі тиіс.

3 Негізгі және жалпы орта білім беру ұйымдарында экстернаттық оқыту жағдайындағы оқу нәтижесін бағалау процесінің ерекшеліктері

Оқу нәтижелерін бағалау педагогикалық процестің маңызды элементтерінің бірі, ал баға – педагогтің белгілі бір міндеттерін атқаратын педагогикалық құрал. Бағалау бойынша кез келген іс-әрекет білім алушының немесе педагогтің білім алу процесіндегі әрекеттестігі қаншалықты тиімді жүріп жатқандығы туралы ақпарат алу қажеттілігінен туындайды.

Баға білім алу процесінің әртүрлі әдістер, тәсілдер, құралдар және сандық немесе сапалық бағалау жүйесі ретінде қаралады: ол оқушының оқу жетістігі, бағдарлама бойынша білімі мен дағдыларының сапасы, шығармашылық бағыттағы дамуы да болуы мүмкін. Бағалау оқытудың соңғы нәтижелерін ғана мәлімдеп қою емес, білім беру процесімен үнемі және тұрақты бірге жүретін процесс деп айтуға болады.

С.И. Ожеговтың түсіндірме сөздігінде баға (оценка) – «құндылық туралы пікір, біреудің немесе бір нәрсенің деңгейі немесе құны туралы пікір», ал баға (отметка) – «білім беру жүйесінде қабылданған бағалау, оқушылардың мінез-құлқы» деп берілген [21].

И.А.Кайровтың редакциясымен жазылған педагогикалық сөздіктен келесідей анықтама табамыз: «Баға – пәннің деңгейі мен жағдайына байланысты бағдарлама анықтаған, оқушының білім, білік, дағдыларды меңгеру деңгейін шартты белгілер-балдар, сонымен қатар мұғалімнің бағалау туралы пікірі арқылы анықтау және білдіру» [22].

Педагогикалық энциклопедияда сәл басқаша анықтама берілген: «Оқушының жетістігін бағалау – оқушылардың мектеп бағдарламалары бойынша оларға қойылатын талаптарға сәйкес білім мен дағдыларды игеру дәрежесін анықтау» деп көрсетілген [23].

Бағалаудың заманауи түсінігі оқушының үлгеріміне баға қоюдан білім алушының нақты жетістіктерін, оның жеке даму қорытындыларын бағалауға көшумен байланысты. «Бағалау - бұл бала үшін табысқа жету жағдайын жасау жолы» [24].

Сонымен, бағалау білім алушының оқу жетістіктерінің көрсеткіші.

Педагогикалық шеберлік орталығының мұғалімдерге арналған нұсқаулығындағы анықтамаға сүйенетін болсақ: ««Бағалау» термині «жақын отыру» дегенді білдіретін латын сөзінен шыққандығы кездейсоқ емес, себебі бағалаудың негізгі сипаты бір адам басқа адамның не айтып, не істегенін немесе өзін-өзі бақылау жағдайында өзінің дербес ойлауын, түсінігін немесе тәртібін мұқият бақылауы болып табылады. Бұл ресми тестілер мен емтихандардан бастап, мұғалімдер сыныптарда күніне жүз рет өткізетін бейресми бағалауға дейінгі бүкіл бағалау түрлерін қамтиды. Бұған қарамастан, бағалау түрлі нысанда болуы мүмкін: бір тестілер қолдағы қарындаш пен қағаздың көмегімен жүргізілсе, басқалары сыныптағы әдеттегі сөйлесу кезінде сұрақ қоюға негізделеді. Бағалаудың барлық түрлеріне жалпы сипаттамалар тән және олар төмендегілерді қамтиды:

қадағалау;

алынған мәліметтердің интерпретациясы;

бұдан арғы іс-әрекетті анықтауға бағытталған қорытынды» делінген, демек бағалау білім беру жүйесіндегі білім алушымен мұғалім арасындағы тығыз қарым-қатынаста жүргізілетін үздіксіз процесс [25].

Қазақстан Республикасының Жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында келесідей анықтама беріледі: «Бағалау – білім алушылардың оқуда қол жеткізген шынайы нәтижелерін дайындалған өлшемшарттар негізінде оқытудан күтілетін нәтижелермен салыстыру процесі» [4], бұл анықтама экстернаттық оқыту барысында да қолданылады.

Сондықтан, бағалауды білім беру процесімен үнемі, үздіксіз бірге жүретін құрамдас бөлігі деп айтуға болады.

Критериалды бағалау жүйесі

Қазақстандық жалпы білім беретін мектептер үшін жаңа критериалды бағалау жүйесі білім алушыны дамыту, оның оқуға қызығушылығы мен мотивациясын арттыруға бағытталады. Әрбір оқушы мен оның ата-анасына бағалаудың түсінікті, айқын және өлшемді критерилерін орнатқан жағдайда оған қол жеткізуге болады.

Критериалды бағалау жүйесінің мазмұны бағалау стандарттарымен, процестерімен, құралдарымен және нәтижелерімен анықталады сондай-ақ бірқатар нормативтік және әдістемелік-нұсқаулық құжаттармен реттеледі.

Білім алушының оқу жылындағы үлгерімі және оқудағы жетістіктері туралы деректерді жинау үшін бағалаудың екі түрі: формативті бағалау және жиынтық бағалау іске асырылады. Жиынтық бағалау, өз кезегінде, бөлім/ортақ тақырыпты, тоқсандық және орта білім деңгейін жиынтық бағалау рәсімінен тұрады [26].

7-сурет. Критериалды бағалау құрылымы [26].

Формативті бағалау – сыныпта күнделікті жұмыс барысында жүргізілетін бағалау түрі, білім алушылардың үлгерімінің ағымдағы көрсеткіші болып табылады, оқыту барысында білім алушылар мен мұғалім арасындағы жедел өзара байланысты, оқушы мен мұғалім арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді және білім беру процесін жетілдіруге мүмкіндік береді;

Жиынтық бағалау – анықталған оқу кезеңін (тоқсан, триместр, оқу жылы), сондай-ақ оқу бағдарламасына сәйкес бөлімдерді оқып аяқтағаннан кейін өткізілетін бағалау түрі [4].

Формативті бағалау оқыту процесінің ажырамас бөлігі және мұғалім тоқсан бойы үнемі жүргізіп отырады. Формативті бағалау бал және баға қойылмастан, білім алушылар мен мұғалім арасында үздіксіз байланысты қамтамасыз етеді. Формативті бағалауда білім алушы қателесу және оны түзетуге болады. Бұл білім алушының мүмкіндігін анықтау, қиындықтарды айқындау, анағұрлым жақсы нәтижелерге қол жеткізу, оқу процесін дер кезінде түзетуде көмектесуге мүмкіндік береді.

Формативті бағалау оқудағы жетістіктердің өсуіне және дамуына тікелей ықпал және мұғалім мен білім алушылар арасында кері байланысты қамтамасыз ететін процесс.

Формативті бағалау оқытудың ажырамас бөлігі болуы тиіс, ол қосымша жаттығулар немесе тест ретінде қарастырылмауы қажет. Оқыту мақсаттары мен оқу бағдарламасының әрбір бөлімі бойынша күтілетін нәтижелер формативті бағалау практикасының мазмұнын анықтайды.

Мұғалім формативті бағалау процесінде оқу бағдарламасының барлық оқыту мақсаттарын қамтуы қажет. Мұғалімге көмекке оқыту мақсаттары бойынша бағалау критерилерінен, дескрипторларымен тапсырмалар үлгілерінен тұратын формативті бағалауға арналған тапсырмалар жинағы дайындалды.

Мұғалім білім алушылардың жеке ерекшеліктері және оқыту мәнмәтінін ескере отырып тапсырмаларды дайындайды немесе таңдайды. Әрбір тапсырмаға дескрипторлар анықталады. Бағалауда мұғалімнің шешімі шынайы болатындай тапсырмалардың дескрипторлары анық және нақты болуы тиіс. Сондай-ақ, дескрипторлар білім алушы тапсырманы орындаудың қай кезеңінде қиналғанын анықтауға мүмкіндік береді. Бұл білім алушылар мен ата-аналарға сындарлы кері байланыс жасауына ықпал етеді [26].

Критериалды бағалау – бұл критерилер арқылы бағалау, яғни бағалау компоненттерінен (критерилер) тұрады, олар білім алушылардың әртүрлі бағыттағы оқу-танымдық құзыреттіліктерінің даму жетістіктерін көрсетеді.

Өлшемшарттар (критерилер) арқылы бағалау – білім алушылардың оқу жетістіктерін оқу процесінің барлық қатысушыларына алдын ала белгілі нақты айқындалған өлшемшарттарымен, білім берудің тиісті мақсаттары және мазмұнымен салыстыруға негізделген процесс [27].

Критерилер – бұл пән бойынша бағалау өлшемі, яғни пәннің білімділік мақсаттары болып табылады, мінездемелер тіліне аударатын болсақ мінсіз оқытылған білім алушының портретін береді.

Критерилер өте жақсы орындалған оқу тапсырмасының (әр жеке нақты жұмысқа арналған) қандай болуы керек екендігінің көрсеткіші, ал кез келген көрсеткіш бойынша бағалау білім алушының қойылған мақсатқа қаншалықты жеткендігін анықтау.

Критери – белгілі бір нәрсенің (оқиғаның) қойылған талаптарға сәйкестігін анықтауға арналған белгісі, негіздемесі, ережесі. Критерилер дескрипторлар арқылы сипатталады, олар оқу тапсырмасының (әр жеке нақты жұмысқа арналған) өте жақсы орындалған нұсқасы туралы түсінік береді, ал дескрипторға сәйкес бағалау – бұл білім алушының қойылған мақсатқа қаншалықты жеткендігін анықтау болып табылады.

Бағалау өлшемшарттары (критерилері) – қалыптастырушы бағалау кезінде мұғалім мен білім алушыға оқу мақсатына жеткенін тануға мүмкіндік беретін тұжырымдар (табыс өлшемшарттары), жиынтық бағалау кезінде білім алушы жұмысты қаншалықты жақсы орындағанын бағалауға мүмкіндік беретін тұжырымдар (балдарды қою өлшемшарттары) [27].

Критериалды бағалауды енгізудің мақсаты – білім алушылардың мектепте алған білім сапасын көтеру және бітірушілердің білім деңгейлерінің халықаралық стандарттарға сәйкестігіне жету. Критериалды бағалау білім алушыларды объективті бағалауды қамтамасыз етіп, олардың жоғары жетістіктерге жетуіне ықпал етуі керек. Бағалау жүйесі:

- оқу материалының қаншалықты меңгерілгендігі, тәжірибелік дағды қаншалықты қалыптасқандығын анықтауға мүмкіндік беруі керек;
- мұғалім, білім алушы, ата-ана және мектеп ұжымының арасындағы қарым-қатынасты алдын ала ескеріп, қамтамасыз етуі қажет;
- нақты сыныпқа бірегей түрде қолданылуы қажет;
- білім алушының психикалық жағдайына ұқыпты, зиян келтірмейтіндей етіп құрылуы керек.

Критериалды бағалаудың артқышылықтары:

- пәннің оқу мақсаттарына сәйкес келеді және объективті бағалауға мүмкіндік береді;
  - жетістік деңгейлері нақты құрылған;
- білім процесінің қатысушыларының барлығына, ата-анаалар, мұғалімдер, бағалау түсінікті болады;
  - өзін-өзі бағалау дағдысын дамытуға ықпал жасайды;
- білім алушының өз еңбегінің нәтижесі үшін жауапкершілікке тәрбиелейді;
- білім алуға деген ынтасының өсуіне ықпал етеді;
- білім алушыларды сабақтың әр кезеңінде бағалуға мүмкіндік береді (білім алушы қорытынды бағаның неден тұратындығын көреді);
- өзін-өзі және өзара бағалау мүмкіншілігі туындайды (жұптық жұмыс немесе топтық жұмыс, білім алушылардың ұжымда жұмыс істеу дағдылары қалыптасады, алайда оқу барысындағы қорытынды бағаға мұғалімнің ықпалы азайғандығы байқалады);
- білім сапасы көтеріледі.

Білім алушыларға бағалау қалай жүретіндігі түсінікті болу үшін оларға әртүрлі критерилер ұсынылады. Осы кезеңдегі маңызды сәт олардың өздерін және өзгелерді бағалауға мүмкіндік беру. Бағалау критерилерін мұғалімнің жеке өзі немесе білім алушылармен бірге құруға болады: бұл білім алушылар дәл қазір меңгеруі қажет стандарт. Критерилер – білім алушылар білуі, түсінуі, айта және түрлендіре алуы мүмкін деректер, ұғымдар және дәлелдер. Критериалды бағалау барысында бір білім алушыны екінші білім алушымен салыстыру шарты жоқ, бір немесе басқа критери бойынша бағалау және жетістіктерін көтерудің қосымша мүмкіндіктері пайда болады.

Жеке жұмысты бағалай отырып мұғалім қорытынды бағаның жиынтығының белгілі бір құрастырушысы бойынша білім алушының жетістігіне көңіл аударады.

Критериалды бағалау әдістемесі білім алушының оқу әрекетіне уәжін көтеру мен даралап оқытудың пәрменді құралы болып табылады. Аталып отырған технологияны енгізген жағдайда әрбір білім алушы дамудың белгілі бір деңгейіне жете алады, өйткені технологияның өзі оқушының алдыға жылжуы мен өзін-өзі жетілдіруге бағытталған [28].

Критериалды бағалау мүмкіндік береді:

- сабақтың әр түрлі кезеңдерінде дайындық деңгейін анықтауға;
- пән бойынша оқу бағдарламасының мақсаттарын орындау (жету) қабілетін анықтауға;
- тұлғаның даму жетістіктерін бағалауға;
- білім алу барысында жіберілген қателіктерді анықтауға;
- орындалған тапсырмаға қойылған бағаның әділдігін тексеруге;
- мұғалім-оқушы, мұғалім-ата-ана кері байланысын орнатуға.

Критериалды бағалаудың білім алушы, мұғалім, ата-ана үшін де маңызы зор.

Мысалы, білім алушылардың мүмкіндігі бар:

- өздерінің танымдық және ойлау қабілеттерінің деңгейін көтеру үшін әртүрлі оқыту әдістерін қолдануға;
- жаңа білімді меңгеру барысында мақсатқа жеткізетін бағалау критерилерін түсінуге;
- өзін-өзі бағалау және сыныптастарды бағалау арқылы кері байланыс орнатуға, жұртшылыққа өз білімін ұсынуға, сыни ойлауға және өз ойын еркін жеткізуге;
- жаңа білімді өз бетінше алу дағдысын қалыптастыруға, оқу әрекетін ұйымдастыруға, мақсат қоюға, жоспарлауға, өзін өзі бақылауға және өзінің әрекетінің нәтижесін бағалауға, өз іс-әрекетінің нәтижесіне бағдар жасауға;
- бастапқы фактілер мен болжамдардың, теориялық моделдер мен нақты нысандар арасындағы айырмашылықты оларды түсіндіру үшін түсіну;
- гипотезалар мысалында белгілі фактілер мен берліген гипотезаларды эксперименттік тексерулер жүргізу үшін әмбебап оқу іс-әрекеттерін меңгеру, процестер мен құбылыстардың теориялық моделдерін әзірлеу;

– ақпаратты қабылдау, өңдеу және берудің ауызша, бейнелі, таңбалық түрде беру, қойылған міндетке сәйкес алынған ақпаратты талдау және өңдеу дағдыларын қалыптастыру;

– оқылған мәтіннің негізгі ойын анықтау, одан қойылған сұрақтарға жауап табу және оны айтып беру;

– танымдық міндетті шешу үшін әртүрлі дереккөздерден және жаңа ақпараттық технологияларды қолдану арқылы ақпаратты өз бетімен іздеу, талдау және таңдап алу тәжірибесін алу;

– монологтық және диалогтық сөйлеуін дамыту, өз ойын жеткізу және сұхбаттасушыны есту; оның көзқарасын түсіну, басқа адамның басқаша ойлау құқын мойындау;

– стандартты емес жағдайлардағы іс-қимыл әрекетін, эвритстикалық әдістер және мәселелерді шешу әдістерін меңгеру;

– әртүрлі әлеуметтік ролдерді орындайтын топта жұмыс істеу дағдысын қалыптастыру, өз көзқарастары мен сенімдерін жеткізе білу және қорғау, талқылау жүргізу.

Мұғалімдердің мүмкіндігі бар:

– оқытудың сапалы нәтижесіне жетудің критерилерін құрастыруға;

– білім алушылардың әрқайсысының жас және психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып әртүрлі тапсырмалар мен критерилерді жоспарлауға;

– бағалаудың әртүрлі әдістерін қолдануға;

– білім алушы және оның ата-аналарымен кері байланыс орнатуға.

Ата-аналардың мүмкіндігі бар:

– баласының жетістіктерін қадағалап отыруға;

– білім сапасы және нәтижесімен танысуға;

– білім берудегі қолдау бағытын білуге.

Критериалды бағалау жүйесін қолдану үшін мұғалім білу және түсіну критеріі бойынша білім алушылардың жас және психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, қолдану, сыни ойлау және зерттеу, коммуникация және рефлексия және басқа критерилер бойынша оқу пәнінің оқыту мақсаттарына сәйкес дескрипторлар құрастыруы керек. Әр критері білім алушылардың тапсырманы орындауын жүйелі бағалауға мүмкіндік беретін дескрипторлардан тұрады, сонымен қатар білім алушылар осы критерилердің көмегімен өз жұмыстарының нәтижесін бағалай алады [29].

Өз бетінше шығармашыл жұмыс істейтін, өзгермелі өмір жағдайында бәсекеге қабілетті, жан-жақты дамыған, құзыретті тұлғаны тәрбиелеу – заман талабы. Осыған орай бағалаудың жаңа түрі критериалды бағалау білім алушылардың ұжымдағы қарым-қатынасы дағдысы дамытуға, шығармашыл бірлесіп жұмыс істеуін ұйымдастыруға бағытталған.

Экстернаттық оқыту барысында оқу нәтижелерін бағалау ресімдемесі

Экстернат нысанында білім алушыларды аралық және қорытынды аттестаттау ережелері Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің

2016 жылғы 22 қаңтардағы № 61 бұйрығымен бекітілгендігі осы әдістемелік ұсынымдаманың 1 тарауында айтылған.

Оқу бағдарламаларын жеке режимде меңгерген экстернат нысанында білім алушылардың оқу нәтижесін бағалау рәсімі келесі кезеңдерден тұрады:

- *аралық аттестаттау аясындағы бағалау;*
- *қорытынды аттестаттау аясындағы бағалау.*

Аралық аттестаттау аясындағы бағалау

Білім алушылардың аралық аттестаттау – білім алушылардың бір оқу пәнінің бір бөлігін немесе барлық көлемін оқып аяқтағаннан кейін, оның меңгерілу дәрежесінің сапасын бағалау мақсатында жүргізілетін рәсім.

Жалпы білім беретін бағдарламаларды экстернат нысанында кәмелетке толмаған білім алушы жеке немесе педагогтердің, немесе ата-анасының (заңды өкілдерінің) көмегімен меңгеріп аралық аттестациялаудан өтеді. Сынып жетекшісі экстерн-оқушыларды жеке тапсырмалар, емтихан және кеңес беру кестесімен ақпараттандырып отырады және олардың бұл ақпаратты алғандығын жазбаша түрде расталуын қамтамасыз етеді.

Экстернат нысанында білім алушыларға көмек ретінде №9 «Зерде» мектебі барлық пәндер бойынша жеке тапсырмалардың жаднамаларын әзірлеген.

Экстернат нысанында білім алушыларға барлық пәндер бойынша
_____ сыныпқа жеке тапсырмалар

ЖАДНАМАСЫ

Сіз әр пәннен орындауға тиісті тапсырмалар тест сұрақтарының екі нұсқасынан тұрады. Әр нұсқа пән бойынша оқу жылында қарастырылған барлық материалды қамтиды. Бір нұсқасы жаттығу, екіншісі бақылау үшін. Әр оқу пәнінен оқулықтағы барлық материалды талдап шығу қажет, анықтамаларды, формулаларды, ұғымдарды жаттап алу керек. Оқу пәндерін меңгеру ретін өзіңіз таңдайсыз. Оқу пәні бойынша баға алу үшін 2017 жылдың 1-мамырына дейін тест тапсырмаларының кез келген бір нұсқасын орындап салып жіберуіңіз қажет.

Тест тапсырмаларындағы дұрыс жауапты ерекшеленіз немесе таңбамен белгілеңіз.

Өзін-өзі тану пәнінен бір шығармашылық тапсырма жіберіледі. Мәтінге қол қоюды ұмытпаңыз.

Экстерндердің ата-аналарына аралық аттестаттауды өткізу ережелері туралы хабарлама немесе ескертулері бар ақпараттық хат жолданады. Астана қаласы №9 «Зерде» мектебінің іс-тәжірибесінен алынған ақпараттық хаттың мысалы төменде ұсынылған.

АҚПАРАТТЫҚ ХАТ 2017 жылдың 1 ақпаны

Экстернаттық формада оқитын сыныптан сыныпқа көшу оқушыларына (5-ші, 6-шы, 7-ші, 8-ші, 10-шы) және олардың ата-аналарына.

1. ҚР БҒМ 2016 жылғы 16 қарашадағы №660 бұйрығымен Білім алушылардың үлгеріміне ағымдық бақылау, аралық және қорытынды аттестаттау өткізудің үлгілік ережелеріне өзгерістер енгізілуіне байланысты:

1) Сыныптан сыныпқа көшу оқушылары үшін оқыту тілі және математика пәндерінен жазбаша емтихандар (қазақ/орыс тілінен мәтінмен жұмыс және математикадан бақылау жұмысы) өткізіледі;

2) Емтихан материалдары 17 сәуірден кеш емес мерзімде электрондық поштамен жіберіледі, 19 сәуірде орындалған бақылау жұмыстарын тексеру үшін экстернатқа жіберу қажет. Электрондық поштаға жіберу немесе мектепке әкеліп беру (eksternat @inbox.ru немесе Астана қаласы Сарыарқа көшесі, 20 мекен жайына, байланыс тел. 50-18-03).

Емтихан жұмысы бойынша қанағаттандырылғысыз баға алынған жағдайда, оқушыға емтиханды қайтадан тапсыру мүмкіндігі беріледі.

3) Аралық аттестаттаудың барлық тестілерін орындап және тексеру үшін 2017 жылдың 01.05. дейін жіберу қажет.

4) Келесі сыныпқа көшіру оқушылардың барлық пәндер бойынша үлгерімін қарастырудан кейін, педагогикалық Кеңестің шешімімен 2017 жылдың 20 мамырында жүзеге асырылады.

Ақпараттық хатты алғаныңызды растауыңызды өтінеміз.

Экстернат бойынша директордың орынбасары
Орындаушы. Жанибекова А.Ж.
50-18-03

Г.Н.Симакина

Аралық аттесттау экстерн оқу жұмыс жоспарының белгілі сыныпқа арналған жеке оқу пәнін немесе барлық оқу пәндерін меңгергеннен кейін жүргізіледі. Экстерн білім алушылардың оқу нәтижесін бағалау барысында экстерн тест тапсырмаларының нәтижесіне байланысты баға алады.

Аралық аттестаттаудың тест тапсырмалары 5-6 нұсқада дайындалады, олардың 2 нұсқасы міндетті түрде орындалады. Тест тапсырмаларына 20-30 сұрақ болады. Төменде 10-сыныпқа арналған «Алгебра және анализ бастамасы», 11-сыныпқа арналған «Қазақстан тарихы» және 8-ші сыныпқа арналған «Биология» пәндерінен аралық аттесттатауға берілетін тест тапсырмаларының мысалдарын Астана қаласы №9 «Зерде» мектебінің тәжірибесінен келтіріп отырмыз.

«Алгебра және анализ бастамалары» оқу пәнінен
10-сыныпқа арналған көктемгі сыныптан-сыныпқа көшіру емтихандарының
жазбаша жұмысы (экстернат 2017ж.)

1. Теңдеуді шешіндер.

а) $\sin x = \frac{\sqrt{2}}{2}$ б) $6\sin 5x - 6 = 0$ в) $\cos\left(\frac{x}{8} + \frac{\pi}{4}\right) - 1 = 0$

г) $\cos 5x + \cos 3x = 0$ д) $6\operatorname{tg}^2 x + \operatorname{tg} x - 1 = 0$

2. Функцияның $x_0 = -1$ нүктесіндегі туындысын табыңдар.

а) $f(x) = 4x^6 + 7x^5 + x + 1$, $x_0 = 1$

б) $f(x) = x^2(x-1)$, $x_0 = -1$

в) $f(x) = \frac{x+1}{x-2}$, $x_0 = -1$

г) $(3\sqrt{x} - 2x^2 + x^5)^5$, $x_0 = 1$

д) $f(x) = \frac{3x+4}{\cos x}$, $x_0 = \frac{\pi}{3}$

3. $y=f(x)$ функциясының x_0 нүктесінде жүргізілген жанаманың теңдеуін жазыңдар.

$f(x) = 4x^2 + x - 1$ $x_0 = 2$

4. Функцияны зерттеп графигін салыңдар.

$Y = x^3 + 3x - 5$

5. Нүкте түзу сызық бойында $x(t) = 2t^2 + 3$ (м) бойынша қозғалып келеді. $t = 2$ сек уақыттағы жылдамдығын табыңдар.

Қазақстан тарихы пәнінен тест тапсырмалары

11 сынып

1. Бөкей және Мәулен шығармасын жазды:

А) В.Писарев; В) А.Затаевич; С) В.Даль; Д) Ф.Достоевский; Е) Т.Шевченко.

2. А.С. Пушкин Оралда бір поэманы қағазға түсірді:

А) «Капитан қызы»; В) «Ер-Тарғын»; С) «Қозы-Көрпеш және Баян-Сұлу»; Д) «Манас»; Е) «Алпамыс».

3. Қай уақыт аралығында М. Өтемісов Жәңгір хан баласының атабекі болды:

А) 3 жыл; В) 4 жыл; С) 5 жыл; Д) 6 жыл; Е) 7 жыл.

4. Жәңгір хан бұйрығымен ерекше тігілген киіз үй сыйлық ретінде берілді:

А) І Петрге; В) ІІ Екатеринаға; С) І Николайға; Д) І Павлға; Е) ІІ Николайға.

5. 1789 ж. ашылған Азиялық мектеп қазақ балалары арасынан дайындады:

А) патша әскерінің офицерлерін; В) бекіністерді құруға инженерлерді; С) тілмаштар мен писарларды; Д) қазақ мектептеріне мұғалімдерді; Е) орыс шіркеулеріне адамдарды.

6. Қытайдағы дұңған көтерілісі туралы Ш. Уәлиханның соңғы еңбегінің шыққан газеттің атауы:

А) Омские ведомости; В) «Русский инвалид»; С) «Семипалатинские Вести»; Д) «Вестник Русского Географического общества»; Е) «Родная Старина».

7. Семей өлкесіне жіберілген Достоевский өлке тарихын зерттеуде көңіл аударды:

А) фольклор жинауға; В) археологиялық ескерткіштер туралы мәлімет жинауға; С) өлкенің флора мен фаунасын зерттеуге; D) қазақ хандарының шежіресін зерттеуге; E) дұрыс жауабы жоқ.

8. Ы. Алтынсариннің ағартушылық ісінде айқын көрінген бағыттардың бірі:

А) Баспа мектебі; В) мектеп-интернаттарының ашылуы; С) қолөнер және ауылшаруашылық мектептердің ашылуы; D) ауыл және болыс мектептерінің ашылуы; E) театрлар ашылуы.

9. 1880 ж. Казанда жарық көрген Дулат Бабатайұлының қандай өлеңдер жинағына патша тыйым салды:

А) жас Барак; В) хан Кене; С) жас Махамбет; D) өсиет нама; E) Шыңғыз-тарихи.

10. «Қалқаман-Мамыр» поэмасының авторы:

А) С.Торайғыров; В) С.Дөнентаев; С) М.Жұмабаев; D) Ш.Құдайбердиев; E) М.Көбеев.

11. XIX ғ. II жартысындағы облыстық статистикалық комитетінің мүшесіне сайланған қазақ ағартушысы:

А) Алтынсарин; В) Абай; С) Байтұрсынов; D) Тынышпаев; E) дұрыс жауабы жоқ.

12. Халық орындаушысы – домбрашы, композитор, қазақ мәдениетінің қайраткері Дина Нұрпеисованың туған жері:

А) Оңтүстік-Қазақстан облысы; В) Батыс-Қазақстан облысы; С) Солтүстік-Қазақстан облысы; D) Қарағанды облысы; E) Ақмола облысы.

13. Көрнекті қазақ ғалымы және қоғам қайраткері Алихан Бөкейханов 1905-1907 жж. газет редакторы болды

А) «Айқап», «Отан»; В) «Қазақ», «Отан тарихы»; С) «Алаш», «Дала хабары»; D) «Омич», «Дала дауысы»; E) «Дала хабары», «Омбы ведомосы».

14. 1916 ж. ұлт-азаттық көтеріліс батыры, Амангельды Иманов азаматтық соғыс жылдарында қаза тапқан қаланы атаңыз:

А) Перовскіде; В) Орынборда; С) Оралда; D) Торғайда; E) Петропавлда.

Биология пәнінен тест тапсырмалары

8 сынып I нұсқа

1. Жасушаның ішін толтырып тұратын іркілдек сұйықтық ...

А) ядро; В) кариоплазма; С) цитоплазма; D) ядрошық;

2. Адамның дене жасушаларындағы хромосома саны ...

А) 46; В) 48; С) 23; D) 24.

3. Бауыр мен бұлшықеттің жасушаларында қор ретінде кездесетін күрделі көмірсу ...

А) глюкоза; В) глюкагон; С) гликоген; D) гликолиз.

4. Сұйық дәнекер ұлпа ...

А) қан; В) сүт; С) тер; D) сілекей.

5. Бірыңғай салалы бұлшықет астарлап жатқан мүше ...
А) жүрек; В) өкпе; С) асқазан; D) тұлға.
6. Ішкі секреция безіне жатпайды ?
А) гипофиз; В) қалқанша безі; С) ұйқы безі; D) сілекей безі.
7. Қалқанша безі бөлетін гормон
А) өсу гормоны; В) паратгормон; С) тироксин; D) тимозин.
8. Ауру адам өте әлсіз, қан қысымы 70/30, терісі қола түсті болып өзгереді. Бұл ауру -
А) Адиссон ауруы; В) Базедов ауру; С) Даун; D) тетания.
9. Қозуды орталық жүйке жүйесінен бұлшықеттер мен ішкі мүшелерге өткізетін нейрон
А) сезгіш; В) байланыстырғыш; С) қозғалтқыш; D) орталыққа тепкіш нейроны.
10. Әр омыртқаның бүйір тұсынан жұлыннан екі жаққа қанша жұп жұлын жүйкелері тарайды ?
А) 31; В) 62; С) 42; D) 38.
11. Жөтелу, құсу, жұтыну, түшкіру, сөл бөлу рефлекстері қандай ми арқылы жүзеге асырылады?
А) мишық; В) алдыңғи ми сыңарлары; С) сопақша; D) ортаңғы.
12. Көру жүйкелері арқылы қозу ми қыртысының қай аймағынан шығады?
А) самай аймағынан; В) маңдай аймағынан; С) төбе аймағынан; D) шүйде аймағынан.
13. Қарашықтың (зрачок) маңызы
А) көздің ішіне жарық өтеді; В) көзе түс береді; С) қоректік заттармен қоректендіреді; D) көзді ылғалдайды.
14. Ортаңғы құлақта ... болмайды.
А) балғашық; В) төс; С) үзеңгі; D) дыбыс жолы.
15. Тілдің ұшы ... сезеді.
А) тәттіні; В) ащыны; С) тұздыны; D) қышқылды.
16. Көздің қосалқы мүшелері
А) ақ қабықша мен торлы қабықша; В) таяқша мен құтыша; С) қас пен кірпік; D) қарашық.
17. Қысқа сүйекке ... жатады.
А) жілік; В) жамбас; С) жауырын; D) омыртқа.
18. Бірімен-бірі қозғалмаспай тұтасып кеткен, пішіні үшбұрышты, ойыс жағында тесіктері бар омыртқа
А) мойын; В) арқа; С) құйымшак; D) сегізкөз.
19. Сүйекке серпімді және иілігіштік қасиет беретін ағзалық зат?
А) казеин; В) оссеин; С) миолин; D) миозин.
20. Қан плазмасының ең көп бөлігін не алып жатыр?
А) су; В) тұздар; С) глюкоза; D) нәруыз.

Аралық аттестаттауды өткізу барысында тест тапсырмаларымен қатар оқу пәні бойынша жазбаша сынақ алынуы да мүмкін, бұл кезде оқу пәні бойынша сынақ сұрақтары құрастырылып білім алушыға жіберіледі. Төменде «Өзін-өзі тану» оқу пәнінен 9-шы, 10-сынып оқушыларына арналған сынақ жүргізуге арналған сұрақтар мен эссе тақырыптарының мысалдарын Астана қаласы №9 «Зерде» мектебінің тәжірибесінен ұсынып отырмыз.

«Өзін-өзі тану» оқу пәні бойынша сынақ сұрақтары

9 сынып (I-нұсқа)

1. «Өзіңді тану – өмірді тану» тақырыбына эссе жазыңыз.
2. «Салауатты өмір» жобасын жасау.
3. «Дені сау адам–табиғаттың ең қымбат жемісі» (Т. Карлейль) нақыл сөзін басшылыққа алып, денсаулық сақтаудың адам өміріндегі маңызы туралы шығарма жазыңыз.
4. «Адам көркі - еңбек» тақырыбына әңгіме құрастырыңыз.
5. «Жақсылық–жан жадыратады», Сіз өзге адамға жақсылық сыйлай (жасай) аласыз ба ? Ойыңызды жазыңыз.
6. «Мінез-адам көрсеткіші».Өзіңіздің мінезіңіз туралы ой түйіндеңіз.
7. Адалдық пен шындықтың адами қарым-қатынастағы мәні. Шығарма жазыңыз.
8. «Жан бұлағының көзін ашу» («ақиқат» құндылығы туралы) тақырыбына эссе жазыңыз.
9. «Менің Отаным-Қазақстан» тақырыбына эссе жазыңыз.
10. Адамдар арасындағы жарастықты, сыйластықты, тыныштықты сақтауға не ықпал етеді деп ойлайсыз? «Адами қарым-қатынас ізгіліктері» тақырыбына жоба жасаңыз.
11. «Махаббат – өмір өзегі» тақырыбына эссе жазыңыз.
12. «Қазақстан - 2020» тақырыбына шығарма жазыңыз.
13. Тарихта ерлігімен, еңбегімен, өнерімен даңқы шыққан әйел-қыздардан кімдерді білесіз? Оларға тән қасиеттер (слайд).
14. Жеті атаңызды білесіз бе? Өзіңіздің ата-әжелеріңіз туралы шағын әңгіме жазыңыз.
15. «Менің ойымдағы әсемдік (сұлулық)» тақырыбына эссе жазу.
16. «Ғажайып қазақ елі» моделін құрыңыз.
17. «Мақсат-жетістік желкені» тақырыбына жоба қорғау.
18. «Қоғамға қызмет ету бақыты» (дұрыс әрекет құндылығы туралы) тақырыбына эссе жазыңыз.
19. «Адам көркі - еңбек» тақырыбына өлең шығарыңыз.
20. «Мінез-адам көрсеткіші» тақырыбына сипаттама беріңіз.

Өзін-өзі тану пәні бойынша сынақ сұрақтары

10 сынып (II нұсқа)

1. «Қанағатшыл адамға» сипаттама беріңіз. «Адамды қанағат аздырмайды» деген нақыл сөздің мағынасын ашыңыз.

2. «Мен білетін ең әділ адам» тақырыбына әңгіме жазыңыз.
3. «Ащы болса да шындық қымбат!» тақырыбына әңгіме құрастырыңыз.
4. «Даналықтың шыңы-сүйіспеншілік» («сүйіспеншілік» құндылығы туралы) тақырыбына эссе жазыңыз.
5. «Қоғам мүшесі болу жастарға қандай жауапкершілік жүктейді?» тақырыбында интервью алыңыз (сыныптастарыңыздан, достарыңыздан, 15-29 жас аралығындағы жастардан).
6. «Жастық шақ - даналықты меңгеруге арналған уақыт» тақырыбына эссе жазыңыз.
7. Аға буын мен жастардың арасында келіспеушілік тудыратын жағдайлар, өзара шешімге келудің әдіс-тәсілдері (сахналық қойылым сценарийі).
8. «Қоғамға қызмет ету бақыты» («дұрыс әрекет» құндылығы туралы) тақырыбына эссе жазыңыз.
9. «Адам өміріндегі ең тамаша нәрсе-оның басқа адамдармен қарым-қатынасы» тақырыбына эссе жазыңыз.
10. «Ішкі әлеміңнен маржан тап» («ішкі тыныштық» құндылығы туралы).
11. «Сүйіспеншілік-күн көзіндей жарқырайды» тақырыбына өлең жазыңыз.
12. «Махаббатқа толы жүрек» тақырыбына эссе жазыңыз.
13. «Махаббатқа толы жүрек» тақырыбына сыныптан тыс іс-шара сценарийін жазыңыз.
14. «Қиянат жасамау-қайраттылардың қаруы» («қиянат жасамау» құндылығы туралы) тақырыбына эссе жазыңыз.
15. «Жан бұлағының көзін ашу» («ақиқат» құндылығы туралы) тақырыбына эссе жазыңыз.
16. «Жалынды жастық шақ» бейнесі.
17. «Мәлім дүниенің беймәлім қырлары» тақырыбына слайд дайындаңыз.
18. «Уақыттың бос өткені – өмірдің бос кеткені» тақырыбына эссе жазыңыз.
19. «Жұлдызым менің жоғары» тақырыбына эссе жазыңыз.
20. «Өміріңе немқұрайлы қарама!» тақырыбына шағын әңгіме құрастырыңыз.

Сынақ өтіп болғаннан кейін сынақ қорытындысы бойынша арнайы «Экстернат нысанында білім алушылардың сынақ тізімдемесі» толтырылады (12-кесте).

«№2 мектеп- гимназия» Мемлекеттік мекемесі
экстернат нысанында білім алушылардың сынақ тізімдемесі

_____ оқу жылы _____ сынып
_____ пәні бойынша

Сынақ қабылдаушы_____

12-кесте – Сынақ тізімдемесі

	Оқушының аты-жөні	Сынақ бағасы	Оқытушының қолы

Дереккөз: Ақтөбе облысы Білім басқармасының мәліметі

«__»_____сынақ өтетін күні

Жазбаша_____басталуы_____аяқталуы

Ауызша_____басталуы_____аяқталуы

Сынақ өткізуге кеткен уақыт _____ сағ _____ мин

Сынақ қабылдаушының қолы_____

Экстернат нысанында оқытудың оқу ісінің меңгерушінің қолы_____

Экстерндерді аралық және қорытынды мемлекеттік аттестаттау емтихан комиссиясының барлық мүшелері қол қойған және орта білім беру ұйымының басшысы бекіткен «Экстернат» белгісі бар хаттамаларда көрсетіледі. Хаттамаға аралық және қорытынды мемлекеттік аттестаттаудан өту нәтижелерінің жазбаша материалдары қоса тігіледі. Хаттаманың үлгісі 1-бөлімде көрсетілген.

Оқу жылының соңында аралық аттестаттаудан өткен экстерндерге бағалар тізімдемесі мен тиісті оқу бағдарламалары бойынша оқуды экстернат нысанында аяқтағаны туралы белгісі бар қорытынды бағаларымен табель беріледі. Төменде мысал ретінде Астана қаласының №9 мектебі экстерн нысанында білім алушысының жалпы орта мектеп курсы бойынша аралық аттестаттаудан алған бағалар тізімдемесі ұсынылып отыр (13-кесте).

Астана қаласы әкімдігінің Дарынды балаларға арналған
№9 «Зерде» мектебі

Астана қаласы, Сарыарқа көшесі, 20

8/7172/50-18-03

eksternat@inbox.ru

«17» ақпан 2017 ж.

№96

Экстерн нысанында білім алушысының
жалпы орта мектеп курсы бойынша аралық аттестаттау
БАҒАЛАР ТІЗІМДЕМЕСІ

Смағұлов Тимур Болатұлы
(01.09.2016 - 11.06.2017 ж. аралығында)

13-кесте – Аралық аттесттатудың бағалар тізімдемесі

Пән атауы		Сынып
		11
		Қорытынды баға
1	Қазақ тілі	5
2	Қазақ әдебиеті	4
3	Орыс тілі	5
4	Орыс әдебиеті	5
5	Шет тілі /ағылшын тілі/	4
6	Алгебра және анализ бастамасы	5
7	Геометрия	4
8	Қазақстан тарихы	5
9	Дүниежүзі тарихы	4
10	География	4
11	Физика	5
12	Химия	5
13	Биология	5
14	Адам. Қоғам. Құқық.	5
15	Құқық негіздері	4
16	Информатика	5
17	Дене шынықтыру	оқылған жоқ
18	Өзін-өзі тану	сынақ
19	Бастапқы әскери дайындық	оқылған жоқ
20	Технология	оқылған жоқ
21	Сызу	оқылған жоқ
22	Қолоданбалы курстар	оқылған жоқ

Директор
Директордың экстернат
бойынша орынбасары
Сынып жетекшісі

Жанибекова А.

Симакина Г.Н.
Жумабекова А.

8-суретте мысал ретінде қорытынды бағалары мен келесі сыныпқа көшкені туралы жазбасы бар табель келтірілген.

Оқу жылының кезеңдері	Пән атаулары / Названия предметов																								Таңдау бойынша пәндер Предметы по выбору		Тәртібі / Поведение	Ынтығасы / Прилежание	Ата-ананың қолы Подпись родителей	Сынып жетекшісінің қолы Подпись классного руководителя			
	Қазақ тілі / Казахский язык	Қазақ әдебиеті / Казахская литература	Орыс тілі / Русский язык	Орыс әдебиеті / Русская литература	Шетел тілі / Иностранный язык	Математика	Алгебра	Геометрия	Информатика	Жаратылыстану / Естествознание	География	Биология	Физика	Химия	Қазақстан тарихы / История Казахстана	Дүние жүзі тарихы / Всемирная история	Адам, Қоғам, Құқық / Человек, Общество, Право	Өзін-өзі тану / Самопознание	Музыка	Бейнелеу өнері / Изобразительное искусство	Технология	Сызу / Черчение	Дене шынықтыру / Физич. культура	Алғашқы әскери дайындық / Нач. военная подготовка									
1 тоқсан четверть	4			5		4	3	5		5	4	4	3	4								5											
2 тоқсан четверть	4	4	4	4	5		4	4	5		4	4	4	4	4	4	5	сың		5		5	5										
жарты жылдық полугодие																																	
3 тоқсан четверть	4			5		4	4	5		5	4	5	4	5								5											
4 тоқсан четверть	4	4	4	5	5		4	4	4		4	4	4	4	5	4	5	сың		5		5	5										
жарты жылдық полугодие																																	
Жылдық бағасы Годовая оценка	4	4	4	5	5		4	4	5		4	4	4	4	5	4	5	сың		5		5	5										
Емтихан бағасы Экспертная оценка						4									4																		
Қорытынды баға Итоговая оценка															4																		
Оқу жылы қорытындысы бойынша педагогикалық кеңестің қаулысы 30.05.2016 ж. №6 пер. кеңестің қаулымен бекітіледі																																	
Педсоветтің педагогикалық кеңестің қаулысы 11 шілде 2016 ж.																																	
Мектеп директоры		Директор школы										Сынып жетекшісі										Классный руководитель											
Мектеп директоры		Директор школы										Сынып жетекшісі										Классный руководитель											
Мектеп директоры		Директор школы										Сынып жетекшісі										Классный руководитель											
Мектеп директоры		Директор школы										Сынып жетекшісі										Классный руководитель											

Дереккөз: Астана қ. Білім басқармасының мәліметтері

8-сурет. Қорытынды бағалары мен келесі сыныпқа көшкені туралы жазбасы бар табель

Емтихандық жұмыстар бес балдық жүйеде бағаланады.

Аралық аттестаттауды өткізу мерзімін екстерн-оқушы контингентіде бекітілген білім беру мекемесі анықтайды.

Қорытынды аттестаттау аясындағы бағалау

Білім алушыларды қорытынды аттестаттау – тиісті білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында көзделген оқу пәндерінің көлемін олардың меңгеру дәрежесін айқындау мақсатында жүргізілетін рәсім [4].

Экстерн-оқушылардың ата-аналарына қорытынды аттестаттауды өткізу ережелері туралы хабарлама немесе ескертулері бар ақпараттық хат жіберіледі. Ақпараттық хаттың мысалын ұсынып отырмыз.

Ақпараттық хат 11.04.2017 ж.

Экстернаттық формада оқитын жалпы білім беретін мектеп бітірушілеріне және олардың ата-аналарына

1. 11-сыныптың білім алушылары үшін қорытынды аттестаттау келесі формаларда өткізіледі (ҚР БҒМ 2017 жылғы 24 наурыздағы №128 бұйрығы негізінде):

1) ана тілі және әдебиетінен (оқыту тілі) эссе нысанында жазбаша емтихан – 2017 жылғы 29 мамыр;

2) таңдау бойынша пәннен (физика, химия, биология, география, геометрия, дүниежүзі тарихы, әдебиет, шетел тілі (ағылшын, француз, неміс), информатика) тестілеу – 2017 жылғы 2 маусым;

3) орыс тілінде оқытатын мектептерде қазақ тілінен және қазақ тілінде оқытатын мектептерде орыс тілінен тестілеу – 2017 жылғы 2 маусым;

4) алгебра және анализ бастамалары пәнінен жазбаша емтихан – 2017 жылғы 7 маусым;

5) Қазақстан тарихынан ауызша емтихан - 2017 жылғы 9 маусым.

2. Қорытынды аттестаттауды (мемлекеттік емтихандарды) өту үшін білім алушылар 2017 жылдың 20 мамырынан кешікпей «Зерде» мектебіне келулері тиіс.

3. Сабақ маусым айына дейін созылатын шетелдердің оқу ұйымдарында оқитын білім алушылар (олардың ата-аналары), 2017 жылдың 01 мамырынан кешіктірмей келесі құжаттарды ұсынулары тиіс:

1) Ата-аналардың (немесе білім алушының заңды өкілінің) қорытынды (мемлекеттік) аттестаттау уақытын шілде айына ауыстыру туралы өтініші (мектеп бітірушінің Астана қаласына келу мерзімдерін көрсету қажет);

2) қорытынды аттестаттау уақытын өзгерту себебін дәлелдейтін құжаттарды ұсыну (оқу ұйымдарында оқу жылының аяқталуы немесе басқа себептер туралы анықтама).

Экстернат бойынша директордың орынбасары

Г.Н.Симакина

Орындаушы. Жанибекова А.Ж.

50-18-03

Экстернат нысанында білім алушыларды аралық және қорытынды аттестаттау бекітілген қағидаларының 16-тармағында: «Қорытынды мемлекеттік аттестаттаудан өткен экстерндерге «Мемлекеттік үлгідегі білім беру туралы құжаттардың түрлері мен нысандарын және оларды беру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 28 қаңтардағы № 39 бұйрығына сәйкес білім деңгейі (сатысы) туралы мемлекеттік үлгідегі құжат беріледі» деп айтылған.

Экстерндердің мемлекеттік қорытынды аттесттауы ҚР МБҒ Ү. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы әзірлеген «Мектеп бітірушілердің қорытынды аттестаттауын ұйымдастыру және дайындау бойынша әдістемелік ұсынымдама» басшылыққа алып жүргізіледі [30].

Мектеп бітірушілерді қорытынды аттестаттауды ұйымдастыру

Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында анықталғандай, қолданыстағы ҰБТ форматын жетілдіру мақсатында ҰБТ рәсімін мектептегі қорытынды аттестаттау және жоғары оқу орындарына түсу емтиханына бөлу, сонымен қатар, әрі қарай оқу қабілетін, логикалық ойлау деңгейін, ағылшын тілін меңгеруін, базалық біліктілігін (функционалдық сауаттылық) анықтауға бағытталған тестілеудің қолдану шеңберін кеңейту қарастырылады.

Сол себепті, 2016-2017 оқу жылынан мектепті бітірушілер үшін жоғары оқу орындарына түсу емтиханы болып табылатын Ұлттық бірыңғай тестілеудің (бұдан әрі – ҰБТ) жаңа форматы енгізілді.

Қорытынды аттестаттау – жалпы орта білім беру ұйымдарында өткізілетін 11 (12) - сынып білім алушыларына арналған мемлекеттік бітіру емтиханы.

«Білім туралы» Қазақстан Республикасы Заңы бойынша білім алушыларды қорытынды аттестаттау - білім алушылардың тиісті білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында қарастырылған оқу пәндерінің көлемін меңгеру дәрежесін анықтау мақсатында жүргізілетін рәсім деп көрсетілген.

Бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білімнің жалпы білім беретін оқу бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарындағы білім алушылардың үлгерімін ағымдық бақылауды, аралық және қорытынды аттестаттауды жүргізудің Типтік ережесіне сәйкес (16.11.2016 ж.) жалпы орта білім берудің жалпы білім беретін оқу бағдарламаларын меңгерген 11(12) - сыныптың білім алушылары қорытынды аттестаттау барысында бес емтихан, оның ішінде біреуін таңдау бойынша тапсырады.

11 (12) сынып білім алушыларын қорытынды аттестаттау мынадай нысандарда өткізіледі:

1) ана тілі және әдебиетінен (оқыту тілі) эссе нысанында жазбаша емтихан;

2) алгебра және анализ бастамалары бойынша жазбаша емтихан;

3) Қазақстан тарихы бойынша ауызша емтихан;

4) орыс, өзбек, ұйғыр және тәжік тілдерінде оқытатын мектептерде қазақ тілінен және қазақ тілінде оқытатын мектептерде орыс тілінен тестілеу;

5) таңдау бойынша пәннен (физика, химия, биология, география, геометрия, дүниежүзі тарихы, әдебиет, шетел тілі (ағылшын, француз, неміс), информатика) тестілеу.

Емтихандарды өткізу формалары

Ана тілі мен әдебиеті (оқыту тілі) бойынша жазбаша емтихан эссе түрінде өткізіледі, оған 3 астрономиялық сағат бөлінеді.

Мектеп бітірушілерге таңдау үшін 10 тақырып беріледі; эссе тақырыптары берілген конверттер емтихан басталғанға дейін 15 минут бұрын ашылады; эссе көлемі – 250-300 сөз. Эссе тақырыптарын ҚР Білім және ғылым министрлігі анықтайды. Эссе тақырыптары 10 наурызға дейінгі мерзімде ашық

баспасөзде жарияланады. Ұсынылған 100 тақырыпқа емтиханда берілетін тақырыптар да енгізілетін болады.

Эссе – ол тақырыпты түпкілікті және толық қамтуға есептелмеген нақты мәселе бойынша жеке көзқарасты білдіретін шағын көлемдегі, еркін композициялық прозалық шығарма. Эсседе ауқымды мәселелердің талдауы болмайды. Ол бір мәселе бойынша жаңа, субъективтік көзқарас болып табылады, ондай шығарма философиялық, тарихи-биографиялық, публицистикалық, әдеби-сыни, ғылыми-көпшілік немесе беллетристикалық сипатта болуы мүмкін. Эссенің мақсаты – өзіндік шығармашылық ойлау және сол ойды жазбаша бере білу дағдыларын дамыту. Эссе мазмұнында ең алдымен ойды нақты және сауатты тұжырымдау, ақпаратты жүйелеу, негізгі түсініктерді қолдану, себеп-салдар байланысын және тәжірибені нақты мысалдармен көрсете білу, ойларын қорытындылай білу бағаланады.

Эссе құрылымы оған қойылатын мынадай талаптармен анықталады:

- эссе авторының ойлары проблема бойынша қысқа тезистер ретінде беріледі;

- ойлар дәлелді болуы тиіс, сондықтан тезистерден кейін дәйектер жазылады.

Дәйектер – қоғамдық өмірден, алынған фактілер, оқиғалар, өмірлік жағдайлар мен өмірлік тәжірибелер, ғылыми дәлелдер, ғалымдардың пікірлеріне жүгіну және т.б. Әрбір тезиске екі дәйек келтіріледі, себебі бір дәйек келтіру көп жағдайларда жеткіліксіз, үш дәйек ықшамдыққа және көркемдікке бағытталған жанрда жазылған шығарманы «ауырлатуы» мүмкін.

Сонымен, эссенің құрылымы (тезистер мен дәйектердің саны тақырыпқа, құрылған жоспарға, ойды дамыту логикасына байланысты болады):

- кіріспе;
- тезис, дәйектер;
- тезис, дәйектер;
- қорытынды.

Кіріспе және қорытынды бөлімдерде қарастырылып отырған проблемаға назар аударуы қажет (кіріспеде мәселе қойылады, қорытындыда автордың ойы нақтыланады). Эссе тіліне эмоционалдық, экспрессивтік, көркемдік тән екенін оқушылардың түсінулеруі аса маңызды. Сонымен қатар, эсседе сленгті, шаблонды фразаларды, сөздерді қысқартудан аулақ болу қажет. Эссені жазуда қолданылатын тіл жеңіл қабылданатындай болуы тиіс.

Эссені жазудың формальді ережесіне сәйкес атауының болуымен ерекшеленеді. Эссенің ішкі құрылымы еркін болуы мүмкін. Бұл жазба жұмысының шағын түрі болғандықтан, соңында қорытындылауды міндетті түрде қайталау талап етілмейді, олар негізгі мәтіннің немесе атауының ішіне енгізілуі мүмкін. Дәйектеме мәселені тұжырымдаудың алдында болуы мүмкін. Мәселені тұжырымдау соңғы қорытындымен сәйкес келуі мүмкін.

Эссе жазу барысында мынадай типтік қателіктер жиі кездеседі:

- ұзақ кіріспе;
- детальдар санының жетіспеушілігі;

- мысалдары суреттелмей берілген пайымдаулар;
- көпсөзділік, себебі, эссе көлемі нақты мөлшермен шектелген;
- автордың шынайы ойын көрсете алмайын ұзын сөйлемдердің болуы, қайта керісінше қысқа сөйлемдер үлкен әсер қалдырады. Эсседе ұзын сөйлемдер мен қысқа сөйлемдер ауысып отырса, ол өте тиімді болады;
- ғылыми терминдерді қолдану, энциклопедиялық сөздерді келтіру эссені түсінуді ауырлатады және оқушының назарын басқа жаққа аударады, эссенің мәні төмендейді.

«Алгебра мен анализ бастамалары» пәні бойынша жазбаша емтихан қоғамдық-гуманитарлық бағытында бес тапсырмадан, жаратылыстану-математика бағытында және математика тереңдетіліп оқытылатын мектептерде (сыныптарда) алты тапсырмадан тұрады.

Тапсырмалар теориялық материалды және есеп шығару әдістерін меңгеру деңгейін, есептерді шығара білу мүмкіндігін, функционалдық сауаттылығын анықтауға бағытталады. Емтиханға 5 астрономиялық сағат бөлінеді.

11(12) сыныптардағы эссе екі бағамен бағаланады, алгебра мен анализ бастамалары бойынша жазбаша емтихан бір бағамен бағаланады.

Қазақстан тарихынан ауызша емтихан билеттер бойынша жүргізіледі. Құрастырылатын билеттердің саны – 30; әр билетте 3 сұрақ болады, оның екі сұрағы– ежелгі дәуірден бүгінгі күнге дейінгі Қазақстан тарихы курсының негізгі бөлімдері мен тақырыптарының теориялық материалдары бойынша, үшінші сұрақ – практикалық түрде беріледі (тарихи карталар, терминология бойынша жұмыс, тарихи тұлғаны сипаттау).

Ауызша емтиханда білім алушы дайындалу үшін кем дегенде 20 минут уақыт беріледі. Егер білім алушы билет бойынша жауап бермесе, комиссия оған екінші билет алуға мүмкіндік береді (бұл жағдайда жауап бір баллға кемиді).

Оқыту қазақ тілді емес мектептерде *қазақ тілі* бойынша тестілеуге немесе оқыту орыс тілді емес мектептерде *орыс тілі* бойынша тестілеуге 80 минут уақыт беріледі. Тест үш блокқа бөлінген 40 сұрақтан тұрады:

- лексико-грамматикалық блок – бір дұрыс жауабы берілген 20 тест тапсырмадан тұрады;

- «Тыңдалым» блогі – 200-250 сөзден тұратын 2 мәтін, бір дұрыс жауабы бар 10 тест тапсырмасынан тұрады;

- «Оқылым» блогі – 200-250 сөздерден тұратын 2 мәтін, бір дұрыс жауабы бар 10 тест тапсырмасынан тұрады

Мектеп бітіруші ең жоғары 60 балды алуы мүмкін: Бір дұрыс жауабы бар 20 тест тапсырмасы үшін 20 балл, екі және одан да көп жауаптары бар 20 тапсырма ең көп дегенде 40 балмен бағаланады..

Таңдау пәні бойынша тестілеу. Бітірушінің таңдауына келесідей пәндер ұсынылады: Физика, Химия, Биология, География, Геометрия, Дүниежүзі тарихы, Әдебиет, Шет тілі (ағылшын, француз, неміс), Информатика.

Таңдау пәндері бойынша тестілеу («Шет тілі» және «Информатика» пәндерінен басқа) 40 тест тапсырмасынан тұрады, олар ең көп дегенде 60 балмен бағаланады, оның ішінде 20 тест тапсырмасы бір дұрыс жауаппен

берілген (бұл 20 балды құрайды) және жоғары 40 балмен бағаланатын 20 тапсырма екі және одан көп дұрыс жауаптарымен беріледі.

Әр таңдау пәндері бойынша тестілеуге 80 минут уақыт бөлінеді.

Шет тілі үш блоктан тұрады: лексико-грамматикалық (20 сұрақ бір дұрыс жауабы бар), «Тыңдалым» блогі (әрқайсысы 200-250 сөзден тұратын бір мәтін негізіндегі 10 сұрақ), «Оқылым» блогі (әрқайсысы 200-250 сөзден тұратын 2 мәтін, 200-250 сөз, мәтін бойынша 5 тест тапсырмасы). Шет тілі бойынша тестілеуге 80 минут уақыт беріледі.

«Информатика» пәні бойынша емтихан тестілеуден және практикалық тапсырмалардан тұрады. Бұл пән мынадай принциппен тапсырылатын болады:

- 1) бір дұрыс жауабы бар 20 тест тапсырмасы;
- 2) 7 практикалық тапсырма.

Информатика бойынша тапсырмаларды орындауға 80 минут уақыт бөлінеді.

Тестілеу оқу пәндері шеңберінде мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартына сәйкес «Ұлттық тестілеу орталығы» Республикалық мемлекеттік қазыналық мекемесі әзірленген (бұдан әрі – ҰТО) тест тапсырмалары бойынша жүргізіледі. ҰТО тапсырмалар базасын жасайды, білім беру органдарына тестілеу материалдарын жеткізеді.

Білім алушы емтиханға қойылған бағамен келіспеген жағдайда, емтихан бағасы жарияланғаннан кейінгі келесі күні 13 сағат 00 минутқа дейін аудандық, қалалық білім бөлімдерінің, білім басқармаларының жанынан құрылған Комиссияға (бұдан әрі – Комиссия) шағымданады.

Типтік ережеде көрсетілгендей мынадай жағдайларда білім алушылар қорытынды аттестаттаудан босатылады: денсаулық жағдайына байланысты; I-II топтағы мүгедектер, бала кезінен мүгедектер, мүгедек балалар; жазғы оқу-жаттығу жиындарына қатысушылар, халықаралық олимпиадаларға (жарысқа) қатысу үшін Қазақстан Республикасының құрама командасына үміткерлер.

11 (12) - сыныптардың бітірушілерін мерзімінен бұрын қорытынды аттестаттауға білім алушылар шетелге оқуға түсу үшін кеткенде немесе тұрғылықты орнын шетелге ауыстырған жағдайда жіберіледі және ол оқу жылының аяқталуына дейін 2 ай бұрын қорытынды емтихандар немесе мемлекеттік бітіру емтихандары нысанында өткізіледі.

Білім алушылардың халықаралық алмасу желісі бойынша шетелге оқуға баратын және сол жақта білім беру мекемелерін аяқтайтын 11 (12) сыныпты бітірушілер Қазақстан Республикасының білім беру ұйымдарында 11 (12) сынып үшін қорытынды аттестаттаудан өтуі қажет. Шетелде оқыған пәндерден алған бағаларын, білім беру ұйымдарында алдыңғы сыныптарда алған жылдық және қорытынды бағаларын есепке ала отырып, қорытынды аттестаттаудан өткеннен кейін оларға жалпы орта білім туралы аттестат беріледі.

Білім алушылардың халықаралық алмасу бағдарламасының толық оқу курсы оқыған кезеңде білім алушылардың халықаралық алмасу желісімен

кеткенге дейін оқыған жалпы білім беретін мектебіндегі контингенттің есебінде болады.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға арналған арнайы түзеу мекемелерінде және жалпы білім беретін мектептердегі арнайы сыныптардың білім алушылары үшін қорытынды аттестаттау өткізу қажеттілігі туралы мәселені білім алушылардың медициналық диагнозына сәйкес аудандық, қалалық білім бөлімдері немесе білім басқармасы шешеді.

Арнайы түзеу мекемелері үшін қорытынды аттестаттаудың емтихандық материалдары білім басқармаларымен әзірленеді.

Қорытынды аттестаттаудан ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға мектептің ұсынымдамасына сәйкес, білім алушыларды қорытынды аттестаттау жөніндегі Комиссияның шешіміне сәйкес емтихан тапсыру үшін қосымша уақыт ұсынылады.

«Алтын белгі» алуға талапкерлер өз мектептерінде қорытынды аттестаттау емтихандарын тапсырады. Жақсы мінез-құлық танытқан және 5-11 (12) сыныптар аралығында барлық пәндерден жылдық және қорытынды бағалары «5» болған және жалпы орта білімі бойынша қорытынды аттестаттаудан «5» деген бағаға өткен 11 (12) сынып бітірушілеріне № 39 бұйрықпен бекітілген нысанға сәйкес жалпы орта білім туралы «Алтын белгі» аттестаты және «Алтын белгі» белгісі беріледі.

2017 жылғы 30 наурызға дейін Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «2016-2017 оқу жылын аяқтау туралы» бұйрығына сәйкес қорытынды аттестаттау мерзімі белгіленетін болады.

Қорытынды аттестаттаудың барлық материалдары Ұлттық тестілеу орталығында жасалады және білім басқармаларына, одан әрі білім басқармаларымен мектептерге жеткізетін болады.

Жазбаша және ауызша емтихандарды бағалау, сонымен қатар тестілеудің жауап парақтарын мектептерде пән бойынша Комиссия тексеретін болады. Ол үшін оларға дұрыс жауаптардың коды беріледі. Қорытынды аттестаттаудың материалдары (жауап парақтары, сұрақ кітапшалары және т.б.) мектептерде үш оқу жылы бойы сақталатын болады [30].

Мектеп бітірушілерді қорытынды аттестаттау мазмұнына қойылатын талаптар, бағалау өлшемдері

«Ана тілі мен әдебиеті» (оқыту тілі), «Алгебра және анализ бастамалары» және «Қазақстан тарихы» пәндері бойынша мемлекеттік бітіру емтихандарына емтихан материалдары Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Ұлттық тестілеу орталығымен әзірленеді.

Ана тілі мен әдебиетінен (оқыту тілі) мемлекеттік емтихан белгілі құрылымға сәйкес топтастырылған әртүрлі мәселелерді құрайтын он тақырыптан тұратын эссе түрінде беріледі: бесеуі – әдеби тақырып, бесеуі – еркін тақырып болып табылады.

Эссенің әдеби тақырыбы таңдалған жағдайда авторлық ұстанымға сүйенуге және өзіндік көзқарасты тұжырымдау ұсынылады. Тезистерін әдеби туындыларға сүйене отырып, дәйектеу қажет.

Эссенің еркін тақырыбын таңдаған жағдайда өз ұстанымын көркем туындылардың мазмұнына да, сондай-ақ өз өмірлік тәжірибеге де (жеке әсерлерге, жеке ойларға, білімдерге және т.б.) сүйенумен дәйектеуге болады.

Сондай-ақ, білім алушылар үшін қысқаша нұсқаулар қоса тіркеледі.

Емтихан жұмысының құрылымы және мазмұны.

Әдеби тақырып «Әдебиет» курсының шеңберінде оқытылған көркем туындыларды талдаумен байланысты. Олар емтихан материалында екі әдеби дәуірлердің: XIX ғ. және XX ғ. әдебиеті туындылары болатындай таңдалған. Сонымен бірге көркем туындылардың әдеби түрлері және жанрлары алуан түрлі келтірілген.

Мектеп бітіруші поэзиямен байланысты эссе тақырыптарын кем дегенде екі өлеңнен мысал келтіре отырып ашуы тиіс. Кіші эпикалық нысанды туындылармен байланысты эссе тақырыптары бір-екі туындының мысалында ашылады (олардың саны бітірушінің өзінің қалауына қарай ұлғайтылуы мүмкін).

Ұсынылған эссе тақырыптарының тек біреуін таңдау қажет, содан кейін 250-300 сөз көлемінде таңдап алған тақырыпқа эссе жазу керек. Эссенің композициясын мұқият ойластыру қажет.

Эссені анық және түсінікті етіп, сөйлеу тілі нормаларын сақтай отырып жазу қажет.

Емтиханға қатысушыларға орфографиялық және түсіндірме сөздіктерді, афоризмдер жинағын қолдануға рұқсат етіледі [7].

Емтихан жұмысының ұзақтығы.

Ана тілі мен әдебиетінен емтихан жұмысын орындауға 3 астрономиялық сағат беріледі. Оқу пәндері бойынша емтихан жұмысын орындаудың ұзақтығына дайындау шараларына бөлінген уақыт енбейді (оқушыларға нұсқау беру, емтихан материалдарын тарату, емтихан жұмыстарын толтыру).

Орыс тілінен емтихан нәтижелерін бағалау (жазбаша нысан).

Емтихан жұмысын бағалау үшін тапсырмалардың белгілі бір типіне сәйкес келетін бағалау өлшемдерінің кешені пайдаланылады: әдебиет тақырыбына эссе жазу, еркін тақырыпқа эссе жазу.

Эссені тексерген кезде мынадай дағдылардың қалыптасу деңгейі бағаланады:

- мәтінді ұсынылған тақырыпқа сәйкес жазу;
- эссенің тезистік-дәлелді бөлігін өзіндік пікірін келтіре отырып, ойын логикалық баяндауы;
- дәйектелген пікірді келтіре отырып, сенімді дәйектерді таңдау; қойылған мәселелерге автордың қатысын анықтау, өз ұстанымын басқа көзқараспен салыстыру;
- эссенің түріне, жанрына және тақырыбына сәйкес тілдік құралдарды

таңдауды жүзеге асыру; мәтінді әдеби тіл нормаларына сәйкес ресімдеу.

Оқыту тілінен емтихан жұмыстарын бағалауға келесі талаптар ұсынылады:

- емтихан жұмысы аталған өлшемдер бойынша бастапқы балдарды қосу және оларды бағалаудың бес балдық жүйесіне ауыстыру жолымен бағаланады;
- әдеби тақырыпқа және еркін тақырыпқа жазылған эссе төменде келтірілген кестеде көрсетілген өлшемдер бойынша бағаланады.

Емтихан жұмысының нәтижесін шығаратын балдар төмендегі ережелерге негізделіп анықталады:

- егер екі емтихан алушының қойған балдары сәйкес келсе, онда бұл балдар қорытынды балл болып табылады;
- егер екі емтихан алушының қойған балдарында болмашы айырмашылық анықталса, онда қорытынды балл сандары дөңгелектеу ережелеріне сәйкес дөңгелектеумен екі емтихан алушының орташа арифметикалық балдары ретінде анықталады;
- егер екі емтихан алушы қойған балдарда маңызды айырмашылық анықталса, онда қосымша (үшінші) тексеру тағайындалады.

Екі емтихан алушы қойған балдардағы маңызды айырмашылық – 8 және одан көп балдардағы айырмашылық болып табылады.

Эссе мазмұны төмендегі кестеде көрсетілген өлшемдер бойынша бағаланады.

Эссе бағаланатын өлшемдердің арасында бірінші өлшем (эссе тақырыбын ашу тереңдігі және пікірлердің сенімділігі) негізгі болып табылады. Егер бірінші өлшем бойынша эссе 0 ұпайға бағаланса, онда тапсырма орындалмаған болып саналады және басқа өлшемдер бойынша бағаланбайды (13, 14. 15-кестелер).

13-кесте – Әдеби тақырыпқа жазылған эссенің мазмұнын бағалау өлшемдері

Бағалау өлшемдері	балдары
Эссе тақырыбын ашу тереңдігі және пікірлердің сенімділігі	
Емтихан тапсырушы эссе тақырыбын ашады, өз көзқарасын тұжырымдайды, өз тезистерін сенімді дәлелдейді	4
Емтихан тапсырушы эссе тақырыбын ашады, өз көзқарасын тұжырымдайды, бірақ тезистер жеткіліксіз сенімді негіздемейді	2
Емтихан тапсырушы эссе тақырыбын үстірт ашады және/немесе өз тезистерін негіздемейді	1
Емтихан тапсырушы эссе тақырыбын ашпайды	0
Емтихан тапсырушының эссе тақырыбы бойынша өз пікірін дәйектеуі	

Емтихан тапсырушы эссе тақырыбына сәйкес келетін мәселе бойынша өз пікірін білдірді және осы пікірді растау үшін кем дегенде екі дәйек келтірді	3
Емтихан тапсырушы эссе тақырыбына сәйкес келетін мәселе бойынша өз пікірін білдірді және осы пікірді растау үшін тек бір ғана дәйек келтіреді	2
Емтихан тапсырушы эссе тақырыбына сәйкес келетін мәселе бойынша өз пікірін білдірді, бірақ дәйектер келтірген жоқ, немесе емтихан тапсырушының пікірі жұмыста көрсетілген жоқ, немесе емтихан тапсырушы өз пікірін эссе тақырыбына сәйкес келмейтін мәселе бойынша білгірлі	1
Эссенің композициялық тұтастығы және логикалық жүйелілігі	
Эссе композициялық тұтастығымен сипатталады, пікірлердің бөліктері логикалық байланысты, ой біртіндеп дамиды, дәлелденбеген қайталаулар және логикалық жүйеліліктің бұзылулары жоқ	3
Эссенің бөліктері бір - бірімен логикалық байланысты, бірақ композициялық тұтастықтың бұзылуы орын алған: ой қайталанатын, және/немесе баяндау жүйелілігі бұзылған (оның ішінде пікірдің ішкі ой бөліктерінде), және/немесе эссе тақырыбынан ауытқу бар	1
Эсседе композициялық ой бақыланбайды, және/немесе баяндау жүйелілігінде өрескел қателер жіберілген, және/немесе эссенің бөліктерінің арасында және бөліктерінің ішінде байланыс жоқ	0
Әдеби тақырыпқа жазылған эссе үшін балдардың ең жоғары саны	10

14-кесте – Еркін тақырыпқа жазылған эссенің мазмұнын бағалау өлшемдері

Бағалау өлшемдері	Балдары
Эссе тақырыбын ашу тереңдігі және пікірлердің сенімділігі	
Емтихан тапсырушы эссе тақырыбын ашады, өз көзқарасын тұжырымдайды, өз тезистерін сенімді дәлелдейді, шығарма мәтінінен мысалдар келтіреді	3
Емтихан тапсырушы эссе тақырыбын ашады, бірақ тезистер жеткіліксіз сенімді негіздемейді, шығарма мәтінінен ұсынылған тезиспен тікелей байланысты емес мысалдар келтіреді	2
Емтихан тапсырушы эссе тақырыбын ашпайды, шығарма мәтінінен мысалдар келтірілмеген, өзіндік пікірі мәтінде негізделмеген	0
Емтихан тапсырушының эссе тақырыбы бойынша өз пікірін дәйектеуі	
Емтихан тапсырушы эссе тақырыбына сәйкес келетін мәселе бойынша өз пікірін білдірді және осы пікірді растау үшін кем дегенде екі дәйек келтірді	3

Емтихан тапсырушы эссе тақырыбына сәйкес келетін мәселе бойынша өз пікірін білдірді және осы пікірді растау үшін тек бір ғана дәйек келтіреді	2
Емтихан тапсырушы эссе тақырыбына сәйкес келетін мәселе бойынша өз пікірін білдірді, бірақ дәйектер келтірген жоқ, немесе емтихан тапсырушының пікірі жұмыста көрсетілген жоқ, немесе емтихан тапсырушы өз пікірін эссе тақырыбына сәйкес келмейтін мәселе бойынша білдірді	1
Эссенің композициялық тұтастығы және логикалық берілуі.	
Эссе композициялық тұтастығымен сипатталады, пікірлердің бөліктері логикалық байланысты, ой біртіндеп дамиды, дәлелденбеген қайталаулар мен логикалық жүйелілігінің бұзылулары жоқ	3
Эссенің бөліктері бір-бірімен логикалық байланысты, бірақ композициялық тұтастықтың бұзылуы орын алған: ой қайталанады, және/немесе баяндау жүйелілігі бұзылған (оның ішінде пікірдің ішкі ой бөліктерінің), және/немесе эссе тақырыбынан ауытқуы бар	1
Эсседе композициялық түпкі ой бақыланбайды, және/немесе жүйелі баяндауда өрескел қателіктер жіберілген, және/немесе эссенің бөліктері және ішкі бөліктердің ішінде байланыс жоқ	0
Еркін тақырыпқа жазылған эссе үшін қойылатын ұпайлардың өлшемдер бойынша ең жоғары саны	9

Әдеби тақырып және еркін тақырып бойынша сауаттылығы және сөзінің нақты дәлдігі төмендегі кестеде көрсетілген өлшемдермен бағаланады

15-кесте – Сауаттылығы және сөзінің нақты дәлдігін бағалау өлшемдері

Емтихан тапсырушының сауаттылығын және сөздерінің нақты дәлдігін бағалау өлшемдері	Балдары
Орфографиялық нормаларды сақтау	
Орфографиялық қателер жоқ, немесе бір қате ғана жіберілді	2
Екі-үш қате жіберілді	1
Төрт (ҚГБ)/ бес (ЖМБ) және одан көп қате жіберілді	0
Пунктуациялық нормаларды сақтау	
Пунктуациялық қателер жоқ, немесе екі қате ғана жіберілді	2
Үш-төрт қате жіберілді	1
Бес және одан көп қате жіберілді	0
Грамматикалық нормаларды сақтау	
Грамматикалық қателер жоқ немесе бір қате жіберілді	2
Екі қате жіберілді	1
Үш және одан көп қате жіберілді	0
Сөйлеу нормаларын сақтау	
Сөйлеу қателері жоқ немесе екі қате ғана жіберілді	2

Үш-төрт қате жіберілді	1
Бес және одан көп қате жіберілді	0
Өлшемдер бойынша эссе балдарының ең жоғары саны	8

Төменде бес балдық жүйе бойынша эссені бағалаудың қайта санау шкаласы келтірілген (16, 17-кестелер).

Әдеби тақырыптағы эссені бес балдық жүйе бойынша бағалау шкаласы

16-кесте – Әдеби эссені

Бағалудың бес балдық жүйесі бойынша баға	«2»	«3»	«4»	«5»
Мазмұны	0–3	4–6	7–8	9–10
Сауаттылығы	0-2	3-4	5-6	7-8

Еркін тақырыптағы эссені бес балдық жүйе бойынша бағалау шкаласы

17-кесте – Еркін эссені бағалау шкаласы

Бағалудың бес балдық жүйесі бойынша баға	«2»	«3»	«4»	«5»
Мазмұны	0–3	4–5	6–7	8–9
Сауаттылығы	0-2	3-4	5-6	7-8

Ана тілінен емтихан материалдарының үлгілері ұсынылады (жазбаша нысан):

1. Бай-сұлтандардың образдары М.Әуезовтің «Абай жолы» романының атауымен қандай өзара қатынаста болады?
2. Мағжан Жұмабаев өлеңдеріндегі махаббат лирикасы.
3. Мен қазақ қыздарына қайран қалам (Ғ. Мүсіреповтің «Ұлпан» романы бойынша)
4. Туыстарға көңіл бөлу маңыздылығы жөнінде толғану.
5. Өзіндік дарынға қалай қарау қажет?

«Алгебра және анализ бастамалары» пәні

Кез келген жазбаша емтиханды өткізу барысында басты назар оқыту бағытына, емтихан тапсырмаларының мазмұнына, жазбаша жұмысты рәсімдеуге және бағалауға аударылуы керек.

Алгебра және анализ бастамалары бойынша емтихан тапсырмаларының мазмұны туралы

I. Жалпы білім беретін мектептердің 10-11-сыныптарында оқыту бағыттар бойынша жүргізіледі, сонымен қатар жекелеген мектептерде (сыныптарда) математика пәні тереңдетіліп оқытылады. Сондықтан емтихан тапсырмалары оқыту бағыттарына (қоғамдық-гуманитарлық бағыт,

жаратылыстану-математика бағыты, математиканы тереңдетіп оқыту) сәйкес құрастырылуы тиіс.

II. Емтихан тапсырмаларының мазмұны оқыту бағытына сәйкес «Алгебра және анализ бастамалары» пәні оқу бағдарламасының барлық тарауларын қамтуы тиіс (18-кесте) [30].

18-кесте – «Алгебра және анализ бастамалары» пәні бойынша оқу бағдарламасының тараулары

Қоғамдық-гуманитарлық бағыт	Жаратылыстану-математика бағыты	Математиканы тереңдетіп оқыту
10-сынып		
Функция, оның қасиеттері және графигі	Функция, оның қасиеттері және графигі	Функция, оның қасиеттері және графигі
Тригонометриялық функциялар	Тригонометриялық функциялар	Тригонометриялық функциялар
Тригонометриялық теңдеулер мен теңсіздіктер	Тригонометриялық теңдеулер мен теңсіздіктер	Тригонометриялық теңдеулер мен теңсіздіктер
Туынды	Туынды	Туынды
Туындыны қолдану	Туындыны қолдану	Туындыны қолдану
11-сынып		
Алғашқы функция және интеграл	Алғашқы функция және интеграл	Алғашқы функция және интеграл
Дәреже және түбір. Дәрежелік функция	Дәреже және түбір. Дәрежелік функция	Дәреже және түбір. Дәрежелік функция
Көрсеткіштік және логарифмдік функциялар	Көрсеткіштік және логарифмдік функциялар	Көрсеткіштік және логарифмдік функциялар
Көрсеткіштік және логарифмдік теңдеулер мен теңсіздіктер	Көрсеткіштік және логарифмдік теңдеулер мен теңсіздіктер	Көрсеткіштік және логарифмдік теңдеулер мен теңсіздіктер
	Теңдеулер және теңсіздіктер, теңдеулер мен теңсіздіктер жүйелері	Теңдеулер және теңсіздіктер, теңдеулер мен теңсіздіктер жүйелері

III. Көрсетілген тарауларды ескере отырып, емтихан жұмыстарының тапсырмаларын «Есептеулер», «Өрнектерді тепе-тең түрлендіру», «Теңдеулер мен олардың жүйелері», «Теңсіздіктер мен олардың жүйелері», «Функция және оның графигі», «Мәтінді есептер» бөлімдері бойынша құрастыру ұсынылады. Мәтіндік есептерде жазық фигураның ауданы және дене көлемін табу, ең үлкен

немесе ең кіші мәнді табу есептерін және т.б. құрайды. Барлық тапсырмалар А, В, С, деңгейлеріне бөлінеді:

- А деңгейінің тапсырмаларын орындау үшін оқушыларда күрделі емес есептеулер мен түрлендірулерді, теңдеулер мен теңсіздіктерді шешудің стандарт тәсілдерін меңгеру бойынша базалық білімдері мен дағдылары болуы тиіс;

- В деңгейі – күрделілігі орташа деңгейдегі тапсырмалар;

- С деңгейі тапсырмаларын орындау үшін оқушыларда оқу бағдарламасымен бекітілген көлемде терең теориялық білімі болуы тиіс.

Оқыту бағытын ескере отырып, бақылау жұмысындағы емтихан тапсырмаларын келесідей бөлуді ұсынамыз:

1) қоғамдық-гуманитарлық бағыты үшін үш тапсырма - А деңгейі, екі тапсырма - В деңгейі, барлығы 5 тапсырма ($3A + 2B$);

2) жаратылыстану-математика бағыты үшін үш тапсырма - А деңгейі, екі тапсырма - В деңгейі, бір тапсырма - С деңгейі, барлығы 6 тапсырма ($3A + 2B + C$);

3) математика пәнін тереңдетіп оқытатын мектептер (сыныптар) үшін әр деңгейден екі тапсырмадан, барлығы 6 тапсырма ($2A + 2B + 2C$).

Алгебра және анализ бастамалары бойынша емтихан жұмысын бағалау

Математика пәнінен бағаны қою кезінде маңызды және маңызды емес қателерді атауға болады (19-кесте)

19-кесте – Қате түрлері

Маңызды	Маңызды емес
Оқушылардың формулаларды, ережелерді, негізгі қиыметтерді, теоремаларды білмейтінін және қолдана алмайтынын көрсететін қателер	Анықтамаларды, теоремаларды, теориялық материалды беруде дәлділіктің болмауы
Оқулықта қарастырылған есептерді шығару тәсілдерін білмеуі	Графиктерді салуда дәлділіктің болмауы
Функция графиктерін салу мен оқуды білмеуі	Тиімсіз шешімді қолдануы
Логикалық қателер	Түсініктеменің, шешуді негіздемеуінің жеткіліксіз болуы немесе болмауы
Түбірдің жоғалуы немесе жауабында бөгде түбірдің болуы	Жазуларда, сызбалар мен графиктерді салуда ұқыптылықтың болмауы
	Жауапта қысқартылатын бөлшектің, бөлімінде иррационал өрнектің жазылуы

Емтихан жұмысын бағалау кезінде маңызды және маңызды емес қателердің сипаттамасына көңіл бөлінуі керек. Маңызды және маңызды емес қателерді ажырата білу өте маңызды. Көрнекті емес жағдайларды міндетті түрде негіздеу қажет. Мысалы, теңдеудің екі жағын квадраттауды түсіндіру, квадрат теңдеудің жалпы формулаларын, тригонометрия формулаларын және т.б. жазу қажет емес. Бірақ бөгде түбірдің болуын, түбірлердің болмауын, жазық фигураның ауданын және дененің көлемін табуды суретте қосымша сызықтарды жүргізуді және т.б. міндетті түрде негіздеп көрсету қажет.

Алгебра және анализ бастамалары бойынша емтихан жұмысын бағалауға келесі ұсыныстар беріледі (20-кесте).

20-кесте – Жазба емтихан жұмысын бағалау

«5»	«4»	«3»	«2»
Жұмыс толығымен орындалған: 5 (ҚГБ), 6(ЖМБ, тереңдетіп оқыту) тапсырма	Жұмыста 4 (ҚГБ), 4 немесе 6 (ЖМБ, тереңдетіп оқыту) тапсырма дұрыс орындалған (деңгейіне байланысты емес)	Жұмыста 3 тапсырма дұрыс орындалған (деңгейіне байланысты емес)	Тапсырмалардың жартысынан көбі орындалмаған
Жұмыста математикалық қателер жоқ	Бір қате немесе түрлендірулер мен есептеулерде, суреттер мен графиктерде екі-үш кемшіліктер жіберілген	Екі-үш қате немесе түрлендірулер мен есептеулерде, суреттер мен графиктерде үш-төрт кемшіліктер жіберілген, бірақ оқушы міндетті білім мен білікті меңгерген	Білім алушының тақырып бойынша міндетті білім мен біліктігін меңгермегенін көрсететін үштен артық қате жіберілген
Материал мазмұнының логикалығы және толықтығы	Материалды беруде кейбір дәлелсіздіктер жіберілген.	Материалды беруде логикалық тұрғыдан қателер жіберілген, материал толығымен ашылмаған	Материалды беруде логика сақталмаған

Алгебра және анализ бастамаларының жазба жұмысын рәсімдеу

Емтихан жұмысын рәсімдеуде емтихан тапсырмаларын орындау барысында келесі талаптар сақталуы тиіс:

- есептің шығарылуының дұрыстығы;
- есептің шығарылуының негізделуі;
- есептің шығарылуының толықтығы;
- есептің шығарылуының тиімділігі;
- емле ережесінің сақталуы.

Суреттер, кестелер, графиктер және т.б. қарындашпен салынады.

Қазақстан тарихы пәнінен ауызша емтихан билеттер арқылы жүргізіледі. Билет саны – 25. Әр билет 3 сұрақтан тұрады, оның ішінде 2 сұрақ Ежелгі Қазақстан тарихынан бастап бүгінгі күнге дейінгі негізгі тарихи оқиғалар мен кезеңдердің теориялық материалдарынан тұрады.

Емтихан билеттерінің құрылымы мен мазмұнын қарастырамыз:

1-сұрақ ежелгі және орта ғасырдағы Қазақстан тарихы материалдарын;

2-сұрақ жаңа және қазіргі замандағы Қазақстан тарихы курсын;

3-сұрақ практикалық сипаттағы тапсырмаларды (тарихи карталар, термин сөздермен жұмыстар, тұлғаларға тарихи сипаттама т.б.) қамтиды (21-кесте).

21-кесте – Емтихан билеттерінің құрылымы мен мазмұны

	Сұрақтар саны	Сұрақ бойынша ең жоғарғы балл	Жауап түрі
1 сұрақ Ежелгі немесе ортағасырлардағы Қазақстан тарихынан	1	10	Ауызша
2 сұрақ Жаңа немесе қазіргі замандағы Қазақстан тарихынан	1	10	Ауызша
3 сұрақ Практикалық сипаттағы тапсырмалар	1	10	Ауызша, жазбаша
Барлығы	3	30	

Әрқайсысы ең жоғары 10 балмен бағаланатын 1 және 2 сұрақтарды бағалауға қойылатын талаптар:

- базалық деңгейдегі жауапқа 1-6 балл;
- жоғары деңгейдегі жауапқа 7-10 балл.

Базалық деңгей:

- Қазақстан тарихындағы негізгі фактілерді, құбылыстар мен процестерді әлемдік тарихтың құрамдас бөлігі ретінде қарастыра білуі, тарихи оқиғаларды уақыт шеңберімен баяндай алуы.

Жоғары деңгей:

- тарихи білімдерін теориялық, фактологиялық, хронологиялық, картографиялық қосымша деректер арқылы және тарихи тұлғаның қоғамдық саяси қызметі мен ұлт тарихында алатын орнын салыстырмалы талдауы негізінде себеп-салдарлық байланыстарды анықтау, жағдаяттарды талдау;

- жинақтау, бағалау негізінде ой қорытынды жасау.

Тарихи карталармен; тірек-сызбалармен; хронологиялық тізбектермен; тарихи тұлғаларды сипаттау; иллюстративтік материалдарды талдау жұмыстарын жүргізу кезінде билеттің 3-ші сұрағын ең жоғары 10 ұпаймен бағалауға қойылатын мынадай талаптар ұсынылады.

Осыған сәйкес бағалау өлшемдері:

- Қазақстан тарихындағы негізгі фактілерді, құбылыстар мен үдерістерді тарихи карта арқылы көрсету;

- тарихи фактілерді, құбылыстар мен үдерістерді тірек-сызбаларға түсіру, хронологиялық тізбек құру;

- тарихи тұлғаның қоғамдық саяси қызметі мен ұлт тарихында алатын орын бағамдау;

- иллюстративті материалдар арқылы оқиға желісін баяндау (22-кесте).

22-кесте – Бағалау өлшемдері

№	Өлшемдер	Балдары
1	Жалпы білім деңгейі	1
2	Нақты проблеманы білу және тарихи дереккөздерін пайдалану	5
3	Логикалық және талдамалық ойлау, құрастыруы және баяндау стилі	2
4	Тарихи материалды ашу жөніндегі дағдылар	1
5	Сындарлы қорытынды жасау және ой қорыту қабілеті	1

Ескерту: Билеттің әрбір 3 сұрағына жауап 10 (он) балмен бағаланады. Жалпы алғанда, 3 сұрақтың ең жоғары жиынтық балы 30 балды құрайды.

Сұрақтарға жауап беру барысында жинақтаған балды бес баллдық бағалау жүйесіне ауыстыру өлшемі (23-кесте).

23-кесте – Есептеу шкаласы

Бағалудың бес баллдық жүйесі бойынша баға	«2»	«3»	«4»	«5»
Жалпы бал	0-4	5-16	17-24	25-30

Емтихан жұмысының ұзақтығы сыныптағы оқушы санына (параллелдердегі) байланысты. Мектеп бітірушіге емтихан билетін алғаннан кейін 20 минут уақыт дайындыққа беріледі.

Емтиханда заманауи техникалық құралдар мен құрылғыларды қолдануға тыйым салынады. Барлық қосымша қажетті материалдарды (карталар, сызбалар, кестелер және т.б.) мұғалім дайындайды [30].

Сонымен, мектептің заманауи өркендеуі кезеңінде, оқытудың басты мақсаттарының бірі білім алушының дамуы болғандықтан, баға - оқыту процесінің оқушыға әсер етіуінің, оның өзгеруінің және дамуының өлшемі болып табылады. Ал, бағалау дамытушылық және ынталандырушылық функцияларды орындайды, сонымен қатар білім алушының өзін-өзі адекватты және позитивті бағалау дағдысын қалыптастырады.

Экстернаттық білім беру нысанындағы аралық аттестаттау жүйесінде білім алушының оқу әрекетінің сапасы мен нәтижелілігін бағалаудың тест тапсырмалары арқылы бағаланатын өз позициялары бар. Экстерн білім алушылармен жұмыс істейтін педагогтар экстерн нысанында білім берудің ерекшеліктері мен міндеттеріне сәйкес келетін бағалау критерилері, әдістері және бағалау түрлерін табуға ұмтылулары керек.

Қорытынды

Адам өміріндегі негізгі аспектілердің бірі, бәлкім ең бастысы болуы да мүмкін, ол – білім. Заманауи адам тұтыну дәуірінде өмір сүруде. Білім мен білікті тұрақты даму барысында ғана алу мүмкін. Көп жағдайда білім беру мен сапалы білім, бұл екеуі бір нәрсе емес. Диплом, аттестат, куәлік, сертификат және т.б. иегерлерінің объективті білімдері, мәлімделген құжатқа әрдайым сәйкес келе бермеуі мүмкін. Сондықтан, көп нәрсені адам – өзіне қажетті білім мен біліктіліктерді қандай негізде қабылдағаны байланысты.

Заманауи мектеп білім алушылардың өзін-өзі тануына, өздігінен тәрбиелеуіне, білім алуына, ойларын жүзеге асыруға және қоғамға өзін-өзі танытуына мүмкіндік жасауы тиіс.

Оқытудың ең тиімді түрлерінің бірі экстернат немесе өздігінен білім алу болып табылады. Осы уақытқа дейін мұндай оқыту түрі аз танымал және аз таралған болып келді, бірақ қазіргі уақытта ол кеңінен таралып келеді.

Экстернат – соңғы жылдары өз қатарына көп оқушылар санын тарта отырып, қарқынды дамып келе жатқан білім алу түрлерінің бірі. Бүгінде мектептердің жалпы білім беру қызметін ұйымдастырудың түрлері арасында, экстерн жаңа білім алу түрлерінің бірі ретінде бекіді. Экстернат жалпы білім алудың түрі ретінде білім алушыларға шығармашылықпен тереңірек айналысып, спортпен, ғылыми зерттеулермен айналысуға уақыт табуға, жоғары оқу орындарына түсуге дайындалуға күшін жұмылдыруға мүмкіндік береді.

Экстернаттық білім берудің шетелдік тәжірибесін зерделеудің нәтижесі, экстернат білім берудің жаңа түрі болып табылатындығын көрсетті.

Білім беруді қарқындату мақсатында ақпараттық технологияларды қолдануға ерекше көңіл аударылуы қажет. Ғаламдық желінің білім ресурстары, электрондық оқу құралдарымен жұмыс істеу, қашықтықтан оқыту элементтерін қолдану білім алу нәтижесін көтеру мен уақытты үнемдеуге ғана көмектеспейді, сонымен бірге білім алушылардың оқуға деген оң уәжін тудыруға ықпал жасайды. Оқу-әдістемелік, ұйымдастырушылық және психологиялық-педагогикалық мәселелерді кешенді шешу білім беру мекемелеріне экстерн нысанында білім алушыларға қажетті жағдайды жасау мен уақытында кәсіби қолдау көрсетуге де көмектеседі.

Экстернет нысанында білім берудің қажеттілігі мен келеші даусыз. Экстерн бүгінгі таңда білім беру жүйесінің маңызды салаларының бірі, белгілі деңгейде оның тұрақтылығын, сабақтастығын сақтауға және толық жалпы орта білім алғысы келетін азаматты білім беру жүйесіне енгізуге қолдау көрсетеді. Өздігінен білім алуға және осы негізгі құзыреттілікті қалыптастыруға үйретеді, ол өз кезегінде үздіксіз білім алудың негізін қалайды, бұл үздіксіз білім алуға ниеті бар адамдарға кешенді қызмет көрсететін мектептердің міндеті болып табылады.

Экстернат бойынша білім алатын экстерннің құқықтары, жалпы білім беретін мектеп білім алушыларының құқықтарынан еш айырмашылығы жоқ деп айтуға болады. Экстерн мектепте өтетін зертханалық және практикалық

жұмыстарға, пән олимпиадаларына, тестілеу сынақтарына және басқа да іс-шараларға қатыса алады. Мектепті аяқтағаннан кейін жоғары оқу орнына түсуге мүмкіндік беретін жалпы орта білім туралы аттестат алады.

Білім берудің экстернаттық формасын дамытудың қажеттілігі даусыз факт болып табылады. Әр түрлі себептермен жалпы орта білім беру ұйымдарында оқу мүмкіндігі жоқ, бірақ жалпы орта білім алғысы келетін адам үшін экстернат нысанында оқу бүгінгі күнгі білім беру жүйесінің маңызды бөлігі болып отырғаны сөзсіз. Өздігінен білім алуға үйрету және болашақта үздіксіз білім алудың негізгі құзыреттілігін меңгеруде көмек көрсету – экстернат нысанында білім алғысы келетін адамдар үшін кешенді қызмет көрсету, мектептің алдына қоятын міндеті болып табылуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. Астана, 2017 жылғы 31 қаңтар «Қазақстанның Үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» adilet.zan.kz/rus/docs/K1700002017
2. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1600013110> Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 22 қаңтардағы № 61 бұйрығымен Негізгі орта және жалпы орта білім беру бағдарламаларын іске асыратын орта білім беру ұйымдарында экстернат нысанында оқыту Қағидалары.
3. Экстернат нысанында оқуға өтініштерді қабылдау және оған рұқсат беру, қажетті құжаттар тізбесі Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 11057 болып тіркелген «Орта білім беру саласында жергілікті атқарушы органдармен мемлекеттік көрсетілетін қызметтер стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 8 сәуірдегі № 179 бұйрығы
4. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1600000292> «Білім берудің тиісті деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы № 1080 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы **Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 13 мамырдағы №292 Қаулысы**
5. «Білім алушылардың үлгеріміне ағымдық бақылау, аралық және қорытынды аттестаттау өткізудің үлгілік ережелерін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2008 жылғы 18 наурыздағы № 125 бұйрығына өзгеріс енгізу туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 16 қарашадағы № 660 бұйрығы
6. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/V070004991> «Білім беру ұйымдары білім беру қызметінде пайдаланатын қатаң есептіліктегі құжаттардың нысанын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 29 тамыздағы № 531 бұйрығы
7. ХХ. «Білім туралы мемлекеттік үлгідегі құжаттардың түрлері мен нысандарын және оларды беру қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 28 қаңтарындағы №39 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы ҚР БҒМ 2017 жылғы 14 наурыздағы №118 бұйрығы.
8. Владимирская О. Д. Индивидуальный маршрут обучения в экстернате: [опыт индивидуал. обучения в «Экстернате» Ин-та образования взрослых Рос. акад. образования] // Открытая шк. 1998. № 5. С. 22 — 24.
9. Положение о получении общего образования в форме экстерната, утвержденное Приказом Минобразования России от 23.06.2000 N 1884 (зарегистрирован Минюстом России 04.07.2000, N 2300)
10. Приказ «О внесении изменений и дополнений в Приказ Министерства образования Российской Федерации от 23.06.2000 N 1884» от 17.04.2001 N 1728 (зарегистрирован Минюстом России 17.05.2001 N 2709)
11. <http://fb.ru/article/256596/obrazovanie-v-forme-eksternata-eksternat---eto>

12. http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=34913071#pos=0;0
Украинаның Білім және ғылым министрлігінің «Білім туралы» Заңы. Жалпы білім беретін оқу орындарындағы экстернат туралы Ереже (2017 жылғы 13.03. №369 бұйрық).
13. <http://rudocs.exdat.com/docs/index-402390.html> Беларусь Республикасы Білім министрлігінің 2005 жылғы 25 шілдедегі № 130 қаулысымен бекітілген экстернат оқу үрдісінде сертификаттау жөніндегі нұсқаулық.
14. Вершинин В. Н. Вершинин В. Н. Экстернат – экзаменовать или учить?: [Групповое обучение экстернов в период подготовки к экзаменам в центре обучения взрослых № 1 г. Ульяновска] // Открытая шк. 1997. № 3. С. 17-19.
15. Лопанова, Е.В. Компетентностный подход в обучении: технологии реализации: Учебно-методическое пособие / Е.В. Лопанова, Т.Б. Рабочих. – Омск: Изд-во ОмГТУ, 2007. – 120 с.
16. Самсонова Н.Н., Морозова В.В. Экстернатная форма обучения: состояние и перспективы /Вестник РГУ им.И. Канта. Вып. 15. Калининград: Изд-во РГУ им.И.Канта, 2010. – С. 3 – 7.
17. 2017-2018 оқу жылында Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы: Әдістемелік нұсқау хат. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2017. – 340 б.
18. Мектептегі математикалық білім беру: жағдайы және оқыту сапасын жетілдіру жолдары. Аналитикалық жинақ. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2015. – 500 б.
19. PISA, TIMSS зерттеулерінің тапсырмалары негізінде оқушылардың ғылыми жаратылыстану сауаттылықтарын дамыту. Оқу-әдістемелік құрал. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2014. – 40 б.
20. Мектеп бітірушілердің қорытынды аттестаттауын ұйымдастыру және дайындау бойынша әдістемелік ұсынымдама.– Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2016. – 46 б.
21. Ожегов, С.И. Толковый словарь русского языка / С.И. Ожегов // под ред. Н.Ю. Шведовой. - М.: Русский язык. 1984.
22. Оценка без отметки. Сборник. Составитель О. Варшавер – М.: ЦГЛ, 2005.
23. Педагогическая энциклопедия. / Под ред. И.А. Каирова. Издательство «Советская энциклопедия».- М.: 1966.
24. Белкин, А.С. Ситуация успеха. Как ее создать / А.С. Белкин. - М.: Просвещение. 1991. - 124 с.
25. Мұғалімге арналған нұсқаулық, Астана, 2016 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ «Педагогикалық шеберлік орталығы», 2016.
26. 2016-2017 оқу жылында Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында оқу процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері

туралы. Әдістемелік нұсқау хат. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2016. – 258 б.

27. Білім алушылардың білімін бағалау өлшемшарттарын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 21 қаңтардағы № 52.

28. Критериальное оценивание результатов обучения учащихся на уроках. http://krscool.ucoz.ru/load/dlja_uchitilej/kriterialnoe_ocenivanie_rezultatov.

29. <http://nsportal.ru/shkola/geografiya/library?page=9>.

30. Мектеп бітірушілердің қорытынды аттестаттауын ұйымдастыру және дайындау бойынша әдістемелік ұсынымдама.– Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2016. – 46 б.

Мазмұны

Кіріспе.....	3
1 Экстернаттың нормативтік-құқықтық базасы оқу процесін ұйымдастырудың бірі ретінде	5
2 Негізгі және жалпы орта білім беру ұйымдарында экстернаттық оқытудың ерекшеліктері	42
3 Негізгі және жалпы орта білім беру ұйымдарында экстернаттық оқыту жағдайындағы оқу нәтижесін бағалау процесінің ерекшеліктері	85
Қорытынды	118
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі	120

Введение

В послании главы государства Н.А. Назарбаева народу Казахстана от 31 января 2017 года «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность» сказано: «Прежде всего должна измениться роль системы образования. Наша задача – сделать образование центральным звеном новой модели экономического роста. Учебные программы необходимо нацелить на развитие способностей критического мышления и навыков самостоятельного поиска информации» [1].

В Республике Казахстан система образования осуществляется на основании Закона «Об образовании». Первая азбука начинается в учреждениях дошкольного образования и продолжается в начальной школе. Обучающиеся уровня основного среднего образования изучают новые предметы как литература, история, естествознание, география, биология, физика, химия. Обучающиеся после 9 класса могут по желанию продолжить свое образование в профессионально-технических лицеях или общеобразовательных школах. В Казахстане есть средние специальные школы, обучающие отдельные предметы, например, иностранный язык, математика, физика и др. углубленно и ускоренно, а так же современные специализированные школы: музыкальные, балетные, художественные, спортивные.

В соответствии с законом Республики Казахстан «Об образовании» граждане имеют право на выбор формы получения образования. С учетом своих потребностей и возможностей они могут осваивать общеобразовательные программы и в форме экстерната.

В настоящее время образовательная деятельность в форме экстерната регламентирована рядом законодательных актов. Данная форма получения образования нашла отражение в постановлении Правительства Республики Казахстан «Об утверждении Стандарта государственной услуги «Выдача разрешений на обучение в форме экстерната в организациях основного среднего, общего среднего образования», в приказе Министра образования и науки Республики Казахстан «Об утверждении правил обучения в форме экстерната».

Экстернат – это самостоятельное изучение учащимися общеобразовательных программ с последующей промежуточной и государственной (итоговой) аттестацией в стенах общеобразовательного учреждения. С одной стороны, процесс его организации достаточно прост:

Однако в психологическом и дидактическом плане процесс весьма этот сложен, так как предполагает наличие у экстерна высокоразвитых способностей, навыков самостоятельной работы, умения самоконтроля и самооценки. В большинстве своем эти учащиеся имеют длительные перерывы в учебе, явные пробелы в общеобразовательной подготовке, низкий познавательный интерес, слабую мотивацию. Задача школы заключается в оказании помощи учащимся в процессе самостоятельного изучения предметов и усиления их общеобразовательной мотивации.

Задача предлагаемых методических рекомендации ознакомить школьных учителей, руководителей организации образования, специалисов районных и областных управления образования с:

- нормативно-правовой базой экстерната, как одной из форм организации учебного процесса;
- особенностями экстернатного обучения в организациях основного и общего среднего образования;
- особенностями процесса оценивания учебных достижений при экстернатном обучении в организациях основного и общего среднего образования.

В ходе разработки предлагаемого методического инструментария изучен опыт работы обучения в форме экстерната управлений образования Акмолинской, Актюбинской, Алматинской, Северо-Казахстанской областей и городов Астаны и Алматы.

1 Нормативно-правовая база экстерната, как одна из форм организации учебного процесса

Право на получение образования – это конституционное право каждого гражданина Республики Казахстан. В соответствии с законами нашей страны, каждый ребенок не только имеет право на получение образования, но и может решить, каким образом он его будет получать. Одним из приоритетных направлений модернизации образования также является формирование новых моделей организации учебной деятельности, учитывающей вариативность и индивидуальность общего образования.

Экстернатное обучение в **Республике Казахстан** реализуется в соответствии со статьей 27 Закона Республики Казахстан «Об образовании»:

в зависимости от содержания образовательных программ с учетом потребностей и возможностей личности, создания условий доступности получения каждого уровня образования обучение осуществляется в форме очного, вечернего, заочного, экстерната и дистанционной форме обучения для лиц (детей) с особыми образовательными потребностями.

Приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 22 января 2016 года № 61 утверждены Правила обучения в форме экстерната в организациях среднего образования, реализующие образовательные учебные программы основного среднего и общего среднего образования, разработанные в соответствии с подпунктом 46-10 статьи 5 Закона Республики Казахстан «Об образовании» от 27 июля 2007 года [2].

В настоящих Правилах использованы следующие определения:

экстернат - одна из форм обучения, при которой обучающийся без регулярного посещения занятий самостоятельно изучает учебные дисциплины соответствующей образовательной программы;

экстерн - лицо, не имеющее возможности обучаться в организациях среднего образования по состоянию здоровья и/или временно проживающее за рубежом.

Обучение в форме экстерната в организациях среднего образования предусматривает самостоятельное изучение обучающимися общеобразовательных учебных программ основного среднего, общего среднего образования, а также дистанционное обучение для детей граждан Республики Казахстан, временно проживающих за рубежом.

Обучение в форме экстерната предоставляется следующим категориям:

обучающемуся, имеющему заключение врачебно-консультационной комиссии о состоянии здоровья;

для детей граждан Республики Казахстан, временно проживающих за рубежом.

Получение образования в форме экстерната осуществляется в пределах общеобразовательных программ основного среднего и общего среднего образования, разработанных в соответствии с государственным общеобязательным стандартом среднего образования, утвержденным

постановлением Правительства Республики Казахстан от 23 августа 2012 года № 1080.

В соответствии с подпунктом 25-7) пункта 2 статьи 6 Закона Республики Казахстан от 27 июля 2007 года № 319-III «Об образовании» местный исполнительный орган области выдает разрешение на обучение в форме экстерната в организациях основного среднего, общего среднего образования, а также в организациях образования, реализующих специализированные и специальные общеобразовательные учебные программы.

Прием заявлений и выдача разрешения на обучение в форме экстерната, перечень необходимых документов оформляется согласно приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 8 апреля 2015 года № 179 «Об утверждении стандартов государственных услуг в сфере среднего образования, оказываемых местными исполнительными органами».

Для своевременного освоения обучающимися общеобразовательных программ соответствующего уровня заявление для получения разрешения на обучение в форме экстерната подается не позднее 1 декабря текущего учебного года.

Аттестация экстернов проводится согласно приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 16 ноября 2016 года № 660 «Об утверждении Типовых правил проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся».

Решение о допуске к итоговой аттестации экстернов принимается педагогическим советом организации образования. Приказ о допуске к итоговой аттестации экстернов издается в конце текущего учебного года руководителями организаций среднего образования.

Форма и сроки аттестации устанавливаются руководителями организаций среднего образования в соответствии с учебными программами и рабочими учебными планами.

Консультации, промежуточные аттестации по общеобразовательным предметам проводятся с декабря по апрель включительно текущего учебного года по графику, утвержденному руководителями организаций образования с учетом временных возможностей учащихся.

За курс основной школы экстерны аттестуются по предметам, включаемым в свидетельство об основном среднем образовании, за курс средней школы по предметам, включаемым в аттестат об общем среднем образовании.

Аттестация по физической культуре, технологии, начальной военной подготовке, музыке, черчению не проводится, а в документе об образовании производится запись «не изучалась» (-ось).

Экстерны, не прошедшие промежуточную аттестацию, не явившиеся на итоговую государственную аттестацию без уважительных причин, отчисляются из общеобразовательной организации и уведомляются об этом письменно (заказным письмом), либо лично, что подтверждается подписью в приказе об отчислении.

Промежуточная и итоговая государственная аттестация экстернов отражаются в протоколах с пометкой «Экстернат», которые подписываются всеми членами экзаменационной комиссии и утверждаются руководителем организации среднего образования.

К протоколам прилагаются письменные материалы результатов прохождения промежуточной и итоговой государственной аттестации.

Экстернам, прошедшим промежуточную аттестацию, выдается табель с итоговыми оценками и пометкой об окончании обучения в форме экстерната по соответствующим учебным программам.

Экстернам, прошедшим итоговую государственную аттестацию, выдается документ государственного образца об уровне (ступени) образования согласно приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 28 января 2015 года № 39 «Об утверждении видов и форм документов об образовании государственного образца и Правила их выдачи» [2].

Выдача разрешения на обучение в форме экстерната в организациях основного среднего, общего среднего образования является государственной услугой. Государственная услуга реализуется в соответствии приказа Министра образования и науки Республики Казахстан от 8 апреля 2015 года № 179 «Об утверждении стандартов государственных услуг в сфере среднего образования, оказываемых местными исполнительными органами» и учебными программами, также данный вид услуги реализуют местные исполнительные органы городов Астана и Алматы, районов и городов областного значения. Прием заявлений на обучение в форме экстерната и выдача результатов оказания государственной услуги выполняются через государственные учреждения «Центр обслуживания населения» (ЦОН).

Перечень документов, необходимых для оказания государственной услуги:

- 1) заявление родителей или законных представителей обучающегося (образец заявления согласно стандарта приложен ниже);
- 2) копия свидетельства о рождении или паспорта обучающегося;
- 3) врачебное профессионально-консультационное заключение, форма № 086/е, утвержденное приказом исполняющего обязанности Министра здравоохранения Республики Казахстана, зарегистрированное в реестре государственной регистрации от 23 ноября 2010 года № 907 «Об утверждении форм первичной медицинской документации организаций здравоохранения»;
- 4) электронная копия справки о временном проживании за рубежом родителей обучающегося или лиц, их заменяющих, в случае выезда обучающегося с родителями или лиц их заменяющих за рубеж;
- 5) электронная копия документа на имя услугополучателя, подтверждающий его обучение за рубежом, в случае выезда обучающегося за рубеж без сопровождения родителей или лиц их заменяющих;
- 6) фотографии размером 3х4 см в количестве 2 шт.;

7) заключение педагого-медико-психологической комиссии (при наличии) [2].

Образец заявления
Руководителю

_____
наименование местного исполнительного органа

_____
Ф.И.О. (при наличии) полностью/

Заявление

Прошу зачислить моего сына/дочь

_____
(Ф.И.О. ребенка)

для обучения в _____ классе _____

_____
(полное наименование организации образования)

Проживающего по адресу _____

_____
(наименование населенного пункта, района, города и области)

Согласен на использования сведений, составляющих охраняемую законом тайну, содержащихся в информационных системах.

«___» _____ 20__ г.

_____
(подпись)

Кроме того, услугополучателю выдается расписка о приеме документов по форме согласно стандарту государственной услуги.

После принятия заявления в определенный период времени местный исполнительный орган выдает выписку из приказа о выдачи разрешения на обучении в форме экстерната в организациях основного среднего, общего среднего образования [3].

О выдаче разрешения
на обучение в форме экстерната

Согласно Закона Республики Казахстан от 15 апреля 2013 года «О государственных услугах» и приказа утвержденного Министра образования и науки Республики Казахстан от 8 апреля 2015 года стандартов оказания государственных услуг «Об утверждении стандартов государственных услуг в сфере среднего образования, оказываемых местными исполнительными органами» ПРИКАЗЫВАЮ:

1. Дать разрешение на обучение в форме экстерната за курс общего среднего образования учащемуся 10-класса гимназии № коммунального

2. Контроль за исполнением настоящего приказа возложить на исполняющего обязанности заместителя руководителя Управления образования _____

Руководитель

(подпись)

Источник: данные Управления образования г.Алматы

На основе данного приказа обучающегося должны принять в организацию образования (экстернатной формы) города (района).

В случае отсутствия полного пакета документов, местный исполнительный орган не принимает документы и дает об этом расписку.

Руководствуясь подпунктом 2 статьи 20 Закона Республики

Казахстан от 15 апреля 2013 года «О государственных услугах», отдел № _____ филиала Государственной корпорации «Правительство для граждан» (указать адрес) отказывает в приеме документов на оказание государственной услуги _____

(указать наименование государственной услуги в соответствии со стандартом государственной услуги) ввиду представления Вами неполного пакета документов согласно перечню, предусмотренному стандартом государственной услуги, а именно:

Наименование отсутствующих документов:

- 1) _____;
- 2) _____;
- 3) _____

Настоящая расписка составлена в 2-х экземплярах по одному для каждой стороны.

Ф. И. О. (при его наличии) работника Государственной корпорации)

_____
(подпись) Исполнитель: Ф. И. О. (при наличии отчества)

Телефон _____

Получил: Ф.И.О. (при его наличии) / подпись услугополучателя.

«___» _____ 20__ года [9].

Настоящий государственный общеобязательный стандарт общего среднего образования разработан в соответствии со статьей 56 Закона Республики Казахстан от 27 июля 2007 года «Об образовании» и определяет требования к уровню подготовки, содержанию образования, максимальному объему учебной нагрузки обучающихся и воспитанников.

Стандарт является основой для разработки:

- учебных программ по учебным предметам общего среднего образования;

- учебников и учебно-методических комплексов по учебным предметам;

- критериев для оценивания учебных достижений обучающихся по учебным предметам;
- систем управления, обеспечивающих достижение ожидаемых результатов обучения, и воспитания в организациях образования;
- контрольно-измерительных материалов для выпускных экзаменов в организациях общего среднего образования и для организации приема в высшие учебные заведения [4].

Для экстернов, получающих образование в форме экстерната, обучение ведется в соответствии с учебными программами по учебным предметам основного среднего и общего среднего образования, утвержденными приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 3 апреля 2013 года № 115 «Об утверждении типовых учебных программ по общеобразовательным предметам, курсам по выбору и факультативам для общеобразовательных организаций».

Экстерны в школьной библиотеке пользуются учебными изданиями и учебниками, утвержденными приказом Министра образования и науки Республики Казахстан «О внесении дополнений в приказ и.о. Министра образования и науки Республики Казахстан от 27 сентября 2013 года №400 «Об утверждении перечня учебников, учебно-методических комплексов, пособий и другой дополнительной литературы, в том числе на электронных носителях» №251 от 6 апреля 2016 года.

Обучение в форме экстерната в городе Астане сосредоточено на базе школы для одаренных детей №9 «Зерде». Формирование системы экстернатного обучения в городе Астане началось 18 лет назад, первый выпуск состоялся в 2000 году. До последних четырех лет обучение проводилось только на русском языке, в настоящее время обучающиеся получают образование на казахском и русском языках.

На основе опыта данной школы и сведениям управлению образования Акмолинской, Актюбинской, Алматинской, Северо-Казахстанских областей и города Алматы хотим познакомить с путями организации учебного процесса в форме экстерната.

Обучающихся принимают в школу на основании копии приказа о разрешении, выданного Центром обслуживания населения, на основании этого приказа управление образования издает приказ о школе, где будет обучаться экстерн, школа издает приказ о зачислении обучающегося в школу.

В школе составляется список обучающихся и регистрируют в журнале для регистрации экстернов экстернатной формы обучения по классам (таблица 1) и обучающихся делят на группы.

Список обучающихся зарегистрированных в форме экстерната в школу № _____ учебный год

Таблица 1 – Список экстернов по классам

№ п/ п	ФИО эксте рна	Дат а рожд ден ия	Шко ла обуч ения	Какой класс оконч ил	Время подачи заявлени я	Адрес	№ телефо на	Электр онная почта	Электр онная почта родите лей
1									
2									

Источник: Сведения управления образования Актюбинской области

Составляется план работы экстернатной формы обучения на текущий учебный год, обсуждается на педагогическом совете и утверждается директором школы (таблица 2).

Утверждаю
Директор школы №9 «Зерде»
_____ **А.Сексенова**

План работы экстерната школы для одаренных детей «Зерде» на 2015-2016 учебный год

Таблица 2 – Годовой план работы

Сроки	Содержание мероприятий	Неделя	Отв. лицо
Август	Педсовет. Анализ работы экстерната за 2014-2015 учебный год, форма проведения итоговой аттестации по предметам. Задачи на новый 2015-2016 учебный год		
Сентябрь	Беседы с родителями учащихся		
	Прием документов экстернов		
	Приказ «Организация начало учебного года экстернатной формы обучения»		
	Комплектование экзаменационной и апелляционной комиссии		
	Методический совет. Вопросы содержания экзаменационных материалов для экстернов		
	Приказы на зачисление экстернов. Выдача разрешений, составление списков учителей работающих с экстерном		
Октябрь	Прием документов, беседы с родителями		
	Приказы о зачислении экстернов в школу на экстернатную форму обучения. Выдача разрешений на обучения		
	Утверждение составов экзаменационной и апелляционной комиссий		

	Расписание промежуточных экзаменов для экстернов 11, 9, 8 классы		
	Расписание консультаций: групповых и индивидуальных занятия для 11 класса		
	Организация групповых консультаций по программе 11 класса через образовательный центра «Зерек»		
	Родительское собрание экстернов «Работа школьного экстерната, положение, требование». Выборы родительского комитета		
	Собрание учащихся-экстернов		
	Составление списков экстернов 5, 7, 8, 9, 11 кл.		
	Подготовка учебных, программных, контрольно-измерительных материалов для учащихся 7, 8, 9 дистанционного обучения и их отправка учащимся		
	Списки учителей предметников для проведения групповых консультаций (с казахским/русским языками обучения)		
	Работа по составлению и коррекции тестовых заданий, тестов для промежуточной аттестации экстернов за курс общей средней школы		
Ноябрь	Утверждение экзаменационных материалов для экстернов на методических объединениях		
	Расписание экзаменов и групповых консультаций 5-9 классов		
	Консультации для родителей по вопросам организации работы экстерна		
	Уточнение списков экстернов, формирование групп назначение старост		
	Групповые консультации, организация и контроль		
	Экзамены у учащихся обучающихся за рубежом		
	Расписание промежуточной аттестации для 1, 2, 3 групп		
	Консультации по скайпу обучающихся за рубежом		
	Дистанционное обучение учащихся 5-8 классов		
Декабрь	Экзамены у 4 группы – экстернов обучающие за рубежом		
	Экзамены по индивидуальным расписаниям, приехавших из за рубежа		
	Оформление индивидуальных папок экстерната		

	- 3 группы		
	Индивидуальные и групповые консультации по программе 11 классов: организация и контроль		
	Подготовка экзаменационных материалов к промежуточной аттестации для 5, 7, 8, 9, 11 кл согласно расписанию		
	Промежуточная аттестация 1, 2,3 группы. Согласно расписанию		
Январь	Беседы с родителями экстернов		
	Индивидуальные консультации по программам 9-х, 11-х классов		
	Групповые консультации по программе 11 класса согласно графику		
	Экзамены экстернов обучающихся за рубежом		
	Оформление экзаменационных материалов учащихся 3 группы		
	Дистанционное обучение		
	Подготовка экзаменационных материалов (набор, размножить)		
Февраль	Групповые консультации по программе 11 класса		
	Индивидуальные консультации по программе 9-х, 11-х классов		
	Консультации по скайпу для 7, 8, 9 кл.		
	Промежуточная аттестация экстернов выпускников средней школы, экстернов 9кл, экстернов – 7, 8кл.		
	Списки учащихся сдающих итоговую аттестацию в форме ЕНТ и форме экзаменов (для Управления образования)		
	Собрание учащихся: Изучение правил по итоговой аттестации		
	Стенд по итоговой аттестации		
	Пробное тестирование (подготовка документы)		
Март	Групповые консультации в 1 и 2 группах		
	Промежуточная аттестация экстернов 1 и 2 группы, 7, 8, 9кл		
	Промежуточная аттестация экстернов 3 группы		
	Оформление индивидуальных папок экстернов 3 группы		
	Подготовка экзаменационных материалов к итоговой аттестации		
	Оформление документов на ЕНТ		
	Родительское собрание изучение правил		

	итоговой аттестации учащихся в форме ЕНТ и форме экзаменов		
	Пробное тестирование		
	Дистанционное обучение		
Апрель	Подготовка экзаменационного материала к итоговой аттестации		
	Пробное тестирование		
	Оформление документов на ЕНТ		
	Заполнение ведомости оценок		
	Уточнение списков экстернов, на ЕНТ и экзамены		
	Беседа с родителями учащихся желающих сдавать ЕНТ, консультации по сдаче ЕНТ и гос. экзаменов		
	Родительское собрание учащихся сдающих итоговую аттестацию в форме ЕНТ и родительское собрание учащихся сдающих итоговую аттестацию в форме традиционных экзаменов		
	Дистанционное обучение. Оформление экзаменационных папок учащихся обучающихся за рубежом		
	Приказы: Об отчислении экстернов		
Май	Документы экстернов, табеля за 6, 7, 8 классы		
	Пробное тестирование		
	Заполнение ведомости экзаменационных оценок		
	Подготовка к ЕНТ и выпускным экзаменам		
	Письмо в МОН РК о переносе итоговой аттестации в форме экзаменов		
	Приказ о переносе экзаменов по итоговой аттестации на июль		
	Расписание итоговой аттестации в форме экзаменов 11кл., 9 кл.		
	Педсовет о переводе и допуске учащихся к итоговой аттестаций основной школы (оформление документов)		
	Педсовет о допуске к итоговой аттестаций выпускников общей средней школы (оформление документов)		
	Информация в управление образования о допуске к итоговой аттестации		
	Дистанционное обучение. Консультации по		

	скайпу		
Июнь	Итоговая аттестация в форме ЕНТ, экзаменов		
	Оформление документов строгой отчетности		
	Заполнение ведомости оценок, приказ об окончании основной средней и общей средней школы		
	Оформление документов. Контроль за заполнением документов строгой отчетности		
	Заполнение свидетельств об окончании основной школы		
	Заполнение аттестатов о среднем образовании		
	Торжественное вручение аттестатов		
Июль	Итоговая аттестация в форме экзаменов учащихся приехавших из-за рубежа		
	Заполнение ведомости оценок		
	Оформление документов строгой отчетности. Контроль за заполнением аттестатов		
	Торжественное вручение аттестатов		
	Составление план работы на следующий год		
	Анализ работы экстерн		

Заместитель директора по экстернату

Симакина Г.Н.

В соответствии с планом работы на год проводятся отдельные педагогические советы по экстернату и заседания методических объединений, которые оформляются протоколами (образцы выписки из протоколов представлены ниже).

Выписка из протокола педагогического совета №1
от 30.08.2016 г.

№9 школы «Зерде» для одаренных детей г.Астана

4.1. Обучающиеся в форме экстерната в соответствии со Стандартом основного общего и среднего общего образования сдают промежуточную аттестацию и выпускные экзамены по учебным предметам за курс средней школы по ниже приведенной форме (таблица 3):

Таблица 3 – Форма сдачи промежуточной аттестации и выпускных экзаменов по учебным предметам

№	Название предмета	Форма аттестации
1	Казахский язык (с казахским языком обучения)	Эссе (задания Управления образования)

2	Казахская литература	Тестирование
3	Казахский язык (с русским языком обучения)	Тестирование
4	Русский язык (с русским языком обучения)	Эссе (задания Управления образования)
5	Русская литература	Тестирование
6	Русский язык (с казахским языком обучения)	Тестирование
7	Английский язык	Тестирование
8	Алгебра	Тестирование, письменная работа (задания Управления образования)
9	Геометрия	Экзамен по билетам
10	Информатика	Экзамен по билетам
11	География	Тестирование
12	Биология	Тестирование
13	Физика	Тестирование
14	Химия	Тестирование
15	История Казахстана	Экзамен по билетам
16	Всемирная история	Тестирование
17	Человек и общество	Тестирование
18	Самопознание	Беседа (зачет)

4.2. Экзаменационные материалы подготовить до 5 ноября 2016 года. Рассмотреть и утвердить на заседании методических объединений.

Председатель педсовета

А.С.Сексенова

Секретарь

Г.Буконова

Кроме того, на педагогическом совете школы определяется и утверждается приказом состав учителей-предметников, работающих в форме экстерната, а также комиссии промежуточной и итоговой аттестации

На заседаниях методических объединений экстерната рассматриваются вопросы разработки материалов промежуточной и итоговой аттестации за курс основной средней и общей средней школы, решение оформляется протоколом.

Образец

Выписка из протокола заседания методического объединения
общественных дисциплин №1 от 09.09.2016 года
№9 школы «Зерде» для одаренных детей г.Астаны

Принимали участие:

Байгалиева С.А. – заместитель директора по научно-методической работе;

Аубакирова Э.С. – заместитель директора по воспитательной работе;
Боканова А.А. – руководитель методического объединения общественных дисциплин;

Учителя-предметники общественных дисциплин – 8 учителей.

Повестка дня:

О представлении на утверждение материалов по промежуточной и итоговой аттестации за курс средней школы по общеобразовательным предметам обучающихся по экстернатной форме основного и общего среднего образования на 2016-2017 учебный год

Заслушали:

Боканова А.А., руководитель методического объединения по общественным предметам

По предметам человек и общество, язык и литературы проводятся промежуточная и итоговая аттестация знаний. Это такие предметы как Казахский язык, Казахская литература, Русский язык и литература, Английский язык, История Казахстана, Всемирная история, Человек и общество. Разработка тестовых заданий была распределена следующим образом:

Казахский язык и литература	5-8 классы	Данебаева Г.П.
Казахский язык и литература	9-11классы	Боканова Г.А.
Русский язык и литература	5-8 классы	Козбагарова Б.С.
Русский язык и литература	9-11классы	Турсекеева К.К.
Английский язык	5-6 классы	Айтказина Б.Т.
Английский язык	7-8 классы	Иманбаева Б.Ж.
Английский язык	9-11классы	Беканова Б.М.
История	5-8 классы	Токтаухан м.
История	9-11классы	Рахимова Г.М.

Промежуточная и итоговая аттестация проводится в форме, утвержденной педагогическим советом. Тестовые материалы по всем предметам разработаны в 4 вариантах, на казахском и русском языках. Все задания прошли дополнительную проверку.

Решение: материалы по промежуточной и итоговой аттестации за курс средней школы по общеобразовательным предметам обучающихся по экстернатной форме основного и общего среднего образования представить на утверждение в методический совет.

Руководитель объединения
по общественным предметам

Боканова А.А.

В начале ноября экстернов делят на группы, определяют время приезда сдающих промежуточную аттестацию и составляют график консультаций и экзаменов (таблицы 4 и 5).

УТВЕРЖДАЮ
Директор №9 школы «Зерде»
для одаренных детей
_____ А.С.Сексенова
«_____» _____ 2017 г.

Расписание
переводных экзаменов экстернов
по №9 школе «Зерде» для одаренных детей г.Астана

Таблица 4 – Расписание переводных экзаменов

Время	Класс	Предмет	Форма аттестации	Экзаминатор	Ассистент
18 апреля	5-7	Язык обучения (казахский/русский)	Грамотность чтения		
19 апреля	8 и 10	Язык обучения (казахский/русский)	Грамотность чтения		
20 апреля	5-7	Математика	Контрольная работа		
20 апреля	8 и 10	Алгебра	Контрольная работа		

Расписание консультации по переводным экзаменам экстернов

Таблица 5 – Расписание консультации

Время	Класс	Учебный предмет	Кабинет №	Учитель
17.04. 10 ⁰⁰	5-7	Язык обучения (казахский/русский)		
18.04. 10 ⁰⁰	8 и 10	Язык обучения (казахский/русский)		
19.04. 10 ⁰⁰	5-7	Математика		
19.04. 10 ⁰⁰	8 и 10	Алгебра		

Коллектив школы №9 «Зерде» г. Астаны заранее готовит и отправляет информационное письмо о промежуточной и итоговой аттестации для экстернов и родителей на их электронную почту. Образец информационного письма, подготовленный указанной школой, приводится ниже. Образцы

информационных писем, подготовленных данной школой, приведены в 3 главе.

Промежуточная и итоговая аттестация экстернов реализуется на основе приложения к приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 16 ноября 2016 года № 660 «Типовые правила проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся в организациях образования, реализующих общеобразовательные учебные программы начального, основного среднего, общего среднего образования»

Промежуточная аттестация для экстернов 5-8 классов основной средней школы и для экстернов 10 класса общей средней школы проводятся до конца учебного года (апрель-май). Перечень учебных предметов (не более двух), формы и сроки проведения промежуточной аттестации устанавливаются решением педагогического совета школы.

Обучающиеся имеющие неудовлетворительные итоговые оценки по одному или двум предметам, подлежат повторной промежуточной аттестации по этим предметам. На период летних каникул данным обучающимся даются учебные задания по соответствующим предметам.

Повторная промежуточная аттестация проводится не ранее 3-х недель после завершения учебного года. В случае получения при повторной аттестации неудовлетворительных итоговых оценок, обучающиеся оставляются на повторное обучение.

Из класса в следующий класс переводятся обучающиеся, имеющие годовые и итоговые оценки «3», «4», «5» по всем учебным предметам [5].

Экстерны оканчивающие основную среднюю и общую среднюю школы проходят итоговую аттестацию в соответствии 3 раздела «Порядок проведения итоговой аттестации обучающихся» приказа №660 от 16 ноября 2016 года Министра образования и науки Республики Казахстан.

В целях организованного завершения учебного года проводится заседание педагогического совета школы и решения оформляются протоколом.

Приказы об освобождении обучающихся от итоговой аттестации по состоянию здоровья издаются на основании следующих документов:

заклучения врачебно-консультационной комиссии согласно форме № 035-1/е, утвержденной приказом исполняющего обязанности Министра здравоохранения Республики Казахстан от 23 ноября 2010 года № 907 «Об утверждении форм первичной медицинской документации организаций здравоохранения», для категории обучающихся указанных в подпункте 1) и 2) пункта 30 настоящих Правил [5].

На педагогическом совете школы на основании заключения врачебно-консультационной комиссии принимается решение об освобождении обучающегося от итоговой аттестации и решение оформляется протоколом.

Результаты итоговой аттестации обучающихся оформляются протоколом согласно приложения 1 к приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 16 ноября 2016 года № 660 «Типовые правила проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации

обучающихся в организациях образования, реализующих общеобразовательные учебные программы начального, основного среднего, общего среднего образования»

Протокол
экзамена (тестирования) и итоговых оценок за курс обучения
на уровнях основного среднего и общего среднего образования

ПО _____ В _____
(наименование учебного предмета) (наименование школы)

_____
(наименование города (села))

_____
(наименование района)

_____ области Республики Казахстан.

В состав экзаменационной комиссии входят:

_____
Ф. И. О. (при его наличии) председателя экзаменационной комиссии

_____
Ф. И. О. (при его наличии) экзаменатора

_____
Ф. И. О. (при наличии) ассистентов

Пакет с экзаменационными материалами, присланный из управления образования (Министерства) вскрыт в _____ час _____ мин.

Экзаменационный (тестовый) материал, присланный в пакете, прилагается к настоящему протоколу.

На экзамен (тестирование) явились:

_____
(Ф.И.О. (при его наличии) обучающихся)

На экзамен (тестирование) не явились:

_____
(Ф.И.О. (при его наличии) обучающихся)

Экзамен(тестирование) начался в _____ час. _____ мин.

Экзамен (тестирование) закончился в _____ час. _____ мин.

По результатам экзамена (тестирования) выставлены следующие оценки:

№	Фамилия, имя, отчество (при его наличии) экзаменуемого	Тема и вариант письменной работы, № билета	Экзаменационная оценка (прописью)	Годовая оценка (прописью)	Итоговая оценка (прописью)

Особые мнения членов экзаменационной комиссии об оценках ответов отдельных обучающихся:

Дата проведения экзамена (тестирования) «___» _____ 20__ г.

Дата внесения в протокол оценок «___» _____ 20__ г.

Председатель Комиссии _____
Ф.И.О. (при его наличии) _____ подпись _____

Экзаменуемый учитель _____
Ф.И.О. (при его наличии) _____ подпись _____

Ассистенты _____
Ф.И.О. (при его наличии) _____ подпись _____

Примечание: аналогичный электронный вариант Протокола используется наравне с бумажным вариантом.

Также перевод баллов за тестовые задания итоговой аттестации экстернов оканчивающих школу реализуется в соответствии приложения 2 настоящих правил (таблица 6).

Шкала перевода баллов тестирования в оценки аттестата об общем среднем образовании

Таблица 6 – Шкала перевода баллов тестирования в оценки

№	Предмет	2 (неудовлетво рительно)	3 (удовлетво рительно)	4 (хорошо)	5 (отлично)
1	Казахский язык для школ с русским, узбекским, уйгурским и таджикским языками обучения	0 – 8	9 – 26	27 – 32	33 – 40
2	Русский язык для школ с казахским языком обучения	0 – 8	9 – 26	27 – 32	33 – 40
3	Геометрия	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60
4	Физика	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60
5	Химия	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60
6	Биология	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60
7	География	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60

8	Всемирная история	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60
9	Русская литература	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60
10	Казахская литература	0 – 12	13 – 38	39 – 48	49 – 60
11	Английский язык	0 – 8	9 – 26	27 – 32	33 – 40
12	Немецкая язык	0 – 8	9 – 26	27 – 32	33 – 40
13	Информатика	0 – 6	7 – 13	14 – 20	21 – 27

В целях проверки достоверности и правильности выставленных оценок приказом школы создается комиссия, решения оформляются протоколом.

Протокол
по проверке достоверности и правильности выставленных оценок
за курс основной средней и общей средней школы

от 12.06.2017 года

Комиссией в составе 5 человек:

6. Симакиной Г.Н. – заместителя директора по экстернату;
7. Козбагаровой Б.Е. – учителя русского языка и литературы;
8. Ораловой А.К. – учителя информатика;
9. Рахимовой Г.М. – учителя истории;
10. Турсекеевой К.К. – учителя русского языка и литературы.

6. Проверили оценки, выставленные в протоколах об экзаменах, в сводной ведомости оценок, в которой учащиеся экстерната расписались в том, что они согласны с выставленными оценками.

7. Оценки с ведомости перенесены в книгу выдачи свидетельств и аттестатов правильно и достоверно.

8. Аттестаты за курс основной средней школы и аттестаты за курс общей средней школы заполнены согласно протоколов об экзаменах.

9. Документы заполнены аккуратно, ошибок и подтирок не обнаружено.

10. Документы подписаны директором школы, заместителем директора по экстернату и классным руководителем.

Симакина Г.Н.
Козбагарова Б.Е.
Оралова А.К.
Рахимова Г.М.
Турсекеева К.К.

Директор КГУ «Школа №9
для одаренных детей «Зерде»

А. Жанибекова

Организации образования экстернатной формы обучения регистрируют документы строгой отчетности в соответствии с приказом Министра образования и науки от 29 августа 2016 года № 531 «Об утверждении формы документов строгой отчетности, используемых организациями образования в образовательной деятельности». В экстернатной форме нет отдельной книги учета и выдачи документов строгой отчетности, так как регистрируются в книге выдачи документов строгой отчетности закрепленной школы.

Министерство образования и науки Республики Казахстан

Книга учета и выдачи аттестатов об окончании основной средней школы

(наименование организации среднего образования)

(города района, села)

(область, город республиканского значения и столица)

Книга начата в _____ году

Книга окончена в _____ году

2 часть. Учет выдачи аттестатов об окончании организации основного среднего образования

Внутренняя сторона книги (левая сторона)

№	Серия и номер аттестата	Ф.И.О. (при наличии) окончившегося 9 коассов	Число, месяц и год рождения	Год поступления в данную организацию среднего образования	Оценка знаний по предметам
1	2	3	4	5	6

до конца страницы (правая сторона)

Награждение	Год, месяц, число решения педсовета об окончании организации основного среднего образования	Расписка в получении аттестата об окончании основной средней школы

Последняя страница книги

В настоящей книге, пронумерованной, прошнурованной и скрепленной печатью _____ страниц (прописью)

Директор организации среднего образования (подпись)

Место печати

«_____» _____ года

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Книга учета и выдачи аттестатов об общем среднем образовании

2 часть. Учет выдачи аттестатов об общем среднем образовании
Внутренняя сторона книги (левая сторона книги)

№	Серия и номер аттестата об общем среднем образовании	Ф.И.О. (при наличии) окончившего среднюю школу	Число, месяц и год рождения	Год поступления в данную организацию среднего образования	Оценка знаний по предметам
1	2	3	4	5	6

До конца страницы (правая сторона)

Награждение	Год, месяц, число решения педсовета об окончании средней школы	Расписка в получении аттестата об общем среднем образовании

Последняя страница книги

В настоящей книге, пронумерованной, прошнурованной и скрепленной печатью _____ страниц (прописью)

Директор организации среднего образования _____
(подпись)

Место печати

«_____» _____ года

Примечание: Аналогичный электронный вариант Книги учета и выдачи аттестатов об общем среднем образовании используется наравне с бумажным вариантом [6].

Основанием для выдачи обучающимся, прошедшим итоговую аттестацию, аттестата об основном среднем образовании, аттестата об общем среднем образовании является решение соответствующей (экзаменационной, квалификационной, аттестационной) комиссии. Ниже приводим образцы документов утвержденных Приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 14 марта 2017 года о внесении изменений в приказ

Министра образования и науки Республики Казахстан от 28 января 2015 года №39 «Об утверждении видов и форм документов об образовании государственного образца и Правила их выдачи [7]. (рисунок 1 и 2)

<p>Негізгі орта білім туралы АТТЕСТАТ НОБ № _____ Осы аттестат _____ _____ (тегі, аты, әкесінің аты) (болған жағдайда) _____ берілді Ол _____ жылы _____ _____ _____ (білім беру ұйымының толық атауы) _____ бітірді және негізгі орта білімнің жалпы білім беретін оқу бағдарламасын меңгерді Директор _____ / _____ / Директордың орынбасары _____ / _____ / Сынып жетекшісі _____ / _____ / М.О. _____ _____ жылғы " ____ " _____ берілді Елді мекен _____ Тіркеу нөмірі № _____</p>	<p>АТТЕСТАТ Об основном среднем образовании НОБ № _____ Настоящий аттестат выдан _____ _____ (фамилия, имя, отчество) (при его наличии) в том, что он (-а) в _____ году _____ окончил (а) _____ _____ _____ (полное наименование организации образования) и освоил (-а) _____ общеобразовательную учебную программу основного среднего образования Директор _____ / _____ / Заместитель директора _____ / _____ / Классный руководитель _____ / _____ / _____ / М.П. _____ Выдан " ____ " _____ года Населенный пункт _____ Регистрационный номер № _____</p>
--	--

Рисунок 1. Аттестат об основном среднем образовании

<p>Жалпы орта білім туралы АТТЕСТАТ ЖОБ № _____ Осы аттестат _____ _____ _____ (тегі, аты, әкесінің аты) (болған жағдайда) _____ берілді. ол _____ жылы _____ _____ _____ (білім беру ұйымының толық атауы) бітірді және жалпы орта білімнің жалпы білім беретін оқу бағдарламасын меңгерді. Директор _____ / _____ / Директордың орынбасары _____ / _____ / _____ / Сынып жетекшісі _____ / _____ /</p>	<p>АТТЕСТАТ об общем среднем образовании ЖОБ № _____ Настоящий аттестат выдан _____ _____ _____ (фамилия, имя, отчество) (при его наличии) _____ в том, что он (-а) в _____ году _____ окончил (-а) _____ _____ _____ _____ (полное наименование организации образования) и освоил (-а) _____ общеобразовательную учебную программу общего среднего образования. Директор _____ / _____ / Заместитель директора _____ / _____ /</p>
--	---

_____ / М.О. _____ жылғы " ____ " _____ берілді. Елді мекен _____ Тіркеу нөмірі № _____	_____ / Классный руководитель _____ / _____ / М.П. Выдан " ____ " _____ года Населенный пункт _____ Регистрационный номер № _____
--	---

Рисунок 2. Аттестат об общем среднем образовании

В случае, когда учащиеся, выезжающие на обучение за рубеж, не имеют возможности (по уважительным причинам) сдавать итоговую аттестацию в сроки, установленные решением педагогического совета школы, родители или законные представители экстернов пишут заявление на имя руководителя областного, городов Астана и Алматы управления (городского, районного отдела) образования о переносе сроков сдачи экзаменов (образец приводится ниже).

И.о. начальника Управления
образования города Астаны
Жангозину А.К

Уважаемый Ануар Канатович!

Мы, родители учащихся экстернов, которые в 2016-2017 учебном году обучались за рубежом (Великобритания, США, Испания, Австрия, Швейцария, Китай) обращаемся к Вам с просьбой о переносе итоговой аттестации за курс общей средней школы на более поздний срок.

Наши дети, обучаясь за границей, одновременно, в этом же учебном году были зачислены на экстернатную форму обучения в КГУ «Школа №9 для одаренных детей «Зерде» Акимата города Астаны. И приказом № 127 от 12.05.2017 г. были допущены к итоговой аттестаций. Итоговая аттестация в форме экзаменов в школе по срокам совпали с экзаменами в школах за рубежом, где они в настоящее время обучаются.

Убедительно просим Вас, уважаемый Ануар Канатович, не отказать в нашей просьбе и дать возможность нашим детям получить аттестаты об общем среднем образовании Республики Казахстан.

С Уважением родители:

1. Айбек Назым Айбекқызы
2. Альбеков Арыстан Еркенович
3. Әбжан Жанхайдар Мадиярұлы
4. Елшібек Ботакөз Елшібекқызы
5. Савчук Максим Дмитриевич
6. Тәттібек-тегі Жанерке Талғатқызы
7. Төлегенова Назерке Құтты-қожақызы
8. Тотаев Алмаз Бауржанұлы

9. Назарбай Адина
10. Баймұрынов Айдархан Ермұханұлы
11. Нургалиев Диас Женисович
12. Тугел Әлібек Азизбекұлы

И.о. начальнику Управления
Образования города Астаны
Жангозину А.К

ХОДАТАЙСТВО

На основании поданных заявлений и предоставленных документов, администрация КГУ «Школа №9 для одаренных детей «Зерде» Акимата города Астаны просит Вас рассмотреть вопрос о переносе итоговой аттестации в форме экзаменов следующих учащихся:

за курс общей средней школы в период с 19.06. по 29.06.2017г:

1. Айбек Назым Айбекқызы
2. Альбеков Арыстан Еркенович
3. Әбжан Жанхайдар Мадиярұлы
4. Елшібек Ботакөз Елшібекқызы
5. Савчук Максим Дмитриевич
6. Тәттібек-тегі Жанерке Талгатқызы
7. Толегенова Назерке Құтты-кожақызы
8. Тотаев Алмаз Бауржанұлы
9. Назарбай Адина

за курс основного среднего образования с 28.06.2017 по 16.07.2017г:

1. Баймұрынов Айдархан Ермұханұлы
2. Нургалиев Диас Женисович
3. Тугел Әлібек Азизбекұлы

И.о. директора школы
Исп.Симакина Г.Н

Г.С. Байулова

БҰЙРЫҚ

26.05.2017

Астана қаласы

ПРИКАЗ

№361

г.Астана

**О сдаче итоговой аттестации
учащихся в 2016-2017 учебном году
не сдавших в назначенный срок**

В соответствии с приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 16 ноября 2016 года № 660 «О внесении изменения в приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 18 марта 2008 года № 125 «Об утверждении Типовых правил проведения текущего контроля

успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся» и на основании документов, представленных администрацией школы для одаренных детей №9 «Зерде» **ПРИКАЗЫВАЮ:**

1. В связи с продолжением учебы за границей учащимся 11 класса Айбек Назым, Альбекову Арыстану, Эбжан Жанхайдару, Елшібек Ботакөз, Савчук Максиму, Тәттібек-тегі Төлегеновой Назерке, Тотаеву Алмазу, Назарбай Адине разрешить сдать итоговую аттестацию за курс общей средней школы после установленного срока (с 19 по 29 июня).

2. В связи с продолжением учебы за границей учащимся экстернам 9 класса Баймұрынову Айдархану, Нургалиеву Диасу, Түгел Әлібеку разрешить сдать итоговую аттестацию за курс основной средней школы после установленного срока (с 28 июня по 16 июля).

3. Исполняющей обязанность директора школы №9 «Зерде» Г. Байуловой организовано провести экзамены в соответствии с приложением.

4. Заведующей методическим кабинетом (Г. Ибраева) подготовить экзаменационные материалы для обязательных экзаменов.

5. Контроль за исполнением данного приказа оставляю за собой.

Исполняющий обязанность
руководителя

А. Жангозин

На основании приказа Управления образования протокольным решением педагогического совета обратившимся с заявлением экстернам предоставляется возможность сдать итоговую аттестацию.

Выписка из решения
педагогического совета от №6 15.05.2017
КГУ «Школа №9 для одаренных детей «Зерде»

В соответствии с главой 7 «Типовых правил проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся в организациях образования, реализующих общеобразовательные учебные программы начального, основного среднего, общего среднего образования», утвержденных приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 18 марта 2008г. №125 и на основании промежуточных аттестаций и ведомостей оценок по предметам входящим в КОСО, заявления родителей предоставленных документов перенести итоговую аттестацию за курс общего среднего образования вс 19.06.2017 г по 29.06.2017 г.

1. Айбек Назым Айбекқызы
2. Альбеков Арыстан Еркенович
3. Эбжан Жанхайдар Мадиярұлы
4. Елшібек Ботакөз Елшібекқызы
5. Савчук Максим Дмитриевич

6. Тәттібек-тегі Жанерке Талгатқызы
7. Толегенова Назерке Құтты-кожақызы
8. Тотаев Алмаз Бауржанұлы
9. Назарбай Адина

за курс основного среднего образования с 28.06.2017 по 16.07.2017г:

1. Баймұрынов Айдархан Ермуханұлы
2. Нургалиев Диас Женисович
3. Тугел Әлібек Азизбекұлы

Председатель пед.совета

Г.С. Байулова

БЕКІТЕМІН

Дарынды балаларға арналған №9
«Зерде» мектебінің директоры м.а

_____ Г.С.Байулова
«___» _____ 2017 ж.

ПЕРЕНОС ЭКЗАМЕНОВ

Расписание итоговой аттестации экстернов за курс основной
средней школы
(с русским языком обучения)

Таблица 7 – Расписание перенесенных экзаменов за курс
основной средней школы

№	Дата время	Предмет	Кабинет	Форма экзамена	Экзаменатор	Ассистенты
1	28.06.2017 09:00- 10:00	Казахский язык	26	Устно	Жанибекова А.Ж.	Данебаева Г.П
2	30.06.2017 09:00- 10:00	Английский язык	23	Устно	Бекенова Б.М.	Иманбаева Б.Ж.
3	04.07.2017 09:00- 11:00	Русский язык	20	Диктант	Козбагарова Б.Е.	Турсекеева К. К.
4	06.07. 2017 09:00- 12:00	Алгебра	26	Письменный экзамен	Симакина Г. Н.	Сарсенова Ж.Ш.

Заместитель директора

Г.Н.Симакина

БЕКІТЕМІН
Дарынды балаларға арналған №9
«Зерде» мектебінің директоры м.а
_____ Г.С.Байулова
«» _____ 2017 ж.

ПЕРЕНОС ЭКЗАМЕНОВ ЕМТИХАНДАРДЫ АУЫСТЫРУ

Расписание итоговой аттестации экстернов за курс общей средней
школы (с русским языком обучения)

Таблица 8 – Расписание перенесенных экзаменов за курс общей средней школы

№	Дата время	Предмет	Кабинет	Форма экзамена	Экзаменатор	Ассистенты
1	19.06.17. 9 ⁰⁰	Русский язык	24	Эссе	Турсекеева К.К.	Данебаева Г.П.
2	19.06.17 9 ⁰⁰	Английский язык	23	Тест	Бекенова Б.М.	Айтказинова Б.Т., Иманбаева Б. Ж.
3	19.06.17 9 ⁰⁰	География	23	Тест	Шокатова Г.Ш.	Бекдаирова В.Ж., Байулова Г.С.
4	22.06.17. 9 ⁰⁰	Казахский язык и литература	4	Тест	Жанибекова А. Ж.	Букенова Г.А., Данебаева Г.П.
5	26.06.17. 9 ⁰⁰	Алгебра и начало анализа	26	Письменный экзамен	Симакина Г.Н.	Типан С. Есенбеков С.Т.
6	29.06.17. 9 ⁰⁰	История Казахстана	36	Устный экзамен по билетам	Рахимова Г.М.	Абубакирова Э.С. Тогтаухан М.

Заместитель директора

Г.Н.Симакина

Выписка из решения педагогического совета №11 от 30.06.2017 г.

«Об окончании курса
общей средней школы»

На основании приказов МОН РК №125 от 18.03.2003 г., №660 от 16.11.2016 г. «Об утверждении Типовых правил проведения текущего контроля, успеваемости...» №128 от 24.03.2017 г. «О сроках завершения 2016-2017 учебного года, перечне учебных предметов, выносимых на итоговую аттестацию» приказа управления образования г. Астана №241 от 11.04.2017 г. в соответствии с результатами промежуточной и итоговой аттестации на основании решения педагогического совета №11 от 30.06.2017 г. в соответствии с удовлетворительными результатами промежуточной и итоговой аттестации по предметам, перечень которых указан в аттестате об общем среднем образовании, считать окончившими курс общего среднего образования и вручить следующим учащимся

10 (десять) аттестатов об общем среднем образовании обычного образца

11. Айбек Назым Айбеккызы
12. Альбеков Арстан Еркенович
13. Назарбай Адина Адилеткызы
14. Савчук Максим Дмитриевич
15. Таттибек-теги Жанерке Талгаткызы
16. Абдуразахов Шохан Нажметдинович
17. Абжан Жанхайдар Мадиярулы
18. Елшибек Ботагоз Елшибеккызы
19. Толегенова Назерке Кутты-Кожакызы
20. Тотаев Алмаз Бауржанулы

Директор школы

А. Жанибекова

Кроме того, в Казахстане действует несколько видов программы обмена учащимися старших классов, в частности:

- программа международного образования Казахстанско-Американского межправительственного сотрудничества АСПРЯЛ/АКСЕЛС;

- FLEX («The Future Leaders Exchange Program», «Программа обмена будущих лидеров»).

- Программа полностью финансируется правительством США через Государственный департамент США, поэтому, выезжающие на обучение за рубеж по программе обмена учащимися старших классов, согласно приложению 2 приказа Министра образования и науки Республики Казахстан «Об утверждении стандартов государственных услуг, оказываемых местными исполнительными органами в сфере образования» от 8 апреля 2015 года № 179:

Если обучающийся без сопровождения родителей или лиц их заменяющих выезжает за границу, то на основании документа получателя услуги, подтверждающего обучение за рубежом, имеет право на получение образования в форме экстерната.

В соответствии с указанным приказом в 2016-2017 учебном году по международной программе АСПРЯЛ/АКСЕЛС несколько обучающихся Северо-Казахстанской области обучаются в экстернатной форме.

Для обучения в экстернатной форме обучающийся по международной программе обмена старшеклассниками на основании справки-приглашения страны обучения (рисунок 3) родитель или юридическое лицо подает заявление и представляет необходимые документы в центр обслуживания населения (рисунок 4).

05 Мая 2016г.
г. Алматы

СПРАВКА

Настоящим подтверждаем, что **Бегман Дария Нурмахановна**, 2000 года рождения, проживающая по адресу: Казахстан, г. Петропавловск, ул. Набаева 200 действительно является финалистом Программы обмена для старшеклассников.

Программа обмена для старшеклассников является некоммерческой и полностью финансируется Правительством США.

Программа проводится Американскими Советами по Международному Образованию при поддержке Министерства образования Республики Казахстан в соответствии с Казахстанско-Американским межправительственным соглашением.

Это означает, что по условиям программы **Бегман Д. Н.** проживать и обучаться на территории США в течение учебного года 2016-2017. Продолжительность программы - с 15 июля 2016 по 15 июля 2017 года.

Справка дана по месту требования.

Региональный Директор представительства
Корпорации «Американских Советов
по Международному Образованию:
АСПРЯЛ/АКСЕЛС» в РК
Джессика Леонард

Подпись

20 A Kazibek bi 4th floor, Almaty 050010, Kazakhstan, Tel. +7(727)2919226; 2919235; 2919259 Fax +7(727)2919314

Источник: Седения Северо-Казахстанского управления образования

Рисунок 3. Справка страны приглашающей на обучение

ОПИСЬ
ДОКУМЕНТОВ № 002094686504

Дата приема: 19.10.2016 16:16   Дата выдачи: 09.11.2016

Предств / Клиент: Абдралиева Айгуля Жанатовна / Бегман Дария Нурмаханқызы

Оператор: Алимжанова Жанна Имангалиевна   Консультант:

Ведомство: Отдел образования Акимата города Петропавловск

ПДГ: Отдел №1 г. Петропавловск Департамента "Центр обслуживания населения" - филиала НАО "Государственная корпорация "Правительство для граждан" по Северо-Казахстанской области

Услуга: Выдача разрешений на обучение в форме экстерната в организациях основного среднего, общего среднего образования

Стоимость: Гос. пошлина: 0,00 тг.

Контакты: ☎ 8 (777)   ✉   ✉   ✉

Список принятых документов:

- * Врачебно-консультационное заключение комиссии (Оригинал, Кол-во: 1)
- * Доверенность, подтверждающая полномочия представителя № СВИД-ВО О РОЖДЕНИИ 2973756 от 15.03.2013 (Копия, Кол-во: 1)
- * Документ, подтверждающий обучение за рубежом (Сканированная копия, Кол-во: 1)
- * Заявление о выдаче разрешений на обучение в форме экстерната (Сканированная копия, Кол-во: 1)
- * Справка о временном проживании за рубежом родителей обучающегося или лиц, их заменяющих (Оригинал, Кол-во: 1)
- * Табель успеваемости за последний класс обучения обучающегося (Копия, Кол-во: 1)
- * Табель успеваемости за последний класс обучения обучающегося (Оригинал, Кол-во: 1)
- * Удостоверение личности Республики Казахстан № _____ от 28.01.2016 действителен до 27.01.2026 (Электронный документ, Кол-во: 1)
- * Удостоверение личности Республики Казахстан № _____ от 20.02.2012 действителен до 19.02.2022 (Электронный документ, Кол-во: 1)

Оператор: Алимжанова Жанна Имангалиевна	Представитель: Абдралиева Айгуля Жанатовна
---	--

▲ Я, БЕГМАН ДАРИЯ НУРМАХАНҚЫЗЫ, даю согласие на фотосъемку, аудио-видеозапись при обслуживании в ЦОН.

Источник: Седения Северо-Казахстанского управления образования

Рисунок 4. Перечень принятых документов ЦОН

Центр обслуживания населения выдает информационное письмо о регистрации заявления (рисунок 5).

ХҚКО
халыққа қызмет көрсету орталығы

Жіберілген арыздардың тізілімі № 14134939660

Өкіл орган: *16.08.08 05-16-10-45/4079*
Петропавл қаласы білім бөлімі

ХҚКО: «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы» КЕ АҚ Солтүстік Қазақстан облысы бойынша филиалы - «Халыққа қызмет көрсету орталығы» департаментінің
Петропавл қ. №1 бөлімі

Мерзімі: 29.08.2016 17:54

№	Арыздың № (Идентификатор)	Арызды қабылдаған қызметкердің Т.А.Ә.	Клиент/Үміт	Қызмет	Қабылдау уақыты	Қайтару күні	Бағасы	Берілген құжаттардың тізімі	Күйі
1	002090778481	Султангазиева Анастасия Ивановна	КОРЯВЧЕНКО ВЛАДИМИР ПЕСНИДОВИЧ	Негізгі орта, жалпы орта білім беру ұйымдарында экстернат нысанында оқытуға рұқсат беру	29.08.2016	21.09.2016	0,00		

Барлығы: 1

Берді: Қамалиева Асемгүл Қайыровна *Кам*

Қабылдады:

Источник: Седения Северо-Казахстанского управления образования

Рисунок 5. Информация о регистрации заявления

Выпускники 11 класса, выезжавшие на учебу за рубеж по линии международного обмена обучающимися и окончившие там образовательные учреждения, итоговую аттестацию за 11 класс проходят в школах Республики Казахстан. После прохождения итоговой аттестации им выдается аттестат об общем среднем образовании, утвержденный приказом № 39, с учетом отметок по предметам, изучавшимся за рубежом, годовых и итоговых оценок, полученных в предыдущих классах в школах Республики Казахстан.

Подготовку экзаменационных материалов для выпускников 11 класса, выезжающих на учебу за рубеж по линии международного обмена обучающимися осуществляет школа [5]

Оплата труда учителей работающих в экстернатной форме обучения реализуется в соответствии с Постановлением Правительства Республики Казахстан от 31 декабря 2015 года № 1139 «О системе оплаты труда гражданских служащих, работников организаций, содержащихся за счет средств государственного бюджета, работников казенных предприятий».

Для стимулирования труда педагогов школы, принимавших экзамены экстернов во время трудового отпуска, готовится служебная записка на имя

директора школы с целью предоставления дополнительных выходных (образец служебной записки приложен ниже).

Директору школы №9 для
одаренных детей «Зерде»
Жумабековой Э.Ж.
от зам. директора экстернатной
формой обучения Симакиной Г.Н.

Служебная записка

На основании приказа Управления образования от 26.05.2017 г. №361 «О переносе экзаменов», согласно расписания итоговой аттестации в 9 и 11 классах, прошу предоставить отгулы учителям-предметникам, принимавшим итоговую аттестацию в дни своего трудового отпуска:

- 5. Бекеновой Б.М. – 4 дня
- 6. Турсекеевой К.К. – 2 дня
- 7. Сонгобай Т. – 2 дня
- 8. Букеновой Г.И. – 1 день

Заместитель директора

Г.Н.Симакина

На основании служебной записки директор издает приказ о предоставлении дополнительных выходных дней учителям-предметникам.

Изучение зарубежного опыта экстернатного обучения показывает, что одной из новых форм получения образования является экстернат.

Изменения, которые происходят в связи с интеграцией **России** в мировое экономическое пространство, обуславливают востребованность современно образованных, нравственных, предприимчивых людей. Экстернат как форма получения общего образования предоставляет обучающимся возможность высвободить время для углубленных занятий творчеством, спортом, научными исследованиями, сосредоточить усилия на подготовке в высшие учебные заведения.

В соответствии с статьей 10 Закона Российской Федерации «Об образовании», «Типовым положением об общеобразовательном учреждении», утвержденным Правительством Российской Федерации от 19 марта 2001 года №196, граждане Российской Федерации имеют право на выбор формы освоения образовательных программ в общеобразовательном учреждении.

Документом, определяющим порядок получения общего образования в форме экстерната, является «Положение о получении общего образования в форме экстерната», утвержденное приказом Министерства образования Российской Федерации от 23 июня 2000 года №1884, и приказ от 17 апреля 2001 года №1728 «О внесении изменений и дополнений в приказ Министерства образования Российской Федерации от 23 июня 2000 года №1884».

Согласно Положению о получении общего образования в форме экстерната, обучающийся самостоятельно осваивает учебные программы, в общеобразовательное учреждение обращается только для прохождения промежуточной и итоговой аттестации по установленному графику. Также экстернат является бесплатной формой обучения [8].

Перейдя на экстернатную форму образования, экстерны каждой параллели распределяются по группам (численность до 25 человек), которые в свою очередь объединены в аттестационные потоки. Для групп экстернов составляется расписание консультаций и экзаменов промежуточной аттестации на первое и второе полугодия. Порядок, форма и сроки промежуточной аттестации устанавливаются самим учреждением. Промежуточная аттестация может проводиться в форме устных экзаменов, письменных работ, зачетов, защиты рефератов и творческих работ, проектных работ, тестирования [8].

Прием документов от экстернов для прохождения промежуточной аттестации заканчивается 1 марта, за три месяца до начала итоговой аттестации. Экзамены проводятся для учащихся с 1 по 11 класс.

Промежуточная и государственная (итоговая) аттестация организовываются в соответствии с Положением о проведении государственной (итоговой) аттестации (приказ Министерства образования РФ от 23.06.2000 г. № 1884). На промежуточную аттестацию выносятся не более 12 предметов базисного учебного плана. В связи с тем, что выпускники 9 и 11 классов не должны сдавать более 12 экзаменов на промежуточной аттестации, экстерны, пожелавшие окончить за один год 7, 8, 9 классы или 10, 11 классы, аттестовываются за курс 7-8-9 или 10-11 классов [9].

Изучается социальный заказ экстернов и их родителей и промежуточная аттестация в выпускных классах организовывается учитывая их заказ.

Для экстернов 10 - 11 класса промежуточная аттестация продолжается до 30 апреля. Государственная (итоговая) аттестация проводится один раз в год, в сроки, установленные Министерством образования Российской Федерации.

Права экстернов России:

1. Экстерн имеет право на консультации по каждому предмету. Длительность консультации может составлять от 15 минут до 2 часов в год.

2. Экстерн имеет право посещать практические и лабораторные занятия для получения практических навыков.

3. Учащемуся обязаны предоставить справочную и учебную литературу как в школьной библиотеке.

4. Экстерн имеет право принимать участие в олимпиадах и конкурсах. Также для обучения на экстернатной основе будущие экстерны или их законные представители должны учитывать следующее:

- в первую очередь необходимо ознакомиться со списком, в котором перечислены экстернаты Москвы или другого города по выбору;
- обсудить с директором школы возможность обучения экстерном;
- написать заявление по определенной форме;
- предоставить необходимые документы;

- составить и утвердить индивидуальный график обучения;
- получить учебники и учебно-методические пособия, материалы [10].

В Российской Федерации оказываются следующие услуги экстернатной формы:

Школы-экстернаты. Специальные образовательные учреждения, в которых подростки сдают ряд программных предметов за 4 месяца. Например, первые две недели ученики слушают лекции по курсу химии, а затем сразу же сдают зачёт. Оставшиеся полгода старшеклассники лишь числятся в школе и спокойно готовятся к экзаменам. Большинство родителей выпускников считают этот вариант идеальным [11].

Экстернат в собственной школе. Обучающийся должен освоить все предметы самостоятельно, прийти в школу и сдать экзамен в установленное время.

Частичный экстернат. Название говорит само за себя: это тот же самый экстернат, но брать под свою ответственность можно не все предметы. Нельзя изучать самостоятельно те дисциплины, по которым выпускник сдаёт ЕГЭ (однако если ваш ребёнок отличник и занимается индивидуально с преподавателем, то договориться можно), а также физкультуру. На самом деле введён он не во всех школах, и на каждом педсовете по итогам года администрация решает, будет такая форма обучения в следующем году или нет.

Собственно, и проблемы тех, кто на частичном экстернате, почти те же, что и у тех, кто на полном. Уроки по некоторым предметам ученик посещает, пишет контрольные работы и отвечает домашнее задание наравне со всеми. И в то же время, предоставленного кусочка воли может быть достаточно, чтобы старшеклассник сдавал все экстернатные предметы в конце мая, вместо запланированной середины декабря [11].

Школы экстернаты должны иметь хорошо оснащенные учебные кабинеты и библиотеку с достаточным фондом учебников по всем предметам. Своевременно выявлять и устранять недостатки процесса аттестации учащихся, позволяет система информационно-аналитического обеспечения. Социологи экстерната систематизируют результаты экзаменов, выясняют причины пропусков, что повышает эффективность процесса в целом.

Работу с родителями проводят, директор школы и заместитель директора по экстернату, специалисты экстерната. При поступлении родителей и учащихся инструктируют об особенностях экстернатной формы образования директор школы и заместитель директора по экстернату на приеме и родительских собраниях. Социологи экстерната контролируют выполнение графиков сдачи экзаменов и успеваемость экстернов. Именно они сообщают родителям о неуспевающих и пропустивших экзамены учащихся.

Экстернат осуществляется на основании заявления, заявление подает один из родителей или законный представитель учащегося.

1. Заявление на имя директора школы.

2. Личное дело (табель с итоговыми оценками за предыдущие классы, подписанный родителем, классным руководителем, директором школы и с

печатью организации образования; учащиеся, выпущенные из колледжа – академическую справку, документ об основном среднем образовании).

3. Копия свидетельства о рождении или паспорта обучающегося;

4. Фотографии 3х4.

5. Медицинская справка.

Вместе с тем, в системе экстерната существует порядок оформления документов в школах, обучающихся на экстернатной основе:

- делопроизводство по форме экстерната ведется отдельно;
- на протоколах промежуточной и итоговой аттестации ставится отметка «экстернат»;
- если по какой-то причине ученик, обучающийся в общеобразовательной школе, прошел промежуточную аттестацию по предмету в форме экстерната, об этом оформляется отдельный протокол;
- в этом случае справка обучающегося о промежуточной аттестации хранится в личном деле ученика, а на странице классного журнала по предмету возле его фамилии делается запись, «сдал в виде экстерна» и выставляются экзаменационные и итоговые оценки [11].

В Украине документами, определяющим порядок получения общего образования в форме экстерната, является:

- Закон «Об образовании» (приказ № 369 от 13.03.2017 г.);
- «Положение об экстернате в общеобразовательных учебных заведениях», утвержденное приказом Министерства образования и науки Украины от 19.05.2008 № 43;
- приказ Министерства образования и науки Украины от 18.02.2008 № 94 (в редакции приказа Министерства образования и науки Украины от 21.12.2009 года № 1151) «Об утверждении Положения о государственной итоговой аттестации учащихся (воспитанников) системы общего среднего образования»;
- приказ Министерства образования и науки Украины от 23.11.2010 № 1116 «О внесении изменений в раздел VI Положения о государственной итоговой аттестации учащихся (воспитанников) в системе общего среднего образования»;
- приказ Министерства образования и науки Украины от 19.03.2001 № 127 «Об оплате труда педагогических работников за проведение аттестации у экстернов».

В правилах даны определения терминам «экстернат» и «экстерн» [12].

Получение образования экстерном не ограничивается возрастом.

Возможность пройти годовое оценивание соответствующего класса и аттестацию образовательного уровня соответственно начального, базового и полного общего среднего образования имеют лица, которые:

- по любым уважительным причинам не имеют возможности посещать учебные занятия в учебном заведении;
- ускоренно овладели учебный материал соответствующего класса, ступени обучения;

- не завершили обучение в учебном заведении системы общего среднего образования;

- являются учениками общеобразовательных учебных заведений с дневной формой обучения и по не зависящим от них причинам не могут пройти годовое оценивание и аттестацию не более чем из двух предметов;

- являются выпускниками общеобразовательных учебных заведений предыдущих лет, которые в свое время не имели годового оценивания и (или) не прошли аттестацию любых предметов

Для получения образования в форме экстерната согласно Положению про экстернат необходимо предоставить следующие документы до 1 марта:

- заявление на имя директора (личная - для совершеннолетних, заявление родителей или лиц их заменяющих - для несовершеннолетних

- данные об образовательном уровне;

- копию паспорта с пропиской или свидетельства о рождении;

- согласие на сбор и обработку персональных данных.

С 1 марта текущего года до момента проведения Государственной Итоговой Аттестации (ГИА) проводится обучение выпускников в форме экстерната, по завершению выставляются годовые оценки по предметам инвариативной части учебного плана, по итогам годового оценивания ученик получает допуск к ГИА.

В мае месяце проводится Государственная Итоговая Аттестация.

В мае-июне проводится выдача документов об образовании соответствующего уровня.

В Украине на данный момент есть достаточно много вариантов школьного обучения:

1. Очное – школу посещать в полном объеме.

2. Индивидуальное обучение – в начальной школе – 5 часов в неделю, в основной школе – 8 часов и в 10-11 классах – 14 часов в неделю наедине с учителями, то есть ученику объясняют новую тему, он дома работает над заданиями и во время следующего посещения школы показывает домашнее задание и пишет контрольную работу по предметам.

3. Экстернатное обучение – учащиеся раз в год должны пройти аттестацию по каждому предмету за данный класс. Этот вариант возможен в любой школе [12].

В Республике Беларусь аттестация в порядке экстерната проводится в соответствии с Кодексом Республики Беларусь об образовании и Инструкцией об аттестации в порядке экстерната, утвержденной постановлением Министерства образования Республики Беларусь от 25.07.2011 г. №130.

Экстерн – учащийся, который полностью или частично освоил содержание образовательной программы базового образования или образовательной программы среднего образования самостоятельно либо в учреждении образования, не прошедшем государственную аккредитацию, и в целях подтверждения этого при наличии уважительных причин неосвоения

указанных программ в учреждении образования допущен к аттестации в порядке экстерната.

Экстернат – процедура итоговой аттестации учащегося, которая выражается в выставлении экзаменационных отметок по учебным предметам типового учебного плана базовой школы при освоении содержания образовательной программы базового образования, типового учебного плана средней школы при освоении содержания образовательной программы среднего образования, по которым экстерн сдает экзамены, в том числе выпускные экзамены, и (или) в выставлении отметок из справки об обучении.

Допуск к аттестации в порядке экстерната. Решение о допуске к аттестации в порядке экстерната принимает управление образования местного исполнительного и распорядительного органа по месту жительства (месту пребывания) лица на основании его заявления (заявления законного представителя несовершеннолетнего).

Частичное усвоение содержания образовательной программы базового образования, образовательной программы среднего образования в учреждении образования при аттестации в порядке экстерната может быть подтверждено справкой об обучении (академическая справка, справка об успеваемости), полное усвоение образовательной программы базового образования – свидетельством об общем базовом образовании.

Формой аттестации в порядке экстерната является экзамен, в том числе выпускной экзамен. Результаты аттестации в порядке экстерната оцениваются отметками в баллах по десятибалльной шкале, в том числе отметкой 0 (ноль) баллов, либо делается запись «не изучал(а)». Положительными являются отметки от 1 (одного) до 10 (десяти) баллов и запись «не изучал(а)».

Итоговая аттестация по учебным предметам «Физическая культура и здоровье», «Трудовое обучение», «Допризывная и медицинская подготовка» проводится по желанию экстерна. Если по этим учебным предметам он не аттестован, то в свидетельстве об общем базовом образовании или аттестате об общем среднем образовании делается запись «не изучал(а)».

Экстерну, который получил по одному, нескольким экзаменам, в том числе выпускным экзаменам, по учебным предметам отметку 0 (ноль) баллов, выдается справка об обучении.

Экстерну, успешно прошедшему аттестацию в порядке экстерната, выдается документ об образовании (свидетельство об общем базовом образовании, аттестат об общем среднем образовании).

Перечень предоставляемых документов для принятия решения о допуске к аттестации в порядке экстерната:

- заявление;
  - свидетельство об общем базовом образовании;
  - справка об обучении (академическая справка, справка об успеваемости)
- или личное дело учащегося;
- справка с места жительства;
  - копия с.30-32 паспорта, паспорт предъявляется лично;

Срок предоставления документов – до 25 апреля текущего года. После 25 апреля документы к рассмотрению принимаются с согласия Министерства образования Республики Беларусь (для лиц, имеющих уважительные причины).

Экстерн имеет право пользоваться учебниками, учебными пособиями и на получение консультаций по учебным предметам.

Аттестация в порядке экстерната проводится в мае-июне [13].

Современная школа должна создавать учащимся условия для их самовоспитания, самообучения и самореализации.

Экстернатная форма, как вид получения обучающимся общего образования, дает возможность глубже заниматься творчеством, найти время заниматься научными исследованиями, спортом, позволяет мобилизовать силы и подготовиться к поступлению в высшие учебные заведения.

2 Особенности экстернатного обучения в организациях основного и общего среднего образования

В соответствии с Государственной программой развития образования и науки Республики Казахстан на 2016-2019 годы, утвержденной Указом Президента Республики Казахстан от 1 марта 2016 года № 205, основными направлениями работы по повышению качества образования являются обеспечение равного доступа всех участников образовательного процесса к лучшим образовательным ресурсам и технологиям; удовлетворение потребности учащихся в получении образования, обеспечивающего успех в быстро меняющемся мире; формирование в общеобразовательных школах интеллектуального, физически и духовно развитого гражданина Республики Казахстан.

Для того, чтобы подготовить школьника для жизни в таких условиях, уже недостаточно академических знаний, функциональных навыков, личностных компетенций и отношений. Необходимы абсолютно новые качества – метапознания, метакомпетенции.

Передовые экономики требуют смены целей образования от «человека знающего» – к «человеку, способному творчески мыслить, действовать, саморазвиваться».

Содержащиеся в экстернате возможности удовлетворения образовательных потребностей школьников не исключают проблем. К наиболее острым относятся проблемы дидактического уровня и, как следствие, качества усвоения знаний. Сегодняшний общеобразовательный экстернат может существовать либо при условии явного или скрытого занижения проверочного эталона, либо за счет системной дидактической поддержки (В.Н.Вершинин, Е.Б.Рыкова). Следовательно, нужны новые подходы к созданию условий, обеспечивающих эффективность обучения в форме экстерната. Наибольшим потенциалом являются условия, относящиеся к субъекту самообразовательной деятельности, так как качество обучения зависит от самого ученика. Таким условием выступает подготовленность школьника к экстернатной форме обучения – учебная компетенция самообразования [14].

Понятие *«учебная компетентность самообразования школьника»* определяется исходя из понятий «компетентность», «учебная компетентность» и основных признаков субъекта – обучающегося в форме экстерната. Обучающегося-экстерна отличают: осознанность информационного запроса, выраженная в понимании смысла и целей обращения к образовательному содержанию и его источникам; ангажированность, предусматривающая добровольное созидательное включение в образовательный процесс; критичность мышления, позволяющая адекватно оценивать и корректировать ход обучения; самостоятельность в достижении позитивных образовательных результатов (И.Р.Шнайдер).

В мировой образовательной практике «компетентность» выступает в качестве центрального понятия, так как: во-первых, объединяет в себе

навыковую и интеллектуальную составляющие образования; во-вторых, в само понятие «компетентность» заложена идеология толкования содержания образования, формируемого «от результата»; в-третьих, компетентность обладает интегративной природой, поскольку она включает ряд близких умений и знаний, релевантных относительно широкой сферы культуры и деятельности [15].

Согласно «Стратегии модернизации содержания общего образования», основными результатами деятельности образовательного учреждения должна стать не система знаний, умений и навыков сама по себе. Речь идет о наборе ключевых компетенций учащихся в интеллектуальной, правовой, информационной и других сферах. В документе указывается на компетентность в сфере самостоятельной познавательной деятельности, основанная на усвоении способов приобретения знаний из различных источников информации, в том числе внешкольных.

Учебная деятельность есть форма существования экстерна как субъекта учения, в ней выражаются, проявляются и формируются все качества личности, ее характеристики. Умение учиться и умение решать задачи в той или иной предметной области – это разные умения. Учебная компетенция самообразования школьника–экстерна концентрирует умения учиться как множество универсальных учебных умений, которые и являются основой интеграции всех предметов, а в конечном итоге непрерывного, развивающего обучения.

Под *учебной компетентностью*, таким образом, понимается определенный уровень умений, способностей, мотивационной составляющей, который позволяет эффективно решать образовательные задачи, приобретать и конструировать новое знание, овладевать новыми способами деятельности.

Самообразование – это система внутренней самоорганизации по усвоению опыта поколений, направленной на собственное развитие. Признаки самообразования: осознанность в выборе содержания, методов и форм; добровольность, самостоятельность познавательной деятельности; положительное отношение к ней; индивидуальность процесса познания.

Принимая во внимание характеристики учебной компетенции, самообразования и признаков экстернов, в диссертации дается определение *учебной компетенции самообразования школьника–экстерна* как интегративного качества личности, обладающей теоретической и практической подготовленностью к самостоятельной учебной деятельности, определяющей способность к приобретению предметных компетенций на основе добровольности, самостоятельности познавательной деятельности и положительного отношения к ней [16].

В целях определения целей формирования рассматриваемых видов учебной компетентности разработано ее структурно-содержательная модель (таблица 9).

Таблица 9. Структурно-содержательная модель учебной компетентности самообразования школьника-экстерна

Компонент компетентности	Содержание компонента
Когнитивный	<i>объем</i> общеобразовательных знаний, используемых в качестве основы, фундамента, а зачастую и метода в самообразовательной познавательной деятельности
Мотивационный	<i>отношение</i> к учебной деятельности, к расширению кругозора, к постоянному пополнению знаний и повышению общекультурного уровня
Деятельностный	<ul style="list-style-type: none"> - <i>умения</i> самостоятельного овладения знаниями и познавательными умениями при использовании различных источников и в разных формах самообразования (чтения, слушания, наблюдения, эксперимента и др.); - <i>умения</i> умственной деятельности (чувственного познания, «техники мышления», в частности видения проблем и выбора путей их решения); - <i>умения</i> самоорганизации познавательной деятельности (выбора источников познания и форм самообразования, планирования, организации рабочего места, самоорганизации деятельности, самоучета, самоконтроля и др.)
Личностный	<i>качества</i> : адекватная самооценка; уверенность в себе; умение управлять конкретными эмоциональными состояниями, действовать разумно и выполнять действия, направленные на достижение сознательно поставленной цели.

Форма и сроки аттестации устанавливаются руководителями организаций среднего образования в соответствии с учебными программами и рабочими учебными планами. Консультации, промежуточные аттестации по общеобразовательным предметам проводятся с декабря по апрель включительно текущего учебного года по графику, утвержденному руководителями организаций образования с учетом временных возможностей учащихся. За курс основной школы экстерны аттестуются по предметам, включаемым в свидетельство об основном среднем образовании, за курс средней школы по предметам, включаемым в аттестат об общем среднем образовании.

Обучение в форме экстерната в организациях среднего образования предусматривает предоставление глубоких знаний, развитие разговорной и письменной речи, системного мышления, правильно говорить и писать. Поэтому для обучающихся в экстернатной форме должна ставиться цель

развивать письменную культуру речи и повышение качества системного письма.

В рамках учебного предмета «Русский язык» изучается современный русский литературный язык в его реальном функционировании в условиях полиэтнического Казахстана.

Цель обучения русскому языку – воспитание творчески активной языковой личности путем формирования языковой, речевой, коммуникативной компетенций на основе [17]:

- освоения описательной и функциональной языковой системы, норм употребления средств разных уровней, активизации последних в продуктивной речевой деятельности, обогащения словарного запаса и синтаксического строя речи;

- овладения законами построения связного высказывания, общей культурой общения, механизмами совершенствования речи и творческого использования языка.

Следует усилить работу с текстом как источником информации, направить ее на развитие скорочтения, умений выделять главную и второстепенную, явную и скрытую, текстовую и внетекстовую информацию, лаконично представлять информацию и выступать перед публикой, излагать собственную точку зрения, аргументировать ее в устной и письменной (эссе) формах.

Необходимо развивать такие читательские умения, как нахождение информации, заданной в явном виде; формулирование выводов; интерпретация и обобщение информации; анализ и оценка содержания, языковых особенностей и структуры текста.

Посредством предмета «Русская литература» осуществляется приобщение к чтению, формируется устойчивый интерес к чтению.

Учебный предмет нацелен на развитие образованной, культурной, функционально грамотной личности путем знакомства с нравственными образцами, выработанными человечеством в целом и народом своей страны.

Изучение русской литературы в школе основано, в первую очередь, на анализе произведения: идейно-художественном, сюжетно-композиционном, стилевом. Особое внимание уделяется изучению творческой истории произведения, рассмотрению произведения в сравнительном контексте русской литературы и казахской литературы, русской литературы Казахстана [17].

О том, что при разработке методических рекомендаций по организации экстернатной формы обучения для организаций основного и общего среднего образования был изучен опыт экстернатного обучения школы № 9 для одаренных детей «Зерде» было отмечено выше. Образцы заданий для контроля текущих знаний и промежуточной аттестации также взяты из опыта данной школы.

Задания для промежуточной аттестации по учебному предмету «Русский язык» для школ с русским языком обучения разрабатываются в нескольких вариантах.

5 класс. Задание. Прочитайте текст, выполните задания

Осень в тайге

Шла по тайге осень. На тропинке она прошуршала листом. На речке осень развесила седые туманы. Вьется туман над лесом, прячет просеку, поляну, березки и елочки.

На юг тянутся перелетные птицы. Тихо в березовых чашах. На опушке видишь одинокое деревце в золотом наряде. Тоненькая (2) осинка трепещет листочками. Воздух прохладен и свеж. Вянут луговые травы.

Легкий мороз ночью (1) посеребрил елочки. Хрупкий ледок затянул

1. Произвести синтаксический разбор выделенного предложения
2. Произвести фонетический (1) разбор выделенного слова
3. Произвести разбор по составу (2) выделенного слова
4. К слову **тянутся** подобрать синонимы

7 класс. Задание. Прочитайте текст, выполните задания

Волки

О волках ходит много выдуманных рассказов. Говорят о нападениях волков на людей о **растерзанных** одиноких путниках на зимних пустынных дорогах. Страшные эти рассказы выдуманы досужими людьми. Волки сами боятся человека а опасен человеку бешеный волк как опасны и бешеные собаки.

В тундре я видел волков, преследовавших табунки кочующих северных оленей. Волки выполняют возложенную на них природой жестокую но подчас и полезную роль. Известно, что находящиеся под охраной человека домашние олени часто заболевают заразной копытной болезнью и погибают. У диких оленей этой болезни не наблюдали потому что преследовавшие оленей волки уничтожали **заболевших** животных. (По И. Соколову-Микитову).

1. Расставить пропущенные знаки препинания
2. Произвести разбор по составу и морфологический разбор выделенных слов
3. Подобрать синонимы к слову **роль**.

10 класс. I текст. Прочитайте текст, выполните задания

Вода бессмертия
(Узбекская сказка)

В давние времена Искандер Двурогий завоевал весь мир. Но в одном из походов одолели его тяжкие раны, и он почувствовал приближение смерти. Но он хотел жить вечно и царствовать в завоёванных им странах. И приказал найти ему средство для продления жизни на века. Самые мудрые и самые сведущие лекари посоветовали ему испить живой воды из родника, расположенного на краю света. Молва утверждала, что тот, кто попробует этой воды, будет жить вечно.

Самые быстрые воины помчали владыку к заветному источнику. Зачерпнул Искандер золотым ковшом воды из родника, но не успел поднести его к губам, как перед ним появился худой сгорбленный старик. «Сын мой, – промолвил старик, – если ты глотишь воды из этого родника, то станешь бессмертным». «Но я этого хочу!» – воскликнул Искандер. «Не спеши, сын мой, – и остановил его старик. – Сначала послушай... Три тысячи лет назад я завоевал все царства на земле. Весь мир лежал у моих ног, и никто не смел поднять на меня глаза. Вот тогда я и решил стать бессмертным, чтобы вечно повелевать народами и государствами. И выпил воды из этого источника. Но прошло всего сто лет, и народы восстали и прогнали меня с трона. И когда я теперь приближаюсь к людям и называю им своё имя, они плюют мне в лицо.

Старик исчез. А Искандер в глубоком раздумье набрал пузырёк с волшебной водой, спрятал его на груди и приказал воинам нести себя домой.

Смертный час застал его в пути. Достал он пузырёк, но не решился выпить воду бессмертия и выплеснул её на землю.

1. Описываемое событие происходит

А) в давние времена; В) в XVIII веке; С) в XIX веке; Д) в XX веке; Е) в наше время

2. Куда отправляется герой?

А) к реке; В) к горе; С) к источнику; Д) к лесу; Е) к старику.

3. С кем встречается герой?

А) с муллой; В) со стариком; С) со старухой; Д) с джигитом; Е) с девушкой.

4. Я и решил стать

А) великим; В) красивым; С) умным; Д) сильным; Е) бессмертным.

5. Воду бессмертия Искандер

А) отдал старику; В) отдал воинам; С) выплеснул на землю; Д) выпил; Е) понес домой

2 текст

Кнут

– Дедушка, смотри, какой я кнут нашёл! – Дед поднял очки на лоб. – Ишь ты – ремённый! И, никак, в шесть концов сплетённый.

Я взмахнул кнутовищем и звучно щёлкнул.

– Ловко... И где же ты его нашёл?

– А на дороге.

– И ты не знаешь, чей это кнут?

Я как можно натуральнее пожал плечами. Хотя я, конечно, знал, чей это кнут. Деда Егора! Он как раз вчера ездил на станцию и, видимо, обронил его. Дед вздохнул: – День только начался, а ты уже дважды согрешил: кнут чужой взял и мне соврал. И снова принялся отбивать косу. Закончив, позвал меня: – Эй, Вовк, я вот всё думаю, где же ты будешь кнутом этим щёлкать. На улице нельзя. Вдруг Егор увидит иль ребята. И скажут ему. В саду разве что? Но там не размахнёшься – простора нет. Вот и получается – спрятать его надо.

Вечером, за самоваром, дед опять заговорил о кнутах.

– Ну, ты надумал, где прятать-то его будешь? Под подушкой оно вроде надёжней всего...

Я покраснел. Я как раз раздумывал именно над этим – где спрятать кнут. А дед продолжал, неторопливо прихлёбывая из блюда: – Взять чужую вещь – дело нехитрое. А вот спрятать её, так чтобы хозяин не увидел, – тут надобно крепко покумекать. Но ты же у нас головастый. Мать говорит – на одни пятёрки учишься...

Красный и потный – не от чая горячего, а от дедовских насмешливых глаз – я медленно слез с лавки, в сенцах взял кнут и вышел за огороды.

Щёлкнул там напоследок, причём без всякого удовольствия, побрёл загородной тропкой к дому деда Егора. А потом вдруг побежал: так мне захотелось поскорее избавиться от этого злополучного кнута. (В. Волков)

1. Определи героев произведения

А) дед, внук, дед Егор; В) внук, дед; С) внук, дед, Вовка; Д) старик, старуха, внук; Е) дедушка, бабушка, внучка.

2. Где происходят события, описанные в тексте?

А) в городе; В) в селе; С) в горах; Д) в лесу; Е) в ауле.

3. В какое время суток происходят события, описанные в тексте?

А) утром; В) утром, днем, вечером; С) утром, вечером; Д) вечером, ночью; Е) днем, вечером.

4. Где Вовка нашел кнут?

А) в саду; В) в горах; С) во дворе; Д) на дороге; Е) в лесу.

5. В чем была радость обладания кнутом?

А) звучно щелкать; В) хвастать перед ребятами; С) хранить под подушкой; Д) хвастать перед дедушкой; Е) возвращать хозяину.

Учителя-предметники, работающие по экстернатной форме для контроля и оценки текущих знаний экстернов готовят 6 вариантов тестов и отправляют на электронную почту экстернов. Экстерн в обязательном порядке должен выполнить 2 варианта по выбору, остальные варианты может выполнить или нет, на свое усмотрение. 1-2 варианта тестовых заданий предлагаем для образца.

10 класс. Русский язык

1. Буква з пропущена в приставке

А) ра...цветала; В) ра...тащили; С) ра...возили; Д) ра...ссохлась; Е) ра...сада.

2. Слово с правильным переносом

А) апелл-яция; В) а-ритмия; С) ар-гонавт; Д) а-рия; Е) аббревиатур-а.

3. Непроизносимый согласный в слове

А) заря...ка; В) опас...но; С) ненас...ный; Д) заме...ка; Е) чудес...ный.

4. Определение понятия «омонимы»

А) слова, очень близкие по лексическому значению

- В) слова, вышедшие из активного употребления
- С) слова с противоположным лексическим значением
- Д) устойчивые сочетания слов
- Е) слова, совпадающие по звучанию или написанию, но разные по лексическому значению

5. Форма слова *провод*

- А) водить; В) проводник; С) водитель, Д) провода; Е) водяной.

6. Существительное с соединительной гласной -е-

- А) лист...пад; В) овц...матка; С) равн...правие; Д) электр...воз; Е) лес...степь.

7. Количество наречий в ряду *навзничь, вскачь, заносчив, ешь, наотмашь*

- А) 4; В) 2; С) 5; Д) 1; Е) 3.

8. Предложение с предлогом

- А) Всю дорогу они шли впереди. В) Люблю сидеть около печки. С) Мал золотник, да дорог. Д) Пусть сильнее грянет буря! Е) Вблизи мы разглядели зверя.

9. Прилагательное в простой форме сравнительной степени

- А) более интересный; В) самый интересный; С) интереснее; Д) интереснейший; Е) интересные.

10. Стил ь текста:

Есть слово пострашнее, чем порок,

Чем снаряд над окопными рвами.

Я советую людям при ссорах

Осторожнее быть со словами.

- А) официально-деловой; В) художественный; С) публицистический; Д) разговорный; Е) научный.

11. Слово с Ъ (твёрдый знак)

- А) кол...е; В) руж...ё; С) сем...я; Д) об...ём; Е) в...юга.

12. Антонимическая пара

- А) полезный, вредный; В) огромный, громадный; С) искусный, искусственный; Д) сражаться, биться; Е) старый, ветхий.

13. Форма слова «вода»

- А) водой; В) водный; С) подводник; Д) водяной; Е) безводный

14. Подчинительный союз, относящийся к группе условных

- А) потому что; В) когда, едва; С) как, точно; Д) что, чтобы; Е) если бы.

15. Непроизводные предлоги

- А) вследствие, в продолжение; В) вокруг, вопреки; С) без, через; Д) ввиду, вдоль; Е) кругом, возле.

16. *В траве, в кустах кизила и дикого шиповника, в виноградниках и на деревьях – повсюду заливались цикады.*

Однородные члены предложения отвечают на вопрос

- А) какие? В) когда? С) как? Д) кто? Е) где?

17. Нераспространенное предложение

А) Весело сияет месяц над городом. В) С запада надвигается дождевая туча. С) Вечереет. D) Раскрылось голубое небо от облаков. Е) Нам стало скучно

18. Однокоренное слово к слову *нос*

А) носовой; В) поднос; С) разносить; D) носить; Е) вынос.

19. Деепричастия образуются от

А) глаголов; В) наречий; С) прилагательных; D) существительных; Е) причастий.

20. Предложение с обособленным обстоятельством (знаки препинания не расставлены)

А) Все кроме отца считали его неудачником.

В) Я долго не спал взволнованный переживаниями дня.

С) Несмотря на обстоятельства встреча с учениками состоялась.

D) Дунул ветерок полный разнообразных запахов.

Е) Звуки музыки веселые и грустные доносились с большого теплохода

Объектами учебного предмета «**Иностранный язык**» является языковая система (фонетика, лексика, грамматика), виды речевой деятельности (аудирование, говорение, чтение, письмо), межкультурные функции изучаемого языка. Развития навыков говорения (диалогической и монологической речи) используются репродуктивные и репродуктивно-продуктивные упражнения: для диалогической речи могут быть использованы упражнения в воспроизведении диалогов-образцов, фраз, клише, идиоматических выражений, речевых структур (грамматика), лексических единиц (лексика). Упражнения могут носить творческий характер. Развитие навыков монологической речи осуществляется на репродуктивном и репродуктивно-продуктивном уровнях. Для лучшего усвоения необходимого материала можно рекомендовать выполнение упражнений сначала письменно, а затем устно.

Основные правила итоговой аттестации учащихся по английскому языку:

– выпускники 9-х классов, выбравшие пятым предметом иностранный язык, проходят итоговую аттестацию в виде экзамена;

– экзамен предусматривает итоговый контроль полученных знаний умений и навыков по иностранному языку.

Экзамен состоит из трех этапов: лексико-грамматический тест, говорение на одну из выбранных тем и пересказ текста.

Лексико-грамматический тест состоит из 25 вопросов, из них 11 вопросов касаются изученной лексики, 11 вопросов по грамматике и 3 вопроса – по страноведению, истории изучаемого языка. На выполнение лексико-грамматического теста дается 25-30 минут.

Темы для этапа «Говорение» выбираются из тематики учебной программы. Количество тем зависит от количества учащихся, выбравших предмет «Иностранный язык», т.е. один учащийся – одна тема. При низком количестве экзаменуемых выбирается не меньше 10 тем, при большом количестве учащихся – не больше 25 тем. Экзаменуемый должен уметь употреблять идиоматические выражения, пословицы и поговорки, правильно произносит слова, свободно отвечает на вопросы экзаменатора, употребляет

сложноподчиненные или сложносочиненные предложения.

Этап «Пересказ». Тексты на пересказ выбираются из дополнительных источников, они в полном объеме должны охватывать изучаемую тематику. Объем текста не должен превышать 500-700 слов. Текстами для пересказа могут быть: литературный отрывок (рассказ), исторические факты, статья, биография и т.д. На подготовку дается 10 минут. Экзаменующийся, прочитав текст как минимум 2 раза, должен воспроизвести его [17].

9 класс. Английский язык

1. We ... you next week.

A) see; B) will see; C) is going to see; D) is seeing

2. If she ... the exam, she'll go to university

A) is passing; B) will pass; C) passes; D) won't pass.

3. I'll buy ... milk if I go to the supermarket

A) a; B) an; C) some; D) any.

4 ... you ever met a famous person?

A) Has; B) Do; C) Did; D) Have.

5. They've never ... to a rock concert

A) saw; B) seen; C) gone; D) been.

6. It's not my bag. It's ...

A) hers; B) her; C) him; D) mine.

7. He hasn't phoned ...

A) just; B) already; C) ever; D) yet

8. I'm not hungry. I ... had lunch

A) have yet; B) have just; C) already have; D) just have

9. You don't ... go now. You can go tomorrow

A) must; B) mustn't; C) have to; D) have

10. This is the best chocolate in the world. It ... in Switzerland

A) were made; B) is made; C) makes; D) made

11. The book ... in 1954

A) is written; B) were written; C) was written; D) wrote.

12. If you see a snake,

A) 'll run! B) running! C) to run! D) run!

13. At school last year I ... wear black shoes

A) must; B) mustn't; C) have to; D) had to.

14. This jacket is. It's too short for me.

A) not long enough; B) long enough; C) enough long; D) too long.

15. It's ... beautiful day. Let's go out

A) so; B) such; C) such a; D) very.

16. The film. already started when we got to the cinema

A) has; B) was; C) have; D) had.

17. If you went to bed earlier, you. so tired

A) wouldn't feel; B) will feel; C) would feel; D) didn't feel.

18. They ... live in Buenos Aires before they went to Madrid

- A) were; B) used to; C) had used to; D) use to.
19. She said she . at 9 o' clock.
a) was coming; B) coming; C) come; D) has come.
20. I'm not sure if I'll go to the party. I stay at home.
A) must; B) has to; C) mustn't; D) might.
21. That's Mr Thomson. He's the teacher. gives us a lot of tests
A) when; B) which; C) who; D) where.
22. They don't live here, .
A) don't they? B) do they? C) are they? D) aren't they?
23. I . for three hours. I haven't finished it yet!
A) read; B) have been reading; C) was reading; D) am reading.
24. I went to the supermarket ... some food.
A) for to buy; B) to buying; C) to buy; D) for buying.
25. They come from Rome. They ... be Italian
A) could; B) can; C) must; D) can't.

При изучении предмета «Математика» с целью формирования и развития математической грамотности рекомендуется научить учащихся:

- ориентироваться в справочных материалах, осуществлять поиск определений, формул и других утверждений в учебной и справочной литературе;
- пользоваться математическими формулами, самостоятельно составлять формулы зависимостей между величинами на основе обобщения частных случаев;
- решать практико-ориентированные задания с использованием приобретенных математических знаний, умений, вычислительных, измерительных и графических навыков;
- аргументировать свою точку зрения, участвовать в обсуждении и делать логически обоснованные выводы;
- работать с математическим текстом (анализировать, извлекать необходимую информацию), ясно и точно выражать свои мысли в устной и письменной речи с применением математической терминологии и символики.

Обучение математике – это в первую очередь *решение задач*. Имеющийся массив математических вопросов, упражнений и заданий разнообразен по своей тематике, сложности и педагогической направленности. Поэтому задачи выступают как главное средство индивидуализации обучения математике[18].

Развитие мышления и способности к математической деятельности осуществляется в ходе самостоятельных размышлений учащихся над задачами. Умение решать задачи – критерий успешности обучения математике. Диалог учителя и ученика строится в ходе обсуждения задач и их решений. Самостоятельная деятельность учащихся по решению задач занимает главное место в обучении математике, что существенно ограничивает сферу информационно-разъяснительных, пассивных методов и форм.

Контрольная работа – это метод исследования или проверки. Контрольные работы проводятся по специальному плану. В плане контрольных

работ должны правильно указываться цель и задачи, методы проведения работы. Виды контрольных работ: контрольная работа по теме, контрольная работа по разделу, итоговая контрольная работа, также контрольную работу проводимую во время переводных экзаменов можно назвать итоговой контрольной работой.

Итоговая контрольная работа проводится в конце учебного года. Здесь учитываются результаты контрольных работ проведенных по темам и разделам предмета. Определяются уровень теоретических и практических знаний обучающихся за учебный год. Основой итогового контроля является экзамен и оценивание годовой успеваемости обучающихся.

В учебном процессе применяются общие, групповые и индивидуальные формы контрольных работ. В общей контрольной работе для всех обучающихся задаются задания или вопросы одинаковые по содержанию. Индивидуальная форма контроля дает возможность определить знания, умения и навыки обучающегося.

6 класс. Письменная работа по математике на весенних переводных экзаменах

1) Выполните действия:

$$\left(3\frac{7}{16} : 1\frac{7}{8} - \frac{2}{15}\right) \cdot 0,9 + 17,17$$

2) Решите уравнение.

$$\text{а) } 11,2 : \left(x - \frac{2}{15}\right) = 6; \text{ б) } \left(\frac{x+5}{3}\right) = 9 - \frac{7x+2}{5}; \text{ в) } 1\frac{7}{9}x - 1\frac{1}{9} = 4\frac{2}{9}(1-x)$$

3) Упростите выражения. Приведите подобные слагаемые.

$$\text{а) } -(6b-40)-(38+7b);$$

$$\text{б) } x(y+m)-y(x+m)-m(x+y);$$

$$\text{в) } 7,8(3x-5)+(80-39y)-0,3(10+78x-130y).$$

4) Решите неравенства. Решение изобразить на числовом промежутке.

$$\text{а) } 4y+10 \geq 2(1-y)+24;$$

$$\text{б) } \frac{10-x}{6} > \frac{x+7}{5};$$

$$\text{в) } 3,3x-0,4(4-3x) \leq 9,3+5(0,7-x);$$

$$\text{г) } \begin{cases} 3(x+8) > 9-2x \\ 3(x+4) \geq x+5 \end{cases}$$

5) Решите системы уравнений.

$$\text{а) } \begin{cases} x-y=9 \\ x+y=29 \end{cases} \quad \text{б) } \begin{cases} 2x+4y-4=0 \\ x+2y-3=0 \end{cases}$$

б) Постройте график функций, заданной формулой $y=3x-2$

7) Задача: Длины сторон треугольника относятся как 5:4:3. Найдите стороны треугольника, если его периметр равен 24 см.

8 класс. Письменная работа по математике на весенних переводных экзаменах

1. Упростите выражение.

а) $\sqrt{25a} + \sqrt{16a} - \sqrt{64a}$; б) $(\sqrt{5} - a)(\sqrt{5} + a)$;

в) $(\sqrt{x} - \sqrt{y})(x + \sqrt{xy} + y)$; г) $\frac{2a}{\sqrt{a+5}} - \frac{50}{\sqrt{a+5}}$

2. Решите уравнения.

а) $9x^2 - 12x + 4 = 0$; б) $(x+5)^2 + (x-2)^2 + (x-7)(x+7) = 11x + 8$;

в) $\frac{x-5}{x+6} - \frac{x+6}{x-5} = 0$; г) $\frac{1-2x}{x^2-1} - \frac{1}{x+1} = \frac{2}{x-1}$.

3. Вычислите.

а) $48 * \sqrt{\frac{49}{256}} - \frac{26}{3} * \sqrt{\frac{900}{169}} + 62 * (\frac{144}{961})$

б) $2\sqrt{3}(\sqrt{12} + 3\sqrt{5}) - \sqrt{5}(6\sqrt{3} - \sqrt{20})$

в) $\sqrt{\frac{62^2 - 12^2}{89^2 - 32^2}}$

4. Решите неравенства.

а) $8x^2 - 2x - 1 > 0$; б) $16 + 22x - 3x^2 \geq 0$; в) $\frac{x+2}{x+5} \geq 0$; г) $\frac{2}{x-5} \leq 3 - \frac{14}{x}$

5. Построить график функции.

а) $y = \sqrt{x} - 1$; б) $y = -x^2 + 5$.

2. Один из катетов прямоугольного треугольника на 2 см больше, чем второй, а гипотенуза равна 10 см. Найдите площадь треугольника.

10 класс. Письменная работа по математике на весенних переводных экзаменах

1. Решите уравнения.

б) $\sin x = \frac{\sqrt{2}}{2}$; б) $6\sin 5x - 6 = 0$; в) $\cos\left(\frac{x}{8} + \frac{\pi}{4}\right) - 1 = 0$;

г) $\cos 5x + \cos 3x = 0$; д) $6\operatorname{tg}^2 x + \operatorname{tg} x - 1 = 0$.

3. Найдите производные функций и вычислите значение в точке x_0 .

а) $f(x) = 4x^6 + 7x^5 + x + 1$, $x_0 = 1$

б) $f(x) = x^2(x-1)$, $x_0 = -1$

в) $f(x) = \frac{x+1}{x-2}$, $x_0 = -1$

г) $(3\sqrt{x} - 2x^2 + x^5)^5$, $x_0 = 1$

д) $f(x) = \frac{3x+4}{\cos x}$, $x_0 = \frac{\pi}{3}$

4. Напишите уравнение касательной к графику функции $y = f(x)$ в точке

$f(x) = 4x^2 + x - 1$ $x_0 = 2$

5. Исследуйте функцию и постройте её график.

$Y = x^3 + 3x - 5$

6. Точка движется прямолинейно по закону $x(t) = 2t^2 + 3$ (м). Найдите скорость движения при $t = 2$ сек.

Тестовые задания для текущего контроля знания экстернов

1. Какое из чисел является корнем уравнения $x^3 + 3x^2 + 3x + 1 = 0$?
A) 1; B) 0; C) -1; D) 2.
2. Решением системы уравнений $\begin{cases} x^2 + y^2 = 5, \\ xy = -2. \end{cases}$ является пара чисел
A) (1;2); B) (2;1); C) (-1;2); D) (-1;-2).
3. Сколько корней имеет уравнение $x(x-1)(x-2)(x-3)(x+4) = 0$?
A) 5; B) 2; C) 4; D) 6.
4. Найдите произведение корней уравнения $x(x+1)(x-2,5)(x-0,45)(x+4)(x+5) = 0$.
A) 45; B) 0; C) -22,5; D) -225.
5. Выполните деление многочленов: $(6x^3 + 19x^2 + 19x + 6) : (3x + 2)$
A) $2x^2 - 5x + 3$; B) $2x^2 + 5x + 3$; C) $x^2 - 5x + 3 + 2$; D) $2x^2 + 5x - 3$.
6. Сколько решений имеет система $\begin{cases} x^2 + y^2 = 10, \\ xy = 3. \end{cases}$?
7. Сократите дробь $\frac{(x-2)(x+1)}{x^3 - 2x^2 - x + 2}$.
8. Решите уравнение $x^3 - 3x^2 - 4x + 12 = 0$.
9. Разность двух положительных чисел равна 20, а их произведение равно 96. Найдите эти числа.
10. Найдите радианную меру угла 140° .
A) $\frac{7\pi}{9}$; B) $\frac{14\pi}{9}$; C) $\frac{7\pi}{18}$; D) $\frac{\pi}{9}$.
11. Вычислите $(2 \cos \frac{\pi}{3} - \operatorname{tg} \frac{\pi}{4}) : \sin \frac{\pi}{6}$
A) 1; B) 2; C) 3; D) 0.
12. Определите четверть, в которой расположена точка, полученная поворотом точки P(1; 0) на заданный угол $\alpha = 725^\circ$
A) 1 четв.; B) 2 четв.; C) 3 четв.; D) 4 четв.
13. Укажите пять первых членов последовательности, заданной формулой ее n -го члена $a_n = n^3(n - 4)$.
A) -3, -16, -27, 0, 125; B) 0, -3, -16, -27, -125; C) 1, 2, 3, 4, 5; D) -27, -16, -3, 0, 125.
14. Первый член арифметической прогрессии $a_1, a_2, 4, 8, \dots$ равен
A) 1; B) 12; C) -4; D) -1.
15. В геометрической прогрессии $b_1 = 3, q = 2$. Найдите b_6 .
A) 96; B) 48; C) 36; D) 192.
16. Число -61 является членом арифметической прогрессии 1; -5; .... Найдите его номер
A) 12; B) 11; C) 10; D) 9.
17. Определите знаки $\sin \alpha, \cos \alpha, \operatorname{tg} \alpha$, если $\alpha = 200^\circ$.
18. Найдите сумму первых десяти членов арифметической прогрессии 7; 1; ...

19. В геометрической прогрессии $v_1=36\sqrt{3}$, $v_2=9\sqrt{3}$. Найдите q
20. Разность между вторым и первым членами геометрической прогрессии равна -3, а разность между третьим и вторым её членами равна -6. Найдите сумму пяти её первых членов
21. Чему равно число членов арифметической прогрессии -12;-8; ..., меньших 48.
22. Сколько корней имеет уравнение $x(x+1)(x-2)(x-3)(x+4)(x+5) = 0$?
А) 5; В) 2; С) 4; D) 6.
23. Найдите произведение корней уравнения $x(x+2)(x-0,5)(x-4,5)(x+5)=0$
А) 4,5; В) 0; С) 22,5; D) -22,5.
24. Выполните деление многочленов: $(6x^3-x^2-20x+12):(2x-3)$.
А) $3x^2+4x-4$; В) $3x^2+2x-4$; С) $3x^2+x-4$; D) $3x^2-4x-4$.
25. Сколько решений имеет система
$$\begin{cases} x^2 + y^2 = 13, \\ xy = 6. \end{cases} ?$$

В состав образовательной области входит естественнонаучный цикл предметов: «Естествознание», «География», «Физика», «Химия» и «Биология».

Особенности обучения учебного предмета «Естествознание» в 5 классе: ориентация учебной деятельности на формирование функциональной грамотности личности учащегося. Одним из ее важнейших компонентов является естественнонаучная грамотность.

Учащимся должны быть созданы условия для развития:

- умений описывать, объяснять и прогнозировать естественнонаучные процессы и явления;
- умений интерпретировать аргументацию и выводы;
- понимания методов исследований, выявления вопросов и проблем, которые могут быть решены с помощью научных методов [17].

Тестовые задания для текущего контроля знаний экстернов

5 класс. Естествознание. 2 вариант

1. Солнце, планеты и другие тела, которые движутся вокруг Солнца, называются:
А) Солнечная система; В) Вселенная; С) биосфера.
2. Спутником Земли является
А) Юпитер; В) Марс; С) Луна.
3. По какой звезде легче всего определить стороны горизонта
А) Арктур; В) Полярная звезда; С) Орион.
4. Окружность, расположенная на равном расстоянии от обоих полюсов называется
А) экватор; В) широта; С) долгота.
5. Первым космонавтом планеты является
А) С. П. Королев; В) К. Э. Циолковский; С) Ю. А. Гагарин.
6. Что обозначает на карте цвет гор и водоемов

А) ширину гор и водоемов; В) длину гор и водоемов; С) высоту гор и глубину водоемов.

7. Водная оболочка земли называется

А) атмосфера; В) гидросфера; С) литосфера.

8. Как называется процесс превращения жидкой воды в газообразную

А) конденсация; В) испарение; С) замерзание.

9. Самое глубокое озеро в мире

А) Ладожское; В) Байкал; С) Аральское.

10. Воздушная оболочка Земли называется

А) гидросфера; В) атмосфера; С) биосфера.

11. Наука изучающая небесные тела

А) биология; В) астрономия; С) география.

12. Прибор измеряющий атмосферное давление

А) барометр; В) гигрометр; С) термометр.

13. Первым высказал мысль о том, что Земля, как и другие планеты, вращается вокруг Солнца и вокруг своей оси

А) И.Ньютон; В) Г. Галилей; С) Н.Коперник.

14. Среднее расстояние от Солнца до Земли

А) 100 млн. км; В) 150 млн. км; С) 195 млн. км.

15. Планеты вращаются вокруг Солнца, который называется

А) орбита; В) ось; С) кольцо.

16. Планеты земной группы

А) Плутон, Уран, Марс; В) Меркурий, Венера, Марс, Земля; С) Юпитер, Сатурн, Уран, Нептун

17. Число планет входящих в состав Солнечной системы

А) 6; В) 5; С) 8.

18. Самый большой материк Земли – это ...

А) Евразия; В) Африка; С) Антарктида.

19. Самый большой по площади океан

А) Атлантический; В) Тихий; С) Индийский.

20. Сколько процентов поверхности земного шара составляет суша?

А) 29%; В) 50%; С) 70%.

Особенностями обучения предметам образовательной области «Естествознание» являются:

– осознание учащимися влияния естественных наук на окружающую среду, экономическую, технологическую, социальную и этическую сферы деятельности человека;

– создание мотивации обучающихся к саморазвитию;

– приобретение обучающимися знаний о применении естественно-научных законов и закономерностей в повседневной деятельности человека.

Рекомендуется активно использовать задачи, задания и упражнения, развивающие умения применять знания по географии, физике, химии и биологии в жизненных ситуациях [17].

Важным компонентом в обучении предметам образовательной области «Естествознание» является ориентация учебной деятельности на формирование функциональной грамотности обучающегося. Одним из ее важнейших компонентов является естественнонаучная грамотность.

Рекомендуется активно использовать задачи, задания и упражнения, развивающие умения применять знания по географии, физике, химии и биологии в различных жизненных ситуациях.

Например, задание из области «Физики» продвинутого уровня: «У Балжан есть два магнита (А и В) и два одинаковых металлических гвоздика. Она двигала магнит А вдоль стола до тех пор, пока гвоздик не притянулся к магниту. Она двигала магнит В вдоль стола до тех пор, пока гвоздик не притянулся к магниту. Балжан обнаружила, что магнит А притянул гвоздик с расстояния 15 см, а магнит В притянул гвоздик с расстояния 10 см. Сырым сказал, что оба магнита одинаково сильные. Согласен ли ты с Сырымом?».

Этот вопрос требует от учащихся умения применить свои знания, рассуждать и делать выводы. Задание проверяет умение анализировать результаты опыта, находить ошибку в формулировке вывода на основе опыта и обосновывать свой ответ. Для успешного выполнения этого задания учащимся необходимо понять, что сила магнита в описанном опыте определяется по расстоянию, с которого он начинает притягивать гвоздик [19].

Задание 1. Тепловые процессы. Рахат ремонтирует старый дом. Он оставил в багажнике своей машины бутылку воды, несколько гвоздей и деревянный брусок. После того, как машина три часа простояла на солнце, температура внутри нее достигла 40°C. «Что произошло с предметами в машине?» Обведите «Да» или «Нет» для каждого утверждения.

- Температура всех предметов стала одинаковой. Да/Нет
- Спустя некоторое время вода начала кипеть. Да/Нет
- Спустя некоторое время гвозди накалились докрасна. Да/Нет

Задание 2. Звезды. Даулет любит смотреть на звезды. Однако он не может как следует наблюдать за звездами ночью, потому что живет в большом городе. В прошлом году Даулет был в сельской местности, где увидел огромное количество звезд, которые не мог видеть, когда находился в городе.

1. «Почему в сельской местности можно увидеть больше звезд, чем в больших городах?»

- А. Луна в городах ярче, и она закрывает свет многих звезд.
- В. В сельской местности по сравнению с городской, воздух более чистый.
- С. Многие звезды трудно увидеть из-за ярких городских огней.
- Д. Воздух в городах теплее за счет выделения тепла от транспорта и домов.

2. Даулет использует телескоп с линзами большого диаметра для того, чтобы наблюдать за неяркими звездами. «Почему использование телескопа с линзами большого диаметра позволяет наблюдать за неяркими звездами?»

- А) Чем больше линзы, тем больше света они собирают.
- В) Чем больше линзы, тем сильнее они увеличивают.

С) Большие линзы позволяют видеть больше небесного пространства.

Д) Большие линзы позволяют обнаружить темные цвета в звездах.

Химия. Задание 1. Развитие компетентности: умение развернуто обосновывать суждения об объектах, явлениях и процессах живой и неживой природы, давать определения, приводить доказательства. Химический завод. Представьте себе, что вы живете возле большого химического завода, производящего удобрения для сельского хозяйства. В последние годы у жителей этого района было выявлено несколько случаев хронических заболеваний органов дыхания. Многие местные жители считают, что эти заболевания вызваны выбросами токсичных газов расположенным поблизости химическим заводом. Было проведено открытое заседание, чтобы обсудить потенциальную опасность химического завода для местных жителей. На этой встрече ученые работающие на компанию, сделали следующие заявления. «Мы изучили токсичность почвы в районе завода. Мы не обнаружили следов токсичных химических соединений во взятых образцах». Заявление ученых, приглашенных обеспокоенными местными жителями: «Мы проверили число случаев хронических заболеваний органов дыхания в данной местности и сравнили его с числом случаев в районах, удаленных от химического завода. Число такого рода заболеваний вблизи химического завода больше». Владелец химического завода сослался на заявление ученых, работающих на химическую компанию, чтобы доказать, что «выбросы газов заводом не представляют угрозу для здоровья местных жителей».

1. Приведите одну причину (отличную от заявления ученых, приглашенных обеспокоенным местным населением), по которой возникает сомнение в том, что утверждают ученые, работающие на химическую компанию.

2. Ученые, приглашенные обеспокоенными местными жителями, сравнили число случаев хронических заболеваний органов дыхания у людей, живущих вблизи завода, с числом таких случаев в районе, удаленном от этого завода. Назовите одно из возможных различий между этими двумя районами, которое привело бы вас к мысли о том, что проведенное сравнение не является убедительным доказательством.

География. Задание 1. Землетрясение. В документальном фильме рассказывалось о землетрясениях и о том, как часто они происходят. В фильме также была показана дискуссия о возможности предсказания землетрясений. Геолог утверждал: «Шансы на то, что в последующие 20 лет в городе (х) произойдет землетрясение, составляют два из трех. Какое из следующих рассуждений правильно передает смысл утверждения геолога?»

А. $\frac{2}{3} \cdot 20 = 13,3$ поэтому между 13 и 14 годами от настоящего момента в городе произойдет землетрясение.

В. $\frac{2}{3}$ больше, чем $\frac{1}{2}$ поэтому можно быть уверенным, что когда-нибудь в течение 20 следующих лет в городе произойдет землетрясение.

С. Вероятность того, что когда-нибудь в следующие 20 лет в городе (х) произойдет землетрясение, больше, чем вероятность того, что оно не произойдет.

Д. Невозможно сказать о том, что может случиться, потому что никто точно не знает, когда произойдет землетрясение

Задание 2. Чем больше высота над уровнем моря, тем медленнее вращаются лопасти ветряных мельниц при одинаковой скорости ветра. «Какое из следующих утверждений лучше всего использовать для объяснения, почему лопасти ветряных мельниц, расположенных на большей высоте над уровнем моря, вращаются медленнее при одинаковой скорости ветра?»

А. Чем выше над уровнем моря, тем меньше плотность воздуха.

В. Чем выше над уровнем моря, тем ниже температура.

С. Чем выше над уровнем моря, тем меньше сила тяжести.

Д. Чем выше над уровнем моря, тем чаще идет дождь.

Биология. Если поместить в пол-литровую банку с водой (полстакана), пиявку, завязать банку сверху марлей, то мы получим природный барометр. При этом воду летом нужно менять раз в неделю, а зимой – в две недели раз.

Вопрос 1. Что Вы знаете об изменении давления атмосферного воздуха при ухудшении погоды (перед дождем или снегом)?

А. Снижается.

В. Повышается.

Ответ:

Вопрос 2. Как изменяется содержание воздуха и кислорода в воде при понижении давления атмосферного воздуха?

А. Снижается.

В. Повышается.

Ответ:

Вопрос 3. Найдите в таблице правильное соответствие между состоянием погоды и поведением пиявки.

Таблица 10 – Поведение пиявки при смене погоды

Состояние погоды	Поведение пиявки
А. Перед дождем	1. Конвульсивно подергивается
В. Ветер	2. Пиявка лежит на дне, свернувшись в клубок
С. Хорошая погода	3. Поднимается к поверхности воды
Д. Перед бурей	4. Пиявка быстро плавает, пока не успокоится ветер
Е. Снегопад	5. Пиявка всплывает к краю сосуда и лежит, пока погода не улучшится
Г. Морозная ясная погода	6. Пиявка лежит на дне

Ответ.

Вопрос 4. Объясните поведение пиявки.

Ответ:

Вопрос 5. Что Вы знаете о приборах, с помощью которых можно предсказать изменение погоды?

Задание. Потенциал покоя одной клетки 60 мВ, амплитуда при возбуждении порядка 120 мВ. Напряжение, которое может создавать электрический угорь 800 – 900 В, нильская щука 200 – 350 В. Это происходит благодаря последовательному соединению многих клеток.

Вопрос 1. Какое число клеток необходимо электрическому угрю для создания напряжения 800-900В?

- А. 5000 клеток.
- В. 7500 клеток.
- С. 3000 клеток.

Ответ:

Вопрос 2. Какое число клеток необходимо нильской щуке для создания напряжения 200-350В?

- А. 3440 клеток.
- В. 5520 клеток.
- С. 2920 клеток.

Ответ

Тестовые задания по предметам образовательной области
«Естествознание» для текущего контроля знаний экстернов

6 класс. География. Вариант 1

1. Моделью Земли является

А) глобус; В) карта; С) план; D) атлас.

2. Географическая широта – это расстояние от ...

А) экватора; В) северного полюса; С) начального меридиана; D) Москвы.

3. День 21 марта в северном полушарии называют днём:

А) летнего солнцестояния; В) весеннего равноденствия; С) осеннего равноденствия; D) зимнего солнцестояния.

4. Наиболее подробно территория изображена на карте масштаба

А) 1:2 500; В) 1:25 000; С) 1:250 000; D) 1:25 000 000.

5. Внутреннее строение Земли

А) мантия, ядро, земная кора; В) ядро, мантия, земная кора; С) земная кора, ядро, мантия; D) мантия, земная кора, ядро.

6. Горные породы образованные в результате накопления веществ выпавших в осадок на дне водоёмов называются:

А) метаморфическими; В) осадочными; С) магматическими; D) Органическими.

7. Горы на карте обозначаются цветом

А) голубым; В) жёлтым; С) зелёным; D) коричневым.

8. Смена времён года вызвана:

А) вращением Земли вокруг своей оси; В) вращением Земли вокруг солнца; С) наклоном земной оси; D) орбитой годового вращения Земли.

9. Облака образуются большей частью в
А) стратосфере; В) ионосфере; С) тропосфере; D) верхних слоях атмосферы.
10. Если в течении суток самая высокая температура $+24^{\circ}\text{C}$, а самая низкая $+10^{\circ}\text{C}$, то суточная амплитуда равна
А) 34°C ; В) 24°C ; С) 14°C ; D) 4°C .
11. На метеорологических станциях давление определяют с помощью
А) гигрометра; В) термометра; С) флюгера; D) барометра.
12. Входящая в состав гидросферы вода находится в
А) жидком состоянии; В) твёрдом состоянии; С) газообразном состоянии; D) во всех перечисленных.
13. Река НЕ может брать начало из
А) болота; В) озера; С) моря; D) родника.
14. Главная причина широтной зональности
А) изменение тепла и влажности с высотой; В) изменение тепла и влаги от экватора к полюсам; С) изменение тепла и влаги по сезонам года; D) изменение тепла и влаги из-за рельефа.
15. От чего зависит сила ветра?
А) от близости океанов; В) от разницы давления; С) от скорости вращения Земли; D) от времени года.
16. Причиной неравномерности распределения температуры по земной поверхности является
А) удаленность от Солнца; В) вращение вокруг Солнца; С) шарообразность Земли; D) внутренним строением Земли.
17. Какой животный и растительный мир характерен для саванн?
А) брусника, песцы, морошка, северные олени; В) ковыль, пырей, лисицы, сурки; С) баобаб, антилопы, трава, леопарды; D) белые медведи, мхи, лишайники, моржи.
18. Представители монголоидной расы наиболее распространены в
А) Азии; В) Америке; С) Африке; D) Европе.
19. Наука о горных породах и минералах
А) картография; В) география; С) топография; D) геология.

7 класс. География. Вариант 2

1. Части света:
А) Африка, Европа, Америка, Австралия, Антарктида, Азия.
В) Южная Америка, Австралия, Северная Америка, Евразия, Антарктида, Африка.
С) Европа, Азия, Южная Америка, Австралия, Антарктида.
2. Антарктиду открыли:
А) С.А.Шмидт, Ф.Магелан.
В) Р.Амундсен, Ф.Ф.Пржевальский;
С) Ф.Белинсгаузен, М.Лазарев.
3. К картам по содержанию относятся карты:

А) материков, океанов и их частей; В) тематические и общегеографические; С) мелкомасштабные, крупномасштабные и среднемасштабные.

4. Материковая земная кора состоит из

А) 4 слоев; В) 3 слоев; С) 2 слоев.

5. Основными формами рельефа Земли являются

А) горы и равнины; В) низменности, плоскогорья и возвышенности; С) высокие и низкие горы.

6. Основные климатические пояса мира

А) субэкваториальный, арктический, умеренный; В) экваториальный, тропический, умеренный, арктический; С) субтропический, субэкваториальный, субантарктический.

7. На экваторе пояс ...

А) низкого давления; В) высокого давления; С) переходного давления.

8. Берега Евразии омывают моря

А) Южного океана; В) Северного Ледовитого, Атлантического, Тихого, Индийского океанов; С) Атлантического, Индийского, Тихого океанов.

9. Самыми высокими горными системами Евразии являются:

А) Анды, Кордильеры, Аппалачи; В) Гималаи, Памир, Тибет; С) Скалистые горы, Береговой хребет.

10. Самый холодный климатический пояс Евразии

А) антарктический; В) умеренный; С) экваториальный.

11. Крупнейшие реки Северной Америки

А) Миссури, Макензи, Юкон; В) Амазонка, Оранжевая, Лимпопо; С) Волга, Амур, Сырдарья.

12. Государства Северной Америки

А) Бразилия, Аргентина, Чили; В) США, Канада, Мексика; С) Китай, Россия, Казахстан.

13. Горы Южной Америки

А) Анды; В) Аппалачи; С) Атлас.

14. Реки Африки

А) Конго, Нигер, Нил; В) Миссисипи, Миссури, Огайо; С) Муррей, Мургаб.

15. В Австралии представители животного мира отличаются тем, что у большинства из них есть:

А) сумка; В) рога; С) хвост.

16. В экваториальных лесах растения растут в

А) 1 ярус; В) 2 яруса; С) 3 яруса.

17. Местных жителей Австралии называют

А) аборигены; В) индейцы; С) папуасы.

18. Температуры на материке Антарктида в течение всего года

А) положительные; В) низкие отрицательные; С) по сезонам: отрицательные и высокие положительные.

19. По рельефу Антарктида самый

А) высокий; В) низкий; С) средний материк .

20. Главная река Австралии

А) Амазонка; В) Нил; С) Муррей.

21. На материке Австралия находится государство

А) Мексика; В) Австралийский союз; С) Франция.

22. На материке Антарктида население

А) негроиды; В) экваториальной расы; С) нет постоянного населения.

23. Берега Австралии омывают моря

А) Индийского океана; В) Северного Ледовитого океана; С)

Атлантического океана.

24. На материке Евразия по численности преобладают

А) европеоиды; В) монголоиды; С) негроиды.

25. Крайние точки Евразии

А) Фроуэрд, Сент-Чарлз, Рас-Энгела, Рас-Хафун;

В) Йорк, Юго-Восточный, Юго-Западный;

С) Рока, Челюскин, Пиай, Дежнева.

8 класс. Физика. Вариант 1.

1. Какой вид теплопередачи сопровождается переносом вещества?

А) теплопроводность; В) конвекция; С) излучение.

2. Какой вид теплопередачи играет основную роль при обогревании комнаты батареей водяного отопления?

А) теплопроводность; В) конвекция; С) излучение.

3. Если стоять около горящего костра, то ощущается тепло. Каким образом тепло от костра передается телу человека?

А) теплопроводностью; В) конвекцией; С) излучением.

4. Внутреннюю энергию тела можно изменить только при теплопередаче. Верно ли это утверждение?

А) нет. Внутреннюю энергию тела можно изменить только при совершении механической работы.

В) да, абсолютно верно;

С). нет. Внутреннюю энергию тела изменить нельзя.

Д) нет. Внутреннюю энергию тела можно изменить и при совершении механической работы и при теплопередаче.

5. Как называют количество теплоты, которое требуется для изменения температуры вещества массой 1 кг на 1°C ?

А) удельной теплоемкостью; В) удельной теплотой сгорания; С) удельной теплотой плавления; Д) удельной теплотой парообразования.

6. Как называют количество теплоты, которое необходимо сообщить кристаллическому телу массой 1 кг, чтобы при температуре плавления полностью перевести его в жидкое состояние?

А) удельной теплоемкостью; В) удельной теплотой сгорания; С) удельной теплотой плавления; Д) удельной теплотой парообразования.

7. Какое количество теплоты необходимо сообщить воде массой 1 кг, чтобы нагреть ее от 10° до 60°C ? Удельная теплоемкость воды $4200 \text{ Дж/кг}^{\circ}\text{C}$?

А) 21 кДж; В) 42 кДж; С) 210 кДж; D) 420 кДж.

8. При кристаллизации воды выделилось 1650 кДж энергии. Какое количество льда получилось при этом? Удельная теплота кристаллизации льда 330 кДж/кг.

А) 1,65 кг.; В) 3,3 кг.; С) 5 кг.; D) 5,3 кг.

9. На что расходуется больше теплоты: на нагревание алюминиевой кастрюли или воды в ней, если их массы одинаковы? Удельная теплоемкость алюминия 920 Дж/кг*, воды 4200 Дж/кг*.

А) кастрюли; В) воды; С) на нагревание кастрюли и воды требуется одинаковое количество теплоты.

10. Может ли КПД теплового двигателя стать равным 100%, если трение между движущимися деталями этой машины свести к нулю?

А) да; В) нет.

11. Двигатель внутреннего сгорания совершил полезную работу 230 кДж, а энергия выделившаяся при сгорании бензина оказалась равной 920 кДж. Чему равен КПД двигателя?

А) 20%; В) 25%; С) 30%; D) 35%.

12. Если стеклянную палочку потереть о бумагу, то она наэлектризуется положительно. Наэлектризуется ли при этом бумага и, если наэлектризуется, то как?

А) нет; В) да, положительно; С) да, отрицательно.

13. Как будет действовать наэлектризованная эбонитовая палочка на электрон и протон?

А) электрон притянет, протон оттолкнет; В) электрон оттолкнет, протон притянет; С) оба оттолкнет; D) оба притянет.

14. Сколько времени длилась молния, если через поперечное сечение ее канала протекает заряд в 30 Кулон при силе тока 30 кА?

А) 0.001 с.; В) 0.01 с.; С) 0.1 с.; D) 1 с.

15. Кусок проволоки разрезали пополам и половинки свили вместе. Как изменилось сопротивление проволоки?

А) не изменилось; В) уменьшилось в 2 раза; С) уменьшилось в 4 раза; D) увеличилось в 2 раза; E) увеличилось в 4 раза.

16. Проволоку пропустили через волочильный станок, в результате ее сечение уменьшилось вдвое, а объем не изменился. Как при этом изменилось сопротивление проволоки?

А) не изменилось; В) увеличилось в 2 раза; С) уменьшилось в 2 раза; D) увеличилось в 4 раза; E) уменьшилось в 4 раза.

17. Вычислите величину силы тока в обмотке электрического утюга, если при включении его в сеть 220 В он потребляет мощность 0,88 кВт.

А) 0,25 А; В) 2,5 А; С) 4 А; D) 40 А.

18. В лампочке карманного фонарика ток равен 0,2 А. Определите энергию, потребляемую лампочкой за 2 минуты, если напряжение на ней равно 2,5 В?

А) 1 Дж.; В) 6 Дж.; С) 10 Дж. ; D) 60 Дж.

19. Из какого полюса магнита выходят линии магнитного поля?
 А) из северного; В) из южного; С) из обоих полюсов.
20. Угол между падающим и отраженными лучами равен 60 градусов. Чему равен угол отражения?
 А) 20 градусов; В) 30 градусов; С) 60 градусов.
21. Луч падает на зеркало перпендикулярно. На какой угол отклонится отраженный луч от падающего, если зеркало повернуть на угол в 30 градусов?
 А) 15 градусов; В) 30 градусов; С) 60 градусов.
22. Какое изображение получается на фотопленке в фотоаппарате?
 А) увеличенное, действительное, перевернутое;
 В) уменьшенное, действительное, перевернутое;
 С) увеличенное, мнимое, прямое;
 Д) уменьшенное, мнимое, прямое.
23. Если полосовой магнит разрезать посередине на две равные части, то получится
 А) два однополюсных магнита - северный и южный магниты;
 В) два обычных, но коротких магнита;
 С) магнетизм исчезнет. Останутся два не намагниченных куска железа.
24. Установите соответствие между измерительными приборами и физическими величинами, которые с их помощью можно измерить:
А) амперметр	1) напряжение
В) вольтметр	2) сопротивление
С) омметр	3) мощность
	4) сила тока

Ответ запишите в виде таблицы:

25. Куску льда массой 4 кг при 0⁰С сообщили энергию 1480 кДж. Какая установится окончательная температура?
 А) 71С⁰; В) 7,1С⁰; С) 0 С⁰; Д) 0,1С⁰.

8 класс. Химия

1. К галогенам относятся
 А) кислород и бром; В) сера и фтор; С) фтор и кислород; Д) фтор и хлор;
 Е) бром и углерод.
2. Число электронных уровней у атома с номером 37
 А) 2; В) 5; С) 6; Д) 4; Е) 3.
3. Наибольшую твердость имеет
 А) Na; В) Fe; С) K; Д) Cr; Е) Li.
4. Наиболее опасен для озонового слоя
 А) Н₂; В) I₂; С) Br₂; Д) Cl₂; Е) S₂.

5. Сумма ионов, образующихся в результате электролитической диссоциации двух молекул хлорида калия и трех молекул карбоната калия
A) 13; B) 11; C) 12; D) 14; E) 10.
6. 848 г. карбоната натрия в молях
A) 6; B) 10; C) 8; D) 7; E) 9.
7. Степень окисления хлора в $KClO$
A) +5; B) +3; C) +1; D) +7; E) -1.
8. В 120 л воды растворили 60 г сульфата калия. массовая доля K_2SO_4 в данном растворе
A) 50 %; B) 16%; C) 33%; D) 30%; E) 60%.
9. Масса 10% раствора гидроксида натрия, которая потребуется для растворения гидроксида алюминия массой 7,8 г.
A) 10 г.; B) 50 г.; C) 20 г.; D) 40.; E) 60 г.
10. При взаимодействии аморфного кремния с концентрированным раствором гидроксида натрия выделилось 5,6 л газа (при н.у.). Количество вещества кремния.
A) 0,24 моль; B) 0,125 моль; C) 0,1 моль; D) 0,3 моль; E) 0,5 моль.
11. Переменной степенью окисления обладает металл
A) Al; B) Ca; C) Na; D) Cr; E) Zn.
12. Элемент, образующий соединения $Э(OH)_3 \rightarrow Э_2O_3 \rightarrow Э(NO_3)_2$, молекулярные массы которых равны соответственно $78 \rightarrow 102 \rightarrow 213$
A) Al; B) Fe; C) Cr; D) Ni; E) Mn.
13. Только один оксид образует с кислородом элемент
A) фосфор; B) магний; C) железо; D) сера; E) Углерод.
14. Реакция протекает до конца между ионами
A) $Ca^{2+} CO_3^{2-}$; B) $Na^+ Cl^-$; C) $Mg^{2+} NO_3^-$; D) $Ba^{2+} OH^-$; E) $Al^{3+} SO_4^{2-}$.
15. На мрамор массой 40 г воздействовали избытком соляной кислоты. Выделился газ объемом (н.у.)
A) 4,56 л.; B) 3,36 л.; C) 12,34 л.; D) 5,56 л.; E) 8,96 л.
16. Сумма всех коэффициентов в уравнении электролиза раствора хлорида лития
A) 2; B) 5; C) 4; D) 8; E) 6.
17. Масса фтора (г), полученного электролизом расплава фторида кальция массой 39 г при 80% выходе
A) 19,0; B) 21,4; C) 15,2; D) 16,8; E) 25,6.
18. Объем, занимаемый 6 г водорода, больше объема, занимаемого 6 г кислорода при нормальных условиях, в
A) 8 раз; B) 16 раз; C) 6 раз; D) 2 раза; E) 10 раз.
19. Продукты разложения нитрата цинка при нагревании
A) $Zn(NO_3)_2$, O_2 ; B) ZnO, NO_2 ; C) Zn, NO_2 , O_2 ; D) Zn, N_2O , O_2 ; E) ZnO, O_2 , O_2 .
20. При сливании растворов, содержащих 14,2 г сульфата натрия и 50 г нитрата бария, образуется осадок массой в (г)
A) 27,6; B) 21,4; C) 16,7; D) 23,3; E) 11,8.

21. Хлорид алюминия реагирует с
А) цинком; В) серебром; С) кальцием; D) медью; E) железом.
22. Масса оксида азота, необходимая для взаимодействия с 126 г 50% азотной кислотой
А) 28 г.; В) 63 г.; С) 56 г.; D) 126 г.; E) 26 г.
23. Ядро атома $^{80}\text{Kr}_{36}$ содержит
А) 36р 44n; В) 36 р 36n; С) 80р 36 n; D) 36р 44е; E) 80 р 44n.
24. Наибольшую относительную молекулярную массу имеет
А) кислород; В) бромоводород ; С) хлороводород; D) водород; E) фтороводород .
25. Не разлагается при нагревании соль
А) нитрат серебра; В) карбонат магния; С) карбонат кальция; D) сульфат калия; E) нитрат натрия.

8 класс. Биология. I вариант

1. Строение и функции тканей изучает
А) эмбриология; В) гистология; С) цитология; D) гигиена.
2. Рудиментом у человека является
А) третье веко; В) хвостец; С) широкий таз; D) киль.
3. В клетках человеческого организма содержится
А) 46 хромосом; В) 48 хромосом; С) 24 хромосомы; D) 20 хромосом.
4. Наука, изучающая жизненные функции целостного организма, отдельных органов и их систем – это
А) гигиена; В) зоология; С) физиология; D) анатомия.
5. Клетки животных снаружи одеты
А) клетчаткой; В) цитоплазмой; С) клеточной мембраной; D) клеточной оболочкой.
6. Ферменты – это
А) белки, замедляющие химические реакции в клетке;
В) нуклеиновые кислоты, ускоряющие химические реакции в клетке;
С) углеводы, ускоряющие химические реакции в клетке;
D) белки, ускоряющие реакции в клетке.
7. Поперечно – полосатая мышечная ткань входит в состав
А) скелетных мышц; В) стенок пищевода; С) стенок прямой кишки; D) всех перечисленных органов.
8. К соединительной ткани относится
А) мышечная; В) кровь; С) кожная; D) железистая.
9. Грудная клетка человека образована
А) ребрами, грудиной, ключицами; В) грудными позвонками, ребрами, грудиной; С) грудными позвонками, ребрами, ключицами; D) ребрами, ключицами, лопатками.
10. Ответная реакция организма на внешние раздражители с помощью нервной системы
А) фагоцитоз; В) раздражение; С) реакция; D) рефлекс.

11. Отличие гуморальной регуляции от нервной
А) более быстрая; В) осуществляется при помощи нервных импульсов; С) осуществляется при помощи гормонов; D) действует на отдельный орган.
12. Глаз человека от пыли и соринок защищен
А) хрусталиком; В) бровями; С) веками и ресницами; D) радужной оболочкой.
13. Возникновению близорукости способствует чтение
А) черно-белого текста; В) текста в движущемся транспорте; С) текста, расположенного от глаз на расстоянии 30-35 см; D) чтение сложного текста.
14. Голосовые связки у человека расположены
А) в трахее; В) в гортани; С) в носоглотке; D) в пищеводе.
15. Общее число позвонков у человека составляет
А) 23-28; В) 28-33; С) 33-34; D) 34-38.
16. Что такое пульс?
А) ритмичные колебания стенок артерий; В) давление крови на стенки сосудов; С) сокращение предсердий; D) сокращение желудочков.
17. Заболевание желудка
А) пульпит; В) цирроз; С) гастрит; D) аппендицит.
18. Органами дыхания являются
А) ребра; В) мышцы; С) продолговатый мозг; D) легкие.
19. Сахарный диабет – заболевание, вызванное нарушением деятельности
А) щитовидной железы; В) поджелудочной железы; С) надпочечников; D) гипофиза.
20. Функции эритроцитов
А) образование тромбов; В) уничтожение бактерий; С) свертывание крови; D) транспортировка кислорода.
21. Собственно кожа образована тканью
А) нервной; В) мышечной; С) соединительной; D) эпителиальной.
22. Чаще всего тепловой удар происходит в
А) холодную и влажную погоду; В) холодную сухую погоду; С) жаркую сухую погоду; D) жаркую влажную погоду.
23. Большая часть питательных веществ всасывается в
А) ротовой полости; В) желудке; С) тонком кишечнике; D) толстом кишечнике.
24. Дыхание – это
А) поглощение кислорода; В) обмен газами между клетками организма и окружающей средой; С) выделение углекислого газа; D) обмен газами между легкими и окружающей средой.
25. Красный цвет крови обусловлен наличием в эритроцитах белка
А) фибрина; В) гемоглобина; С) альбумина; D) протромбина.

YI вариант

1. Строение и функции клеток изучает
А) эмбриология; В) гистология; С) цитология; D) гигиена.

2. Вязкая бесцветная жидкость клетки
А) клетчатка; В) цитоплазма; С) эндоплазматическая сеть; D) вакуоль.
3. Закрывает вход в гортань при глотании пищи
А) щитовидный хрящ; В) зерновидный хрящ; С) надгортанник; D) язык.
4. Строение и форму организма и его органов изучает
А) физиология; В) анатомия; С) зоология; D) гигиена.
5. Кровь образована тканью
А) нервной; В) мышечной; С) соединительной; D) эпителиальной.
6. У человека в шейном отделе позвоночника насчитывается позвонков
А) 7; В) 12; С) 5; D) 4-5.
7. Много витамина С содержится в
А) печени; В) рыбьем жире; С) свежих овощах и фруктах; D) мясе.
8. Конечное звено любого анализатора
А) рецептор; В) нерв; С) чувствительная зона коры головного мозга; D) двигательная зона коры головного мозга.
9. В состав наружного уха, помимо ушной раковины, входит
А) слуховая труба; В) слуховой проход; С) улитка; D) слуховые косточки.
10. Участок языка, с помощью которого воспринимается сладкий вкус
А) корень; В) центр; С) кончик; D) боковые поверхности.
11. Атавизмом у человека является
А) третье веко; В) хвостатость; С) широкий таз; D) киль.
12. Периферическая нервная система состоит
А) из головного и спинного мозга; В) из спинного мозга и нервов; С) из нервов и нервных узлов; D) из головного мозга и нервных узлов.
13. Вены - это сосуды, по которым движется кровь
А) только от сердца; В) только к сердцу; С) как к сердцу, так и от сердца; D) среди ответов нет верных.
14. Большой круг кровообращения начинается в
А) левом предсердии; В) левом желудочке; С) правом желудочке; D) правом предсердии.
15. Функции тромбоцитов
А) образование тромбов; В) уничтожение бактерий; С) свертывание крови; D) транспортировка кислорода.
16. Железа, выделяющая гормон адреналин
А) гипофиз; В) надпочечники; С) вилочковая; D) щитовидная.
17. Соляная кислота входит в состав
А) слюны; В) поджелудочного сока; С) желудочного сока; D) кишечника.
18. Туберкулезная палочка является возбудителем
А) тифа; В) ангины; С) бронхиальной астмы; D) туберкулеза.
19. Длинный отросток нейрона называется
А) волокно; В) дендрит; С) аксон; D) нервные узлы.
20. Швами соединены кости
А) бедра; В) плеча; С) кисти; D) черепа.
21. Мужские половые железы

А) яичники; В) сперматозоиды; С) семенники; D) яйцеклетки.

22. Для ротовой полости характерно заболевание

А) аппендицит; В) гастрит; С) кариес; D) дизентерия.

23. Красный цвет крови обусловлен наличием в эритроцитах белка

А) фибрина; В) гемоглобина; С) альбумина; D) протромбина.

24. Под влиянием ультрафиолетовых лучей в коже человека образуется

витамины

А) D; В) А; С) В; D) Е.

25. Во вдыхаемом воздухе содержание кислорода равно

А) 16%; В) 21%; С) 33%; D) 79%.

Ресурсы рекомендуемые для использования в самообразовании по учебным предметам «Естествознание», «География», «Биология», «Физика», «Химия» для обучающихся в экстернатной форме обучения:

1. АО «НАК «Казатомпром»: <http://www.kazatomprom.kz/>

2. Министерство Энергетики Республики Казахстан: <http://energo.gov.kz/>

3. Национальная компания «Қазақстан Ғарыш Сапары»: <http://gharysh.kz/news/>

4. «Эврика» – инновационная образовательная сеть экспериментальных площадок, которая объединяет более 650 школьных коллективов, реализующих на базе образовательных учреждений авторские экспериментальные программы: <http://www.eurekanet.ru>

5. Bookz.ru – книги, справочники, журналы и словари в электронном виде. Для удобства навигации, кроме алфавитного каталога авторов, доступен также и алфавитный каталог произведений, т.е. можно искать книги по алфавитным спискам: www.bookz.ru.

6. EOLSS (Encyclopedia of Life Support Systems) – Энциклопедии систем жизнеобеспечения. В отличие от большинства энциклопедий, содержание которых организовано в алфавитном порядке, массив знаний EOLSS организован тематически. Среди предметов – науки о Земле и атмосфере, математика, физика, энергетика, охрана природы; экология, науки о продуктах питания и сельском хозяйстве, о человеческих ресурсах, управлении и др., язык – английский: <http://www.eolss.net/>.

7. Библиотека «Мир энциклопедий»: <http://www.encyclopedia.ru/>

8. Britannica School – богатое содержание и широкий спектр информации, в который входят тысячи статей, изображений, видео, первоисточники, электронные книги, рекомендуемые веб-сайты, тезаурус и атлас мира. Весь контент основан на методологии обучения системы STEM. Во время работы обучающиеся читают, пишут, проводят исследования и улучшают словарный запас в области естественных наук. Преимуществом данного онлайн-ресурса является встроенный «План урока для учителей», в котором можно создавать свой «План» или воспользоваться уже имеющимся «Планом», созданным другими преподавателями по аналогичному уроку или предмету. Также можно использовать данный ресурс как в классном режиме, так и для выполнения домашнего задания, готовить научные проекты для участия в олимпиадах

(<http://school.eb.co.uk>).

9. «Страны мира в цифрах и картах». В интерактивных справочниках представлена статистическая информация и ключевые показатели, характеризующие развитие ведущих стран мира: <http://www.sci.aha.ru>

10. Рубрикон. Крупнейший энциклопедический портал. Представлены наиболее известные энциклопедии, словари и справочники, иллюстрации и карты: <http://www.rubricon.com>

11. Обучающиеся в процессе освоения учебной программы развивают навыки применения ИКТ. Предлагаются следующие веб-ресурсы [17]:

www.earthquakes.usgs.gov	www.geo.historic.ru	www.mygeog.ru ;
www.rgo.ru ;	www.geografia.ru/ ;	www.e-cis.info ;
www.geo2000.nm.ru ;	www.geographic.org ;	www.geography.about.com ;
www.hobitus.com ;	www.imf.org ;	www.kisi.kz ;
www.meteosputnik.ru ;	www.mfa.gov.kz ;	www.oecd.org ;
www.stat.gov.kz ;	www.theodora.com ;	www.un.kz ;
www.un.org ;	www.undp.kz ;	www.unesco.kz ;
www.unesco.org ;	www.unmultimedia.org ;	http://www.volcanodiscovery .
www.worldbank.org .		

Историческое сознание, связывающее сегодняшнее общество и прошлое, на сегодняшний день играет важную роль в формировании у подрастающего поколения понятия о значении событий современного общества. Историческое сознание – это знание истории, понимание исторического опыта и его уроков, социальный прогноз, чтобы понять историческую ответственность за свои действия.

Одной из основных целей предметов «История Казахстана» и «Всемирная история» является формирование и развитие у обучающихся навыков исторического мышления.

Важную роль для самообразования экстернов играют правильно сформулированные вопросы по предметам «История Казахстан» и «Всемирная история». Учителям рекомендуется использовать метод «ступенчатых вопросов», когда вопросы к источнику или к иллюстрации ставятся от простого к сложному.

На уроках истории широко распространено определение причинно-следственных связей. Задания должны быть составлены так, чтобы учащиеся не просто определяли причины и последствия тех или иных событий, а умели классифицировать их по заданному признаку (по содержанию, по времени и роли), находить связи между различными причинами и ранжировать их по степени относительности (значимости).

Рекомендуемые сайты для самообразования обучающимся по предметам «История Казахстан» и «Всемирная история»: <http://www.tarih-begalinka.kz>; <http://www.e-history.kz>; <http://bilimsite.kz/tarih/>; <http://testcenter.kz/entrants/for-ent/>.

Тестовые задания по предметам «История Казахстана» и «Всемирная история» для текущего контроля знаний экстернов

6 класс. История Казахстана. 1 вариант.

1. Следы первого человека в Казахстане относят к эпохе
А) железный век. В) бронза. С) неолит. Д) мезолит. Е) палеолит.
2. Лук, стрелы изобретены в
А) палеолит. В) бронзу. С) железо. Д) мезолит. Е) неолит.
3. Глиняную посуду стали делать в
А) мезолит. В) неолит. С) палеолит. Д) бронзу. Е) железо.
4. Первые люди в Казахстане появились... миллион лет назад
А) 0,5. В) 2. С) 1,5. Д) 1. Е) 2,5.
5. Керамику начали делать в
А) мезолит. В) нижний палеолит. С) средний палеолит. Д) неолит.
6. Полупещеры – это жилище
А) неандертальцев. В) андроновцев. С) кроманьонцев. Д) хомо хабилиса.
Е) питекантропа.
7. Кочевое скотоводство сформировалось в эпоху
А) палеолита. В) энеолита. С) бронзы. Д) средних веков. Е) раннего железа.
8. Бегазы-Дандыбай это
А) ранний палеолит. В) средний палеолит. С) верхний палеолит. Д) раннее железо. Е) поздняя бронза.
9. Андроновская и Бегазы-Дандыбаевская культуры из эпохи
А) железа. В) бронзы. С) палеолита. Д) неолита. Е) мезолита.
10. Ранний железный век это ... до н.э.
А) 12-10. В) 8-3. С) 18-12. Д) 5-3. Е) 3-1.
11. Каменную мотыгу создали в
А) бронзу. В) нижний палеолит. С) мезолит. Д) средний палеолит. Е) железный век.
12. Производить продукты люди стали в
А) энеолит. В) мезолит. С) неолит. Д) палеолит. Е) бронзу.
13. Крестообразные фигуры, параллельные линии характерны для керамики
А) андроновцев. В) кроманьонцев. С) саков. Д) синантропов. Е) неандертальцев.
14. Рудное дело и металлургия хорошо развиты у
А) кроманьонцев. В) андроновцев. С) австралопитеков. Д) неандертальцев. Е) синантропов.
15. Сроки палеолита

А) 140-40 тысяч лет до н.э. В) 12-5 тысяч лет до н.э. С) 5-3 тысяч лет до н.э. D) 2,5 миллиона -12 тысяч лет до н.э. E) 40-12 тысяч лет до н.э.

16. Древние люди сбивались в стадо для

А) ткачества. В) ремесел. С) торговли. D) выплавки металлов. E) совместной защиты от зверей.

17. Самые ранние каменные орудия обнаружены в ... Казахстане

А) центральном. В) западном. С) восточном. D) южном. E) северном.

18. Чоппер

А) вид стрелы. В) галька, заточенная с двух сторон. С) вид копья. D) галька, заточенная с одной стороны. E) жернова.

19. Одно из первых занятий древнего человека

А) земледелие. В) скотоводство. С) ремесло. D) торговля. E) собирательство.

20. Древний человек, найденный на Яве

А) австралопитек. В) неандерталец. С) кроманьонец. D) питекантроп. E) синантроп.

21. Сроки среднего палеолита ... тысяч лет до н.э.

А) 1000-140. В) 140-40. С) 40-12. D) 12-5. E) 5-3.

22. Резкое похолодание на Земле наступило... тысяч лет назад

А) 5. В) 100. С) 1. D) 10. E) 7.

23. «Человек разумный» это

А) андроновец. В) хомо хабилис. С) синантроп. D) кроманьонец. E) неандерталец.

24. В среднем палеолите жил

А) синантроп. В) яванский человек. С) кроманьонец. D) австралопитек. E) неандерталец.

25. Сроки позднего палеолита (тысяч лет назад)

А) 150-40. В) 10-2. С) 40-12. D) 100-12. E) 15-5.

7-класс. Всемирная история.

1. В середине III тыс. до н.э. среди шумерских городов наиболее сильным являлся

А) Ниппур. В) Мемфис. С) Лагаш. D) Киш. E) Тир.

2. В Древней Греции палестрами называли

А) одежду. В) гимнастический снаряд. С) школу. D) военный строй. E) отрасль науки.

3. Военачальник франков, провозглашенный королем

А) Константин. В) Хлодвиг. С) Карл Мартелл. D) Карл Великий. E) Пипин Короткий.

4. Феодал, получающий земельный надел у более крупного феодала, являлся по отношению к последнему.

А) конкурентом. В) совладельцем. С) сеньором. D) вассалом. E) арендатором.

5. Основное занятие китайцев с древнейших времен

А) оседлое скотоводство. В) полукочевое скотоводство. С) поливное садоводство. D) орошаемое земледелие. E) кочевое скотоводство.

6. В качестве дешевой рабочей силы африканские негры продавались в рабство в (на)

А) Юго-Восточную Азию. В) Американский континент. С) Восточную Европу. D) Западную Европу. E) Северную Африку.

7. Уровень развития сельского хозяйства в Византии был намного выше, чем на Западе, так как

А) существовал государственный контроль.

В) преобладал труд свободных землевладельцев и крестьян.

С) был высоко развит уровень агрокультуры.

D) преобладал труд рабов и колонов.

E) страна не подверглась разрушительному нападению варваров.

8. Глава Венецианской республики носил титул

А) консул. В) герцог. С) князь. D) граф. E) дож.

9. В переводе с китайского Цин означает

А) лучезарный. В) светлый. С) прозрачный. D) чистый. E) белый.

10. Франция захватила Алжир в

А) 1899 году. В) 1912 году. С) 1830 году. D) 1918 году. E) 1882 году.

11. В 1917-1918 годах демократические и социалистические революции произошли в

А) государствах Латинской Америки. В) странах-победительницах. С) странах Азии и Африки. D) побежденных странах и в России. E) колониях развитых стран.

12. Индонезийская национальная партия, созданная в 1927 г. под руководством Ахмеда Сукарно, добивалась

А) сохранения безграничной власти генерал-губернатора.

В) независимости Индонезии и объединения политических организаций.

С) союза с буржуазией Голландии.

D) запрета коммунистических организаций.

E) диктатуры пролетариата.

13. Годы колониальной войны Франции во Вьетнаме

А) 1946-1954. В) 1951-1955. С) 1945-1954. D) 1945-1951. E) 1954-1961.

14. Третий этап Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе был проведен в 1975 году в

А) Хельсинки. В) Брюсселе. С) Осло. D) Копенгагене. E) Стокгольме.

15. Сегодня Непал - одно из

А) миролюбивых государств мира. В) социалистических государств мира. С) богатейших государств мира. D) экстремистских государств мира. E) беднейших государств мира.

16. Назовите одну из проблем ближневосточного кризиса в послевоенные годы

А) Марокканский вопрос. В) Суданский вопрос. С) Эфиопский вопрос. D) Палестинский вопрос. E) Тунисский вопрос.

17. Самое высокохудожественное произведение Древней Персии

А) «Манас». В) «Рамаяна». С) «Поэма о Гильгамеше». D) «Авеста». E) «Иллиада».

18. Северная война длилась

А) 21 год. В) 17 лет. С) 10 лет. D) 23 года. E) 8 лет.

19. Характер революции 1905-1907 гг. в России

А) монархическая. В) социалистическая. С) коммунистическая. D) буржуазная. E) буржуазно-демократическая.

20. Политические партии Канады в 30-е годы XX века

А) Либеральная и консервативная. В) Социалистическая и социал-демократическая. С) Монархическая и республиканская. D) Консервативная и лейбористская. E) Республиканская и демократическая.

9 класс Истории Казахстана. Вариант 1

1. Из Жетысу мимо озера Алаколь в Монголию в XIII в. проследовал

А) Н.М.Пржевальский. В) В.Рубрук. С) А.Дженкинсон. D) А.Перемышльский. E) Ибн Баттута.

2. От рождения основателю Монгольской империи Чингисхану было дано имя

А) Джучи. В) Джебе. С) Чагатай. D) Тулуй. E) Темучин.

3. Прекращение войн казахов с Шайбанидами в середине XVI века

А) укрепило Казахское ханство.

В) ослабило Казахское ханство.

С) привело к экспансии узбекских государств на север.

D) отодвинуло казахов от Великого Шелкового пути.

E) толкнуло казахов к сближению с Сибирским ханством.

4. Центром сосредоточения переселенцев в Семиреченском крае было укрепление

А) Пресногорьевское. В) Новоишимское. С) Яицкое. D) Верное. E) Ямышенское.

5. В ходе освободительного движения 1916 года сардарбеком в Тургайском центре был избран

А) Е.Курев. В) Т.Бокин. С) А.Иманов. D) Кейки батыр. E) Б.Ашекеев.

6. Массовое экологическое движение «Невада-Семипалатинск» было создано

А) 1987 г. В) 1992 г. С) 1989 г. D) 1991 г. E) 1990 г.

7. Курганные могильники, которые названы курганы с «усами» характерны для Центрального Казахстана периода

А) раннего железа. В) палеолита. С) неолита. D) энеолита. E) бронзы.

8. Одним из первых феодальных государств, существовавших в раннем средневековье на территории Казахстана, является

А) Тюркский каганат. В) Караханидское государство. С) Хазарское государство. D) Могулистан. Е) Ак Орда.

9. Наряду с тюркским письмом в VI-IX вв. широкое распространение на территории Казахстана получило

А) согдийское письмо. В) арабское письмо. С) греческое письмо. D) персидское письмо. Е) китайское письмо.

10. В сентябре 1756 г. Оренбургская администрация официально запретила перекочевку на правобережье Урала

А) участникам восстания. В) казахам Младшего жуза. С) казахам Старшего жуза. D) калмыкам. Е) башкирам.

11. Требование хана Нуралы в 1742 г. снять ограничения на выпас скота вдоль берега р.Яик правительство России

А) не получило. В) отказалось удовлетворить. С) удовлетворило. D) проигнорировало. Е) отложило рассмотрение.

12. Отмена крепостного права в России совпала со временем проведения в Казахстане реформ

А) 1892 г. В) 1822 г. С) 1824 г. D) 1893-1897 гг. Е) 1867-1868 гг.

13. Благоприятные условия для начала переселения русских крестьян в Казахстан были созданы в связи с

А) отменой крепостного права в России.

В) подавлением восстания Кенесары Касымулы.

С) подавлением восстания Исатая Тайманулы.

D) подписанием Петербургского договора.

Е) разгромом Джунгарии.

14. В 1833 г. А.С.Пушкин в городе Уральске записал казахскую поэму

А) «Алпамыс батыр». В) «Ер Таргын». С) «Козы Корпеш-Баян Сулу». D) «Кобыланды батыр». Е) «Кыз Жибек».

15. В сборе, систематизации материалов и в написании многотомного исследования «Материалы по киргизскому землепользованию» участвовал казахский ученый

А) Ш.Кудайбердиев. В) А.Бокейханов. С) Ш.Уалиханов. D) А.Кунанбаев. Е) Ы.Алтышсарин.

16. В 1912 г., в период нового подъема демократического движения в Казахстане, забастовка рабочих на Эмбенском производстве закончилась

А) массовым увольнением. В) реформированием системы управления. С) призывом в армию. D) частичным удовлетворением требований. Е) введением жесткой судебной системы.

17. Урало-Эмбинский нефтяной район с Центральной Россией должна была соединить железнодорожная линия

А) Транссибирская. В) Оренбурго-Ташкентская. С) Петропавловск-Кокчетав. D) Александров Гай-Эмба. Е) Турксиб.

18. Декретом «О натуральном мясном налоге» от 14 июня 1921 г. казахское крестьянство

А) платили налог деньгами. В) платили двойной мясной налог. С) снабжались мясом. D) платили половину мясного налога. E) освобождалось от мясного налога.

19. Сталинская администрация использовала метод тотального уничтожения народов, хрущёвско-брежневский аппарат решил сформировать

А) новую общность людей - советский народ. В) новый этнос. С) многонациональное общество. D) конгломерат народов. E) интернациональное общество.

20. Историческим следствием создания Казахского ханства стала этническая централизация единой казахской народности

А) в начале XVI в. В) в начале XV в. С) В середине XV в. D) в середине XVI в. E) на рубеже XIV-XV в.в.

21. Основные события истории Казахского ханства в конце XV -начале XVI вв. происходили в регионе

А) Алтай. В) Центрального Казахстана. С) Сары-Арка. D) Западного Казахстана. E) Сырдарии.

22. Проводя политику продвижения на восток, Россия на территории Казахского ханства в 1718 году построила крепость

А) Железинская. В) Гурьев. С) Бухтарма. D) Омск. E) Семипалатинск.

23. А.Байтурсыновым и М.Сералиным была всесторонне доказана необходимость включения в состав КазАССР

А) Кустанайского региона. В) Сырдарьинского региона. С) Кокчетавской области. D) Верненекого уезда. E) Мангышлака.

24. В годы Великой Отечественной войны первыми, кто совершил таран и обрушил свой горящий самолёт на врага, был экипаж А.Маслова и в его составе - казахстанец

А) С.Джилкишев. В) Б.Бейсекбаев. С) С.Баймагамбетов. D) Д.Шыныбеков. E) Г.Гохтаров.

25. Постановлением ЦК КП (б) 1947 года «О грубых политических ошибках в работе Института языка и литературы Академии наук Казахской сср» запрещалось изучение

А) наследия казахского народа в период до октября 1917 года.

В) иностранных языков.

С) культуры народов, проживающих на территории Казахстана.

D) произведений современных казахских авторов.

E) культуры Казахстана в современный период.

Согласно Типовым правилам проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся в организациях образования, реализующих общеобразовательные учебные программы начального, основного среднего, общего среднего образования (16.11.2016 г.) обучающиеся 11 класса, освоившие общеобразовательные учебные программы общего среднего образования, сдают итоговую аттестацию в виде пяти экзаменов, один из которых – по выбору.

Итоговая аттестация по русскому языку для обучающихся 11 класса проводится в форме письменного экзамена по родному языку и литературе (язык обучения) в форме эссе;

Эссе – прозаическое сочинение небольшого объема и свободной композиции, выражающее индивидуальные впечатления и соображения по конкретному поводу или вопросу и заведомо не претендующее на определяющую или исчерпывающую трактовку предмета. В эссе не может быть анализа широкого круга проблем. Оно предполагает новое, субъективно окрашенное слово о чем-либо, такое произведение может иметь философский, историко-биографический, публицистический, литературно-критический, научно-популярный или чисто беллетристический характер. Цель эссе состоит в развитии таких навыков, как самостоятельное творческое мышление и письменное изложение собственных мыслей. В содержании эссе оцениваются в первую очередь умение четко и грамотно формулировать мысли, структурировать информацию, использовать основные понятия, выделять причинно-следственные связи, иллюстрировать опыт соответствующими примерами, аргументировать свои выводы.

Структура эссе определяется предъявляемыми к нему требованиями:

- мысли автора эссе по проблеме излагаются в форме кратких тезисов;
- мысль должна быть подкреплена доказательствами, поэтому за тезисом следуют аргументы.

Эссе предполагает свободу творчества. Изложение любой темы в свободном стиле является ее основной художественностью. Эссе – это личные мысли, чувства автора, его отношение к миру. Это главная цель сочинения (таблица 11).

Таблица 11 – Отличие эссе от сочинения

	Эссе	Сочинение
Определение	Эссе (из фр. <i>essai</i> «попытка, проба, очерк», от лат. <i>exagium</i> «взвешивание») – прозаическое сочинение философского, исторического, публицистического, социального, политического и др. характера, выражающее индивидуальные впечатления и соображения по конкретному поводу или вопросу.	Сочинение – творческий труд ученика по литературе, представляющий собой свободное изложение своих мыслей, с мировоззренческой точки зрения. От обучающегося требуется глубокий анализ и собственная точка зрения на художественное произведение, эффективное, систематическое изложение художественным языком.
	Эссе – основано на свободной композиционной структуре или является одним из видов	Сочинение – творческая работа на заданную тему, имеющая обязательную структуру,

художественно-публицистического жанра.	направленное только на образование по предмету.
Эссе не обязательно писать строго по плану.	Написание плана обязательно
Эссе основывается на личном взгляде, экспертизе, доказательствах.	Его форма чаще всего зависит от вида произведения, основывается на анализе художественного текста.
Цель эссе состоит в развитии таких навыков, как самостоятельное творческое мышление и письменное изложение собственных мыслей. В содержании эссе оцениваются в первую очередь умение четко и грамотно формулировать мысли, структурировать информацию, использовать основные понятия, выделять причинно-следственные связи, иллюстрировать опыт соответствующими примерами, аргументировать свои выводы.	Цель сочинения – развитие письменного языка, логического мышления, творчества, фантазии, умение передать обычное в свободной и интересной форме, внутренне понимая художественную литературу, его могущество.

Для исследовательских работ характерны долгосрочные академические эссе.

К долгосрочным академическим эссе относятся эссе расширенного вида. Обучающийся проводит исследования по заинтересовавшей его выбранной теме. Исследования могут включать в себя 1-1,5 года.

Краткосрочное академическое эссе дается для оценки знаний обучающегося. Краткосрочное академическое эссе выполняется за время, отведенное на экзамен [20].

Академическое эссе пишется по любым дисциплинам: естественным, гуманитарным, по языку и литературе.

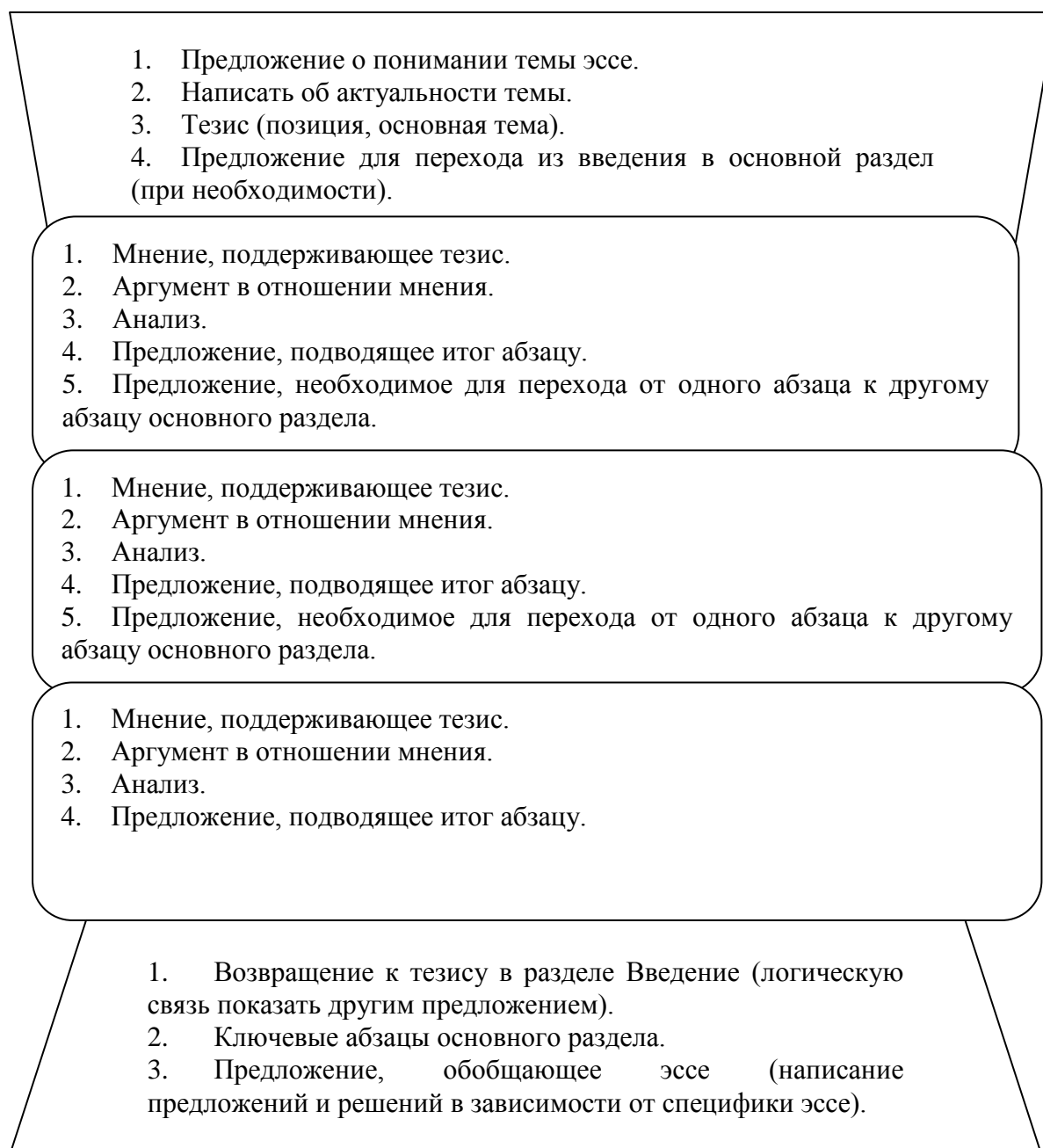
В соответствии с функциональными обязанностями каждый предмет направлен на оценку результатов обучения ученика. На экзамене во время итоговой аттестации по родному языку и литературе пишется литературное эссе.

В зависимости от цели назначения эссе подразделяются на литературное-аналитическое, литературно-критическое, литературный синтез, литературно-доказательное, литературно-сравнительное, литературно-творческое эссе.

У каждого вида литературного эссе есть методы написания. Литературно-аналитическое эссе пишется как анализ на произведение. Литературно-критическое эссе пишется как мнение, критическое отношение на взгляд автора. В эссе по литературному синтезу выносится решение, на основе анализа одной темы в нескольких произведениях. Проводя анализ решения, приходит к

заклучению. В литературно-доказательном эссе, показывает свою позицию и доказывает, приводя аргументы. Литературно-сравнительное эссе пишется анализируя и сравнивая произведения, персонажей и происшествия из этих произведений. В литературно-творческом эссе описывают событие в произведении, входя в роль, время и место события литературного персонажа, его состояние, чувства, мысли [20]. В следующей таблице дана структура эссе (таблица 12).

Таблица 12 – Структура эссе

Экстернат – это особая форма обучения в школе. Обучающийся занимается по школьной программе. Имеет доступ к учебникам и школьной библиотеке. Обучение экстерном дает большую свободу, но это и огромная

ответственность, которая ложится на плечи родителей и учеников. Обучающемуся нужно научиться работать над материалом самостоятельно. Поэтому родителям первое время нужно взять на себя роль учителя, и помогать ребенку заниматься. Ученик, желающий обучаться экстерном, должен быть мотивированным на результат. Понимать, для чего и зачем ему это нужно, быть самостоятельным и целеустремленным.

3 Особенности процесса оценивания учебных достижений при экстернатном обучении в организациях основного и общего среднего образования

Оценивание учебных достижений является важным элементом педагогического процесса, а оценка – мощным педагогическим средством, выполняющим ту или иную задачу педагога. Любая оценочная деятельность исходит из потребности обучающегося или педагога получить информацию о том, насколько эффективно проходит их взаимодействие в ходе образовательного процесса.

Оценка выступает как система разнообразных форм, методов, средств и видов качественного или количественного оценивания результатов образовательного процесса: будь то учебные достижения обучающихся, качество знаний и умений по программе или результаты их личностного развития, продвижения в творческой деятельности. Можно сказать, что оценивание предполагает не только констатацию конечного результата обучения, но полностью и постоянно сопровождает образовательный процесс.

В «Толковом словаре» С.И. Ожегова оценка – это «мнение о ценности, уровне или значении кого или чего-нибудь», а отметка – «принятая в учебной системе оценки знаний, поведения учащихся» [21].

В педагогическом словаре под редакцией И.А.Каирова найдём следующее определение: «Оценка – определение и выражение в условных знаках-баллах, а также в оценочных суждениях учителя степени усвоения учащимися знаний, умений и навыков, установленных программой, уровня прилежания и состояния дисциплины» [22].

В педагогической энциклопедии несколько иное определение: «Оценка успешности учащихся – определение степени усвоения учащимися знаний, умений и навыков в соответствии с требованиями, предъявляемыми к ним школьными программами» [23].

Современное понимание оценивания связано с переходом от оценки успеваемости к оцениванию реальных достижений обучающихся, результатов его личностного развития. «Оценка – это способ создания для ребенка ситуаций успеха» [24].

Таким образом, оценка есть определение качеств достигнутых школьником результатов обучения.

В соответствии с определением, приведенным в руководстве для учителей Центра повышения квалификации: «Неслучайно категория «оценивание» в буквальном переводе с латинского языка означает «сидеть рядом», отражая характерный признак ситуации оценивания: один человек тщательно наблюдает за тем, что говорит или делает другой, либо, в случае самооценивания, размышляет о своих собственных знаниях, понимании или поведении. Данное предположение касается всего спектра форм оценивания: от официальных тестов и экзаменов до неформального оценивания, проводимого учителями в классах неоднократно, каждый день. Несмотря на это форма,

которую принимает оценивание, может быть различной: одни тесты проводятся с карандашом в руках и бумагой, в то время как другие - основываются на постановке вопросов в процессе повседневного общения в классе. Вместе с тем, все виды оценивания имеют одинаковые общие характеристики и предполагают:

наблюдение;

интерпретацию полученных данных;

заклучение, которое может быть использовано для прогнозирования дальнейших действий», следовательно, оценивание в системе образования является непрерывным процессом между учителем и обучающимся [25].

В Государственный общеобязательном стандарте общего среднего образования Республики Казахстан дано следующее определение: «Оценивание – процесс соотнесения реально достигнутых обучающимися результатов обучения с ожидаемыми результатами обучения на основе выработанных критериев» [4], который приемлем и для экстернатной формы обучения.

Критериальная система оценивания

Новая для казахстанских общеобразовательных школ система критериального оценивания будет направлена на развитие обучающегося, повышение его интереса и мотивации к обучению. Этого можно достичь, если установить ясные и измеримые критерии оценивания, понятные для каждого ученика и для его родителей.

Содержание системы критериального оценивания определяется стандартами, процессами, инструментами и результатами оценивания и регламентируется рядом нормативных и инструктивно-методических документов.

Для сбора данных об успеваемости и прогрессе в обучении в течение учебного года осуществляются два вида оценивания: формативное оценивание и суммативное оценивание. Суммативное оценивание, в свою очередь, включает процедуры суммативного оценивания по разделу/сквозной теме, четверти и уровню среднего образования [26].

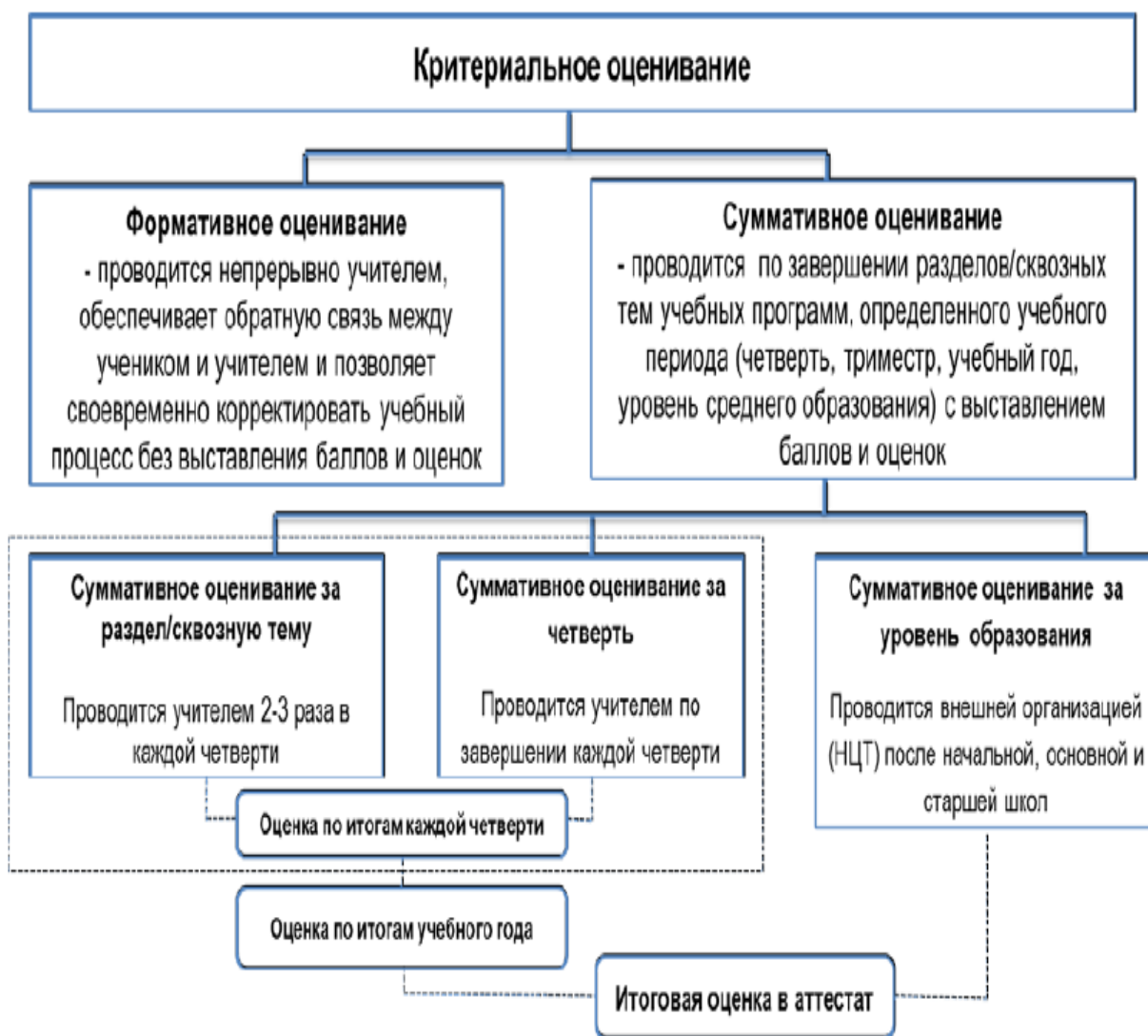

Рисунок 6 – Структура критериального оценивания [26].

Формативное оценивание – вид оценивания, которое проводится в ходе повседневной работы в классе, является текущим показателем успеваемости обучающихся, обеспечивает обратную связь между учеником и учителем и позволяет совершенствовать образовательный процесс;

Суммативное оценивание – вид оценивания, которое проводится по завершении определенного учебного периода (четверть, триместр, учебный год), а также изучения разделов в соответствии с учебной программой [4].

Формативное оценивание является неотъемлемой частью процесса обучения и проводится регулярно учителем в течение четверти. Формативное оценивание обеспечивает непрерывную обратную связь между обучающимся и учителем без выставления баллов и оценок. При формативном оценивании обучающийся имеет право на ошибку и ее исправление. Это позволяет определить возможности обучающегося, выявить трудности, помочь в достижении наилучших результатов, своевременно корректировать учебный процесс. Формативное оценивание является процессом, который оказывает

непосредственное влияние на рост и развитие учебных достижений и обеспечивает обратную связь между учителем и обучающимся. Формативное оценивание должно быть неотъемлемой частью обучения, а не рассматриваться как дополнительные упражнения или тесты. Цели обучения и ожидаемые результаты по каждому из разделов учебной программы определяют содержание практики формативного оценивания. Учитель должен охватить все цели обучения учебной программы в процессе формативного оценивания. В помощь учителю подготовлены сборники заданий для формативного оценивания, включающие критерии оценивания по целям обучения, образцы заданий с дескрипторами. Учитель разрабатывает или подбирает задания с учетом индивидуальных особенностей своих обучающихся и контекста обучения. К каждому заданию определяются дескрипторы. Дескрипторы к заданиям должны быть ясными и точными, чтобы решение учителя при оценивании было объективным. Кроме того, дескрипторы позволяют определить, на каком этапе выполнения задания обучающийся испытывает трудности. Это способствует предоставлению конструктивной обратной связи обучающимся и родителям [26].

Критериальное оценивание – это оценивание по критериям, т.е. оценка складывается из составляющих (критериев), которые отражают достижения обучающихся по разным направлениям развития их учебно-познавательной компетентности.

Критериальное оценивание – процесс, основанный на сравнении учебных достижений обучающихся с четко определенными, заранее известными всем участникам учебного процесса критериями оценивания, соответствующие целям и содержанию образования [27].

Критерий – это измерители оценки по предмету, которые являются предметными образовательными целями, которые при переводе на язык характеристик ученика дают портрет идеально обученного человека.

Критерии расшифровываются показателями, в которых (для каждой конкретной работы) дается четкое представление о том, как в идеале должен выглядеть результат выполнения учебного задания, а оценивание по любому показателю – это определение степени приближения ученика к данной цели.

Критерии – признак, основание, правило принятия решения по оценке чего-либо на соответствие предъявленным требованиям. Критерии описываются дескрипторами, в которых (для каждой конкретной работы) дается четкое представление о том, как в идеале должен выглядеть результат выполнения учебного задания, а оценивание согласно дескриптору – это определение степени приближения ученика к данной цели.

Критерии оценивания – утверждения, позволяющие учителям и обучающимся достигнуть цели обучения при формативном оценивании и утверждении, также оценивающие хорошо выполненную работу обучающимися при суммативном оценивании (критерии выставления баллов) [27].

Целью внедрения критериального оценивания является – повышение качества обучения учащихся в школе и соответствие знаний выпускников

международным стандартам. Критериальный подход к оцениванию должен решать проблему объективного оценивания обучающихся и стимулировать их к достижению более высокого результата. Система оценивания:

- должна давать возможность определять, насколько успешно усвоен учебный материал, сформирован практический навык;
- должна предусматривать и обеспечивать постоянный контакт между учителем, обучающимся, родителем и коллективом школы;
- должна быть единой примерительно к конкретному классу;
- должна быть выстроена таким образом, чтобы как можно бережнее относиться к психике обучающегося, избегать травмирующих ее ситуаций.

Преимущества критериального оценивания:

- соответствует предметным учебным целям и способствует повышению объективности оценивания;
- четко сформулированные уровни достижения;
- делает оценивание более понятным для всех участников образовательного процесса обучающихся, родителей, учителей;
- способствует развитию навыков самооценивания;
- воспитывает ответственность обучающихся за результат своего труда;
- способствует росту мотивации к обучению;
- предоставляет возможность оценивания обучающихся на каждом этапе урока (обучающиеся видят, из чего складывается итоговая оценка обучения);
- возможность самооценивания и взаимооценивания (работая в паре или в группе, формируется умение учащихся работать в коллективе, но при этом наблюдается минимальное влияние учителя на итоговую оценку обучения);
- повышает качество образования.

Для того чтобы обучающимся было понятно каким образом происходит оценивание, им предлагаются различные критерии. Важный момент на данном этапе, предоставить обучающимся возможность оценить себя и других. Критерии оценивания могут быть разработаны самим учителем или совместно разработанные с обучающимися: это как раз тот стандарт, который необходимо усвоить обучающимся на данном этапе обучения. Критерии – это факты, понятия и аргументы, которые обучающиеся должны знать, понимать, уметь воспроизводить и преобразовывать. При критериальном оценивании нет условий для сравнения одного обучающегося с другим, появляются дополнительные возможности оценивать и наращивать свои достижения по одному или по другому критерию.

Оценивая отдельную работу, учитель обращает внимание обучающегося на успешность в той или иной составляющей, из совокупности, которых выставляется итоговая оценка. Методика критериального оценивания является действенным средством мотивации к учебной деятельности и индивидуального подхода к обучающемуся. При внедрении данной технологии оценивания каждый школьник сможет достигнуть определенного уровня в развитии поскольку сама технология направлена на движение учащегося вперед и на самореализацию ученика [28].

Критериальное оценивание дает возможность:

- определить уровень готовности на разных этапах урока;
- определить способность выполнения (достижения) целей учебной программы по предмету;
- оценить достижение развития личности;
- определить допущенные ошибки во время усвоения знаний;
- убедиться в справедливости поставленной оценки за выполненную работу;
- установить обратную связь об усвоении учебного материала учитель – ученик, учитель – родитель.

Критериальное оценивание имеет значимость и для обучающихся, и для учителей и родителей.

Например, обучающиеся имеют возможность:

- использовать различные методы обучения для повышения уровня своих познавательных и мыслительных способностей;
- понять критерии оценивания ведущие к достижению цели во время усвоения нового знания;
- установить обратную связь посредством самооценивания и оценивания одноклассников, представлять свои знания перед публикой, критически мыслить и свободно излагать свои мысли;
- овладевать навыками самостоятельного приобретения новых знаний, организации учебной деятельности, постановки целей, планирования, самоконтроля и оценки результатов своей деятельности, умениями предвидеть возможные результаты своих действий;
- понимания различий между исходными фактами и гипотезами для их объяснения, теоретическими моделями и реальными объектами;
- овладения универсальными учебными действиями на примерах гипотез для объяснения известных фактов и экспериментальной проверки выдвигаемых гипотез, разработки теоретических моделей процессов или явлений;
- формировать умения, чтобы воспринимать, перерабатывать и передавать информацию в словесных, образных, символической формах, анализировать и перерабатывать полученную информацию в соответствии с поставленными задачами;
- выделять основное содержание прочитанного текста, находить в нем ответы на поставленные вопросы и излагать его;
- приобретения опыта самостоятельного поиска, анализа и отбора информации с использованием различных источников и новых информационных технологий для решения познавательных задач;
- развитие монологической и диалогической речи, умение выражать свои мысли и способность слышать собеседника, понимать его взгляды, признавать право другого человека на другие мысли;
- освоение приемов действий в нестандартных ситуациях, овладение эвристическими методами и методами решения проблем;

– формирование умений работать в группе с выполнением различных социальных ролей, преподавать и отстаивать свои взгляды и убеждения, вести дискуссию.

Учителя имеют возможность:

- составлять критерии достижения качественного результата обучения;
- планировать различные виды заданий или критерии для каждого обучающегося с учетом их возрастных и психологических особенностей;
- использовать различные методы оценивания;
- установить обратную связь с обучающимися и их родителями.

Родители имеют возможность:

- контролировать достижения своего ребенка;
- знакомиться с качеством образования и результатов;
- узнать направление в поддержке обучения.

Для использования системы критериального оценивания учитель должен разработать дескрипторы с учетом возрастных и психологических особенностей обучающихся по критериям «знание и понимание», «использование», «критическое мышление и исследование», «коммуникация и рефлексия» и по другим критериям в соответствии с целями обучения по учебному предмету. Каждый критерий состоит из дескрипторов позволяющих системно оценить выполнение заданий учащимися, а также обучающиеся имеют возможность с помощью этих дескрипторов оценить результаты своих работ [29].

Требование современности – воспитание самостоятельно творчески работающей, конкурентоспособной в меняющихся условиях жизни, всесторонне развитой, компетентной личности. В связи с этим, критериальное оценивание как новая форма оценки заключается в оценивании навыков коллективного взаимодействия, понимания друг друга, организации самостоятельной совместной деятельности обучающихся.

Процедура оценивания учебных достижений при экстернатном обучении

Правила промежуточной и итоговой аттестации обучающихся в форме экстерната, утвержденные приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 22 января 2016 года под № 61, приведены в главе 1 данных методических рекомендации.

Процедура оценивания результатов учебной деятельности учащихся-экстернов, осваивающих образовательные программы в индивидуальном режиме, включает в себя следующие стадии:

- *Оценивание в рамках промежуточной аттестации;*
- *Оценивание в рамках итоговой аттестации.*

Оценивание в рамках промежуточной аттестации

Промежуточная аттестация обучающихся - процедура, проводимая с целью оценки качества освоения обучающимися содержания части или всего объема одной учебной дисциплины после завершения ее изучения.

Освоение общеобразовательных программ в форме экстернатного образования предполагает самостоятельное или с помощью педагогов, или с

помощью родителей (законных представителей) несовершеннолетнего учащегося с последующим прохождением промежуточной аттестации. Классный руководитель информируют учащихся-экстернов об индивидуальных заданиях, расписании экзаменов и графике проведения консультаций и обеспечивают письменное подтверждение о получении ими данной информации.

В помощь обучающимся экстернатной формы обучения школой №9 «Зерде» разработана памятка для индивидуальных занятий по всем предметам.

ПАМЯТКА

Об индивидуальных заданиях по всем предметам ____ класса
для учащегося экстернатной формы обучения

Задание которое ты должен(-а) выполнить по каждому предмету представлено двумя вариантами тестов. Каждый вариант включает в себя весь материал по предмету за учебный год. Один вариант тренировочный, один контрольный. По каждому учебному предмету следует разобрать весь материал по учебнику, выучить определения, формулы, понятия. Порядок изучения учебных предметов выбираете сами. Для получения оценки по учебному предмету достаточно выполнить и выслать один любой вариант тестов не позднее 01.05.2017 года. Верные ответы теста либо выделить, либо отметить каким нибудь знаком.

По самопознанию высылается одно творческое задание.

Не забудьте подписать тест.

Родителям учащихся-экстернов направляется информационное письмо, которое содержит сообщение или напоминание о правилах проведения промежуточной аттестации. Далее представлен пример информационного письма, из практики школы №9 «Зерде» города Астана.

ИНФОРМАЦИОННОЕ ПИСЬМО

от 01.02.2017 г.

Обучающимся экстернатной формы обучения переводных классов (5 кл., 6 кл., 7 кл., 8 кл., 10 кл.) и их родителям.

1. Вследствии внесения изменений в Правила проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся в организациях образования от 16.11.2016 г. №660 МОН РК.

1) Для обучающихся переводных классов будут проведены письменные экзамены по языку обучения и математике (работа с текстом по казахскому/русскому языку) и контрольная работа по математике);

2) Экзаменационные задания будут высланы не позднее 17 апреля по электронной почте, 19 апреля выполненные контрольные работы следует отправить для проверки в экстернат. Отправить по электронной почте или

принести в школу (eksternat @inbox.ru или по адресу г.Астана ул. Сарыарка, 20 тел. 50-18-01).

В случае получения за экзаменационную работу неудовлетворительной оценки, обучающимся будет предоставлена возможность экзамен пересдать.

3) Все тесты промежуточной аттестации следует выполнить и прислать для проверки до 01.05.2017 г.

4) Перевод обучающихся в следующий класс будет осуществлен после рассмотрения итогов успеваемости по всем предметам, решением педагогического Совета школы 20 мая 2017 года.

Получение информационного письма пожалуйста подтвердите.

Директор экстерната

Г.Н.Симакина

Исп. Жанибекова А.Ж.
50-18-03

Промежуточная аттестация проводится после освоения экстерном программ по отдельным учебным предметам или по всем учебным предметам рабочего учебного плана за данный класс. При оценивании результатов учебной деятельности обучающихся-экстернов в рамках промежуточной аттестации, экстерн получает отметку по результатам оценивания за тесты.

Тестовые задания промежуточной аттестации состояются в 5-6 вариантах, из них обязательным для выполнения являются 2 варианта. Количество вопросов в тестовых заданиях может быть до 25-30. Ниже приводим примеры письменных работ промежуточной аттестации по учебным предметам «Алгебра и начало анализа», «Русский язык» для 10 класса и «Русская литература» для 11 класса, из практики школы №9 «Зерде» города Астана.

Письменная работа по алгебре и началу анализа
10 класс на весенних переводных экзаменах (экстернат 2017г.)

7. Решите уравнения.

с) $\sin x = \frac{\sqrt{2}}{2}$ б) $6\sin 5x - 6 = 0$ в) $\cos\left(\frac{x}{8} + \frac{\pi}{4}\right) - 1 = 0$

г) $\cos 5x + \cos 3x = 0$ д) $6\tg^2 x + \tg x - 1 = 0$

8. Найдите производные функций и вычислите значение в точке x_0 .

а) $f(x) = 4x^6 + 7x^5 + x + 1$, $x_0 = 1$

б) $f(x) = x^2(x-1)$, $x_0 = -1$

в) $f(x) = \frac{x+1}{x-2}$, $x_0 = -1$

г) $(3\sqrt{x} - 2x^2 + x^5)^5$, $x_0 = 1$

д) $f(x) = \frac{3x+4}{\cos x}$, $x_0 = \frac{\pi}{3}$

9. Напишите уравнение касательной к графику функции $y=f(x)$ в точке

x_0 .

$f(x) = 4x^2 + x - 1$ $x_0 = 2$

10. Исследуйте функцию и постройте её график.

$$Y=x^3+3x-5$$

11. Точка движется прямолинейно по закону $x(t)=2t^2+3(m)$. Найдите скорость движения при $t=2$ сек.

Русский язык

1 текст

Вода бессмертия (*Узбекская сказка*)

В давние времена Искандер Двурогий завоевал весь мир. Но в одном из походов одолели его тяжкие раны, и он почувствовал приближение смерти. Но он хотел жить вечно и царствовать в завоёванных им странах. И приказал найти ему средство для продления жизни на века. Самые мудрые и самые сведущие лекари посоветовали ему испить живой воды из родника, расположенного на краю света. Молва утверждала, что тот, кто попробует этой воды, будет жить вечно.

Самые быстрые воины помчали владыку к заветному источнику. Зачерпнул Искандер золотым ковшом воды из родника, но не успел поднести его к губам, как перед ним появился худой сгорбленный старик. «Сын мой, – промолвил старик, – если ты глотнёшь воды из этого родника, то станешь бессмертным». «Но я этого хочу!» – воскликнул Искандер. «Не спеши, сын мой, – остановил его старик. – Сначала послушай... Три тысячи лет назад я завоевал все царства на земле. Весь мир лежал у моих ног, и никто не смел поднять на меня глаза. Вот тогда я и решил стать бессмертным, чтобы вечно повелевать народами и государствами. И выпил воды из этого источника. Но прошло всего сто лет, и народы восстали и прогнали меня с трона. И когда я теперь приближаюсь к людям и называю им своё имя, они плюют мне в лицо.

Старик исчез. А Искандер в глубоком раздумье набрал пузырёк с волшебной водой, спрятал его на груди и приказал воинам нести себя домой.

Смертный час застал его в пути. Достал он пузырёк, но не решился выпить воду бессмертия и выплеснул её на землю.

1. Описываемое событие происходит

А) в давние времена; В) в XVIII веке; С) в XIX веке; Д) в XX веке; Е) в наше время.

2. Куда отправляется герой?

А) к реке; В) к горе; С) к источнику; Д) к лесу; Е) к старику.

3. С кем встречается герой?

А) с муллой; В) со стариком; С) со старухой; Д) с джигитом; Е) с девушкой.

4. Я и решил стать

А) великим; В) красивым; С) умным; Д) сильным; Е) бессмертным.

5. Воду бессмертия Искандер

А) отдал старику; В) отдал воинам; С) выплеснул на землю; Д) выпил; Е) понес домой.

ЛЕКСИКА-ГРАМАТИЧЕСКАЯ ЧАСТЬ

1. Буква з пропущена в приставке
А) ра...цветала; В) ра...тащили; С) ра...возили; D) ра...сохлась; Е) ра...сада.
2. Слово с правильным переносом
А) апелл-яция; В) а-ритмия; С) ар-гонавт; D) а-рия; Е) аббревиатур-а.
3. Непроизносимый согласный в слове
А) заря...ка; В) опас...но; С) ненас...ный; D) заме...ка; Е) чудес...ный.
4. Определение понятия «омонимы»
А) слова, очень близкие по лексическому значению; В) слова, вышедшие из активного употребления; С) слова с противоположным лексическим значением; D) устойчивые сочетания слов; Е) слова, совпадающие по звучанию или написанию, но разные по лексическому значению.

Тест по учебному предмету «Русская литература» для 11 класса
Вариант 4

- 1) Какие из перечисленных произведения А.П.Чехова не принадлежат к драматическому жанру:
А) «Чайка»; В) «Степь»; С) «Дядя Ваня»; D) «Вишневый сад».
- 2) Как называлась первая книга стихов С. Есенина:
А) «Голубень»; В) «Радуница»; С) «Преображение»; D) «Москва кабацкая».
- 3) В романе М. Булгакова «Мастер и Маргарита». Мастер был по образованию:
А) биолог; В) филолог; С) врач; D) историк.
- 4) «Жил-дрожал и умирал-дрожал». В каком произведении М.Е.Салтыкова - Щедрина вы встречали это выражение:
А) «История одного города»; В) «Медведь на воеводстве»; С) «Премудрый пескарь»; D) «Господа Головлевы».
- 5) Кому принадлежит следующая портретная характеристика: «Был небольшого роста, весьма красивый молодой человек, сухими чертами лица, с усталым скучающим взглядом» («Война и мир»):
А) Николай Ростов; В) Андрей Болконский; С) Пьер Безухов; D) Анатолий Курагин.
- 6) Реальное и фантастическое присутствие в произведении А.Платонова:
А) «Корова»; В) «Родина электричества»; С) «Чевенгур»; D) «Юшка».
- 7) Трагедия Катерины, героини пьесы «Гроза», по мнению критика Д.Писарева, состоит в том, что:
А) она не смогла ещё стать развитой личностью; В) противоборствующие силы не равны; С) Борис не понимает её; D) страшно одинока.
- 8) Укажите ряд любимых героев Л.Толстого:
А) Анатолий Курагин, Берг, Борис; В) Элен Безухова, Наполеон, Трубецкой; С) Жюли Курагина, Петя Ростов, Наташа Ростова; D) Андрей Болконский, Пьер Безухов, Наташа Ростова.

9) Кому из своих современниц А.Пушкин посвятил стихотворение «Я помню чудное мгновенье»:

А) А.Керн; В) М.Раевской; С) А.Олениной; D) З.Волконской.

10) Художественным завещанием И.С.Тургенева стала книга:

А) «Отцы и дети»; В) «Дворянское гнездо»; С) «Дым»; D) «Стихотворение в прозе».

11) А.С.Грибоедов в комедии «Горе от ума» поставил проблемы. Найдите лишнее:

А) крепостное право и свобода; В) революционное переустройство жизни;

С) долг, честь, человеческое достоинство; D) образование, воспитание, культура.

12) Во всех пьесах А.Островского звучит мотив:

А) покоя; В) одиночества; С) горячего сердца; D) странничества.

13) Какому литературному направлению начала XX века были близки поэты А.Ахматова, Н.Гумилев, О.Мандельштам:

А) футуризм; В) символизм; С) акмеизм; D) реализм.

При организации промежуточной аттестации кроме экзаменационных тестовых заданий возможна организация письменных зачетов, составленные вопросы для проведения зачета отправляются обучающимся. Ниже приводим примеры вопросов для зачета и тем эссе по учебному предмету «Самопознание» для 9, 10 классов, из практики школы №9 «Зерде» города Астана.

Вопросы для зачета по учебному предмету «Самопознание»

9 класс

1. Я и этот мир. Напишите письмо самому себе. Постарайтесь в ходе своих рассуждений найти ответ на вопрос: для чего человек приходит в мир?

2. Напишите рассказ о значении СОВЕСТИ в жизни человека.

3. Объясните смысл утверждения «Счастье – это состояние устойчивой радости». Напишите небольшое рассуждение на эту тему.

4. Напишите сочинение на тему «Истины, которые передам своим детям».

5. Волшебная сила добра. Напишите эссе.

6. Как вы понимаете смысл фразы «человек – он ведь тоже природа...»?

7. Придумайте и запишите рассказ о своем городе, ауле, земляках. Постарайтесь передать в своем рассказе самые характерные черты своей Родины.

8. Как вы ответили бы на вопрос: «В чем смысл жизни»?

9. Напишите сочинение на тему «В чем мудрость жизни».

10. Чем жизнь природы похожа на жизнь человека и чем от нее отличается?

11. Напишите письмо самому себе. Подумайте, уважаете ли вы сами себя? Уважают ли вас окружающие? Проанализируйте причины, по которым вы

не всегда можете рассчитывать на уважение близких, друзей. Наметьте пути устранения этих причин.

12. Поделитесь своими размышлениями о том, чем отличается творческий процесс от обычного труда?

Вопросы для зачета по учебному предмету «Самопознание»

10 класс

1. Что я делаю в жизни, написать сочинение.

2. Назовите людей, которых вы считаете оригинальными и выдающимися личностями? (актеры, ученые, политики). В чем проявляется их оригинальность?

3. Изучите молодежные газеты, журналы, телепередачи, возьмите интервью у своих одноклассников и друзей. Составьте коллаж кумиры нашего времени.

4. Для чего человеку нужно учиться познавать себя? Какими способами человек познает себя? Можно ли изменить мир, не изменяя себя?

5. Придумайте, какое интересное дело могло бы сплотить ваших одноклассников, и разработайте его сценарий.

6. Какое значение в жизни человека имеет духовный поиск? Каким вы видите образ духовного человека?

7. Что такое семейные династии? Приведите примеры семейных династий.

8. Что такое толерантность? Каким вы видите день толерантности в вашем городе? Разработайте программу проведения данного мероприятия?

9. Разработайте сценарий профессиональной консультации для своей школы и продемонстрируйте его.

10. Существует мнение, что «индивидом рождаются, личностью становятся, а индивидуальность отстаивают» согласны ли вы с этим? Напишите сочинение рассуждение на эту тему.

11. Напишите письмо самому себе. Какие советы вы бы могли дать для того, чтобы оставаться человеком?

12. Запишите, какие памятники культуры вы знаете? Постарайтесь подробно изучить историю возникновения этих памятников. Что вы можете рассказать о них? Какую роль они занимают в жизни человечества? Почему?

13. Что такое достоинство человека, какие качества – его подчеркивают? Как проявляется чувство собственного достоинства человека?

14. Что понимают под духовным миром человека? Для чего человеку необходимо постигнуть природу своего духовного мира?

15. Какие вы понимаете смысл выражения «возможности человека»? Как и когда проявляет человек свои возможности? Какие качества помогают человеку расширить свои возможности?

16. Как вы объясните смысл понятия «совесть»? трудно ли жить по совести? Почему?

Темы эссе по учебному предмету «Самопознание»

1. Моя мечта.
2. Как я понимаю, что такое совесть.
3. Волшебная сила добра.
4. Я хочу рассказать о своем друге.
5. С чего начинается Родина.
6. Родительский дом – начало начал.
7. Мне жить в этом мире интересно.
8. Дорожить временем, что это значит.

После проведения зачета данные заносятся в «Ведомость зачета обучающихся в форме экстерната», из практики школы №9 «Зерде» города Астана .

«Школа № » Государственное учреждение
Ведомость зачета обучающихся в форме экстерната

_____ учебный год _____класс

По дисциплине _____

Принимающая зачет _____

Таблица 13 – Ведомость зачета

№	Фамилия и имя ученика	Оценка зачета	Подпись преподавателя

«__» _____ дата проведения зачетов

Письменно _____ начало _____ конец

Устно _____ начало _____ конец

Время, затраченное на проведение зачет _____ час _____ мин

Подпись приемника зачет _____

Подпись заведующего учебной обучения в форме экстерната

Результаты промежуточной аттестации экстернов отражаются в протоколах с пометкой «Экстернат», которые подписываются всеми членами экзаменационной комиссии и утверждаются руководителем организации среднего образования. К протоколам прилагаются письменные материалы

результатов прохождения промежуточной аттестации. В главе 1 данных методических рекомендации приведены примеры протоколов.

В конце учебного года экстернам успешно сдавшим промежуточную аттестацию ведомость оценок промежуточной аттестации за курс общей средней школы обучающегося и табель с итоговыми оценками и пометкой об окончании обучения в форме экстерната по соответствующим учебным программам. Далее в качестве примера представлена ведомость оценок промежуточной аттестации за курс общей средней школы обучающегося экстернатной формы обучения школы №9 г.Астана (таблица 14).

ГУ «Школа №9 для одаренных детей «Зерде» города Астана

город Астана, ул.Сарыарка, 20

8/7172/50-18-03

eksternat@inbox.ru

«17» февраль 2017 г.

№96

Ведомость оценок

Промежуточной аттестации за курс общей средней школы
учащегося экстернатной формы обучения

Смагулов Тимур Болатович

(за период обучения с 01.09.2016 по 11.06.2017 годы)

Таблица 14 – Ведомость оценок промежуточной аттестации

Наименование дисциплины		Класс
		11
		Итоговые оценки
1	Казахский язык	5
2	Казахская литература	4
3	Русский язык	5
4	Русская литература	5
5	Иностранный язык /английский/	4
6	Алгебра и начало анализа	5
7	Геометрия	4
8	История Казахстана	5
9	Всемирная история	4
10	География	4
11	Физика	5
12	Химия	5
13	Биология	5
14	Человек. Общество. Право.	5
15	Основы правоведения	4

Источник: Данные управления образования г.Астаны

Рис. 6 - Табель с итоговыми оценками с пометкой о переводе на следующий класс

Экзаменационные работы оцениваются по пятибалльной системе.

Сроки проведения промежуточной аттестации определяются образовательным учреждением, в контингенте которого числится учащийся-экстерн.

Оценивание в рамках итоговой аттестации

Итоговая аттестация обучающихся - процедура, проводимая с целью определения степени освоения ими объема учебных дисциплин, предусмотренных государственным общеобязательным стандартом соответствующего уровня образования [4].

Родителям учащихся-экстернов выпускных классов направляется информационное письмо, в котором содержится сообщение или напоминание о правилах проведения итоговой аттестации. Далее представлен пример информационного письма.

Информационное письмо от 11.04.2017 г.

Выпускникам общей средней школы и их родителям экстернатной формы обучения

1. Итоговая аттестация для обучающихся 11 класса проводится в следующих формах (основание приказ №128 от 24 марта 2017 года МОН РК):

1) письменный экзамен по родному языку и литературе (язык обучения) в форме ЭССЕ – 29 мая 2017 г.;

2) тестирование по предмету по выбору (физика, химия, биология, география, геометрия, всемирная история, литература, иностранный язык (английский, французский, немецкий), информатика) – 2 июня 2017 года;

3) тестирование по казахскому языку в школах с русским языком обучения и тестирование по русскому языку в школах с казахским языком обучения – 2 июня 2017 года;

4) письменный экзамен по алгебре и началам анализа – 7 июня 2017 года;

5) устный экзамен по истории Казахстана – 9 июня 2017 года.

2. Для прохождения итоговой аттестации (государственных экзаменов) учащиеся должны прибыть в школу «Зерде» не позднее 20.05.2017 г.

3. Учащиеся (их родители) у которых занятия в зарубежных учебных заведениях продолжается в июне, должны предоставить следующие документы в школу до 01.05.2017 г.:

1) Заявление родителей (или законного представителя учащегося) с просьбой о переносе итоговой (государственной) аттестации на июль (указать сроки приезда выпускника в г. Астана);

2) предоставить документ подтверждающий причину переноса итоговой аттестации (справка с учебного заведения с указанием окончания занятий или другие причины).

Получение информационного письма пожалуйста подтвердите.

Директор экстерната

Г.Н.Симакина

Исп. Жанибекова А.Ж.
50-18-03

В пункте 16 утвержденных правил промежуточной и итоговой аттестации обучающихся в форме экстерната приводится: «Экстернам, прошедшим итоговую аттестацию, выдается документ государственного образца об уровне (ступени) образования согласно приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 28 января 2015 года № 39 «Об утверждении видов и форм документов об образовании государственного образца и Правила их выдачи», зарегистрированному в Реестре государственной регистрации нормативных правовых актов за № 10348».

Государственная итоговая аттестация экстернов проводится руководствуясь методическими рекомендациями по организации и подготовке к итоговой аттестации выпускников школ, разработанным Национальной академией образования имени И.Алтынсарина МОН РК [30].

Организация итоговой аттестации выпускников школ

Государственной программой развития образования и науки Республики Казахстан на 2016-2019 годы определено, что «в целях совершенствования действующего формата ЕНТ будут предусмотрены разделение процедуры ЕНТ на итоговую аттестацию в школе и вступительные экзамены в вуз, а также расширение использования тестов, ориентированных на определение способностей к дальнейшему обучению, уровня логического мышления, владение английским языком, а также базовых компетенций (функциональная грамотность).

Таким образом, с 2016-2017 учебного года для выпускников школ вводится новый формат Единого национального тестирования (далее – ЕНТ), является вступительным экзаменом в высшие учебные заведения.

Итоговая аттестация – это государственные выпускные экзамены для обучающихся 11(12) классов, проводимые в организациях среднего образования.

Закон Республики Казахстан «Об образовании» определяет итоговую аттестацию обучающихся следующим образом: это «процедура, проводимая с целью определения степени освоения ими объема учебных дисциплин, предусмотренных государственным общеобязательным стандартом соответствующего уровня образования».

Согласно Типовым правилам проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся в организациях образования, реализующих общеобразовательные учебные программы начального, основного среднего, общего среднего образования (16.11.2016 г.) (далее – Типовые правила) обучающиеся 11(12) класса,

освоившие общеобразовательные учебные программы общего среднего образования, сдают итоговую аттестацию в виде пяти экзаменов, один из которых – по выбору.

Итоговая аттестация для обучающихся 11(12) класса проводится в следующих формах:

1) письменного экзамена по родному языку и литературе (язык обучения) в форме эссе;

2) письменного экзамена по алгебре и началам анализа;

3) устного экзамена по истории Казахстана;

4) тестирования по казахскому языку в школах с русским, узбекским, уйгурским и таджикским языками обучения и тестирования по русскому языку в школах с казахским языком обучения;

5) тестирования по предметам по выбору (физика, химия, биология, география, геометрия, всемирная история, литература, иностранный язык (английский, французский, немецкий), информатика).

В музыкальных, художественных школах, а также в школах искусств допускается проведение дополнительного экзамена творческого характера.

Формы проведения экзаменов

Письменный экзамен *по родному языку и литературе* (язык обучения школы) проводится в форме эссе. На экзамен отводится 3 астрономических часа.

На выбор выпускников будут предложены 10 тем; конверты с темами эссе вскрываются за 15 минут до начала экзамена; объем эссе – 250-300 слов. Темы для эссе определяются Министерством образования и науки РК. Они будут опубликованы в открытой печати в срок не позднее 10 марта. В число предложенных 100 тем будут включены и темы, выносимые на экзамен.

Эссе – прозаическое сочинение небольшого объема и свободной композиции, выражающее индивидуальные впечатления и соображения по конкретному поводу или вопросу и заведомо не претендующее на определяющую или исчерпывающую трактовку предмета. В эссе не может быть анализа широкого круга проблем. Оно предполагает новое, субъективно окрашенное слово о чем-либо, такое произведение может иметь философский, историко-биографический, публицистический, литературно-критический, научно-популярный или чисто беллетристический характер. Цель эссе состоит в развитии таких навыков, как самостоятельное творческое мышление и письменное изложение собственных мыслей. В содержании эссе оцениваются в первую очередь умение четко и грамотно формулировать мысли, структурировать информацию, использовать основные понятия, выделять причинно-следственные связи, иллюстрировать опыт соответствующими примерами, аргументировать свои выводы.

Структура эссе определяется предъявляемыми к нему требованиями:

- мысли автора эссе по проблеме излагаются в форме кратких тезисов;
- мысль должна быть подкреплена доказательствами, поэтому за тезисом следуют аргументы.

Аргументы – это факты, явления общественной жизни, события, жизненные ситуации и жизненный опыт, научные доказательства, ссылки на мнение ученых и др. Предпочтительнее приводить два аргумента в пользу каждого тезиса, так как один аргумент кажется неубедительным, три аргумента могут «перегрузить» изложение, выполненное в жанре, ориентированном на краткость и образность.

Таким образом, эссе приобретает кольцевую структуру (количество тезисов и аргументов зависит от темы, избранного плана, логики развития мысли):

- вступление
- тезис, аргументы
- тезис, аргументы
- заключение.

При этом вступление и заключение должны фокусировать внимание на проблеме (во вступлении она ставится, в заключении резюмируется мнение автора). Очень важно, чтобы обучающиеся осознали, что языку эссе присущи эмоциональность, экспрессивность, художественность. В то же время необходимо избегать употребления в эссе сленга, шаблонных фраз, сокращения слов.

Из формальных правил написания эссе выделяют только одно – наличие заголовка. Внутренняя структура эссе может быть произвольной. Поскольку это малая форма письменной работы, то не требуется обязательного повторения выводов в конце, они могут быть включены в основной текст или в заголовок. Аргументация может предшествовать формулировке проблемы. Формулировка проблемы может совпадать с окончательным выводом.

Следует выделить наиболее типичные ошибки при написании эссе:

- утомительные предисловия;
- недостаточное количество деталей;
- перечисление утверждений без иллюстрации их примерами;
- многословие, т.е. эссе ограничено определенным количеством слов;
- длинные фразы, которые не доказывают правоту автора, короткие предложения при этом часто производят больший эффект. Эффективно, когда в эссе длинные фразы чередуются с короткими;
- использование научных терминов, слов из энциклопедий, которое перегружает эссе и отвлекает внимание читателя, приуменьшая его значение.

Письменный экзамен по *алгебре и началам анализа* состоит из 5 заданий для общественно-гуманитарного направления и 6 заданий для естественно-математического направления и школ (классов) с углубленным изучением математики.

Задания направлены на выявление степени усвоения теоретического материала, понятий и приемов, умения решать задачи, уровня функциональной грамотности. На экзамен отводится 5 астрономических часов.

Эссе в 11(12) классе оценивается двумя оценками, письменная экзаменационная работа по алгебре и началам анализа – одной.

Устный экзамен *по истории Казахстана* проводится по экзаменационным билетам. Количество составляемых билетов – 30 и в каждом билете будет 3 вопроса, из них два вопроса по теории материала по всем основным разделам и темам курса истории Казахстана с древности до нашего времени, третий вопрос – задание практического характера (работа с исторической картой, терминологией, характеристика исторической личности).

На устном экзамене для подготовки ответа обучающемуся предоставляется не менее 20 минут. Если обучающийся не ответил на вопросы по билету, Комиссия разрешает ему взять второй билет (оценка в данном случае снижается на 1 балл).

На тестирование *по казахскому языку* в школах с неказахским языком обучения или тестирование *по русскому языку* в школах с нерусским языком отводится 80 минут. Тест состоит из 40 вопросов, разделенных на три блока:

- лексико-грамматический блок – 20 тестовых заданий с выбором одного правильного ответа;

- блок «Аудирование» включает 2 текста по 200-250 слов, 10 тестовых заданий, которые имеют один правильный, ответ;

- блок «Чтение» состоит из 2 текстов по 200-250 слов, 10 тестовых заданий с одним правильным ответом.

Выпускник может максимально набрать 60 баллов: за 20 тестовых заданий с выбором одного правильного ответа 20 баллов, 20 заданий с одним и более правильными ответами максимально оцениваются в 40 баллов.

Тестирование по предметам на выбор. На выбор выпускника предлагаются следующие предметы: Физика, Химия, Биология, География, Геометрия, Всемирная история, Литература, Иностранный язык (английский, французский, немецкий), Информатика.

Тестирование по предметам по выбору (кроме предметов «Иностранный язык» и «Информатика») содержит 40 тестовых заданий, которые будут максимально оценены в 60 баллов, так как двадцать тестовых заданий будут с выбором одного правильного ответа (это 20 баллов) и двадцать заданий – с одним и более правильными ответами, которые будут максимально оценены в 40 баллов. На тестирование по каждому предмету на выбор отводится 80 минут.

Иностранный язык состоит из трех блоков: лексико-грамматический (20 вопросов с одним возможным ответом), блок «Аудирование» (10 вопросов на основании двух текстов объемом 200-250 слов), блок «Чтение» (2 текста, 200-250 слов каждый, 5 тестов по тексту). На тестирование по иностранному языку отводится также 80 минут.

По предмету «Информатика» экзамен будет состоять из тестирования и практических заданий. Этот предмет сдается по следующему принципу:

1. 20 тестовых заданий, в которых только один правильный вариант ответа;

2. 7 практических заданий.

На экзамен по информатике отводится 80 минут.

Тестирование проводится в пределах учебных предметов по тестовым заданиям, разработанными Республиканским государственным казенным предприятием «Национальный центр тестирования» (далее – НЦТ) в соответствии с ГОСО. НЦТ составляет базу заданий, доставляет данный материал в органы образования.

В случае несогласия с оценкой, выставленной за экзамен, обучающийся имеет возможность обратиться до 13 часов следующего дня после объявления экзаменационной оценки в Экзаменационную комиссию по итоговой аттестации обучающихся (далее – Комиссия), созданную при районных, городских отделах образования и областных управлениях образования.

Типовыми правилами предусмотрено освобождение обучающихся от итоговой аттестации в следующих случаях:

- по состоянию здоровья;
- инвалиды I-II группы, инвалиды детства, дети-инвалиды;
- участники летних учебно-тренировочных сборов, кандидаты в сборную команду Республики Казахстан для участия в международных олимпиадах (соревнованиях).

Досрочная итоговая аттестация выпускников 11 (12) классов допускается в случае выезда обучающихся за границу для поступления на учебу либо на постоянное место жительства и проводится в форме итоговых экзаменов или государственных выпускных экзаменов не ранее, чем за 2 месяца до окончания учебного года.

Выпускникам 11 (12) классов, выезжавшим на учебу за рубеж по линии международного обмена школьниками и окончившим там образовательные учреждения, необходимо пройти итоговую аттестацию за 11-й класс в организациях образования Республики Казахстан. С учетом отметок по предметам, изучавшимся за рубежом, годовых и итоговых оценок, полученных в предыдущих классах в организациях образования, и после прохождения итоговой аттестации им выдается аттестат об общем среднем образовании.

Финалисты программ международного обмена школьников числятся в контингенте общеобразовательных школ, в которых они обучались до выезда по линии международного обмена школьников, на период их полного курса обучения.

Для детей с особыми образовательными потребностями (далее – ООП), обучающихся в специальных классах общеобразовательных школ вопрос о необходимости проведения итоговой аттестации в специальных коррекционных учреждениях решается районным, городским отделом образования или управлением образования в соответствии с медицинским диагнозом обучающихся.

Экзаменационные материалы итоговой аттестации в специальных коррекционных учреждениях разрабатываются управлениями образования.

Для детей с ООП, которые проходят итоговую аттестацию, предоставляется дополнительное время при сдаче экзамена согласно решению

Комиссии по итоговой аттестации обучающихся в соответствии с рекомендациями школы.

Претенденты на знак «Алтын белгі» будут сдавать итоговую аттестацию в своих школах. Выпускникам 11 (12) класса, показавшим примерное поведение и имеющим годовые и итоговые оценки «5» по всем предметам в период учебы с 5 по 11 (12) классы и прошедшим итоговую аттестацию по завершении общего среднего образования на оценку «5», выдается аттестат об общем среднем образовании «Алтын белгі» в соответствии с формой, утвержденной приказом № 39, и знак «Алтын белгі».

Все материалы итоговой аттестации составляются и доставляются Национальным центром тестирования до управлений образования, далее управлениями образования до школ.

Оценивание письменных и устных экзаменов, а также листы ответов тестирования будут проверяться в школе Комиссией по предмету на основании предоставленных им кодов правильных ответов. Материалы итоговой аттестации (листы ответов, книжка вопросник и т.д.) хранятся в школе в течение 3-х лет [30].

Требования к содержанию итоговой аттестации выпускников школ, критерии оценивания

Экзаменационные материалы к государственным выпускным экзаменам по предметам «Родной язык и литература» (язык обучения), «Алгебра и начала анализа» и «История Казахстана» разрабатываются Национальным центром тестирования МОН РК.

Государственный экзамен по родному языку и литературе (язык обучения) представлен в форме эссе, включающий десять тем разной проблематики, сгруппированных в соответствии с определенной структурой: пять литературных тем, пять тем являются свободными.

В случае выбора литературной темы эссе рекомендуется опираться на авторскую позицию и формулировать свою точку зрения. Необходимо аргументировать свои тезисы, опираясь на литературные произведения.

В случае выбора свободной темы эссе можно аргументировать свою позицию с опорой как на содержание художественных произведений, так и на свой жизненный опыт (личные впечатления, собственные размышления, знания и др.).

Также прилагаются краткие инструкции для обучающихся.

Структура и содержание экзаменационной работы.

Литературные темы связаны с анализом художественных произведений, изученных в рамках курса «Литература». Они подобраны таким образом, чтобы в экзаменационном материале были представлены произведения двух литературных эпох: литературы XIX в. и XX в. При этом разнообразно представлены литературные роды и жанры художественных произведений.

Темы эссе, связанные с поэзией, должны раскрываться выпускником на

примере не менее двух стихотворений. Темы эссе, связанные с произведениями малой эпической формы, раскрываются на примере одного-двух произведений (их количество может быть увеличено по усмотрению выпускника).

Свободные темы предполагают написание эссе по философской или этико-нравственной проблематике. При написании эссе-рассуждения на одну из этих тем выпускником могут быть приведены аргументы с опорой как на содержание художественных произведений, так и на жизненный опыт обучающегося (личные впечатления, собственные размышления на тему и т.п.).

Темы эссе, сформулированные в форме цитаты, представляющей собой высказывание одного из представителей культуры, нацеливают на свободное рассуждение, которое может содержать как аргументы, подтверждающие справедливость суждения, так и контраргументы, доказывающие право на существование иной точки зрения.

Необходимо выбрать только одну из предложенных тем, а затем написать эссе на эту тему в объеме 250-300 слов. Необходимо тщательно продумать композицию эссе.

Эссе необходимо писать четко и разборчиво, с соблюдением норм речи.

Участникам экзамена разрешается пользоваться орфографическими и толковыми словарями, сборниками афоризмов [30].

Продолжительность экзаменационной работы.

На выполнение экзаменационной работы по родному языку и литературе отводится 3 астрономических часа. В продолжительность выполнения экзаменационной работы по учебным предметам не включается время, выделенное на подготовительные мероприятия (инструктаж обучающихся, выдачу экзаменационных материалов, заполнение экзаменационных работ).

Оценивание результатов экзамена по русскому языку (письменная форма).

Для оценки экзаменационной работы используется комплекс критериев оценивания, соответствующий определенному типу заданий: эссе на литературную тему, эссе на свободную тему.

При проверке эссе оценивается уровень сформированности следующих умений:

- создавать текст в соответствии с заданной темой;
- логично излагать мысли, выстраивая тезисно-доказательную часть эссе-рассуждения;
- подбирать убедительные аргументы, создавая аргументированное высказывание; выявлять отношение автора к поставленным проблемам, сопоставлять свою позицию с другой точкой зрения;
- осуществлять выбор языковых средств в соответствии с родом, жанром и темой эссе; оформлять текст в соответствии с нормами литературного языка.

Рекомендованы следующие подходы к оценке экзаменационных работ по языку обучения:

- экзаменационная работа оценивается путем сложения баллов по

указанным критериям и их перевода в пятибалльную систему оценивания;

– эссе на литературную тему, эссе на свободную тему оцениваются по критериям, указанным в представленной ниже таблице.

Результирующие баллы за экзаменационную работу определяются, исходя из следующих положений:

– если баллы, выставленные двумя экзаменаторами, совпали, то эти баллы являются окончательными;

– если установлено незначительное расхождение в баллах, выставленных двумя экзаменаторами, то окончательные баллы определяются как среднее арифметическое баллов двух экзаменаторов с округлением в соответствии с правилами округления чисел;

– если установлено существенное расхождение в баллах, выставленных двумя экзаменаторами, то назначается дополнительная (третья) проверка.

Существенным расхождением в баллах, выставленных двумя экзаменаторами, является расхождение в 8 и более баллов.

Содержание эссе оценивается по критериям, представленным в следующих таблицах.

Среди критериев, по которым оценивается эссе, первый критерий (глубина раскрытия темы эссе и убедительность суждений) является основным. Если по первому критерию эссе оценивается в 0 баллов, задание считается невыполненным и по другим критериям не оценивается (таблицы 15, 16, 17).

Таблица 15 – Критерии оценивания содержания эссе на литературную тему

Критерии оценивания	Баллы
Глубина раскрытия темы эссе и убедительность суждений	
Экзаменуемый раскрывает тему эссе, формулирует свою точку зрения, убедительно обосновывает свои тезисы	4
Экзаменуемый раскрывает тему эссе, формулирует свою точку зрения, но тезисы обосновывает недостаточно убедительно	2
Экзаменуемый раскрывает тему эссе поверхностно и/или не обосновывает свои тезисы	1
Экзаменуемый не раскрывает тему эссе	0
Аргументация экзаменуемым собственного мнения по теме эссе	
Экзаменуемый выразил свое мнение по проблеме, соответствующей теме эссе, и привел не менее двух аргументов в подтверждение этого мнения	3
Экзаменуемый выразил свое мнение по проблеме, соответствующей теме эссе, и привел только один аргумент в подтверждение этого мнения	2
Экзаменуемый выразил свое мнение по проблеме, соответствующей теме эссе, но не привел аргументов, или мнение экзаменуемого вообще не отражено в работе, или экзаменуемый выразил свое мнение по проблеме, не соответствующей теме эссе	1

Композиционная цельность и логичность эссе	
Эссе характеризуется композиционной цельностью, части высказывания логически связаны, мысль последовательно развивается, нет необоснованных повторов и нарушений логической последовательности	3
Части эссе логически связаны между собой, но имеются нарушения композиционной цельности: мысль повторяется, и/или есть нарушения в последовательности изложения (в том числе внутри смысловых частей высказывания), и/или есть отступления от темы эссе	1
В эссе не прослеживается композиционного замысла, и/или допущены грубые нарушения в последовательности изложения, и/или нет связи между частями и внутри частей эссе	0
Максимальное количество баллов за эссе на литературную тему	10

Таблица 16 – Критерии оценки содержания эссе на свободную тему

Критерии оценивания	Баллы
Глубина раскрытия темы эссе и убедительность суждений	
Экзаменуемый раскрывает тему эссе, формулирует свою точку зрения, убедительно обосновывает свои тезисы, приводятся примеры из текстов произведений.	3
Экзаменуемый раскрывает тему эссе, но тезисы обосновывает недостаточно убедительно, примеры из текстов приводятся вне прямой связи с выдвинутым тезисом	2
Экзаменуемый не раскрывает тему эссе, примеры из текстов произведений не приводятся, суждения текстом не обосновываются	0
Аргументация экзаменуемым собственного мнения по теме эссе	
Экзаменуемый выразил свое мнение по проблеме, соответствующей теме эссе, и привел не менее двух аргументов в подтверждение этого мнения	3
Экзаменуемый выразил свое мнение по проблеме, соответствующей теме эссе, и привел только один аргумент в подтверждение этого мнения	2
Экзаменуемый выразил свое мнение по проблеме, соответствующей теме эссе, но не привел аргументов, или мнение экзаменуемого вообще не отражено в работе, или экзаменуемый выразил свое мнение по проблеме, не соответствующей теме эссе	1
Композиционная цельность и логичность эссе	
Эссе характеризуется композиционной цельностью, части высказывания логически связаны, мысль последовательно развивается, нет необоснованных повторов и нарушений логической последовательности	3
Части эссе логически связаны между собой, но имеются нарушения	1

композиционной цельности: мысль повторяется, и/или есть нарушения в последовательности изложения (в том числе внутри смысловых частей высказывания), и/или есть отступления от темы эссе	
В эссе не прослеживается композиционный замысел, и/или допущены грубые нарушения в последовательности изложения, и/или нет связи между частями и внутри частей эссе	0
Максимальное количество баллов за эссе на свободную тему по критериям	9

Грамотность и фактическая точность речи в эссе и на литературную тему и на свободную тему оцениваются по критериям, представленным в следующей таблице.

Таблица 17 – Критерии оценивания грамотности и фактической точности речи

Критерии оценки грамотности и фактической точности речи экзаменуемых	Баллы
Соблюдение орфографических норм	
Орфографических ошибок нет, или допущено не более одной ошибки	2
Допущено две-три ошибки	1
Допущено четыре (ОГН) /пять (ЕМН) и более ошибки	0
Соблюдение пунктуационных норм	
Пунктуационных ошибок нет, или допущено не более двух ошибок	2
Допущено три-четыре ошибки	1
Допущено пять и более ошибок	0
Соблюдение грамматических норм	
Грамматических ошибок нет, или допущена одна ошибка	2
Допущено две ошибки	1
Допущено три и более ошибки	0
Соблюдение речевых норм	
Речевых ошибок нет, или допущено не более двух ошибок	2
Допущено три-четыре ошибки	1
Допущено пять и более ошибок	0
Максимальное количество баллов за эссе по критериям	8

Ниже представлены шкалы пересчета баллов за эссе в отметку по пятибалльной системе (таблицы 19, 20).

Таблица 19 – Шкала пересчета балла за эссе на литературную тему в отметку по пятибалльной системе

Отметка по пятибалльной системе оценивания	«2»	«3»	«4»	«5»
Содержание	0-3	4-6	7-8	9-10
Грамотность	0-2	3-4	5-6	7-8

Таблица 20 – Шкала пересчета балла за эссе на свободную тему в отметку по пятибалльной шкале

Отметка по пятибалльной системе оценивания	«2»	«3»	«4»	«5»
Содержание	0-3	4-5	6-7	8-9
Грамотность	0-2	3-4	5-6	7-8

Образцы экзаменационных материалов (письменная форма) приведены по русскому языку и литературе:

1. Как образы помещиков соотносятся с названием поэмы Н.В.Гоголя «Мертвые души»?
2. Драма любви в пьесе А.Н. Островского «Гроза».
3. «Кто истинно свободен? Тот, кто не раболепствует собственным страстям и чужим прихотям» (Ф.Н.Глинка).
4. Размышление о важности внимания к ближнему.
5. Как следует относиться к собственному таланту?

Предмет «Алгебра и начала анализа»

При проведении любого письменного экзамена особое внимание должно быть уделено направлению обучения, содержанию экзаменационных заданий, оформлению и оцениванию письменной работы.

О содержании экзаменационных заданий по алгебре и началам анализа

I. Обучение в 10-11 классах общеобразовательных школ проводится по направлениям, кроме этого, отдельные школы (классы) углубленно изучают математику. Соответственно экзаменационные задания должны быть составлены согласно направлению обучения (естественно-математического направление, общественно-гуманитарное направление, углубленное изучение математики).

II. Содержание экзаменационных заданий должно охватить все главы учебной программы для 10-11 классов по алгебре и началам анализа соответственно направлению обучения (таблица 21) [30].

Таблица 21 – Главы учебной программы по предмету «Алгебра и начала анализа»

Общественно-гуманитарное направление	Естественно-математическое направление	Углубленное изучение математики
10 класс		

Функция, ее свойства и график	Функция, ее свойства и график	Функция, ее свойства и график
Тригонометрические функции	Тригонометрические функции	Тригонометрические функции
Тригонометрические уравнения и неравенства	Тригонометрические уравнения и неравенства	Тригонометрические уравнения и неравенства
Производная	Производная	Производная
Применение производной	Применение производной	Применение производной
11 класс		
Первообразная и интеграл	Первообразная и интеграл	Первообразная и интеграл
Степени и корни. Степенная функция	Степени и корни. Степенная функция	Степени и корни. Степенная функция
Показательная и логарифмическая функции	Показательная и логарифмическая функции	Показательная и логарифмическая функции
Показательные и логарифмические уравнения и неравенства	Показательные и логарифмические уравнения и неравенства	Показательные и логарифмические уравнения и неравенства
	Уравнения и неравенства, системы уравнений и неравенств	Уравнения и неравенства, системы уравнений и неравенств

III. С учетом указанных глав рекомендуется экзаменационные задания контрольной работы составить по разделам «Вычисления», «Тождественные преобразования», «Уравнения и их системы», «Неравенства и их системы», «Функция и ее график», «Текстовые задачи». Текстовые задачи включают задачи на нахождение площади плоских фигур и объема тел, нахождение наибольшего и наименьшего значения и др. Все задания делятся на уровни А, В, С:

– для выполнения заданий уровня А учащиеся должны владеть базовыми знаниями и навыками несложных вычислений и преобразований, стандартными приемами решения изданий т.д.;

– уровень В – задания среднего уровня сложности;

– для выполнения заданий уровня С учащиеся должны владеть глубокими и прочными теоретическими знаниями в объеме, предусмотренном учебной программой.

Учитывая направление обучения, предлагаем распределение экзаменационных заданий в контрольной работе:

1) для классов общественно-гуманитарного направления предлагается 5 заданий: три задания из уровня А, два – из уровня В ($3A + 2B$);

2) для классов естественно-математического направления предлагается 6 заданий: три задания из уровня А, два – из уровня В и одно задание уровня С ($3A + 2B + C$);

3) для школ (классов) с углубленным изучением математики 6 заданий: по два задания из каждого уровня ($2A + 2B + 2C$).

Оценивание экзаменационной работы по алгебре и началам анализа

При выставлении оценок по математике можно выделить существенные и несущественные ошибки (таблица 22).

Таблица 22 – Виды ошибок

Существенные	Несущественные
ошибки, которые показывают незнание учащимися формул, правил, основных свойств, теорем и неумение их применять	неточность формулировок, определений, понятий, теорий, вызванная неполнотой охвата основных признаков определяемого понятия
незнание приемов решения задач, рассматриваемых в учебниках	неточность графика
неумение строить и читать графики функций	нерациональное решение
вычислительные ошибки, если они не являются опиской	недостаточность или отсутствие пояснений, обоснований в решениях
логические ошибки	небрежное выполнение записей, чертежей или графиков.
потеря корня или сохранение в ответе постороннего корня	запись ответа в виде сократимой дроби, иррациональность в знаменателе

При оценивании экзаменационных работ учитывается характер существенных и несущественных ошибок. Важно уметь отличать существенные от несущественного при записи выполнении задания. Надо обосновывать все то, что не является очевидным по ходу выполнения задания, и объяснять дополнительные построения, если они производились. Например, нет необходимости пояснять, что обе части уравнения возводятся в квадрат, записывать в общем виде формулы корней квадратного уравнения, тригонометрические тождества и т.д. Однако должны быть обоснованы посторонние корни, отсутствие корней, построение дополнительных линий при выполнении задания на нахождение площади плоской фигуры или объема тела и т.д.

При выставлении оценки за письменную работу по алгебре и началам анализа предлагаются следующие рекомендации (таблица 23).

Таблица 23 – Оценивание письменной работы

Отметка «5»	Отметка «4»	Отметка «3»	Отметка «2»
Работа выполнена полностью: 5 (ОГН), 6(ЕМН, углубленное изучение) заданий	В работе выполнено правильно 4 (ОГН), 4 или 5 (ЕМН, углубленное изучение) заданий (вне зависимости от уровня сложности)	В работе выполнено правильно не менее 3 заданий (вне зависимости от уровня сложности)	Не выполнено больше половины заданий
В решении нет математических ошибок	Допущена одна ошибка или два-три недочета в преобразованиях и вычислениях, рисунках, чертежах или графиках	Допущены две-три ошибки или три-четыре недочета в выкладках, чертежах или графиках, но учащийся владеет обязательными знаниями и умениями	Допущено более трех ошибок, показывающих, что учащийся не владеет обязательными знаниями и умениями по данной теме в полной мере
Логичность и полнота изложения материала	Отдельные неточности в изложении материала	Отдельные нарушения логики изложения материала, неполнота раскрытия материала	Нарушена логика изложения материала

Оформление экзаменационной работы по алгебре и началам анализа

При оформлении экзаменационной работы необходимо соблюдать следующие требования к решению экзаменационных заданий:

- правильность решения;
- обоснованность решения;
- полнота решения;
- рациональность решения;
- соблюдение правил правописания.

Рисунки, графики, таблицы и пр. выполняются карандашом.

Устный экзамен по истории Казахстана проводится по экзаменационным билетам. Количество составляемых билетов – 25; каждый

билет включает 3 вопроса, из них 2 вопроса по теоретическому материалу по всем основным разделам и темам курса «История Казахстана» с древности до нашего времени.

Рассмотрим структуру и содержание экзаменационного билета:

1-й вопрос содержит материал курса истории древнего и средневекового Казахстана.

2-й вопрос – по курсу новой и новейшей истории Казахстана.

3-й вопрос – задания практического характера (работа с исторической картой, терминологией, характеристика исторической личности (таблица 24).

Таблица 24 – Структура и содержание экзаменационного билета

	Кол-во вопросов	Макс. балл по вопросам	Форма ответов
1-й вопрос по истории древнего или средневекового Казахстана	1	10	Устно
2-й вопрос по новой или новейшей истории Казахстана	1	10	Устно
3-й вопрос практического характера	1	10	Устно, письменно
Итого	3	30	

Требования к оцениванию 1-го и 2-го вопросов, каждый из которых оценивается максимально в 10 баллов:

- базовый уровень ответа – 1-6 баллов;
- повышенный уровень ответа – 7-10 баллов.

Базовый уровень:

– знание основных фактов, процессов и явлений, событий истории Казахстана, периодизации истории Казахстана.

Повышенный уровень:

– умение анализировать, систематизировать устанавливать причинно-следственные связи событий, характеризовать общественно-политическую ситуацию на основе дополнительных исторических, картографических хронологических источников;

- обобщать, делать выводы и умозаключения.

Рекомендуются следующие требования к максимальному оцениванию 3-го вопроса билета в 10 баллов при работе с исторической картой, терминологией и при характеристике исторической личности.

При этом критериями оценивания выступают:

- локализация объектов и событий на исторической карте;
- умение отображать исторические факты и события в схемах и составление хронологических таблиц;
- историческая характеристика личности и оценка его роли;
- умение рассказывать об историческом событии, опираясь на иллюстративный материал (таблица 25).

Таблица 25 – Критерии оценок

№	Критерии	Баллы
1	Общий уровень знаний	1 балл
2	Знание конкретной проблемы и использование исторических источников	5 баллов
3	Логическое и аналитическое мышление, стройность и стиль изложения	2 балла
4	Навыки по раскрытию исторического материала	1 балл
5	Способность к конструктивным выводам и умозаключениям	1 балл

Примечание: Ответы на каждый из 3-х вопросов билета оцениваются в 10 (десять) баллов. В целом максимальный суммарный балл за 3 вопроса составляет 30 баллов.

Шкала пересчета балла за выполнение экзаменационной работы в отметку по пятибалльной шкале представлена ниже (таблица 26).

Таблица 26 – Шкала пересчета

Отметка по пятибалльной шкале	«2»	«3»	«4»	«5»
Общий балл	0–4	5–16	17–24	25–30

Продолжительность экзамена зависит от количества учащихся в классе (параллели). Выпускнику отводится 20 минут на подготовку ответа по билету.

Использование на экзамене современных технических средств и приспособлений запрещается. Все необходимые дополнительные материалы (карты, схемы, таблицы и т.д.) готовит учитель [30].

Таким образом, на современном этапе развития школы, когда приоритетной целью обучения является развитие обучающегося, оценка представляет собой меру влияния, изменения, обучения и развития. Оценивание выполняет развивающую и мотивирующую функции, а также способно формировать адекватную и позитивную самооценку обучающегося.

В системе оценивания в рамках промежуточной аттестации экстернатного образования существуют свои позиции к оцениванию качества и

результативности деятельности обучающихся, которые выражены в виде оценивания тестовых заданий. Педагогам, работающим с экстернами, необходимо стремиться находить критерии, методики и формы оценивания, наиболее отвечающие специфике и задачам экстернатного образования.

Заключение

Одним из основных, возможно самым главным, аспектов в жизни человека является образование. Современный человек живет в эпоху потребления. Получение образования и квалификации возможно только в ходе устойчивого развития. В большинстве случаев образование и качественное образование - это не одно и то же. Не всегда объективные знания обладателей дипломов, аттестатов, свидетельств, сертификатов и т.д., могут соответствовать заявленному документу. Поэтому то, в каком виде человек хочет получить необходимые знания и умения, зависит от него.

Современная школа должна создать возможность обучающимся способствовать осуществлению замыслов для проявления себя в обществе, самовоспитания. Одним из наиболее эффективных видов обучения является самообразование или экстернат. Такая форма обучения до настоящего времени являлась менее распространенным и популярным, но в настоящее время имеет широкое распространение.

В последние годы экстернат является одним из динамично развивающихся видов получения образования, привлекающий в свои ряды большое количество учащихся. Сегодня среди видов школ, предоставляющих общее образование, прочно утвердилось получение новых знаний в виде экстерната. Как вид получения общего образования форма экстерната дает возможность обучающимся глубже заниматься творчеством, спортом, находить время для занятий научными исследованиями, позволяет мобилизовать силы и подготовиться к поступлению в высшие учебные заведения.

Результат изучения зарубежного опыта экстернатного образования показал, что экстернат является новым видом предоставления образования.

В целях интенсификации обучения необходимо уделять особое внимание использованию информационных технологий. Образовательные ресурсы Интернета, работа с электронными учебными пособиями, использование элементов дистанционного обучения позволяют не только повышать результативность и экономить время, но и создавать положительную учебную мотивацию учащихся. Комплексное решение учебно-методических, организационных и психолого-педагогических проблем позволяют учреждению создать необходимые условия для обучения учащихся-экстернов и своевременно оказать им профессиональную помощь.

Необходимость и перспективность развития экстернатной формы обучения является неоспоримой. Как известно, экстернат служит сегодня важным звеном образовательной системы, поддерживающим в определенной степени ее стабильность, преемственность и позволяющим включать человека, желающего получить полное среднее образование, в процесс учебы. Приучить к самообразованию и помочь овладеть этой ключевой компетенцией, которая в дальнейшем станет основой непрерывного образования, – это задача, которую

должна ставить перед собой школа, предоставляющая комплекс услуг тем, кто хочет получить полное среднее образование в форме экстерната

Можно сказать, права обучающегося в форме экстерната ничем не отличаются от прав учащихся общеобразовательных школ. Экстерн может принимать участие в проводимых в школе лабораторных и практических работах, предметных олимпиадах, тестированиях. После окончания школы получают аттестат об общем среднем образовании, позволяющий поступить в высшее учебное заведение.

Неоспоримым фактом является необходимость развития экстернатной формы образования.

То, что для человека, желающего получить общее среднее образование, но по разным причинам не имеющим возможности обучаться в общеобразовательной школе, экстернатная форма образования является необходимостью - неоспоримый факт.

Задачей, которую при комплексном предоставлении услуг ставит перед собой школа, должно являться оказание помощи в самообразовании и получении в будущем непрерывного образования для освоения основной компетенции лицам, желающим получить образование в форме экстерната

Список использованной литературы

1. «Третья модернизация Казахстана: глобальная конкурентоспособность» Послание Президента Республики Казахстан. Астана, 31 января 2017 года. adilet.zan.kz/rus/docs/K1700002017
2. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1600013110> Правила обучения в форме экстерната в организациях среднего образования, реализующие образовательные учебные программы основного среднего и общего среднего образования утвержденные приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 22 января 2016 года № 61
3. Перечень необходимых документов согласно приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 8 апреля 2015 года № 179 «Об утверждении стандартов государственных услуг в сфере среднего образования, оказываемых местными исполнительными органами», зарегистрированному в Реестре государственной регистрации нормативных правовых актов за № 11057.
4. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1600000292> Постановление Правительства Республики Казахстан от 13 мая 2016 года № 292 «О внесении изменений и дополнений в постановление Правительства Республики Казахстан от 23 августа 2012 года № 1080 «Об утверждении государственных общеобязательных стандартов образования соответствующих уровней образования»
5. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 16 ноября 2016 года № 660 О внесении изменения в приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 18 марта 2008 года № 125 «Об утверждении Типовых правил проведения текущего контроля успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации обучающихся»
6. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 29 августа 2016 года № 531 «Об утверждении формы документов строгой отчетности, используемых организациями образования в образовательной деятельности»
7. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 14 марта 2017 года о внесении изменений в приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 28 января 2015 года №39 «Об утверждении видов и форм документов об образовании государственного образца и Правила их выдачи.
8. Владимирская О. Д. Индивидуальный маршрут обучения в экстернате: [опыт индивидуал. обучения в «Экстернате» Ин-та образования взрослых Рос. акад. образования] // Открытая шк. 1998. № 5. С. 22 - 24.
9. Положение о получении общего образования в форме экстерната, утвержденное Приказом Минобразования России от 23.06.2000 N 1884 (зарегистрирован Минюстом России 04.07.2000, N 2300)

10. Приказ «О внесении изменений и дополнений в Приказ Министерства образования Российской Федерации от 23.06.2000 N 1884» от 17.04.2001 N 1728 (зарегистрирован Минюстом России 17.05.2001 N 2709)
11. <http://fb.ru/article/256596/obrazovanie-v-forme-eksternata-eksternat---eto>
12. http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=34913071#pos=0;0 Закон Об образовании Министерства образования и науки Украины №369 от 13 марта 2017 г. Положения об экстернате в общеобразовательных учебных заведениях
13. <http://rudocs.exdat.com/docs/index-402390.html> Инструкции об аттестации в порядке экстерната, утвержденной постановлением Министерства образования Республики Беларусь от 25.07.2011 г. №130.
14. Вершинин В. Н. Вершинин В. Н. Экстернат — экзаменовать или учить?: [Групповое обучение экстернов в период подготовки к экзаменам в центре обучения взрослых № 1 г. Ульяновска] // Открытая шк. 1997. № 3. С. 17-19.
15. Лопанова, Е.В. Компетентностный подход в обучении: технологии реализации: Учебно-методическое пособие / Е.В. Лопанова, Т.Б. Рабочих. – Омск: Изд-во ОмГТУ, 2007. – 120 с.
16. Самсонова Н.Н., Морозова В.В. Экстернатная форма обучения: состояние и перспективы /Вестник РГУ им.И. Канта. Вып. 15. Калининград: Изд-во РГУ им.И.Канта, 2010. – С. 3 – 7.
17. Об особенностях организации образовательного процесса в общеобразовательных школах Республики Казахстан в 2017-2018 учебном году: Инструктивно-методическое письмо. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2017. – 370 с.
18. Математическое образование в школе: состояние и пути совершенствование качества обучения. Аналитический сборник. – Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2015. – 501 с.
19. Развитие естественнонаучной грамотности школьников в контексте международных исследований PISA, TIMSS. Учебно-методическое пособие. – Астана: НАО имени И.Алтынсарина, 2014. – 40 с.
20. Методические рекомендации по организации и подготовке к итоговой аттестации выпускников школ.– Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2016. – 46 с.
21. Ожегов, С.И. Толковый словарь русского языка / С.И. Ожегов // под ред. Н.Ю. Шведовой. - М.: Русский язык. 1984.
22. Оценка без отметки. Сборник. Составитель О. Варшавер – М.: ЦГЛ, 2005.
23. Педагогическая энциклопедия. / Под ред. И.А. Каирова. Издательство «Советская энциклопедия».- М.: 1966.
24. Белкин, А.С. Ситуация успеха. Как ее создать / А.С. Белкин. - М.: Просвещение. 1991. - 124 с.
25. Руководство для учителя, Астана, 2016 «Назарбаев Интеллектуальные школы» АОО «Центр педагогического мастерства», 2016.

26. Об особенностях организации образовательного процесса в общеобразовательных школах Республики Казахстан в 2016-2017 учебном году: Инструктивно-методическое письмо. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2016. 278– с.

27. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 21 января 2016 года № 52, «Об утверждении критериев оценки знаний обучающихся».

28. Критериальное оценивание результатов обучения учащихся на уроках. http://krscool.ucoz.ru/load/dlja_uchitilej/kriterialnoe_ocenivanie_rezultatov.

29. <http://nsportal.ru/shkola/geografiya/library?page=9>.

30. Методические рекомендации по организации и подготовке к итоговой аттестации выпускников школ. – Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2016. – 46 с.

Содержание

Введение.....	124
1 Нормативно-правовая база экстерната, как одна из форм организации учебного процесса.....	126
2 Особенности экстернатного обучения в организациях основного и общего среднего образования.....	163
3 Особенности процесса оценивания учебных достижений при экстернатном обучении в организациях основного и общего среднего образования.....	204
Заключение.....	238
Список использованной литературы.....	240

**Негізгі және жалпы орта білім беру ұйымдары үшін оқытудың экстернат
формасын ұйымдастыру бойынша**

Әдістемелік ұсынымдама

**Методические рекомендаций по организации обучения в форме экстерната
для организации основного и общего среднего образования**

Методические рекомендации

Басуға 21.08. 2017 ж. қол қойылды. Пішімі 60×84 1/16.
Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.
Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа табағы 17,4.

Подписано в печать 21.08. 2017 г. Формат 60×84 1/16.
Бумага офсетная. Печать офсетная.
Шрифт Times New Roman. Усл. п.л. 17,4.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
«Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы» РМҚК
010000, Астана қ., Орынбор көшесі 4, «Алтын Орда» БО, 15-қабат

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И. Алтынсарина
010000, г. Астана, ул. Орынбор, 4, БЦ «Алтын Орда», 15 этаж